

Na osnovu člana 95 tačka 6 Ustava Crne Gore, Predsjednik Crne Gore donosi

UKAZ
O OPOZIVU SA DUŽNOSTI IZVANREDNOG I OPUNOMOĆENOG
AMBASADORA CRNE GORE U UKRAJINI

I

Opoziva se Ljubomir Mišurović sa dužnosti izvanrednog i opunomoćenog ambasadora Crne Gore u Ukrajini, na rezidentnoj osnovi, sa sjedištem u Kijevu.

II

Ministar vanjskih poslova izvršiće ovaj ukaz.

III

Ovaj ukaz stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 01-233/2

Podgorica, 10. februara 2020. godine

Predsjednik Crne Gore,
Milo Đukanović, s.r.

Na osnovu člana 95 tačka 6 Ustava Crne Gore, Predsjednik Crne Gore donosi

UKAZ
O OPOZIVU SA DUŽNOSTI IZVANREDNOG I OPUNOMOĆENOG
AMBASADORA CRNE GORE U GRUZIJI

I

Opoziva se Ljubomir Mišurović sa dužnosti izvanrednog i opunomoćenog ambasadora Crne Gore u Gruziji, na nerezidentnoj osnovi, sa sjedištem u Kijevu.

II

Ministar vanjskih poslova izvršiće ovaj ukaz.

III

Ovaj ukaz stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 01-233/4

Podgorica, 10. februara 2020. godine

Predsjednik Crne Gore,
Milo Đukanović, s.r.

Na osnovu člana 95 tačka 6 Ustava Crne Gore, Predsjednik Crne Gore donosi

UKAZ
O OPOZIVU SA DUŽNOSTI IZVANREDNOG I OPUNOMOĆENOG
AMBASADORA CRNE GORE U REPUBLICI JERMENIJI

I

Opoziva se Ljubomir Mišurović sa dužnosti izvanrednog i opunomoćenog ambasadora Crne Gore u Republici Jermeniji, na nerezidentnoj osnovi, sa sjedištem u Kijevu.

II

Ministar vanjskih poslova izvršiće ovaj ukaz.

III

Ovaj ukaz stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 01-233/3

Podgorica, 10. februara 2020. godine

Predsjednik Crne Gore,
Milo Đukanović, s.r.

Na osnovu člana 11 st. 6 i 7 Zakona o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena ("Službeni list CG", broj 73/19), Vlada Crne Gore, na sjednici od 6. februara 2020. godine, donijela je

UREDBU

O AKTIVNOSTIMA ODNOSNO DJELATNOSTIMA KOJE EMITUJU GASOVE SA EFEKTOM STAKLENE BAŠTE ZA KOJE SE IZDAJE DOZVOLA ZA EMISIJU GASOVA SA EFEKTOM STAKLENE BAŠTE

Član 1

Ovom uredbom utvrđuju se aktivnosti, odnosno djelatnosti koje emituju gasove sa efektom staklene bašte za koje se izdaje dozvola za emisiju gasova sa efektom staklene bašte (u daljem tekstu: dozvola), ukupan iznos emisionih kredita koji se dodjeljuje u odnosu na početno stanje emisija gasova sa efektom staklene bašte, način sprovođenja aukcije za dodjelu emisionih kredita, minimalna cijena emisionih kredita ponuđenih na aukciji, dodjela besplatnih emisionih kredita, namjena sredstava prikupljenih po osnovu aukcije za dodjelu emisionih kredita i način evidencije dodijeljenih emisionih kredita, njihovog prenosa i korišćenja.

Član 2

Aktivnosti odnosno djelatnosti koje emituju gasove sa efektom staklene bašte za koje se izdaje dozvola date su u Prilogu 1.

Član 3

Emisioni krediti dodjeljuju se pravnom licu ili preduzetniku koji upravlja stacionarnim postrojenjem (u daljem tekstu: operater postrojenja) za svaku jedinicu ekvivalentne emisije ugljendioksida koju ostvaruje.

Kao referentni polazni podaci o vrijednostima ukupnih emisija gasova sa efektom staklene bašte uzimaju se podaci iz Nacionalnog izvještaja o klimatskim promjenama.

Emisioni kredit može se prenositi iz jednog vremenskog perioda u drugi, kao i sa jednog postrojenja na drugo.

Emisioni krediti dodjeljuju se na mjesečnom i godišnjem nivou.

Dodjela emisionih kredita vrši se putem javne aukcije ili besplatnom dodjelom.

Javna aukcija sprovodi se na osnovu poziva za dodjelu emisionog kredita, koji raspisuje organ državne uprave nadležan za zaštitu životne sredine.

Javni poziv sadrži broj emisionih kredita za dodjelu i rok za prijavu operatera postrojenja.

Broj emisionih kredita za dodjelu na godišnjem nivou određuje se kao razlika između ukupne dozvoljene emisije za odgovarajući period iz Priloga 2 i zbira besplatno dodijeljenih emisionih kredita.

Broj emisionih kredita raspoloživih za dodjelu na mjesečnom nivou određuje se kao razlika između broja emisionih kredita raspoloživih za dodjelu na godišnjem nivou i broja emisionih kredita dodijeljenih u postupku dodjele na godišnjem nivou za odgovarajuću godinu.

Ako je broj emisionih kredita zahtijevanih od strane operatera postrojenja veći od broja emisionih kredita raspoloživih za dodjelu, operateri postrojenja se nadmeću za emisione kredite putem aukcije.

Postupak aukcije sprovodi komisija koju obrazuje Vlada Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada).

Član 4

Radi sprečavanja izmještanja energetski intenzivnih grana industrije van granica Crne Gore, za postrojenja u kojima se obavljaju aktivnosti iz Priloga 1 mogu se dodijeliti besplatni emisijski krediti, ukoliko je njihova proizvodna aktivnost u trenutku dodjele kredita najmanje na nivou od 10% vrijednosti iz člana 6 stav 1 ove uredbe.

Besplatni emisijski krediti mogu se dodijeliti i za postrojenja koja se bave proizvodnjom električne energije upotrebom uglja, u vrijednosti koja odgovara naplaćenom iznosu (akcize na ugalj, lokalne naknade vezane za eksploataciju uglja i proizvodnju električne energije na ugalj), po cijeni iz člana 5 ove uredbe.

Član 5

Osnovna jedinica emisijnog kredita je tona ekvivalentne emisije ugljendioksida, odnosno tCO₂ eq.

Minimalna cijena emisijnih kredita iznosi 24 €/tCO₂.

Član 6

Besplatni emisijski krediti mogu se dodijeliti postojećim postrojenjima koja su obavljala aktivnosti koje emituju gasove sa efektom staklene bašte u periodu od 1. januara 2005. godine do 31. decembra 2008. godine ili u periodu od 1. januara 2009. do 31. decembra 2010. godine i ako su utvrđeni veći nivoi emisija u skladu sa Drugim dvogodišnjim ažuriranim izvještajem o klimatskim promjenama, Okvirnom konvencijom Ujedinjenih nacija o klimatskim promjenama i Metodologijom Međuvladinog panela o klimatskim promjenama.

Besplatni emisijski krediti novim postrojenjima u kojima se obavljaju aktivnosti iz Priloga 1, dodjeljuju se u iznosu koji predstavlja proizvod planirane aktivnosti i referentne vrijednosti emisijnog faktora iz Priloga 3.

Član 7

Emisijni krediti koji preostanu nakon aukcije čine stabilizacionu rezervu.

Emisijni krediti iz stabilizacione rezerve mogu se čuvati kao rezerva, poništiti, besplatno dodijeliti ili dodijeliti putem aukcije u narednim postupcima dodjele.

Član 8

Sredstva prikupljena od emisijnih kredita u skladu sa članom 3 ove uredbe uplaćuju se na žiro račun Fonda za zaštitu životne sredine i mogu se koristiti za:

- zaštitu i unaprjeđenje životne sredine;
- podsticanje izgradnje obnovljivih izvora energije;
- podsticanje inovacija u skladu sa Strategijom pametne specijalizacije Crne Gore.

Alokaciju sredstava prikupljenih u prethodnoj godini vrši Vlada do kraja prvog kvartala tekuće godine.

Član 9

Emisijni krediti, njihov prenos i korišćenje upisuju se u registar emisijnih kredita (u daljem tekstu: registar), koji vodi Fond za zaštitu životne sredine.

Registar sadrži:

- a) naziv i sjedište operatera postrojenja;
- b) podatke o emisijnim kreditima:

- datum sticanja;
- broj emisionih kredita;
- način dodjele (besplatna dodjela, prenos, kupovina na aukciji);
- datum i način iskorišćavanja (fizičko iskorišćavanje usljed proizvodne aktivnosti ili prenos).

Registar se ažurira:

- u dijelu besplatno dodijeljenih emisionih kredita u skladu sa Prilogom 4, na početku svake godine;

- u dijelu fizičkog iskorišćavanja emisionih kredita, na osnovu inventara o emisijama gasova sa efektom staklene bašte.

Upis u registar nakon aukcije ili besplatne dodjele je besplatan.

Operater postrojenja dužan je da prijavi prenos emisionih kredita na drugog operatera u roku od sedam dana od dana prenosa.

Za prenos emisionih kredita plaća se naknada u iznosu od 0,1% cijene iz člana 5 ove uredbe Fondu za zaštitu životne sredine.

Član 10

Prilozi 1 do 4 čine sastavni dio ove uredbe.

Član 11

Ova uredba stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj:07-452

Podgorica, 6 .februara 2020. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
Duško Marković, s.r.

PRILOG 1**Aktivnosti i gasovi sa efektom staklene bašte za koje se izdaje dozvola**

Aktivnosti i gasovi sa efektom staklene bašte za koje se izdaje dozvola date su u Tabeli 1.

Tabela 1

Djelatnost	Gas sa efektom staklene bašte
<i>Djelatnost u sektoru energetike</i>	
Postrojenja čija snaga prelazi 20 MW (osim postrojenja za spaljivanje opasnog i komunalnog otpada)	Ugljen dioksid
Rafinerije mineralnog ulja	Ugljen dioksid
Proizvodnja koksa	Ugljen dioksid
<i>Proizvodnja ili obrada gvoždja i čelika</i>	
Postrojenja za pečenje i sinteriranje metalnih ruda (uključujući sulfidnu rudu)	Ugljen dioksid
Postrojenja za proizvodnju sirovog gvoždja ili čelika (primarno ili sekundarno topljenje), uključujući kontinuirano livenje veće od 2,5 tona na sat	Ugljen dioksid
<i>Proizvodnja i prerada obojenih metala</i>	
Proizvodnja sirovih obojenih metala iz ruda, koncentrata ili sekundarnih sirovina primjenom metalurških i hemijskih procesa ili elektrolitičkih procesa	Ugljen dioksid
<i>Proizvodnja na bazi mineralnih sirovina</i>	
Postrojenja za proizvodnju cementnog klinkera u rotacionim pećima proizvodnog kapaciteta većeg od 500 tona na dan ili za proizvodnju kreča u rotacionim pećima proizvodnog kapaciteta većeg od 50 tona na dan ili u drugim vrstama peći proizvodnog kapaciteta većeg od 50 tona na dan	Ugljen dioksid

Postrojenja za proizvodnju stakla, uključujući ona namijenjena proizvodnji staklene vune, topioničkog kapaciteta većeg od 20 tona na dan	Ugljen dioksid
Postrojenja za izradu keramičkih proizvoda pečenjem, posebno krovnog crijepa, cigle, vatrostalne cigle, pločica, kamena ili porcelana, proizvodnog kapaciteta većeg od 75 tona na dan i/ili kapaciteta peći većeg od 4 m ³ i gustine materijala u peći veće od 300 kg/ m ³	Ugljen dioksid
<i>Ostale djelatnosti</i>	
Industrijska postrojenja za proizvodnju: a) papirne kaše od drveta ili drugih vlaknastih materijala;	Ugljen dioksid
b) papira i kartona, proizvodnog kapaciteta većeg od 20 tona na dan	Ugljen dioksid

Ako jedan operater stacionarnog postrojenja obavlja više djelatnosti koje pripadaju istoj rubrici iz Tabele 1 u istom postrojenju ili na istom mjestu, kapaciteti takvih djelatnosti se sabiraju.

**Planirano umanjeње emisija gasova sa efektom staklene bašte za period 2020-2030.
godine**

U cilju postizanja ukupnih emisija gasova sa efektom staklene bašte u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorima, ukupna dozvoljena emisija stacionarnih postrojenja koja dovode do emitovanja gasova sa efektom staklene bašte, umanjivaće se u periodu 2020–2030. godine na godišnjem nivou 1,5%, što iznosi:

-	za 2020. godinu	3,303,542 t CO ₂ eq
-	za 2021. godinu	3,253,989 t CO ₂ eq
-	za 2022. godinu	3,205,179 t CO ₂ eq
-	za 2023. godinu	3,157,101 t CO ₂ eq
-	za 2024. godinu	3,109,745 t CO ₂ eq
-	za 2025. godinu	3,063,098 t CO ₂ eq
-	za 2026. godinu	3,017,152 t CO ₂ eq
-	za 2027. godinu	2,971,895 t CO ₂ eq
-	za 2028. godinu	2,927,316 t CO ₂ eq
-	za 2029. godinu	2,883,407 t CO ₂ eq
-	za 2030. godinu	2,840,155 t CO ₂ eq

Referentne vrijednosti za proizvod

Referentne vrijednosti za proizvod i granica sistema bez obzira na zamjenjivost goriva i električne energije date su u Tabeli 1.

Tabela 1

Referentna vrijednost za proizvod	Definicija proizvoda obuhvaćenog referentnom vrijednošću	Definicija procesa i emisija obuhvaćenih referentnom vrijednošću (granice sistema)	Izloženost riziku ispuštanja ugljen dioksida	Referentna vrijednost (emisione jedinice/t)
Koks	Koks iz koksne peći (dobijen karbonizacijom koksnog uglja na visokoj temperaturi) ili gasni koks (nusproizvod postrojenja za proizvodnju gasova) izražen u tonama suvog koksa. Lignitni koks nije obuhvaćen ovom referentnom vrijednošću.	Uključeni su svi procesi koji su direktno ili indirektno vezani uz sljedeće procesne jedinice: koksne peći, spaljivanje H ₂ S/NH ₃ , predgrijavanje uglja (odmrzavanje), ekstraktor koksnog gasa, jedinica za odsumporavanje, jedinica za destilaciju, postrojenje za proizvodnju pare, nadzor pritiska u akumulatorima, biološko prečišćavanje vode, različito zagrijavanje nusproizvoda i separator vodonika. Uključeno je čišćenje koksnog gasa.	da	0,286
Sinterovana ruda	Aglomerisani proizvod gvožđa koji sadrži fine čestice rude gvožđa i gvožđe za reciklažu koji posjeduju odgovarajuća fizička i hemijska svojstva	Uključeni su svi procesi koji su direktno ili indirektno povezani sa sljedećim procesnim jedinicama: sinter traka, paljenje, jedinice za pripremu sirovine, jedinica za vruće prosijavanje, jedinica za hlađenje sintera, jedinica za hladno prosijavanje i jedinica za proizvodnju pare.	da	0,171
Vrući metal	Tečno gvožđe zasićeno ugljenikom za dalju preradu	Uključeni su svi procesi koji su direktno ili indirektno povezani sa sljedećim procesnim jedinicama: visoka peć, jedinice za obradu vrućeg metala, duvaljke visoke peći, grijači vazduha visoke peći,	da	1,328

		konvertor s kiseonikom, jedinice sekundarne metalurgije, vakuumska postrojenja, jedinice za livenje (uključujući rezanje), jedinica za obradu ostatka, priprema zasipa, jedinica za obradu gasa iz visoke peći, jedinice za otprašivanje, predgrijavanje otpadnog materijala, sušenje uglja za ubrizgavanje ugljene prašine, uređaji za predgrijavanje posuda, uređaji za predgrijavanje livenih ingota, proizvodnja komprimovanog vazduha, jedinica za obradu prašine (briketiranje), jedinica za obradu mulja (briketiranje), ubrizgavanje pare u visoku peć, generator pare, hlađenje konvertorskog gasa i ostalo.		
Prepečena anoda	Anode za elektrolizu aluminijuma koje se sastoje od petrolkoksa, smole i obično recikliranih anoda i koje se posebno oblikuju prema zahtjevima konkretne topionice i peku u anodnim pećima na temperaturi oko 1 150 °C	Uključeni su svi procesi koji su direktno ili indirektno povezani s proizvodnjom prepečenih anoda.	da	0,324
Aluminijum	Sirovi nelegirani tečni aluminijum iz elektrolize	Uključeni su svi procesi koji su direktno ili indirektno povezani s proizvodnom fazom elektrolize.	da	1,514
Sivi cementni klinker	Sivi cementni klinker kao ukupna proizvodnja klinkera	Uključeni su svi procesi koji su direktno ili indirektno povezani s proizvodnjom sivog cementnog klinkera.	da	0,766
Bijeli cementni klinker	Bijeli cementni klinker koji se koristi kao glavna vezivna komponenta u formulisanju materijala kao što su smjese za fugovanje, ljepila za keramičke pločice, sredstva za izolaciju i mortovi za sidrenje,	Uključeni su svi procesi koji su direktno ili indirektno povezani sa proizvodnjom bijelog cementnog klinkera.	da	0,987

	industrijski podni malter, unaprijed pripremljen malter, reparaturni malter i vodootporni premazi s maksimalnim prosječnim sadržajem F2O3 od 0,4 masena %, Cr2O3 od 0,003 masena % i Mn2O3 od 0,03 masena %.			
Float-staklo	Obično (float)/brušeno/polirano staklo (u tonama stakla iz peći za hlađenje stakla).	Uključeni su svi procesi koji su direktno ili indirektno povezani s proizvodnim fazama topljenja, razbistravanja, prerade, kalajna kupka i peć za hlađenje stakla.	da	0,453
Boce i tegle od neobojenog stakla	Boce od neobojenog stakla nazivne zapremine < 2,5 l za napitke i prehrambene proizvode (bez boca obavijenih kožom ili vještačkom kožom i bočica za bebe), osim proizvoda od sedefastog kremenog stakla sa sadržajem gvoždje oksida ispod 0,03 %, izraženo u masenom % Fe2O3, i koordinatama boje L u području od 100 do 87, a u području od 0 do -5 i b u području od 0 do 3 (primjenom sistema CIELAB koji preporučuje Commission internationale	Uključeni su svi procesi koji su direktno ili indirektno povezani s proizvodnim fazama rukovanje materijalima, topljenje, oblikovanje, dalja prerada, pakovanje i pomoćni postupci.	da	0,382

	d'éclairage (CEI)), izraženo u tonama zapakovanog proizvoda.			
Boce i tegle od obojenog stakla	Boce od obojenog stakla nazivne zapremine < 2,5 l za napitke i prehrambene proizvode (bez boca obavijenih kožom ili vještačkom kožom i bočica za bebe), izraženo u tonama zapakovanog proizvoda	Uključeni su svi procesi koji su direktno ili indirektno povezani s proizvodnim fazama rukovanja materijalima, topljenje, oblikovanje, dalja prerada, pakovanje i pomoćni postupci.	da	0,306
Proizvodi od beskonačnog staklenog vlakna	Topljeno staklo za proizvode od beskonačnog staklenog vlakna: traka, „rovings”, pređe i sortiranog staklenog vlakna i mat (izraženo u tonama topljenog stakla koje izlazi iz peći za prihvrat staklene mase). Nisu uključeni proizvodi od mineralne vune za toplotnu, zvučnu i protivpožarnu izolaciju.	Uključeni su svi procesi koji su direktno ili indirektno povezani sa proizvodnim procesima topljenja stakla u pećima i kondicioniranja stakla u pećima. Ovom referentnom vrijednošću proizvoda nisu obuhvaćeni postupci dalje prerade vlakana u proizvode prikladne za prodaju.	da	0,406
Fasadna opeka	Fasadna opeka gustine > 1 000 kg/m ³ koja se koristi za zidanje na osnovu EN 771-1, bez ivica, klinker opeke.	Uključeni su svi procesi koji su direktno ili indirektno povezani s proizvodnim postupcima pripreme i miješanja sirovine, oblikovanja i sušenja proizvoda, pečenja, završne obrade proizvoda i čišćenja dimnih gasova.	ne	0,139
Opločnici	Glinena opeka koja se koristi za popločivanje prema	Uključeni su svi procesi koji su direktno ili indirektno povezani s	ne	0,192

	EN 1344.	proizvodnim postupcima pripreme i miješanja sirovine, oblikovanja i sušenja proizvoda, pečenja, završne obrade proizvoda i čišćenja dimnih gasova.		
Gips	Gips koji se sastoji od pečenog anhidrita ili kalcijum sulfata (uključujući onaj koji se koristi u građevinarstvu, u doradi tkanina i papira, u stomatologiji, sanaciji zemljišta), u tonama gipsanog maltera. Float staklo (Alfa gips) nije obuhvaćen ovom referentnom vrijednošću za proizvod.	Uključeni su svi procesi koji su direktno ili indirektno povezani s proizvodnim fazama mljevenje, sušenje i prženje.	ne	0,048
Sušeni sekundarni gips	Sušeni sekundarni gips (sintetički gips proizveden kao reciklirani nusproizvod elektroindustrije ili reciklirani materijal od građevinskog otpada i kamena), izražen u tonama proizvoda.	Uključeni su svi procesi koji su direktno ili indirektno povezani sa sušenjem sekundarnog gipsa.	ne	0,017
Kalčinisana soda	Dinatrijum karbonat kao ukupna bruto proizvodnja, osim teške kalčinisane sode koja se dobija kao nusproizvod proizvodnje kaprolaktama.	Uključeni su svi procesi koji su direktno ili indirektno povezani sa procesnim jedinicama za prečišćavanje slanog rastvora, kalčinisanje krečnjaka i proizvodnju krečnog mlijeka, apsorpciju amonijaka, taloženje NaHCO ₃ , filtriranje ili odvajanje kristalića NaHCO ₃ iz matičnog luga, razgradnju NaHCO ₃ u Na ₂ CO ₃ , regeneraciju amonijaka i	da	0,843

		zgrušavanje ili proizvodnju teške kalcinisanе sode.		
--	--	---	--	--

PRILOG 4

Plan smanjenja broja besplatnih emisionih kredita

U cilju obezbjeđivanja eventualnog povratka nivoa aktivnosti postojećih postrojenja, na nivo iz perioda 2005-2008. godina, uz primjenu najbolje savremene prakse zaštite životne sredine, broj besplatnih emisionih kredita određuje se kao aritmetička sredina prosječnih ostvarenih emisija u tom periodu i proizvoda referentne vrijednosti odgovarajućeg faktora emisije iz Priloga 3 i aktivnosti u tom periodu, tako da iznosi:

-za Kombinat aluminijuma Podgorica –u stečaju za 2020.	1,020,840 t CO _{2eq}
-za “Toscelik Alloyed Engineering Steel d.o.o” Nikšić 2020	5,800 t CO _{2eq}

Od 2021. godine broj besplatnih emisionih kredita dodijeljenih na godišnjem nivou postrojenjima iz stava 1 ovog priloga određuje se umanjnjem godišnjom stopom od 15% u odnosu na prethodnu godinu, sve do dostizanja iznosa u skladu sa odgovarajućim referentnim faktorom emisije iz Priloga 3.

U cilju hitnog održivog prilagođavanja poslovanja proizvođača električne energije uslovima koji važe na jedinstvenom tržištu električne energije Evropske Unije, besplatni emisioni krediti dodjeljuju se samo za dio ukupne proizvodnje i to:

- za Termoelektranu Pljevlja za 2020. godinu	1,020,840 t CO _{2eq}
--	-------------------------------

Od 2021. godine broj besplatnih emisionih kredita dodijeljenih na godišnjem nivou postrojenju iz stava 3 ovog priloga određuje se umanjnjem godišnjom stopom od 5%, sve do potpunog ukidanja besplatne dodjele emisija nakon 2025. godine. Za potrebe obračuna emitovanog ekvivalentnog CO₂, primjenjivaće se emisioni faktor 1.05 u odnosu na utrošenu količinu uglja u odgovarajućem periodu.

Na osnovu člana 26 stav 3 Zakona o poljoprivredi i ruralnom razvoju („Službeni list CG“, br. 56/09, 34/14, 1/15 i 30/17), Vlada Crne Gore, na sjednici od 13. februara 2020. godine, donijela je

UREDBU
O IZMJENAMA I DOPUNAMA UREDBE O REALIZACIJI I POSTUPKU KORIŠĆENJA
SREDSTAVA IZ INSTRUMENTA PRETPRISTUPNE POMOĆI EVROPSKE UNIJE
(IPARD II PROGRAM)

Član 1

U Uredbi o realizaciji i postupku korišćenja sredstava iz Instrumenta pretpristupne pomoći Evropske unije (IPARD II program) („Službeni list CG“, br. 16/16, 4/17, 11/18 i 46/19), u članu 2 stav 2 poslije riječi: “Centralni registar privrednih subjekata” dodaju se riječi: “najkasnije do dana podnošenja zahtjeva za dodjelu podrške”.

Član 2

U članu 3a tačka 4 riječi: “međusobno i/ili” brišu se.
Tačka 5 briše se.

Član 3

U članu 5 stav 2 poslije riječi: “Prilogu 2” dodaju se riječi “ove uredbe”.

Član 4

U članu 8 poslije stava 2 dodaje se novi stav koji glasi:

„Opšti troškovi za podnošenje zahtjeva za dodjelu podrške su prihvatljivi samo ako je u trenutku podnošenja zahtjeva dostavljena potrebna dokumentacija (biznis plan, tehnička i projektna dokumentacija) za dodjelu sredstava podrške za pokriće opštih troškova.”

Član 5

U članu 11a stav 1 riječi: “u trenutku” zamjenjuju se riječima: “najkasnije do”.

Član 6

Član 12 mijenja se i glasi:

“Pravo na dobijanje sredstava podrške za sprovođenje Mjere 1 mogu ostvariti korisnici podrške koji se u trenutku podnošenja zahtjeva za dodjelu podrške, u zavisnosti od sektora i tipa proizvodnje:

- bave proizvodnjom mlijeka i koji imaju najmanje pet krava ili junica (priplodnih grla) starijih od godinu dana, ili najmanje 50 ovaca ili najmanje 50 koza;
- bave proizvodnjom mesa po jednom turnusu i koji imaju najmanje 30 goveda u tovu, ili najmanje 50 ovaca ili 100 jagnjadi u tovu ili najmanje 20 krmača ili 100 svinja u završnom tovu ili najmanje 1.000 pilića ili najmanje 100 ćurića;
- bave proizvodnjom jaja i koji imaju najmanje 1.500 koka nosilja;
- bave proizvodnjom voća, povrća, ratarskih kultura uključujući žitarice, gljive, pečurke, aromatično i ljekovito bilje i koji imaju u proizvodnji:
 - voća površine zasada najmanje 0,5 ha;
 - povrća - površine zasada na otvorenom najmanje 0,5 ha i/ili površine zasada pod zaštićenim prostorom najmanje 0,1 ha;
 - ratarskih kultura površine zasada najmanje 1 ha;

- aromatičnog i ljekovitog bilja površine zasada najmanje 0,3 ha;
- gljiva i pečurki proizvodne površine najmanje 0,01 ha;
- bave vinogradarstvom, a površina vinograda je najmanje 0,5 ha;
- bave maslinarstvom, a površina zasada je najmanje 0,5 ha;
- bave pčelarstvom, a koji imaju najmanje 30 pčelinjih društava; i
- bave ribarstvom i akvakulturom i imaju najmanji godišnji kapacitet od 10 t ribe ili školjki.

Korisnici podrške iz stava 1 al. 4, 5, 6 i 8 ovog člana, prilikom podnošenja zahtjeva za dodjelu podrške podnose i dokaz o pravu svojine na zemljištu, odnosno objektu ili dokaz kojim se utvrđuje pravo korišćenja zemljišta na period od najmanje deset godina počev od dana podnošenja zahtjeva za dodjelu podrške ili prije.

Zemljište (proizvodne površine) i životinje iz stava 1 ovog člana moraju biti upisani u registar poljoprivrednih gazdinstava najkasnije do dana podnošenja zahtjeva za dodjelu podrške.”

Član 7

U članu 19 poslije stava 2 dodaje se novi stav koji glasi:

„Opšti troškovi za podnošenje zahtjeva za dodjelu podrške su prihvatljivi samo ako je u trenutku podnošenja zahtjeva dostavljena potrebna dokumentacija (biznis plan, tehnička i projektna dokumentacija) za dodjelu sredstava podrške za pokriće opštih troškova.”

Član 8

U članu 29 stav 5 briše se.

Član 9

U članu 34 stav 1 tačka 12 riječi: “ili sukob interesa između ponuđača u okviru jedne investicije za koju se traži podrška” brišu se.

Član 10

Član 37 mijenja se i glasi:

“Nakon zaključivanja ugovora iz člana 35 ove uredbe, korisnik je dužan da sačini poziv za dostavljanje ponuda za nabavku roba ili radova neophodnih za realizaciju investicije.

Poziv iz stava 1 ovog člana korisnik dostavlja organu državne uprave nadležnom za poslove poljoprivrede (u daljem tekstu: Ministarstvo) radi objavljivanja na zvaničnoj internet stranici Ministarstva.

Poziv iz stava 1 ovog člana dostavlja se na obrascu 1 ili 2 u zavisnosti od vrste nabavke.

Ponude mogu dostavljati samo pravna lica koja su registrovana u skladu sa zakonom za obavljanje djelatnosti za koju se daje ponuda. Poziv iz stava 2 ovog člana sadrži minimalne tehničke specifikacije za nabavku opreme i predmjer radova za realizaciju građevinskog dijela radova.

Na internet stranici Ministarstva objavljuje se vrijeme i mjesto otvaranja ponuda.

Cijene u ponudama iskazuju se u EUR-ima.

Korisnik ne smije izabrati ponudu od ponuđača sa kojim je u sukobu interesa (ima vlasničke, srodničke ili partnerske odnose).

Investicija koja se odnosi na izgradnju ili rekonstrukciju objekata mora se realizovati u skladu sa zakonom kojim se uređuje izgradnja objekata.

Korisnik podrške uz zahtjev za isplatu sredstava podrške dostavlja konačan izvještaj o izvršenom stručnom nadzoru i dokaz da je objekat koji je predmet investicije upisan u katastar nepokretnosti.

Obrasci iz stava 3 ovog člana čine sastavni dio ove uredbe.“

Član 11

U članu 43 stav 1 tačka 8 mijenja se i glasi:

“8) je protiv podnosioca zahtjeva pokrenut krivični postupak, postupak stečaja ili likvidacije, ili je osuđivan za krivična djela protiv imovine, platnog prometa i privrednog poslovanja i službene dužnosti;”.

Član 12

Ova uredba stupa na snagu danom objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“.

Broj: 07-457

Podgorica, 13. februara 2020. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
Duško Marković, s.r.

OBRAZAC 1
POZIV ZA DOSTAVLJANJE PONUDA ZA NABAVKU ROBA

Naziv projekta _____
Datum poziva: _____
Broj i datum IPARD ugovora: _____

Poštovani dobavljači,

1. Pozvani ste da pošaljete ponudu sa tačnim cijenama i količinama za isporuku sljedećih stavki

a) _____

b) _____

c) _____

d) _____

e) Informacije o tehničkoj specifikaciji (minimalnoj tehničkoj specifikaciji) za svaku stavku koja je ugovorena (snaga, operativna/radna širina, brzina motora, nosivost itd.)

Napominjemo da je ugovorena cijena za navedene stavke _____ € (ovo je iznos bez PDV-a).

2. Morate dostaviti ponudu za sve stavke navedene u ovom pozivu. Ponudena cijena će se vrednovati za sve stavke zajedno, a ugovor će se dodijeliti kompaniji koja ponudi najnižu procijenjenu ukupnu cijenu za sve stavke.

Vaša ponuda mora da sadrži ime kupca kome se podnosi (ime potencijalnog kupca), mora biti datirana (naveden datum ponude) i ovjerena pečatom (ukoliko je moguće). Ponuda se može dostaviti poštom, lično ili elektronskim putem. U slučaju dostavljanja ponuda poštom ili lično, ponude se dostavljaju u 2 (dvije) istovjetne kopije u papirnoj i elektronskoj verziji, sa napomenom NE OTVARAJ – ponuda za korisnika (Ime korisnika) _____ (naziv projekta) _____ na adresu:

Ministarstvo - Direktorat za plaćanja

Moskovska 101

81000 Podgorica

Telefon: 00 382 20 672 026; 00 382 67 205 790

U slučaju da se ponude šalju elektronskim putem, moraju se poslati na sljedeću e-mail adresu:

E-mail: dostavljanje.ponuda@mpr.gov.me

3. Uz duplikat Vaše ponude i na _____ jeziku, treba dostaviti adekvatnu tehničku dokumentaciju i katalog(e) i ostale štampane materijale ili relevantne informacije (na _____ jeziku) za svaku ponudenu stavku, uključujući i nazive i adrese firmi koje pružaju usluge servisa u _____ (naziv zemlje).

4. Svaki ponuđač može podnijeti samo jednu ponudu. Ponude moraju podnijeti postojeća preduzeća koja nemaju vlasničkih, srodničkih ili partnerskih veza sa korisnikom. Ponuđači moraju da dostave i dokaz o registraciji za djelatnost za koju izdaju ponudu.

Ponuđači su odgovorni za realnost i razumnost iznosa i istinitost informacija navedenih u ponudama.

5. Sve stavke iz ponude koja su jednake ili iznad 100.000 € bez PDV-a, moraju biti porijeklom iz sljedećih zemalja: Države članice EU (Austrija, Belgija, Bugarska, Kipar, Hrvatska, Češka Republika, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Njemačka, Grčka, Mađarska, Irsk, Italija, Letonija, Litvanija, Luksemburg, Malta, Holandija, Poljska, Portugal, Rumunija, Slovačka, Slovenija, Španija, Švedska), Ujedinjeno Kraljevstvo, i/ili od zemalja korisnica IPA-e (Albanija, Bosna i Hercegovina, Sjeverna Makedonija, Srbija, Kosovo UNSCR br. 1244/1999, Crna Gora, Turska), i/ili od zemalja korisnica Instrumenta evropskog susjedstva i partnerstva (Alžir, Jermenija, Azerbejdžan, Bjelorusija, Egipat, Gruzija, Izrael, Jordan, Liban, Libija, Moldavija, Maroko, Palestinska Uprava Zapadne Obale Gaze, Ruska Federacija, Sirija, Tunis i Ukrajina i/ili od zemalja evropskog ekonomskog područja: Norveška, Lihtenštajn i Island.

6. Rok do kojeg korisnik treba da dobije Vašu/e ponudu/e na adresu naznačenu u stavu 2 je: _____ (treba dati najmanje 15 dana od dana objavljivanja poziva).

7. Ponudu/e treba da dostavite u skladu sa sljedećim instrukcijama:

a) **CIJENE:** Cijene treba navesti za isporuku CIP _____ (mjesto odredišta/ispоруke) za uvezenu robu, odnosno EXW za domaću isporučenu robu, uvećana za cijenu dostave do mjesta isporuke, u skladu sa INCOTERMS 2010. Cijene treba da budu izražene u eurima (EUR).

b) **VREDNOVANJE PONUDA:** Ponude za koje se utvrdi da u značajnoj mjeri odgovaraju tehničkim specifikacijama će se vrednovati poređenjem njihove cijene.

Prilikom vrednovanja ponuda, Kupac će odrediti za svaki predlog procijenjenu cijenu kojom se mijenja cijena iz ponude ispravljanjem bilo koje od sljedećih aritmetičkih grešaka:

- u slučajevima gdje postoji neslaganje između cifara izraženih brojevima i slovima, u obzir će se uzeti iznos izražen slovima;
- u slučajevima gdje postoji neslaganje između cijene po komadu i ukupnog iznosa tog reda koji proističe iz množenja cijene po komadu sa količinom, u obzir će se uzeti navedena cijena po komadu;
- ukoliko Dobavljač ne prihvati takvu ispravku, njegova ponuda će biti odbijena.

Pored ponuđene cijene, procijenjena cijena mora obuhvatiti sve carine, uvozne ili druge dažbine i naknade koje se primjenjuju na robu uvezenu u Crnoj Gori, i

Takođe, u svakoj ponudi ponuđač je dužan da jasno naznači da li je porez na dodatu vrijednost (PDV) uključen u cijenu i iznos i procenat PDV-a.

Procenat PDV-a treba navesti za zemlju Dobavljača.

c) **DODJELA NARUDŽBINE:** Narudžbina će se dodijeliti ponuđaču koji ponudi najnižu procijenjenu cijenu a koja ispunjava tražene standarde tehničke i finansijske sposobnosti. Odabrani ponuđač će potpisati Ugovor sa Kupcem. Ugovor mora biti potpisan od obje strane i pečatiran i mora sadržati odredbe za:

- datum potpisivanja,
- tačna informacija o imenu kupca i dobavljača,
- naziv investicije,
- ukupnu cijenu investicije izraženu u brojevima i riječima,
- rok za završetak i/ili isporuku investicije,
- rok i uslove garancije.

d) **VALIDNOST PONUDE:** Vaša ponuda (ponude) treba da važi četrdeset pet (45) dana od datuma označenog kao rok za prijem ponuda.

8. Za dodatne informacije kontaktirajte:

Broj telefona: _____

Fax: _____

E-mail: _____

M.P

Potpis

POZIV ZA DOSTAVLJANJE PONUDA ZA NABAVKU RADOVA

Naziv projekta – Naziv investicije: _____

Datum poziva: _____

Broj i datum IPARD ugovora: _____

Poštovani dobavljači,

1. Pozvani ste da pošaljete ponudu za sljedeće radove

(Naziv projekta i kratak opis radova)

Napominjemo da je ugovorena cijena za navedene radove _____ € (ovo je iznos bez PDV-a).

2. Kao pomoć u pripremi cijene Vaše ponude, dostavljamo potrebne specifikacije, predmjer i crteže/tehničku dokumentaciju.

Vaša ponuda mora da sadrži ime kupca kome se podnosi (ime potencijalnog kupca), mora biti datirana (naveden datum ponude) i ovjerena pečatom (ukoliko je moguće). Ponuda se može dostaviti poštom, lično ili elektronskim putem. U slučaju dostavljanja ponuda poštom ili lično, ponude se dostavljaju u 2 (dvije) istovjetne kopije u papirnoj i elektronskoj verziji, sa napomenom NE OTVARAJ – ponuda za korisnika (Ime korisnika) _____ (naziv projekta) _____) na adresu:

Ministarstvo - Direktor za plaćanja

Moskovska 101

81000 Podgorica

Telefon: 00 382 20 672 026; 00 382 67 205 790

U slučaju da se ponude šalju elektronskim putem, moraju se poslati na sljedeću e-mail adresu:

E-mail: dostavljanje.ponuda@mpr.gov.me

3. Svaki ponuđač je dužan da uz ponudu dostavi licencu za izvođenje građevinskih radova u skladu sa važećim zakonom.
4. Svaki ponuđač može dostaviti samo jednu ponudu. Ponude moraju podnijeti postojeća preduzeća koja nemaju vlasničkih, srodničkih ili partnerskih veza sa korisnikom. Ponuđači su odgovorni za realnost i razumnost cijena i istinitost informacija navedenih u ponudama.
5. Sve stavke iz ponude koja su jednake ili iznad 100.000 € bez PDV-a, moraju biti porijeklom iz sljedećih zemalja: Države članice EU (Austrija, Belgija, Bugarska, Kipar, Hrvatska, Češka Republika, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Njemačka, Grčka, Mađarska, Irska, Italija, Letonija, Litvanija, Luksemburg, Malta, Holandija, Poljska, Portugal, Rumunija, Slovačka, Slovenija, Španija, Švedska), Ujedinjeno Kraljevstvo, i/ili od zemalja korisnica IPA-e (Albanija, Bosna i Hercegovina, Sjeverna Makedonija, Srbija, Kosovo UNSCR br. 1244/1999, Crna Gora, Turska), i/ili od zemalja korisnica Instrumenta evropskog susjedstva i partnerstva (Alžir, Jermenija, Azerbejdžan, Bjelorusija, Egipat, Gruzija, Izrael, Jordan, Liban, Libija, Moldavija, Maroko, Palestinska Uprava Zapadne Obale Gaze, Ruska Federacija, Sirija, Tunis i Ukrajina i/ili od zemalja evropskog ekonomskog područja: Norveška, Lihtenštajn i Island.
6. Prilikom ocjenjivanja ponuda, Izvođač će odrediti za svaki predlog procijenjenu cijenu kojom se mijenja cijena iz ponude ispravljanjem bilo koje od sljedećih aritmetičkih grešaka:
 - a) u slučajevima gdje postoji neslaganje između cifara izraženih brojevima i slovima, u obzir će se uzeti iznos izražen slovima;
 - b) u slučajevima gdje postoji neslaganje između cijene po komadu i ukupnog iznosa tog reda koji proističe iz množenja cijene po komadu sa količinom, u obzir će se uzeti navedena cijena po komadu;
 - c) ukoliko Dobavljač ne prihvati takvu ispravku, njegova ponuda će biti odbijena.

7. Vaša ponuda (ponude) treba da važi četrdeset pet (45) dana od datuma označenog kao rok za podnošenje ponuda.

8. Vaša ponuda na crnogorskom jeziku treba biti za cjelokupne radove i na osnovu jedinice i ukupne cijene naznačene u predmjeru troškova za ugovor o fiksnoj jediničnoj tarifi. Valuta kotiranih cijena i uplata je u EUR. Ponuda treba da uključi sve carine, lokalne poreze i druge dažbine koje ugovarač plaća u skladu sa lokalnim zakonima.

9. Dobavljač će ugovor dodijeliti ponuđaču čija je ponuda utvrđena kao validna za ovaj poziv za ponudu, koji je ponudio najnižu procjenu cijene i koji je kvalifikovan za obavljanje posla.

10. Rok do kojeg korisnik treba da dobije Vašu/e ponudu/e na adresu naznačenu u stavu 2 je: _____ (treba dati najmanje 15 dana od dana objavljivanja poziva).

M.P

Potpis

PREDMJER I PREDRAČUN RADOVA

KRATAK PREGLED KOLIČINA					
Br.	Opis	Jedinica	Količina	Cijena	UKUPNO
00					
01					
02					
03					
-					
-					
Ukupno					
PDV%					
Ukupna cijena sa svim porezima, carinama i PDV-om					

CRTEŽI / SKICE

Na osnovu člana 12 stav 3 Uredbe o Vladi Crne Gore („Službeni list CG“, br. 80/08, 14/17 i 28/18), Vlada Crne Gore, na sjednici od 16. januara 2020. godine, donijela je

ODLUKU
O IZMJENI ODLUKE O OBRAZOVANJU ORGANIZACIONOG ODBORA ZA
UČEŠĆE CRNE GORE NA
SVJETSKOJ IZLOŽBI „EXPO 2020 DUBAI“

1. U Odluci o obrazovanju Organizacionog odbora za učešće Crne Gore na Svjetskoj izložbi „EXPO 2020 Dubai“ („Službeni list CG“, br. 9/18, 70/18 i 60/19) u tački 1 podtačka 2 alineja 4 mijenja se i glasi:

„- Dragana Čenić, državna sekretarka u Ministarstvu održivog razvoja i turizma,“.

2. Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“.

Broj: 07-7748

Podgorica, 16. januara 2020. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
Duško Marković, s.r.

Na osnovu člana 33 stav 3 Zakona o bezbjednosti hrane ("Službeni list CG", broj 57/15), Vlada Crne Gore, na sjednici od 26. decembra 2019. godine, donijela je

OPŠTI KRIZNI PLAN ZA UPRAVLJANJE KRIZNIM SITUACIJAMA KADA HRANA PREDSTAVLJA RIZIK ZA ZDRAVLJE LJUDI

1. UVOD

Krizna situacija u oblasti bezbjednosti hrane i hrane za životinje je stanje kada hrana ili hrana za životinje predstavlja direktan ili indirektan rizik po zdravlje ljudi, životinja ili životnu sredinu a koji nije moguće spriječiti, ukloniti ili smanjiti na prihvatljiv nivo primjenom mjera utvrđenih zakonom.

U takvoj situaciji primjenjuju se mjere utvrđene Opštim kriznim planom za upravljanje kriznim situacijama u slučaju kada hrana predstavlja rizik za zdravlje ljudi (u daljem tekstu: Opšti krizni plan). U situacijama koje uključuju rizik uobičajeno se upravlja primjenom postojećih mjera ili procedura. To znači da je mali broj situacija koje se mogu smatrati kriznim situacijama, odnosno, da se krizne situacije proglašavaju samo u izuzetnim slučajevima.

Krizne situacije uključuju sljedeće:

- pojavu ozbiljnog, direktnog ili indirektnog rizika za zdravlje ljudi i/ili stanje kada se radi o takvom poimanju u javnosti ili stanje kada bi se određena pojava mogla smatrati i/ili će biti prikazana takvom u javnosti;
- postoji mogućnost da se rizik proširio ili bi se mogao proširiti kroz veliki dio prehrambenog lanca;
- postoji velika vjerojatnoća da će se rizik proširiti po velikom dijelu teritorije Republike Crne Gore, susjednih država a možda i šire.

Krizne situacije vezane za hranu nastale tokom proteklih decenija u Evropi i uticaj na zdravlje potrošača kao i nesagledive privredne posljedice na nacionalnom i međunarodnom nivou razlog su za uspostavljanje efikasnog i efektivnog upravljanja i jasnom koordinacijom svih uključenih institucija u sistem bezbjednosti hrane u kriznim situacijama, počevši od centralnog do lokalnog nivoa.

Zahtjevnost definisanja "krizne situacije" vezane za bezbjednost hrane proizlazi iz činjenice da treba predvidjeti i pretpostaviti scenarije prema kojima će nadležni oragani primijenjivati posebne mjere utvrđene Opštim kriznim planom.

Opšti krizni plan izrađen je u saradnji organa nadležnih za zdravlje, poljoprivredu, bezbjednost hrane i hrane za životinje, zaštitu životne sredine, odbranu i vanredne situacije.

Pri savladavanju različitih vrsta opasnosti i kriznih situacija neophodan je integrisani pristup koji uključuje blagovremenu razmjenu informacija, podataka i znanja između svih organa, institucija, ustanova i subjekata u poslovanju hranom i hranom za životinje koji mogu biti uključeni, kao i definisanje praktičnih postupaka potrebnih za poboljšavanje pripravnosti i upravljanje incidentima na nacionalnom, i po potrebi regionalnom ili međunarodnom nivou.

2. PREDMET

Opštim kriznim planom utvrđuje se postupak upravljanja kriznom situacijom u slučaju kada hrana predstavlja rizik za zdravlje ljudi u skladu sa članom 33 Zakona o bezbjednosti hrane („Službeni list CG“, broj 57/15). Opštim kriznim planom se utvrđuju i praktični postupci potrebni za poboljšanje koordinacije, komunikacije i pripravnosti.

3. PODRUČJE PRIMJENE

Opšti krizni plan primjenjuje se na situacije koje uključuju direktan ili indirektan rizik za javno zdravlje koji proizlazi iz hrane i hrane za životinje, posebno u pogledu bilo kakve opasnosti u hrani i hrani za životinje koja je biološke, hemijske i fizičke prirode, a koju nije moguće spriječiti,

ukloniti ili smanjiti na prihvatljiv nivo primjenom mjera utvrđenih zakonom niti se njima može na odgovarajući način upravljati isključivo primjenom hitnih mjera u skladu sa čl. 32 i 33 Zakona o bezbjednosti hrane.

Opšti krizni plan sadrži i odgovore na specifične krizne situacije u oblasti bezbjednosti hrane date u Prilogu 1 koji je sastavni dio ovog plana. To su: vanredna događanja sa izvorima jonizujućeg zračenja i nuklearne djelatnosti, teroristički napad, rat i elementarne nepogode. Postupanja u ovim, specifičnim kriznim situacijama vrše se u skladu sa ovim planom i posebnim planovima za upravljanje u vanrednim situacijama.

4. CILJ

Ciljevi sadržani u Opštem kriznom planu su sljedeći:

- smanjenje obima i uticaja incidenata povezanih sa hranom i hranom za životone na javno zdravlje obezbjeđivanjem pripravnosti nadležnih organa, organizacija i institucija i efikasnim upravljanjem kriznim situacijama;
- prevencija, eliminacija ili smanjenje rizika za zdravlje ljudi i/ili životinja na prihvatljiv nivo, na efektivan i brz način;
- uspostavljanje sistema kojim će se obezbijediti da se kriznom situacijom u slučaju kada hrana predstavlja rizik za zdravlje ljudi upravlja brzo i efektivno kako bi se eliminisao ili smanjio rizik za zdravlje ljudi i/ili životinja na najmanju moguću mjeru;
- pružanje smjernica svim uključenim organima, institucijama, ustanovama i subjektima kako bi se u slučaju krizne situacije mogli preduzeti efektivne, brze i koordinisane aktivnosti i mjere;
- pravovremeno i tačno informisanje javnosti.

Opštim kriznim planom će se obezbijediti efikasno upravljanje kriznim situacijama i sprovođenje propisanih mjera, brzu i koordinisanu mobilizaciju svih ljudskih i materijalnih resursa čime će se spriječiti neželjene posljedice po zdravlje ljudi i/ili zdravlje životinja preko uspostavljene mreže kriznog štaba na centralnom nivou, operativnih regionalnih timova na regionalnom/lokalnom nivou i drugih uključenih nadležnih organa/institucija, ustanova, organizacija i subjekata. Cilj je da se u ovom dokumentu prikaže opšti pregled mehanizma postupanja i odaziva koji se aktivira u kriznim situacijama odnosno prikaz kako bi sistem upravljanja bezbjednošću hrane u kriznim situacijama trebao funkcionirati.

5. DEFINICIJE

Za potrebe ovog plana primjenjuju se sljedeće definicije:

- **incident** je otkrivanje biološke, hemijske ili fizičke opasnosti u hrani, hrani za životinje ili kod ljudi koja bi mogla uzrokovati ili upućivati na mogući rizik za javno zdravlje izlaganjem više od jednog lica istoj opasnosti ili situacija u kojoj broj slučajeva kod ljudi ili broj slučajeva u kojima je otkrivena opasnost premašuje očekivani broj ili stanje kada su slučajevi povezani ili postoji vjerovatnoća da su povezani sa istim izvorom hrane ili hrane za životinje;
- **pojava bolesti koja se prenosi hranom** je pojava dva ili više slučajeva iste bolesti i/ili infekcije kod ljudi, utvrđene u određenim okolnostima, ili stanje u kojem je utvrđen broj slučajeva iznad uobičajenog ili stanje kada su slučajevi povezani ili postoji vjerovatnoća da su slučajevi međusobno povezani sa istim izvorom hrane;
- **koordinator Nacionalnog kriznog štaba** je imenovano lice i zamjenik tog lica u nadležnom organu za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove koje je kontakt tačka za obezbjeđivanje efikasne razmjene informacija između svih uključenih aktera u koordinaciju Opšteg kriznog plana i efikasno donošenje odluka i sprovođenje mjera u okviru nadležnosti utvrđenih zakonom/zakonima.

6. NORMATIVNI OKVIR

Zakonodavni okvir za upravljanje kriznim situacijama u oblasti bezbjednosti hrane i hrane za životinje utvrđen je sljedećim propisima:

- Zakonom o bezbjednosti hrane ("Službeni list CG", broj 57/15);
- Zakonom o veterinarstvu ("Službeni list CG", br. 30/12, 48/15, 52/16 i 43/18);
- Zakonom o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti ("Službeni list CG", broj 12/18);
- Smjernicama za izradu Opšteg kriznog plana za upravljanje kriznim situacijama u oblasti hrane i hrane za životinje (broj: 32/19-0101-5342 od 11. septembra 2019. godine) u koje su prenijete odredbe Implementirajuće Odluke Komisije (EU) broj 2019/300 od 19. februara 2019. godine o uspostavljanju opšteg plana upravljanja kroznom situacijom u oblasti bezbjednosti hrane i hrane za životinje.

U skladu sa članom 6 Zakona o bezbjednosti hrane definisani su nadležni organi za bezbjednost hrane.

Poslove državne uprave u oblasti bezbjednosti hrane i hrane za životinje vrše Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja (u daljem tekstu: ministarstvo) i Uprava za bezbjednost hrane veterinu i fitosanitarne poslove. Ministarstvo je centralni organ za bezbjednost hrane i hrane za životinje i kontakt tačka sa Evropskom komisijom za oblast bezbjednosti hrane. Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove priprema stručne osnove za plan za upravljanje kriznim situacijama u u slučaju kada hrana predstavlja rizik za zdravlje ljudi. U skladu sa članom 11 Zakona o bezbjednosti hrane definisano je da se procjena rizika zasniva na dostupnim naučnim dokazima i da se obavlja na nezavisan, objektivan i transparentan način i da procjenu rizika mogu da vrše naučno-istraživačke ustanove za bezbjednost hrane koje ispunjavaju uslove u pogledu stručnog kadra i koje ovlasti ministarstvo. Ako u Crnoj Gori ne postoje naučno-istraživačke ustanove koje ispunjavaju uslove utvrđene zakonom, ministarstvo može ovlastiti specijalizovanu instituciju države članice Evropske unije za procjenu rizika u hrani i hrani za životinje. Ovlašćene ustanove: prikupljaju i analiziraju podatke radi karakterizacije i praćenja rizika koji imaju direktan ili indirektan uticaj na bezbjednost hrane ili hrane za životinje, daju stručne savjete i naučnu podršku za unaprjeđenje bezbjednosti hrane ili hrane za životinje, predlažu preduzimanje mjera za otklanjanje rizika od hrane ili hrane za životinje, saraduju sa nadležnim državnim organima i organima uprave u oblasti razmjene informacija, daju predloge za obavještanje, učešće javnosti i edukaciju o značaju bezbjednosti hrane ili hrane za životinje, daju naučna mišljenja i pružaju naučnu i tehničku pomoć ministarstvu i Upravi za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove u oblasti bezbjednosti hrane u definisanju i sprovođenju mjera u oblasti bezbjednosti hrane. Prilikom upravljanja rizikom uzimaju se u obzir rezultati procjene rizika i/ili naučna mišljenja ovlašćenih ustanova, Evropskog tijela za bezbjednost hrane (*European Food safety autortes - EFSA*) i drugi faktori od značaja za bezbjednost hrane.

Članom 31 Zakona o bezbjednosti hrane utvrđena je i obaveza uspostavljanja Sistema brzog uzbunjivanja i obavještanja o direktnom ili indirektnom riziku za zdravlje ljudi koji potiče od hrane ili hrane za životinje kao informativne mreže - *Rapid alert system for food and feed (RASFF)*. Ministarstvo je kontakt tačka za razmjenu informacija sa Evropskom komisijom.

7. SADRŽAJ OPŠTEG KRIZNOG PLANA

Opšti krizni plan sadrži:

- 1) vrste kriznih situacija u kojima postoje direktni ili indirektni rizici po zdravlje ljudi;
- 2) mjere i način sprovođenja mjera za otklanjanje opasnosti od hrane i hrane za životinje;
- 3) organe i organizacije nadležne za sprovođenje mjera (nadležnosti i odgovornosti za upravljanje kriznom situacijom);
- 4) sredstva i opremu potrebnu za sprovođenje plana;
- 5) način vršenja kontrole sprovođenja mjera; i
- 6) način obavještanja javnosti.

Opšti krizni plan sprovodi se na osnovu Operativnog kriznog plana koje donosi Ministarstvo. Postupanja svih organa, institucija i ustanova biće utvrđuju se Operativnim kriznim planom.

Izmjene opšteg kriznog plana i operativnog plana vrše se na osnovu iskustava tokom primjene, uključujući iskustva stečena na sprovedenim vježbama simulacije kao i u slučaju promjene nadležnih organa i organizacija.

7.1. Vrste kriznih situacija u kojima postoje direktni ili indirektni rizici po zdravlje ljudi

Opštim kriznim planom definišu se dvije vrste situacija:

- 1) situacija koja zahtijeva pojačanu koordinaciju na nacionalnom nivou i, po potrebi, regionalnom i međunarodnom nivou (rutina, incident ili ozbiljan incident); i
- 2) situacija koja zahtijeva uspostavljanje i aktiviranje Nacionalnog kriznog štaba i Operativnih regionalnih timova (krizna situacija).

7.1.1. Kontinuirano prikupljanje, praćenje i analize informacije o direktnim ili indirektnim rizicima po zdravlje ljudi

7.1.1.1. Izvori informacija

Izvori informacija koji mogu upućivati na kriznu situaciju u oblasti bezbjednosti hrane i hrane za životinje ili koji mogu uticati na donošenje odluke za izmjenu Opšteg kriznog plana su sljedeći:

- organ državne uprave nadležan za sprovođenje službenih kontrola hrane i hrane za životinje (inspekcije za hranu, veterinarska i fitosanitarna inspekcija) i ovlašćeni veterinari;
- epidemiološki podaci koji ukazuju na povezanost sa hranom i hranom za životinje, na pojavnost određenih zaraznih bolesti sa bitnim narušavanjem zdravlja ili sa smrtnim ishodom kod ljudi;
- Sistem brzog uzbunjivanja za prijavljivanje rizika u hrani i hrani za životinje - RASSF;
- Sistem ranog upozorenja za obavještanje o epidemijama - EPIS (*Epidemic Intelligence Information system*);
- Sistem za prijavljivanje zaraznih bolesti ljudi - EWRS (*Early Warning and Response System*);
- ECDC, uključujući informacioni sistem za obavještanje o epidemijama (EPIS)
- drugi komunikacioni sistemi: ADNS (*Animal Disease Notification System*) za prijavljivanje zaraznih bolesti životinja i TRACES (*Trade Control and Expert System*) za prijavljivanje odbijenih neusaglašenih pošiljki hrane i hrane za životinje;
- Institucije Evropske unije, a naročito: Evropska komisija, Direktorat za zdravlje i hranu (DG SANTE) uključujući Kancelariju za hranu i veterinarstvo (Food and Veterinary Office - FVO); Evropsku agenciju za bezbjednost hrane – EFSA (European Food Safety Authority) i druge institucije;
- međunarodne relevantne organizacije, kao što su Svjetska organizacija za zdravlje životinja (OIE), Organizacija Ujedinjenih naroda za hranu i poljoprivredu (FAO) i Svjetska zdravstvena organizacija (WHO), posebno preko Međunarodne mreže tijela za bezbjednost hrane (INFOSAN) i u kontekstu Međunarodnih zdravstvenih propisa (IHR) i Globalne inicijative za zdravstvenu sigurnost;
- nadležni organi drugih država odgovorni za bezbjednost hrane i hrane za životinje, zdravlje ljudi i zdravlje životinja;
- drugi izvori (udruženja potrošača, subjekti u poslovanju s hranom i hranom za životinje, mediji).

7.1.1.2. Prikupljanje, praćenje i analiza dobijenih informacija

Informacije iz tačke 7.1.1.1. prima Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove -Jedinica za krizne situacije u kojoj je imenovana kontakt tačka za prijem informacija.

Jediničom za krizne situacije rukovodi pomoćnik direktora za Sektor bezbjednosti hrane.

Nakon prijema informacija mora se izvršiti prva procjena, tumačenje dobijenih informacija.

Procjenom se utvrđuje da li je informacija bitna za bezbjednost hrane ili hrane za životinje.

Procjenu informacije vrši Jedinica za krizne situacije koja, prema potrebi, uključuje stručnjake u odnosu na vrstu dobijene informacije. Ukoliko nije značajna za bezbjednost hrane, informacija se odbacuje. Poslovi i zadaci Jedinice za krizne situacije dati su u Prilogu 2 (Dio 1) koji je sastavni dio ovog plana.

Kada se primljena informacija procijeni kao značajna za bezbjednost hrane odnosno kada se prihvati u procesu, sačinjava se Izvještaj o prvom prijemu informacije u skladu sa Prilogom 2 (Dio 2). Izvještaj o prvom prijemu informacije sadrži: glavni opis informacije, izvor informacije (ime i adresa, kontakt podaci), vrijeme prijema, ime lica koje je primilo prvu informaciju. Izvještaj o prvom prijemu informacije služi kao osnova za preduzimanje daljih aktivnosti, uključujući sprovođenje inspekcijaskog nadzora, epidemiološkog nadzora po potrebi, uzorkovanje hrane i druge mjera u skladu sa zakonom.

Prva primljena informacija, u odnosu na ozbiljnost i prirodu opasnosti je osnov za određivanje vrste krizne situacije.

U slučaju kada se nakon prve evaluacije Jedinice za krizne situacije, na osnovu prikupljenih informacija značajnih za bezbjednost hrane i ozbiljnosti prirode opasnosti, utvrdi da je u pitanju situacija koja zahtijeva pojačanu koordinaciju na nacionalnom nivou i po potrebi, regionalnom i međunarodnom nivou (rutina, incident ili ozbiljan incident) nadležni organ primjenjuju mjere utvrđene zakonom. Stepem ozbiljnosti je značajan zbog hitnosti i jačine naknadnog odgovora.

Rukovodilac Jedinica za krizne situacije odgovoran je za izradu Izvještaja o prvom prijemu informacije.

7.1.1.3. Kriterijumi za evaluaciju informacija značajnih za bezbjednost hrane na osnovu kojih se određuje vrsta krizne situacije

A) Situacija koja zahtijeva pojačanu koordinaciju na nacionalnom nivou i po potrebi, regionalnom i međunarodnom nivou:

RUTINA je takva situacija u kojoj nema dokaza o postojanju ozbiljne opasnosti za zdravlje ljudi. To su najčešće situacije kada se većina žalbi potrošača odnosi na trovanje hranom, u pitanju je ograničen broj ljudi odnosno kada je utvrđen veći broj slučajeva trovanja konzumiranjem određene hrane.

INCIDENT je takva situacija koja može biti bez ili sa veoma ograničenim društvenim i/ili političkim implikacijama i to:

- međunarodni aspekt, ali bez aspekata javnog zdravlja ili strukturnog kvaliteta;
- lokalni zdravstveni problem (visok stepen trovanja hranom uz pojačanu medijsku pažnju, veoma ozbiljni simptomi bolesti i/ili smrtni slučajevi);
- obuhvaćenost više od jedne regije, ali bez uticaja na javno zdravlje ili strukturnog kvaliteta;
- primljene informacije od drugih nacionalnih ili međunarodnih organizacija, laboratorija, Evropske Komisije i slično.

OZBILJAN INCIDENT je situacija sa mogućim društvenim i/ili političkim implikacijama i to:

- potvrda jednog ili više smrtnih slučajeva prouzrokovanih incidentom;
- utvrđivanje potencijalne akutne prijetnje po zdravlje manjeg broja ljudi ili neakutna prijetnja zdravlju većeg broja ljudi;
- ugroženost osjetljivih društvenih grupa (bebe, djeca, trudnice, stariji ljudi);
- utvrđivanje posebnih rizika (dioksin, radioaktivnost);
- utvrđivanje novih prijetnji, koje zahtijevaju uspostavljanje nove ili prilagođavanje postojeće kontrolne politike;
- utvrđivanje prisutnosti zoonoza;
- utvrđivanje prisutnosti genetski modificovanih organizama (GMO hrane) -socijalno osjetljivo pitanje);
- definisanje slučajeva koji se javljaju u periodu kada je već velika medijska pažnja usmjerena na druge incidente;

- utvrđivanje kontaminacije hrane za životinje koja može dovesti do zdravstvenih problema kod ljudi, u lancu ishrane;
- utvrđivanje slučaja koji može izazvati veliku medijsku pažnju i dovesti do velike zabrinutosti javnosti zbog postojanja mnogih neizvjesnosti;
- moguće međunarodne posljedice (ograničenja trgovine);
- sumnja na terorizam.

Važno je napomenuti da se u svakom trenutku u toku upravljanja slučajem može odlučiti o prelasku na viši nivo: ozbiljan incident ili kriznu situaciju. Odluka o prelasku na viši nivo donosi se na osnovu novih, prikupljenih ili dobijenih informacija koje postaju dostupne tokom sprovođenja mjera od strane uključenih lica (rezultati uzorkovanja hrane, dobijanje dodatnih informacija o oboljelim licima, mjestu i vrsti konzumiranja hrane) ili dobijanja informacija iz drugih izvora.

Podizanje na viši nivo počinje formalnim sastankom Jedinice za krizne situacije, uz učešće relevantnih specijalista u zavisnosti od slučaja (mikrobiološki, hemijski, ostalo, maloprodaja, proizvodna kompanija, uvoz itd.) pri čemu su uvijek uključeni specijalisti i eksperti Instituta za javno zdravlje Crne Gore. Procjena podrazumijeva sveobuhvatnu procjenu nivoa opasnosti konkretnog slučaja i definisanje stanja da li je u pitanju incident, ozbiljan incident ili krizna situacija pri čemu se definišu i prve mjere koje se moraju preduzeti a to su: uzimanje uzoraka hrane, utvrđivanje sledljivosti hrane, sprovođenje epidemiološkog istraživanja, prikupljanje dodatnih informacija i slično.

B) Situacija koja zahtijeva uspostavljanje i aktiviranje nacionalnog kriznog štaba

Krizna situacija u oblasti bezbjednosti hrane ili hrane za životinje na nacionalnom nivou je takvo stanje koje može dovesti do ozbiljnog poremećaja u društvu, remećenje osnovnih vrijednosti društvenog sistema ili ozbiljnih društvenih i/ili političkih implikacija i to: veći broj smrtnih slučajeva zbog konzumacije hrane, veće finansijske i ekonomske posljedice, poremećaj normalnog rada tržišta, niz sličnih događaja, veći konflikt interesa (javno zdravlje/ekonomija).

7.2. Mjere i način sprovođenja mjera za otklanjanje opasnosti od hrane i hrane za životinje u kriznoj situaciji i organi i organizacije nadležne za sprovođenje mjera

7.2.1. Osnivanje i aktiviranje nacionalnog kriznog štaba

Za sprovođenje Opšteg kriznog plana ministar poljoprivrede obrazuje nacionalni krizni štab (u daljem tekstu: krizni štab).

Aktiviranje kriznog štaba vrši se u slučajevima kada je utvrđen direktan ili indirektan rizik za javno zdravlje, što dovodi do nastanka politički osjetljive situacije, značajnog uticaja na reputaciju ili na percepciju javnosti i kada je utvrđen ozbiljan rizik za zdravlje ljudi, posebno ako je zabilježen ili se može očekivati velik broj smrtnih slučajeva ili kada je potvrđeno ponavljanje incidenata koji predstavljaju ozbiljan rizik za zdravlje ljudi ili kada postoji sumnja ili naznaka biološkog ili hemijskog terorizma ili kada postoji znatno radioaktivno zagađenje.

Mjere utvrđene Opštim kriznim planom primjenjuju se samo u slučaju kada se nakon prve evaulacije informacija značajnih za bezbjednost hrane i ozbiljnosti prirode opasnosti od strane Jedinice za krizne situacije Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove utvrdi da je u pitanju potencijalna krizna situacija odnosno situacija koja zahtijeva uspostavljanje i aktiviranje kriznog štaba i operativnih regionalnih timova odnosno situacija kada je utvrđeno da hrana ili hrana za životinje predstavljaju direktan ili indirektan rizik po zdravlje ljudi, životinja ili životnu sredinu koji nije moguće spriječiti, ukloniti ili smanjiti naprihvatljiv nivo primjenom mjera utvrđenih zakonom.

Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove formira i aktivira i tri regionalna operativna tima za upravljanje kriznom situacijom u oblasti hrane i hrane za životinje u skladu sa ovim planom.

U procesu upravljanja kriznom situacijom u oblasti hrane i hrane za životinje osim kriznog štaba učestvuju, prema potrebi, i drugi organi i organizacije nadležne za sprovođenje mjera utvrđenih ovim planom.

7.2.2. Članovi kriznog štaba

Kriznim štabom koordinira direktor Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove ili pomoćnik direktora za Sektor za bezbjednost hrane, kao zamjenik koordinatora.

Članovi kriznog štaba su predstavnici organa državne uprave nadležnih za hranu, zdravlje ljudi i zdravlje životinja, drugih organa i organizacija nadležnih za sprovođenje mjera u odnosu na vrstu identifikovane opasnosti u hrani iz reda stručnjaka za tu oblast i to predstavnici:

- Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja -Služba za obavještanje javnosti;
- Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove;
- Ministarstva zdravlja;
- Instituta za javno zdravlje Crne Gore;
- Specijalističke veterinarske laboratorije;
- Centra za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore;
- Fakulteta za tehnologiju, bezbjednost hrane i ekologiju;
- prema potrebi, drugih organa, institucija i organizacija (Ministarstva unutrašnjih poslova; Ministarstva odbrane; Ministarstva održivog razvoja i turizma, Agencije za zaštitu životne sredine, Ministarstva finansija, subjekata u poslovanju hranom).

Obzirom da se tokom krizne situacije mora preduzimati veliki broj aktivnosti i mjera, članovi kriznog štaba ovlašćeni su za donošenje odluka u ime organa ili organizacije/institucije čiji su predstavnici. Krizni štab može zatražiti pomoć bilo koje javne institucije ili pravnog lica ukoliko je to potrebno za efikasno upravljanje kriznom situacijom a naročito naučno istraživačke ustanove za procjenu rizika i drugih stručnjaka ili mrežom kriznih koordinatora iz drugih država, ako je to potrebno za upravljanje kriznom situacijom i može zatražiti stalnu ili ad hoc pomoć određenih stručnjaka. Članovi kriznog štaba moraju biti stalno dostupni za vrijeme krizne situacije.

U slučaju krizne situacije kriznog štab zasijeda u prostorijama Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove koje su opremljene odgovarajućom informatičkom i komunikacionom opremom.

7.2.3. Preliminarne aktivnosti kriznog štaba

Koordinator kriznog štaba odmah, po prijemu obavještenja od strane Jedinice za krizne situacije o postojanju potencijalne krizne situacije na osnovu izvora informacija iz tačke 7.1.1.1 ovog plana, pokreće aktivnosti na utvrđivanju dodatne procjene/evalucije potencijalne krizne situacije i organizuje sastanak kriznog štaba najkasnije u roku 24 sata od prijema obavještenja.

Krizni štab vrši procjenu dobijenih informacija i prikuplja dodatne informacije vezano za:

- prirodu opasnosti;
- vrijeme i mjesto incidenta;
- populaciju koja bi mogla biti izložena riziku;
- opseg i složenost rizika;
- mogućnost većih posljedica;
- podatke o količini, distribuciji i dostupnosti hrane ili hrane za životinje.

7.2.4. Proglašenje krizne situacije i aktiviranje kriznog plana

Krizni plan se aktivira u zavisnosti od rezultata preliminarnih aktivnosti, kada rizik za zdravlje ljudi nije moguće spriječiti, ukloniti ili svesti na prihvatljiv nivo ili njime nije moguće upravljati sprovođenjem uobičajenih službenih kontrola i primjenom propisanih hitnih mjera.

Ako rezultati preliminarnih aktivnosti kriznog štaba upućuju na kriznu situaciju u oblasti bezbjednosti hrane i hrane za životinje koordinator kriznog štaba dostavlja predlog Odluke o proglašenju krizne situacije, sa obrazloženjem ministru poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Nakon proglašavanja krizne situacije zamjenik koordinatora kriznog štaba obavještava regionalne operativne timove i po potrebi, druge organe i organizacije odgovorne za upravljanje kriznom situacijom i nadležne za sprovođenje mjera utvrđenih ovim planom.

7.2.5. Obrazovanje i aktiviranje regionalnih operativnih timova

Za brzo i efektivno upravljanje kriznom situacijom na regionalnom i lokalnom nivou osnivaju se tri regionalna operativna tima i to:

- za sjeverno područje, sa sjedištem u Bijelom Polju
- za centralno područje, sa sjedištem u Podgorici
- za južno područje, sa sjedištem u Budvi

Sjeverno područje obuhvata sljedeće opštine: Bijelo Polje, Berane, Gusinje, Petnjica, Plav, Pljevlja, Mojkovac, Rožaje i Žabljak.

Centralno područje obuhvata sljedeće opštine: Cetinje, Danilovgrad, Kolašin, Podgorica (GO Golubovci), Nikšić, Plužine, Tuzi i Šavnik.

Južno područje obuhvata sljedeće opštine: Budva, Bar, Herceg Novi, Kotor, Tivat i Ulcinj.

Regionalni operativni timovi za upravljanje kriznom situacijom u oblasti hrane i hrane za životinje aktiviraju se na zahtjev kriznog štaba.

Regionalni operativni timovi zasijedaju u prostorijama opremljenim odgovarajućom informatičkom opremom i drugom opremom za komunikaciju u Bijelom Polju, Podgorici i Budvi.

7.2.6. Obaveze koordinatora kriznog štaba

Koordinator kriznog štaba (ili njegov zamjenik) presjedava kriznim štabom za sprovođenje Opšteg kriznog plana. Koordinator obezbjeđuje neometan rad kriznog štaba i vrši raspodjelu zadataka članovima kriznog štaba vodeći računa o njihovoj stručnosti, obezbjeđuje koordinaciju između rada Jedinice za krizne situacije, regionalnih operativnih timova i drugih organa, ustanova ili institucija u postupku donošenja odluka. Nakon obrazovanja kriznog štaba koordinator kriznog štaba saziva prvi sastanak kriznog štaba i obezbjeđuje:

- efikasnu i efektivnu koordinaciju na nacionalnom nivou u kriznoj situaciji čiji je uzrok hrana ili hrana za životinje;
- efektivnu uključenost u mreže za uzbunjivanje u slučaju incidenta ili krizne situacije;
- predstavljanje nacionalnog Opšteg kriznog plana na sastancima kriznih koordinatora Evropskoj Komisiji;
- učešće u audiokonferencijama koje organizuje Evropska Komisija radi pojačane koordinacije ili krizne situacije i prpratno djelovanje, uspostavljanje čvrstih veza među kriznim koordinatorima i izgradnju povjerenja među partnerima razmjenom iskustava, pružanje povratnih informacija na sastancima nakon završetka krizne situacije o mogućim nedostacima i područjima za poboljšanje, učestvovanje u nacionalnim i regionalnim simulacionim vježbama koje organizuje EFSA i drugi evropski instituti, nakon pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji;

Koordinator kriznog štaba odgovoran je za koordinaciju i obavještavanje o kriznoj situaciji na nacionalnom nivou: o preduzetim mjerama i preporukama povezanim sa zdravljem ljudi uključujući:

- obezbjeđivanje primjene načela transparentnosti i komunikacione strategije iz tačke 9 ovog plana;
- pomoć pri utvrđivanju sveobuhvatne komunikacione strategije za upravljanje incidentima ili kriznim situacijama koji se prenose hranom ili hranom za životinje;
- pružanje stručnog znanja i savjeta o obavještavanju o kriznoj situaciji i zdravstvenim mjerama;
- pripremu ključnih poruka/pozicija partnera tokom incidenta ili krizne situacije, koji će se prenijeti putem namjenskih mreža ili audiokonferencija;

- širenju ključnih poruka putem društvenih medija i drugih alata (posebna internet stranica), uključujući, prema potrebi, mrežu stručnjaka za komunikaciju;
- praćenje reakcija medija i izvora javnog mnjenja za vrijeme incidenta ili krizne situacije i izvještavanje o tome,
- koordiniranje komunikacionih alata zasnovanih na interesovanju javnog mnjenja (najčešća pitanja, dežurne telefonske linije i drugo);
- savjetovanje, prije objavljivanja sa ovlašćenom ustanovom za procjenu rizika ili specijalizovanom institucijom države članice Evropske unije, o obaviještenjima povezanim sa naučnim informacijama o riziku koje tokom krizne situacije koje objavljuju EFSA i ECDC.

7.2.7. Aktivnosti kriznog štaba

Krizni štab sprovodi sljedeće aktivnosti:

- nakon identifikovanja izvora kontaminacije, uz pomoć ovlašćene ustanove za procjenu rizika koordinira istragu sledljivosti i prati povlačenje i opoziv proizvoda ako je nebezbedna hrana ili hrana za životinje distribuirana na tržištu Crne Gore;
- prikuplja i razmjenjuje informacije i podatke koji se odnose na rezultate službenih kontrola, rezultate analiza izvršenih od strane ovlašćenih laboratorija, podatke dobijene od institucija Evropske unije, nadležnih organa drugih država, međunarodnih organizacija, podatke iz RASFF sistema, i drugih podataka;
- prikuplja relevantne naučne podatke u cilju upravljanja rizikom na efektivan način;
- procjenjuje dobijene informacije;
- utvrđuje, procjenjuje i predlaže mjere za prevenciju, eliminaciju ili smanjenje rizika na prihvatljiv nivo ili vrši korekciju mjera na osnovu novih informacija i razvoja situacije uzimajući u obzir rezultate procjene rizika i/ili naučna mišljenja naučno istraživačkih ustanova EFSA –e kao i drugih faktora od značaja za bezbednost hrane ili hrane za životinje.
- prati rezultate i efekte sprovedenih mjera;
- informiše javnost o rizicima i preduzetim mjerama.
- održava bliske kontakta sa zainteresovanim učesnicima;
- priprema koordiniranu komunikacionu strategiju sa javnošću, a naročito pripremu, poruka koje se zasnivaju na dokazima.

Krizni štab je dužan da informiše javnost o prirodi, ozbiljnosti i obimu rizika kao i o mjerama koje se preduzimaju ili će se preduzeti za sprječavanje, smanjivanje ili uklanjanje tog rizika.

Informisanje javnosti vrši se u saradnji sa Službom za informisanje javnosti Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, čiji član prisustvuje svim sastancima kriznog štaba. Krizni štab dužan je da obezbijedi kontinuirano informisanje javnosti i interesnih grupa i sačini izvještaj o sprovedenim aktivnostima i mjerama.

7.2.8. Članovi regionalnih operativnih timova

Članovi regionalnih operativnih timova su: inspektor za hranu, granični veterinarski inspektor, granični fitosanitarni inspektor, zdravstveno/sanitarni inspektor, predstavnici regionalnih epidemioloških službi i laboratorija za hranu.

U slučaju kada regionalni operativni tim procijeni da je za efikasno upravljanje kriznom situacijom potrebno znanje i stručna pomoć drugog organa, organizacije ili institucije (pravnog ili fizičkog lica) može zahtijevati stalnu ili *ad hoc* prisutnost tih lica.

Regionalnim operativnim timom upravljaju predsjednik tima.

7.2.9. Aktivnosti regionalnog operativnog tima

Regionalni operativni tim odgovoran je za upravljanje kriznom situacijom na regionalnom i lokalnom nivou i obezbjeđivanje mjera za upravljanje kriznom situacijom na brz i efektivan način na području opština za koje je zadužen.

Regionalni operativni timovi odgovorni su za sprovođenje mjera o upravljanju kriznom situacijom kriznog štaba,verifikaciju implementacije mjera, izvještavanje kriznog štaba o sprovedenim i implementiranim mjerama i obavještavanje javnosti na zahtjev kriznog štaba.

Regionalni operativni timovi moraju kontinuirano prikupljati sve relevantne informacije i podatke koji se odnose na:

- hranu odnosno hranu za životinje ili materijale koji dolaze u kontakt sa hranom (kategorija hrane, porijeklo hrane, naziv hrane, trgovački naziv, podaci o roku trajanja, podaci o seriji/lotu, vrsti i broju pakovanja, lista dobavljača i lista distribucije, količina, certifikati za uvezenu hranu odnosno hranu za životinje, prateća dokumentacija i drugo);
- subjekte u poslovanju hranom odnosno hranom za životinje (naziv, adresa, proizvođač, zemlja u kojoj je hrana proizvedena, telefon, fax), uključujući broj odobrenja odnosno registracije objekta ako je primjenljivo;
- opasnosti (biološka, hemijska, fizička) i rezultate laboratorijskih ispitivanja;
- prirodu i obim bilo koje bolesti povezane sa konzumacijom hrane odnosno hrane za životinje koja je predmet istrage (epidemiološki podaci);
- kontrolne aktivnosti i/ili mjere koje su preduzete od strane nadležnih inspektora ili drugih lica ovlašćenih za službene kontrole hrane,
- aktivnosti i mjere preduzete od strane subjekta u poslovanju hranom odnosno hranom za životinje;
- ostalo.

Regionalni operativni tim dužan je da kriznom štabu, najmanje jednom dnevno, za vrijeme trajanja krizne situacije dostavlja izvještaj o svim planiranim i sprovedenim aktivnostima i mjerama koji su sastavni dio „Izvještaja o protekloj kriznoj situaciji“.

7.2.10 . Laboratorije

Laboratorije uključene u sprovođenje Opšteg kriznog plana su:

- Specijalistička veterinarska laboratorija (SVL);
- Institut za javno zdravlje Crne Gore (IJZCG);
- Centar za ekotoksikološka ispitivanja (CETI)
- druge laboratorije, prema potrebi.

U slučaju proglašenja krizne situacije laboratorije uključene u sprovođenje kriznog plana, prema potrebi, obezbjeđuju operativnost laboratorija u najkraćem mogućem vremenu, a prema potrebi i 24 satno radno vrijeme dok traje krizna situacija.

U slučajevima da je opasnost poznata primjenjuju se prije svega akreditovane metode, metode koje su prošle PT shemu (sposobnost sprovođenja ispitivanja u ispitnoj laboratoriji može se vrednovati putem ispitivanja osposobljenosti, tzv. Proficiency Testing Schemes – PTS.), a mogu se koristiti i druge metode ako je to nužno radi utvrđivanja obima rizika. U slučaju da sve opasnosti nijesu poznate, i kada je primjena akreditovanih metoda isključena, potrebno je analitičko znanje prilagoditi otkrivanju opasnosti prije moguće kvantifikacije opasnosti, uključujući povezivanje i drugih laboratorija radi bržeg rješavanja problema.

8. SREDSTVA I OPREMA POTREBNA ZA SPROVOĐENJE PLANA

Finansijska sredstava za sprovođenje kriznog plana, nabavku opreme za uzorkovanje, dezinfekcionih sredstava, terenskog i dostavnog vozila, angažovanje ljudskih resursa za sprovođenje obaveznih vježbi simulacije obezbjeđuju se u Budžetu Crne Gore.

9. NAČIN OBAVJEŠTAVANJA JAVNOSTI/KOMUNIKACIONA STRATEGIJA

U svrhu informisanja javnosti i zainteresovanih strana o kriznoj situaciji i preduzetim mjerama Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove u saradnji sa Službom za odnose sa javnošću ministarstva definiše način obavještavanja javnosti o kriznoj situaciji odnosno donosi komunikacionu strategiju koja obuhvata:

- sadržaj obavještenja u pisanom obliku i vrijeme obavještanja, uključujući odgovarajuće načine za davanje saopštenja;
- imenovanje odgovornih lica za komuniciranje sa javnosti uzimajući u obzir kompetencije i odgovornosti svakog člana kriznog štaba kako bi se sa javnošću komuniciralo na koordiniran, dosljedan i transparentan način;
- upotrebu postojećih nacionalnih i evropskih komunikacionih kanala;
- upotrebu medija (TV, radio, novine, internet, pres konferencije);
- uspostavljanje kontakta sa interesnim grupama, ako je potrebno, a naročito kada se informacije u saopštenju odnose na određenu komercijalnu marku ili ime;
- kontakte u cilju razmjene informacija sa institucijama Evropske Unije i nadležnim tijelima drugih država.

Krajnji cilj komunikacije o riziku je upoznavanje učesnika, potrošača i šire javnosti i postizanje visokog stepena razumijevanja pri obrazloženju odluka i mjera koje su donijete i koje se preduzimaju u odnosu na postojeći rizik i u odnosu na njihove sopstvene interese i vrijednosti. Komunikacija o riziku ne treba da predstavlja pokušaj uvjeravanja ili nagovaravanja na prihvatanje procjene o prihvatljivosti rizika, od strane onoga koji komunicira.

Komunikacijom sa javnošću treba obezbijediti takav ambijent da javnost prepozna i razumije da se preduzimanje mjera zasniva na stručnim i naučnim saznanjima i da predzete mjere doprinose uspostavljanju kontrole nad prisutnim rizicima, ostavljajući mogućnost da će u narednom periodu biti potrebno uspostavljanje i nekih novih, dodatnih mjera u zavisnosti od razvoja situacije. Komunikacija može znatno doprinijeti uspjehu opsežnog i odgovornog procesa upravljanja rizikom:

- podizanju svijesti kod potrošača o riziku vezanom za proizvod i njegovom sigurnom korišćenju ili konzumiranju;
- izgradnji povjerenja javnosti u mjere koje se preduzimaju za procjenu i upravljanje rizikom;
- doprinosu razumijevanju prirode rizika porijeklom iz hrane i standarda za bezbjednost hrane;
- pružanju nepristrasnih, tačnih i odgovarajućih informacija, kako bi potrošači mogli izabrati između mnogostrukih mogućnosti koje odgovaraju njihovim sopstvenim kriterijumima “prihvatljivog rizika”.

Koordinator kriznog štaba za vrijeme krizne situacije, po potrebi, a najmanje jednom nedjeljno saziva konferenciju za medije na kojoj detaljno izvještava javnost o kriznoj situaciji i preduzetim mjerama.

Komunikaciona strategija mora uzeti u obzir principe transparentnosti i povjerljivosti.

U cilju sprečavanja panike i dezinformisanja javnosti, krizni štab svaki dan dostavlja pisanu informaciju medijima (TV, radio, novine, internet) o trenutnom stanju.

10. PRESTANAK KRIZNE SITUACIJE

Opšti krizni plan sprovodi se sve dok se na osnovu svih raspoloživih podataka i informacija ne utvrdi da hrana odnosno hrana za životinje više ne predstavlja rizik za zdravlje ljudi i da je rizik stavljen pod kontrolu ili smanjen na najmanji mogući nivo.

Kada hrana odnosno hrana za životinje više ne predstavlja rizik za zdravlje ljudi i kada je rizik stavljen pod kontrolu ili smanjen na najmanji mogući nivo krizni štab predlaže proglašavanje prestanka krizne situacije.

11. IZVJEŠTAJ O PROTEKLOJ KRIZNOJ SITUACIJI

Krizni štab sačinjava Izvještaj o protekloj kriznoj situaciji koji se objavljuje se na Internet stranici Ministarstva i Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove.

12. REVIZIJA UPRAVLJANJA KRIZNOM SITUACIJOM

Krizni štab sa predsjednicima regionalnih operativnih timova, nakon prestanka krizne situacije, analizira proces upravljanja kriznom situacijom radi utvrđivanja nedostataka u cilju

povećanja efektivnosti upravljanja kriznom situacijom i ažuriranja Opšteg kriznog plana, po potrebi.

13. Ovaj plan objaviće se u „Službenom listu Crne Gore“.

Broj: 07-8014

Podgorica, 26. decembra 2019. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
Duško Marković, s.r.

Odgovori na specifične krizne situacije u oblasti bezbjednosti hrane

1. Vanredne situacije pri izlaganju jonizujućem zračenju

Proglašavanje i upravljanje kriznom situacijom u slučaju kada hrana predstavlja rizik za zdravlje ljudi nastale kao posljedica vanredne situacije, nerutinskog događaja koji može nastati u djelatnostima sa izvorima jonizujućeg zračenja ili usljed bilo kog izlaganja jonizujućem zračenju određuje se u skladu sa: Zakonom o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti („Službeni list CG“, br. 56/09, 58/09 i 55/16), Zakonom o zaštiti i spašavanju („Službeni list CG“, br. 13/07, 5/08, 32/11 i 54/16), Nacionalnim planom za djelovanje u slučaju radijacionog udesa, Strategijom za smanjenje rizika od katastrofa sa dinamičkim planom aktivnosti za sprovođenje Strategije za period 2018-2023. godine, Strategijom zaštite od jonizujućeg zračenja, radijacione sigurnosti i upravljanja radioaktivnim otpadom za period 2017-2021 sa Akcionim planom za period 2017-2021. godina. Na osnovu Zakona o zaštiti i spašavanju planovi za zaštitu i spašavanje izrađuju se na tri nivoa: nacionalnom, opštinskom i preduzetnom. Opštinski i preduzetni planovi su usaglašeni sa Nacionalnim planom za djelovanje u slučaju radijacionog udesa.

Shodno članu 9 Zakona o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti Agencija za zaštitu prirode i životne sredine priprema godišnji Program sistematskog ispitivanja radioaktivnosti u životnoj sredini koji se vrši radi utvrđivanja prisustva radionuklida u životnoj sredini i procjene nivoa izlaganja stanovništva jonizujućem zračenju i to u normalnim uslovima, i u slučaju sumnje na radijacioni udes i u toku radijacionog udesa.

2. Teroristički napad

Bioterorizam definisan je kao upotreba mikroorganizama ili toksina porijeklom od živih organizama koji uzrokuju smrt ili bolest ljudi, životinja i biljaka. Biološki agensi mogu se upotrebljavati samostalno ili zajedno sa ostalim oružjima i prije svega, u obzir dolazi upotreba u obliku aerosola koji se raspršuje različitim putevima (avioni, pisma i drugi oblici komunikacija). Upotrebom mikroorganizama u obliku aerosola želi se omogućiti njihov ulazak u organizam ljudi i životinja kroz organe za disanje. Kod zaraznih bolesti kojima organi za disanje nijesu uobičajena ulazna vrata, upotreba uzročnika u obliku aerosola mijenja dužinu inkubacije, patogenezu bolesti, kliničku sliku i drugo, što sve otežava postavljanje dijagnoze.

Zbog činjenice da je u istraživanjima u genetici mikroorganizama postignut značajan napredak i da je moguće određenim zahvatima u genomu uzročnika izmijeniti pojedina njihova svojstva, pojavila su se očekivanja da bi se u biološkom ratu mogli upotrijebiti novi uzročnici zaraznih bolesti koji do danas nijesu još poznati i koji zbog indukovanih mutacija svog genoma imaju sasvim drugačija svojstva i veću virulenciju. Zbog tih promijenjenih osobina mogu uzrokovati epidemije odnosno epizootije velikog opsega. Genetski promijenjeni biološki agensi dovode u pitanje uspjeh profilaktičkog djelovanja vakcina, djelovanja hemoterapeutika i drugih medicinskih proizvoda.

Najznačajniji korak u borbi protiv biološkog terorizma je dokaz uzročnika za što su neophodne dobro opremljene laboratorije sa svim elementima biobezbjednosti i edukovanim osobljem.

Mjere i aktivnosti koje se u sistemu kontrole bezbjednosti hrane obavezno moraju preduzeti u slučaju terorističkog napada:

- a) aktiviranje kriznog štaba;
- b) uključenje Ministarstva unutrašnjih poslova;
- c) uključenje Ministarstva odbrane;
- d) obavještanje javnosti jasnim uputstvima o načinu ponašanja u novonastalim uslovima putem medija;
- e) ponavljanje obavještenja.

U slučajevima terorističkih napada hemijskim oružjem (bojni otrovi i slično) procedura je ista kao u slučaju bioterorizma.

3. Rat

U slučaju rata postoji realna opasnost od širenja zaraznih bolesti zbog nemogućnosti održavanja higijene, nemogućnosti zbrinjavanja usmrćenih životinja, zagađenja sistema vode za piće i slično.

Proglašavanjem ratnih uslova posebnu ulogu u prevenciji i pojačanom nadzoru imaju javno zdravstvene službe, službe veterinarskog javnog zdravlja, epidemiološke službe kao i zdravstvene službe vojnog zdravstva, budući da vojno zdravstvo ima veliku i važnu ulogu ne samo u ratu nego i u mirnodobsko vrijeme pogotovo u organizovanju zdravstvene pomoći u vanrednim situacijama. Navedene službe odgovorne su za sprovođenje i nadzor civilno - vojnih mjera suzbijanja potencijalnih epidemija porijeklom od hrane ili zaraznih bolesti.

Mjere i aktivnosti koje se u sistemu kontrole bezbjednosti hrane obavezno moraju preduzeti u slučaju rata:

- a) aktiviranje kriznog štaba;
- b) uključenje Ministarstva odbrane;
- c) uključenje epidemioloških službi;
- d) uključenje javnog zdravstva;
- e) uključenje veterinarskog javnog zdravlja;
- f) uključenje službi za bezbjednost hrane
- g) obavještanje javnosti jasnim uputstvima o načinu ponašanja u novonastalim uslovima putem medija.

4. Elementarne nepogode

Elementarnom nepogodom smatra se iznenadna velika nesreća koja prekida normalno odvijanje života, uključuje žrtve, štetu većeg opsega na imovini i/ili njen gubitak i štetu na infrastrukturi i/ili životnoj sredini u mjeri koja prelazi normalnu sposobnost zajednice da ih sama otkloni bez pomoći.

Elementarnu nepogodu uzrokuju prirodni, tehnički, tehnološki ili biološki događaji. Elementarnom nepogodom smatraju se naročito potresi od 7 i više stepeni po Mercalli- Cancani - Siebergovoj skali i olujni i orkanski vjetrovi od 8 i više bofora. Elementarnom nepogodom smatraju se i požari, poplave, suše, jaki mrazevi, izvanredno velika visina snijega, snježni nanosi i lavine, nagomilavanje leda na vodotocima, odroni zemljišta i druge pojave takvog opsega koje, u zavisnosti od vremenskih prilika, uzrokuju bitne poremećaje u životu ljudi na određenom području.

Planovima zaštite i spašavanja na regionalnom i lokalnom nivou utvrđuje se opseg elementarnih nepogoda i njihove moguće posljedice prema kojima se prosuđuju nastale elementarne nepogode ili direktna opasnost od njihovog nastanka u svakom pojedinačnom slučaju.

U slučaju elementarne nepogode postoji realna opasnost od širenja zaraznih bolesti zbog nemogućnosti održavanja higijene, nemogućnosti zbrinjavanja usmrćenih životinja, zagađenja sistema vode za piće i slično.

Posebnu ulogu u prevenciji i pojačanom nadzoru imaju javno zdravstvene službe i službe veterinarskog javnog zdravlja, bezbjednosti hrane kao i epidemiološke službe.

Mjere i aktivnosti koje se u sistemu kontrole bezbjednosti hrane obavezno moraju preduzeti u slučaju elementarnih nepogoda:

- 1) aktiviranje kriznog štaba;
- 2) procjena situacije na terenu;
- 3) donošenje regionalnog plana zaštite i spašavanja;
- 4) uključenje policijskih službi;
- 5) uključenje svih službi koje i u normalnim okolnostima rade u nadzoru i sprovođenju sistema bezbjednosti hrane;
- 6) obavještanje javnosti jasnim uputstvima o načinu ponašanja u novonastalim uslovima putem medija.

Prikupljanje, praćenje i analize informacije o direktnim/indirektnim rizicima po zdravlje ljudi

Poslovi i zadaci Jedinica za krizne situacije

Dio 1

Jedinica za krizne situacije je odgovorna za:

- prijem informacija;
- evidentiranje događaja i vođenje evidencije (baza podataka, arhiva);
- prvu procjenu/tumačenje dobijenih informacija;
- koordinaciju upravljanja (prelazak iz rutine u incident ili ozbiljan incident ili kriznu situaciju);
- obezbjeđivanje tehničke podrške za efikasno sprovođenje procesa upravljanja rizikom (sala za sastanke, sekretar, arhiva);
- izradu i distribuciju dokumenata kojima se obezbjeđuje spremnost za kriznu situaciju: priručnici, procedure, scenariji, simulacije;
- evaluaciju i prilagođavanje operativnih procedura;
- izradu i ažuriranje Operativnog kriznog plana.

Jedinica za krizne situacije je centralna i kontakt tačka za prikupljanje, praćenje i analizu dobijenih informacije u skladu sa tačkom 7.1.1.2. ovog plana.

U “mirnom periodu” Jedinica za krizne situacije obavlja redovno ažuriranje planova i procedura, inicira studije scenarija i organizuje vježbe simulacije.

Nakon prstanka krizne situacije, Jedinica za krizne situacije u saradnji sa uključenim organima/institucijama i ustanovama u odnosu na vrstu krizne situacije vrši procjenu situacije i sačinjava Izvještaj o evaluaciji krizne situacije.

Izvještaj o prvom prijemu informacije

Dio 2

Izvještaj o prvom prijemu informacije sačinjava se na memorandumu Uprave za bezbjednost hrane ili u slučaju bolesti prenosivih hranom na memorandumu Instituta za javno zdravlje.

Izvještaj o prvom prijemu informacije sadrži sljedeće podatke:

- informaciju;
- datum prijema informacije;
- način prijema informacije (mail/telefon, usmeno, pismeno, mediji);
- ime lica koje je primilo informaciju (nadležni organ, ustanova, organizacija);
- ime lica koje je dostavilo informaciju;
- telefon, email lica koje je dostavilo informaciju;
- dodatne informacije dobijene od lica koje je dostavilo informaciju;
- događaj: kratak opis, broj oboljelih, simptomi, vrsta žalbe, mišljenje lica koje izvještava o uzroku ili porijeklu, ostale relevantne informacije;
- napomena: Da li su konsultovani ljekari? Rezultati procjene ljekara?
- praćenje preduzetih radnji (opis);
- potpis lica koje je dostavilo izvještaj.

Na osnovu člana 102 stav 7 Zakona o veterinarstvu ("Službeni list CG", br. 30/12, 48/15, 52/16 i 43/18), Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja donijelo je

PRAVILNIK
O KLASIFIKACIJI I POSTUPANJU SA NUS PROIZVODIMA ŽIVOTINJSKOG
PORIJEKLA, HIGIJENSKO I VETERINARSKO-ZDRAVSTVENIM USLOVIMA ZA NUS
PROIZVODE

Predmet

Član 1

Ovim pravilnikom propisuje se klasifikacija, upravljanje, odnosno postupanje, metode prerade, higijensko i veterinarsko-zdravstveni uslovi za nus proizvode životinjskog porijekla i proizvode dobijene od nus proizvoda koji nijesu namjenjeni ishrani ljudi, higijensko i veterinarsko-zdravstveni i drugi uslovi za objekte za sakupljanje, prevoz i korišćenje nus proizvoda.

Definicija nus proizvoda i proizvoda dobijenih od nus proizvoda

Član 2

Nus proizvodi životinjskog porijekla su cijela tijela ili djelovi životinja, proizvodi životinjskog porijekla i drugi proizvodi dobijeni od životinja koji nijesu namijenjeni ishrani ljudi, uključujući jajne ćelije, embrione i sjeme.

Proizvodi dobijeni od nus proizvoda životinjskog porijekla su proizvodi koji su dobijeni postupkom obrade, odnosno prerade nus proizvoda životinjskog porijekla (u daljem tekstu: dobijeni proizvod).

Izuzeci od primjene

Član 3

Ovaj pravilnik ne primjenjuje se na nus proizvode:

- 1) čitavo tijelo ili dio tijela divljih životinja, osim divljih životinja, za koje ne postoji sumnja, odnosno potvrda prisustva zarazne bolesti koja se može prenijeti na ljude ili životinje i vodenih životinja koje su ulovljene radi stavljanja u promet;
- 2) čitavo tijelo ili dio tijela divljih životinja koja nijesu sakupljena poslije odstrijela u skladu sa dobrom lovačkom praksom;
- 3) koji potiču od divljači i mesa divljači kojim lovci direktno snabdijevaju krajnjeg potrošača ili maloprodajni objekat koji snabdijeva krajnjeg potrošača malim količinama divljači ili mesa divljači;
- 4) jajne ćelije, embrione i sjeme za vještačko osjemenjavanje, namijenjene za reprodukciju;
- 5) sirovo mlijeko, kolostrum i od njih dobijene proizvode koji su dobijeni i koji se koriste na gazdinstvu porijekla;
- 6) ljuštore od školjki iz kojih je uklonjeno meko tkivo i meso;
- 7) ostaci hrane iz ugostiteljskih objekata, ako:
 - ne potiču iz prevoznih sredstava u međunarodnom prometu;
 - nijesu namijenjeni ishrani životinja;
 - nijesu namijenjeni preradi metodom sterilizacije pod pritiskom ili proizvodnji biogasa ili komposta;
- 8) sa ribolovnih plovnih objekata koji su nastali tokom obavljanja ribolovnih aktivnosti, a koji se odlažu u more, osim materijala koji je nastao na ribolovnom plovnom objektu

- evisceracijom riba koje pokazuju znake bolesti uključujući i parazite koji se mogu prenijeti na ljude;
- 9) neprerađenu hranu za kućne ljubimce koja potiče iz maloprodajnih objekata u kojima se vrši rasijecanje mesa i skladištenje isključivo za snabdijevanje krajnjeg potrošača;
 - 10) neprerađenu hranu za kućne ljubimce koja potiče od životinja koje su zaklane na gazdinstvu porijekla za proizvodnju hrane za potrebe sopstvenog domaćinstva;
 - 11) izmet i mokraću, osim stajnjaka i nemineralizovanog guana.

Značenje izraza

Član 4

Izrazi upotrebljeni u ovom pravilniku imaju sljedeća značenja:

- 1) **proizvodi životinjskog porijekla** su:
 - a) hrana životinjskog porijekla, uključujući med i krv;
 - b) žive školjke, živi bodljokožci, živi plaštaši, živi morski puževi namijenjeni za ishranu ljudi;
 - c) druge žive životinje namijenjene za ishranu ljudi, radi dostavljanja krajnjem potrošaču;
- 2) **trup** je tijelo životinje nakon klanja i obrade;
- 3) **životinja** je životinja kičmenjak ili beskičmenjak;
- 4) **životinje za proizvodnju su:**
 - a) životinje koje se drže, tove ili uzgajaju radi proizvodnje hrane, vune, krzna, perja, kože ili bilo kog drugog proizvoda koji se dobija od životinja;
 - b) kopitari;
- 5) **divlja životinja** je svaka životinja koju ljudi ne drže ili ne uzgajaju;
- 6) **kućni ljubimci** su životinje koje ljudi njeguju i drže i nijesu namijenjene za ishranu ili uzgoj;
- 7) **vodene životinje** su:
 - a) ribe iz nadklase *Agnatha* i klase *Chondrichthyes* i *Osteichthyes*;
 - b) mekušci koji pripadaju rodu *Mollusca*;
 - c) rakovi koji pripadaju podrodu *Crustacea*;
- 8) **subjekat** je fizičko ili pravno lice koje rukuje nus proizvodima životinjskog porijekla ili dobijenim proizvodima, uključujući prevoznike, trgovce i korisnike;
- 9) **korisnik** je fizičko ili pravno lice koje koristi nus proizvode životinjskog porijekla za ishranu životinja, istraživanje ili za druge posebne namjene;
- 10) **objekat** je mjesto na kojem se obavlja djelatnost koja obuhvata rukovanje, odnosno postupanje sa nus proizvodima životinjskog porijekla ili dobijenim proizvodima, osim ribolovnog plovnog objekta (brod);
- 11) **stavljanje u promet** je prodaja nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda ili bilo koji oblik isporuke trećem licu, uključujući i skladištenje;
- 12) **provoz nus proizvoda** je kopneni provoz nus proizvoda i dobijenih proizvoda iz jedne države u drugu državu preko teritorije Crne Gore;
- 13) **izvoz** je promet nus proizvoda iz Crne Gore u drugu zemlju;
- 14) **transmisivne spongioformne encefalopatije** su transmisivne spongioformne encefalopatije, koje se javljaju kod životinja (u daljem tekstu: TSE);
- 15) **specifični rizični materijal** su tkiva koja predstavljaju rizik za zdravlje životinja i ljudi na koja se primenjuju mjere, osim proizvoda koji sadrže ili potiču od tih tkiva;
- 16) **sterilizacija pod pritiskom** je prerada nus proizvoda životinjskog porijekla nakon smanjenja čestica od najviše 50 mm, pri temperaturi u središtu većoj od 133 °C tokom najmanje 20 minuta bez prekida i pri apsolutnom pritisku od najmanje 3 bara;

- 17) **stajnjak** je izmet i/ili mokraća životinja za proizvodnju sa ili bez prostirke, osim riba iz uzgoja;
- 18) **deponija** je deponija koja ispunjava uslove i ima dozvolu u skladu sa zakonom ;
- 19) **organsko đubrivo i oplemenjivači zemljišta** su materijali životinjskog porijekla koji se koriste pojedinačno ili zajedno i dodaju u cilju održavanja ili poboljšanja ishrane biljaka, fizičkih, hemijskih i bioloških osobina zemljišta, a mogu da sadrže stajnjak, nemineralizovani guano, sadržaj digestivnog trakta, kompost i ostatke probave;
- 20) **udaljeno područje** je područje u kome je populacija životinja mala, a objekti za preradu ili uništavanje su prostorno udaljeni, a sakupljanje i prevoz nus proizvoda životinjskog porijekla je vrlo teško izvodljivo u odnosu na odlaganje na licu mjesta;
- 21) **hrana** je svaka supstanca ili proizvod, prerađen, djelimično prerađen ili neprerađen koji je namijenjen za ishranu ljudi ili se može očekivati da će se koristiti za ishranu ljudi;
- 22) **hrana za životinje** je supstanca ili proizvod biljnog ili životinjskog porijekla, uključujući i aditive prerađene, djelimično prerađene ili neprerađene, namijenjene za peroralnu ishranu životinja;
- 23) **mulj iz centrifuge ili separatora** je materijal sakupljen kao nus proizvod nakon prečišćavanja sirovog mlijeka i odvajanja obranog mlijeka i pavlake iz sirovog mlijeka;
- 24) **krznašice** su životinje koje se drže ili uzgajaju za proizvodnju krzna i koje se ne koriste za proizvodnju hrane;
- 25) **krv** je svježa puna krv;
- 26) **hranivo** je proizvod životinjskog porijekla, čija je svrha da zadovolji nutritivne potrebe životinja, u prirodnom obliku, svjež ili konzerviran i proizvod dobijen industrijskom preradom, organske ili neorganske supstance koje sadrže ili ne sadrže dodatke hrani za životinje, a namijenjene su za peroralnu ishranu životinja direktno, ili nakon prerade ili u pripremi krmnih smješa ili kao nosači premiksa, uključujući obrađene životinjske proteine, proizvode od krvi, topljene masti, proizvode od jaja, riblje ulje, derivate masti, kolagen, želatin i hidrolizovane proteine, dikalcijum fosfat, trikalcijum fosfat, mlijeko, proizvode na bazi mlijeka, proizvode od mlijeka, kolostrum, proizvode od kolostruma i mulj iz centrifuge ili separatora;
- 27) **proizvodi od krvi** su proizvodi dobijeni od krvi ili frakcija krvi, osim krvnog brašna, a uključuju i sušenu, zamrznutu, odnosno tečnu plazmu, sušenu punu krv, sušena, zamrznuta, odnosno tečna crvena krvna zrnca ili njihove djelove, kao i mješavine tih proizvoda;
- 28) **obrađeni životinjski protein** je protein životinjskog porijekla koji je dobijen isključivo od nus proizvoda kategorije 3 primjenom osnovnih metoda prerade (uključujući krvno brašno i riblje brašno) i koji se može upotrebiti kao hrana za životinje, odnosno za proizvodnju hrane za životinje, uključujući hranu za kućne ljubimce, ili za proizvodnju organskog đubriva i oplemenjivača zemljišta, osim proizvoda od krvi, mlijeko, proizvode na bazi mlijeka, proizvode od mlijeka, kolostrum, proizvode od kolostruma, mulj iz centrifuge ili separatora, želatin, hidrolizovan protein i dikalcijum fosfat, jaja i proizvode od jaja, uključujući ljske jaja, trikalcijum fosfat i kolagen;
- 29) **krvno brašno** je obrađeni životinjski protein koji je dobijen toplotnom preradom krvi ili frakcija krvi u skladu sa Prilogom 5 (Poglavlje II Odjeljak 1);
- 30) **riblje brašno** je obrađeni protein životinjskog porijekla koji je dobijen od vodenih životinja, osim morskih sisara;
- 31) **topljena mast** je mast dobijena preradom:
 - a) nus proizvoda životinjskog porijekla; ili
 - b) proizvoda za ishranu ljudi, koja nije namijenjena za ishranu ljudi;
- 32) **riblje ulje** je ulje dobijeno preradom vodenih životinja ili ulje dobijeno preradom ribe za ishranu ljudi, koje nijesu namijenjene za ishranu ljudi;
- 33) **nus proizvodi pčelarstva** su med, pčelinji vosak, matična mliječ, propolis ili polen, koji nijesu namijenjeni za ishranu ljudi;

- 34) **kolagen** je proizvod na bazi proteina, koji je dobijeni od koža, kostiju i tetiva životinja;
- 35) **želatin** je prirodni, rastvorljiv protein, želiran ili neželiran, koji je dobijen djelimičnom hidrolizom kolagena;
- 36) **čvarci** su proteinski ostaci od topljenja masti, poslije djelimičnog izdvajanja masti i vode;
- 37) **hidrolizovani proteini** su polipeptidi, peptidi i aminokiseline i njihove mješavine, dobijene hidrolizom nus proizvoda životinjskog porijekla;
- 38) **bijela voda** je mješavina mlijeka, proizvoda na bazi mlijeka ili mliječnih prerađevina sa vodom koja se sakuplja tokom ispiranja mljekarske opreme, uključujući ispiranje posuda koje se koriste za mliječne proizvode, prije njihovog čišćenja i dezinfekcije;
- 39) **konzervirana hrana za kućne ljubimce** je toplotno obrađena hrana za kućne ljubimce u hermetički zatvorenoj konzervi;
- 40) **žvakalice za pse** su proizvodi koji se daju kućnim ljubimcima da ih žvaću i koji su proizvedeni od neštavljenih koža papkara i kopitara ili drugog materijala životinjskog porijekla;
- 41) **poboljšivač ukusa** je tečni ili dehidrirani prerađeni proizvod životinjskog porijekla koji se koristi za poboljšanje palatibilne vrijednosti hrane za kućne ljubimce;
- 42) **hrana za kućne ljubimce** je hrana za kućne ljubimce i žvakalice za pse koja:
- sadrži nus proizvode kategorije 3, osim nus proizvoda iz člana 8 stav 1 tač. 14), 15) i 16) ovog pravilnika i
 - može da sadrži nus proizvod kategorije 1 iz uvoza, koji sadrži nus proizvod životinjskog porijekla koji je dobijen od životinja koje su bile podvrgnutne nedozvoljenom liječenju;
- 43) **prerađena hrana za kućne ljubimce** je hrana za kućne ljubimce, osim sirove hrane za kućne ljubimce, koja je prerađena u skladu sa Prilogom 2 (Poglavlje II tačka 3);
- 44) **sirova hrana za kućne ljubimce** je hrana za kućne ljubimce koja sadrži određene nus proizvode kategorije 3, koja je podvrgnuta postupku konzerviranja, postupkom hlađenja, zamrzavanja i brzog zamrzavanja;
- 45) **ugostiteljski otpad** je otpad od hrane, uključujući korišćeno jestivo ulje, ugostiteljskih objekata i kuhinja, uključujući i kuhinje u domaćinstvima;
- 46) **ostaci fermentacije** su ostaci od prerade nus proizvoda životinjskog porijekla u objektu za proizvodnju biogasa;
- 47) **sadržaj digestivnog trakta** je sadržaj koji se nalazi u digestivnom traktu sisara i ratita;
- 48) **derivati masti** su proizvodi dobijeni od topljenih masti, a ako je topljena mast dobijena od nus proizvoda kategorije 1 ili nus proizvoda kategorije 2, da je prerađena u skladu sa Prilogom 2 (Poglavlje XI);
- 49) **guano** je prirodni nemineralizovani proizvod sakupljen iz izmeta slijepih miševa ili divljih morskih ptica;
- 50) **mesno-koštano brašno** su životinjski proteini dobijeni preradom nus proizvoda kategorije 1 ili nus proizvoda kategorije 2;
- 51) **obrađene kože** su proizvodi dobijeni od neobrađenih koža, osim žvakalica za pse, koji su:
- sušeni;
 - suvo soljeni ili vlažno soljeni najmanje 14 dana prije otpreme;
 - soljeni najmanje sedam dana u morskoj soli sa dodatkom 2 % natrijum karbonata;
 - sušeni najmanje 42 dana na temperaturi od najmanje 20 °C; ili
 - konzervirani odgovarajućim postupkom osim štavljenja;
- 52) **neobrađene kože** su sva kožna i potkožna tkiva koja nijesu prošla nijedan postupak obrade osim rezanja, hlađenja ili zamrzavanja;
- 53) **nepreradeno perje i djelovi perja** je perje i djelovi perja, koji nijesu tretirani vodenom parom ili nekom drugom metodom kojom se isključuju neprihvatljivi rizici za zdravlje ljudi i životinja;
- 54) **neobrađena vuna** je vuna, koja nije:

- a) podvrgnuta mašinskom pranju;
- b) dobijena štavljenjem;
- c) obrađena nekom drugom metodom kojom se isključuju svi neprihvatljivi rizici za zdravlje ljudi i životinja;
- d) proizvedena od životinja, osim svinja i obrađena mašinskim pranjem, koje se sastoji od potapanja vune u seriju kada sa vodom, sapunom i natrijum hidroksidom ili kalijum hidroksidom;
- e) proizvedena od životinja, osim svinja, koja je namijenjena za otpremu direktno u pogon za proizvodnju dobijenih proizvoda od vune za tekstilnu industriju i koja je obrađena najmanje jednom od sljedećih metoda:
 - hemijskom depilacijom gašenim krečom ili natrijum sulfidom,
 - dimljenjem (fumigacijom) formaldehidom u hermetički zatvorenoj komori najmanje 24 sata,
 - industrijskim čišćenjem koje se sastoji od potapanja vune u deterdžent rastvorljiv u vodi, na temperaturi od 60-70 °C,
 - čuvanjem, koje može uključivati vrijeme transporta, na temperaturi od 37 °C tokom osam dana, 18 °C tokom 28 dana ili 4 °C tokom 120 dana;

55) **neobrađena dlaka** je dlaka koja nije:

- a) podvrgnuta mašinskom pranju;
- b) dobijena štavljenjem;
- c) obrađena nekom drugom metodom kojom se isključuju svi neprihvatljivi rizici za zdravlje ljudi i životinja;
- d) proizvedena od životinja, osim svinja i obrađena mašinskim pranjem, koje se sastoji od potapanja dlake u seriju kada sa vodom, sapunom i natrijum hidroksidom ili kalijum hidroksidom;
- e) proizvedena od životinja, osim svinja, koja je namijenjena otpremi direktno u pogon za proizvodnju dobijenih proizvoda od dlake za tekstilnu industriju i koja je obrađena najmanje jednom od sljedećih metoda:
 - hemijskom depilacijom gašenim krečom ili natrijum sulfidom;
 - dimljenjem (fumigacijom) formaldehidom u hermetički zatvorenoj komori tokom najmanje 24 sata;
 - industrijskim potapanjem dlake u deterdžent rastvorljiv u vodi, na temperaturi od 60-70 °C;
 - čuvanjem, koje može obuhvatiti vrijeme transporta, pri temperaturi od 37 °C tokom osam dana, 18 °C tokom 28 dana, ili 4 °C tokom 120 dana.

56) **neobrađene svinjske čekinje** su svinjske čekinje koje nijesu:

- a) podvrgnute mašinskom pranju;
- b) dobijene štavljenjem; ili
- c) obrađene nekom drugom metodom kojom se isključuju neprihvatljivi rizici za zdravlje ljudi i životinja;

57) **izložbeni predmet** je nus proizvod životinjskog porijekla ili dobijeni proizvodi namijenjen za izložbe ili umjetničke aktivnosti;

58) **međuproizvod** je dobijeni proizvod namijenjen za proizvodnju lijekova, veterinarskih lijekova, medicinskih sredstava, aktivnih medicinskih proizvoda namijenjenih za implantaciju, „in vitro“ dijagnostičkih medicinskih sredstava ili laboratorijskih reagensa, čije su faze oblikovanja, pretvaranja i proizvodnje dovoljno kompletne u mjeri da se proizvod može smatrati dobijenim proizvodom i da neposredno ili kao sastavni dio drugog proizvoda služi za te potrebe, preradom, kao što je miješanje, oblaganje, spajanje, pakovanje ili označavanje u cilju pripreme za stavljanje u promet, odnosno dalju upotrebu;

- 59) **laboratorijski reagens** je upakovani proizvod, spreman za upotrebu, koji sadrži nus proizvode životinjskog porijekla ili dobijene proizvode i koji je kao takav ili u kombinaciji sa drugim supstancama neživotinjskog porijekla namijenjen za posebnu laboratorijsku upotrebu kao reagens ili reagenski proizvod, kalibrator ili kontrolni materijal za otkrivanje, mjerenje, ispitivanje ili proizvodnju drugih supstanci;
- 60) **sredstvo koje se koristi za in vitro dijagnostiku** je upakovani proizvod spreman za upotrebu, koji sadrži proizvod od krvi ili drugi nus proizvod životinjskog porijekla i koji se koristi samostalno ili u kombinaciji kao reagens, reagenski proizvod, kalibrator, oprema ili neki drugi sistem, namijenjen za upotrebu in vitro za ispitivanje uzoraka ljudskog ili životinjskog porijekla isključivo ili prije svega radi dijagnostikovanja fiziološkog stanja, zdravstvenog stanja, bolesti ili genetske abnormalnosti, ili za određivanje sigurnosti i podudarnost sa reagensima, a ne obuhvata donirane organe ili krv;
- 61) **uzorci za istraživanja i dijagnostiku** su nus proizvodi životinjskog porijekla i dobijeni proizvodi namijenjeni za: proučavanje u sklopu dijagnostičkih aktivnosti ili analize radi promovisanja napretka nauke i tehnologije u okviru obrazovanja ili istraživanja;
- 62) **trgovački uzorci** su nus proizvodi životinjskog porijekla ili dobijeni proizvodi namijenjeni za posebne studije ili analize odobrene u cilju obavljanja procesa proizvodnje uključujući preradu nus proizvoda životinjskog porijekla ili dobijenih proizvoda, proizvodnju hrane za životinje, hranu za kućne ljubimce ili dobijenih proizvoda, ili ispitivanje mašina ili opreme;
- 63) **suspaljivanje** je obrada ili uklanjanje nus proizvoda životinjskog porijekla ili dobijenih proizvoda u objektu za suspaljivanje;
- 64) **sagorijevanje** je postupak koji uključuje oksidaciju goriva, radi iskorišćavanja energentske vrijednosti nus proizvoda životinjskog porijekla ili od njih dobijenih proizvoda;
- 65) **spaljivanje** je uklanjanje nus proizvoda životinjskog porijekla ili od njih dobijenih proizvoda kao otpada u objektu za spaljivanje;
- 66) **ostaci od spaljivanja i suspaljivanja** su ostaci koji nastaju u objektima za spaljivanje ili suspaljivanje u kojima se obrađuju nus proizvodi životinjskog porijekla ili od njih dobijeni proizvodi;
- 67) **označavanje bojom** je upotreba boja radi prikazivanja podataka na površini ili na dijelu površine ambalaže, posude ili vozila, ili na etiketi ili simbolu koji se na njih pričvršćuje;
- 68) **štavljenje** je učvršćivanje koža pomoću biljnih štavila, hromnih soli ili drugih susptanci, kao što su aluminijumske soli, soli gvožđa, soli silicijuma, aldehidi i hinoni ili druga sintetička štavila;
- 69) **taksidermija** je prepariranje, punjenje i namještanje koža životinja u njihovom stvarnom obliku, na način koji sprječava da se putem tako namještene kože prenese neprihvatljivi rizik po javno zdravlje i zdravlje životinja;
- 70) **promet** je uvoz, tranzit, izvoz, skladištenje, prodaja, izlaganje radi prodaje, premještanje, razmjena, ustupanje ili drugi prenos na treća lica;
- 71) **serija** je jedinica proizvodnje koja se proizvodi u istom pogonu na osnovu istih proizvodnih parametara, kao što je porijeklo materijala, ili više takvih jedinica koje se proizvode u istom pogonu i zajedno se skladište kao cjelina za otpremu;
- 72) **hermetički zatvorena posuda** je posuda koja je izrađena na način da onemogućući ulazak mikroorganizama;
- 73) **objekat za proizvodnju biogasa** je objekat u kojem nus proizvodi životinjskog porijekla ili dobijeni proizvodi čine barem dio materijala koji se biološki razgrađuje u anaerobnim uslovima;
- 74) **sabirni centar** je objekat u kojem se sakupljaju nus proizvodi životinjskog porijekla iz člana 17 stav 3 ovog pravilnika, sa namjerom da se koriste za ishranu životinja i nije pogon za preradu;

- 75) **objekat za proizvodnju komposta** je objekat u kojem nus proizvodi životinjskog porijekla ili dobijeni proizvodi čine barem dio materijala koji se biološki razgrađuje u aerobnim uslovima;
- 76) **objekat za suspaljivanje** je nepokretni ili pokretni pogon čija je glavna svrha proizvodnja energije;
- 77) **objekat za spaljivanje** je nepokretna ili pokretna tehnička jedinica i oprema namijenjena za toplotnu obradu otpada;
- 78) **objekat za proizvodnju hrane za kućne ljubimce** je objekat u kojem se proizvodi hrana za kućne ljubimce, žvakalice za pse ili poboljšivači ukusa od proizvoda životinjskog porekla;
- 79) **objekat za preradu** je objekat za preradu nus proizvoda životinjskog porijekla, u kojem se nus proizvodi životinjskog porijekla prerađuju sterilizacijom pod pritiskom, metodama prerade ili alternativnim metodama u skladu sa Prilogom 1 i 2;
- 80) **podloga za rast** je materijal, uključujući zemlju za sadnju saksijskog bilja, osim tla in situ, u kojima se uzgajaju biljke i koje se upotrebljavaju nezavisno od tla in situ.

Klasifikacija nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda

Član 5

Nus proizvodi životinjskog porijekla prema stepenu rizika za javno zdravlje i zdravlje životinja razvrstavaju se u nus proizvode kategorije 1, 2 i 3.

Dobijeni proizvodi kategorišu se prema kategoriji nus proizvoda od kojih su dobijeni.

Nus proizvodi kategorije 1

Član 6

Kategorija 1 obuhvata sljedeće nus proizvode:

- 1) čitava tijela i sve djelove tijela, uključujući kožu:
 - životinja kod kojih postoji sumnja ili službena potvrda prisustva TSE;
 - usmrćenih životinja tokom sprovođenja mjera za sprečavanje širenja, suzbijanje i iskorjenjivanje TSE,
 - kućnih ljubimaca i životinja iz zooloških vrtova i cirkusa, životinja za proizvodnju i divljih životinja;
 - eksperimentalnih životinja;
 - divljih životinja kod kojih postoji sumnja ili potvrda prisustva zarazne bolesti koja se može prenijeti na ljude ili životinje;
- 2) tkiva i organa kao specifični rizični materijal, u skladu sa propisom kojim je uređeno otkrivanje i suzbijanje TSE, kao i čitava tijela ili djelove tijela uginulih životinja koji u vrijeme njihovog uklanjanja i/ili zbrinjavanja sadrže specifični rizični materijal;
- 3) koji su dobijeni od životinja koje su bile podvgrnute nepropisnom liječenju ili su im date nedozvoljene supstance ili proizvodi;
- 4) koji sadrže ostatke drugih supstanci i kontaminenata životne sredine u skladu sa propisom kojim su uređene rezidue kod živih životinja;
- 5) koji su sakupljeni tokom prečišćavanja otpadnih voda iz:
 - objekata za preradu nus proizvoda kategorije 1; ili
 - drugih objekata u kojima se odlaže specifični rizični materijal;
- 6) ugostiteljski otpad iz prevoznih sredstava u međunarodnom prometu;
- 7) mješavinu nus proizvoda kategorije 1 sa kategorijom 2 ili kategorijom 3 ili sa obje kategorije.

Nus proizvodi kategorije 2

Član 7

Kategorija 2 obuhvata sljedeće nus proizvode:

- 1) stajnjak, nemineralizovani guano i sadržaj digestivnog trakta;
- 2) koji su sakupljeni tokom prečišćavanja otpadnih voda iz:
 - objekata za preradu nus proizvoda kategorije 2; ili
 - objekata za klanje životinja u kojima se odlaže specifični rizični materijal, osim objekata za klanje životinja iz člana 6 stav 1 tačka 5 ovog pravilnika;
- 3) koji sadrže rezidue dozvoljenih supstanci ili kontaminenata u skladu sa propisom kojim su uređene rezidue kod živih životinja;
- 4) koji nijesu bezbjedni za ishranu ljudi zbog prisustva stranih tijela u njima;
- 5) iz uvoza koji ne ispunjavaju propisane veterinarsko-zdravstvene uslove za uvoz i koji nijesu vraćeni zemlji izvoznici, osim nus proizvoda kategorije 1;
- 6) životinje i djelove životinja, osim životinja iz čl. 6 i 8 ovog pravilnika, i to:
 - životinje koje su uginule, a nijesu bile zaklane ili usmrćene za ishranu ljudi, uključujući i životinje usmrćene radi iskorjenjivanja zaraznih bolesti;
 - fetuse;
 - jajne ćelije, embrione i sjeme za vještačko osjemenjavanje, koji nijesu namijenjeni za reprodukciju;
 - uginulu živinu u jajetu.
- 7) mješavina nus proizvoda kategorije 2 sa nus proizvodima kategorije 3;
- 8) druge nus proizvode životinjskog porijekla, osim nus proizvoda kategorije 1 ili kategorije 3.

Nus proizvodi kategorije 3

Član 8

Kategorija 3 obuhvata sljedeće nus proizvode:

- 1) trup i djelove zaklanih životinja, a u slučaju divljači, trup i djelove trupova odstrijeljene divljači, koji su bezbjedni za ishranu ljudi, a koji iz komercijalnih razloga nijesu namijenjeni za ishranu ljudi;
- 2) trup i djelove trupa koji potiču od životinja zaklanih u klanici i za koje je pregledom prije klanja dozvoljeno klanje za ishranu ljudi, kao i trupove i djelove divljači odstrijeljene za ishranu ljudi, i to:
 - a) trupove ili tijela i djelove životinja koji su odbačeni kao nebezbjedni za ishranu ljudi, ali ne pokazuju znake zaraznih bolesti koje se mogu prenijeti na ljude ili životinje;
 - b) glave živine;
 - c) kože životinja, uključujući ostatke od završne obrade, rogove i stopala, uključujući falange i karpalne, metakarpalne, tarzalne i metatarzalne kosti:
 - životinja, osim preživara za koje je obavezno laboratorijsko ispitivanje na prisustvo TSE; i
 - preživara koji su laboratorijski ispitani na prisustvo TSE i rezultat laboratorijskog ispitivanja je bio negativan;
 - d) svinjske čekinje;
 - e) perje;
- 3) koji potiču od živine i lagomorfa zaklanih na gazdinstvu i koji ne pokazuju znake zaraznih bolesti koje se mogu prenijeti na ljude ili životinje;
- 4) krv životinja koje nijesu pokazivale znake zaraznih bolesti koje se putem krvi mogu prenijeti na ljude ili životinje i koje su zaklane u klanici a nakon antemortem pregleda je dozvoljeno klanje za ishranu ljudi, i to:
 - životinja, osim preživara za koje postoji obaveza laboratorijskog ispitivanja na prisustvo TSE, i

- preživara koji su laboratorijski ispitani na prisustvo TSE i rezultat laboratorijskog ispitivanja je bio negativan;
- 5) koji potiču iz objekata za proizvodnju proizvoda namijenjenih za ishranu ljudi, uključujući odmašćene kosti, čvarke i mulj iz centrifuge ili separatora prilikom prerade mlijeka;
- 6) proizvode životinjskog porijekla ili hranu koja sadrži proizvode životinjskog porijekla koja više nije namijenjena za ishranu ljudi iz komercijalnih razloga, poteškoća u proizvodnji, grešaka u pakovanju ili drugih nedostataka koji ne predstavljaju rizik za zdravlje ljudi ili životinja;
- 7) hranu za kućne ljubimce i hranu za životinje životinjskog porijekla ili hranu za životinje koja sadrži nus proizvode životinjskog porijekla ili prerađene proizvode koja više nije namenjena za ishranu životinja iz komercijalnih razloga, poteškoća u proizvodnji, grešaka u pakovanju ili drugih nedostataka koji ne predstavljaju rizik za zdravlje ljudi ili životinja;
- 8) krv, placentu, vunu, perje, dlake, rogove, djelove kopita i sirovo mlijeko, koji potiču od živih životinja koje nijesu pokazivale znake zaraznih bolesti koje se tim proizvodima mogu prenijeti na ljude ili životinje;
- 9) vodene životinje i djelove tih životinja, osim morskih sisara, koje nijesu pokazivale znake zaraznih bolesti koje se mogu prenijeti na ljude ili životinje;
- 10) od vodenih životinja koji potiču iz objekata u kojima se proizvode proizvodi za ishranu ljudi;
- 11) koji potiču od životinja koje nijesu pokazivale znake bolesti prenosive na ljude i životinje, i to:
 - cijele školjke, sa mekim tkivom ili mesom,
 - nus proizvodi iz inkubatora, jaja, nus proizvodi od jaja, uključujući i ljuske jaja;
 - jednodnevne piliće usmrćene iz komercijalnih razloga;
- 12) vodeni i kopneni beskičmenjaci, osim vrsta koje su patogene za ljude ili životinje;
- 13) životinje ili njihovi djelovi koje pripadaju zoološkim rodovima *Rodentia* i *Lagomorpha*, osim nus proizvoda iz člana 6 stav 1 tačka 1 al. 3, 4 i 5 i člana 7 stav 1 tač. 1 do 7 ovog pravilnika;
- 14) kože životinja, kopita, perje, vuna, rogovi, dlaka i krzno koji potiču od uginulih životinja, koje nijesu pokazale znake bolesti koje se preko tih proizvoda mogu prenijeti na ljude ili životinje, osim životinja iz tačke 2 ovog člana;
- 15) masno tkivo koje potiče od životinja koje nijesu pokazivale znake bolesti koje se mogu prenijeti na ljude ili životinje, koje su zaklane u klanici i za koje je pregledom prije klanja dozvoljeno klanje za ishranu ljudi;
- 16) ugostiteljski otpad, osim otpada iz člana 6 tačka 6 ovog pravilnika.

Početna tačka proizvodnog lanca

Član 9

Nus proizvodi životinjskog porijekla ili dobijenih proizvodi nakon proizvodnje moraju se označiti i njima rukovati u skladu sa ovim pravilnikom (početna tačka).

Nus proizvodi prilikom sakupljanja, prevoza, rukovanja, obrade, transformacije, prerade, skladištenja, stavljanja u promet, distribucije, upotrebe i odlaganja treba da ispunjavaju zahtjeve utvrđene ovim pravilnikom.

Krajnja tačka proizvodnog lanca

Član 10

Dobijeni proizvodi iz člana 41 ovog pravilnika, koji su dostigli krajnju tačku proizvodnog lanca i ne predstavljaju rizik za javno zdravlje ili zdravlje životinja, mogu se naknadno staviti u promet bez ograničenja.

Krajnja tačka proizvodnog lanca može se izmijeniti, za proizvode iz člana 41 ovog pravilnika u slučaju rizika za javno zdravlje i zdravlje životinja,

Dobijeni proizvodi iz čl. 39, 42 i 44 ovog pravilnika koji su u proizvodnom lancu dostigli krajnju tačku i ne predstavljaju rizik za javno zdravlje ili zdravlje životinja mogu se stavljati u promet.

Ako dobijeni proizvodi iz stava 3 ovog člana predstavljaju rizik za javno zdravlje i zdravlje životinja, sprovode se hitne mjere za sprečavanje rizika u skladu sa zakonom kojim je uređena bezbjednost hrane.

Dobijeni proizvodi, koji se mogu stavljati u promet:

- a) biogas koji ispunjava uslove date u Prilogu 1 (Poglavlje IV Odjeljak 3 stav 3, tačka b);
- b) prerađena hrana za kućne ljubimce i žvakalice za pse koji ispunjavaju uslove date u Prilogu 2 (Poglavlje II);
- d) kože papkara i kopitara koje ispunjavaju uslove date u Prilogu 2 (Poglavlje V tačka c);
- e) vuna i dlaka, perje i paperje koje ispunjavaju uslove date u Prilogu 2 (Poglavlje VII);
- g) krzno koje ispunjava posebne uslove date u Prilogu 2 (Poglavlje VIII);
- h) riblje ulje za proizvodnju lijekova koje ispunjava uslove date u Prilogu 2 (Poglavlje XIII);
- i) benzin i goriva koja ispunjavaju posebne uslove za proizvode iz višefaznog katalitičkog procesa za proizvodnju obnovljivih goriva date u Prilogu 1 (Poglavlje IV Odjeljak 3 tačka 3 podtačka c);
- j) oleohemijski proizvodi dobijeni od topljenih masti koji ispunjavaju uslove date u Prilogu 2 (Poglavlje XI);
- k) obnovljivi dizel, obnovljivi kerozin, obnovljivi propan i obnovljivi benzin koji ispunjavaju posebne zahtjeve za proizvode dobivene višestupanjskim katalitičkim hidrotretiranjem za proizvodnju obnovljivih goriva date u Prilogu 1 (Poglavlje IV Odjeljak 3 tačka 3 podtačka e).

Postupanje sa nus proizvodima kategorije 1

Član 11

Sa nus proizvodima kategorije 1 postupa se na neki od sljedećih načina:

- 1) uništava se kao otpad spaljivanjem, i to:
 - u neprerađenom stanju; ili
 - nakon prerade sterilizacijom pod pritiskom, poslije čega se dobijeni materijal označava;
- 2) prerađuje se ili zbrinjava suspaljivanjem:
 - u neprerađenom stanju; ili
 - nakon prerade sterilizacijom pod pritiskom, a dobijeni materijal se označava;
- 3) prerađuje se sterilizacijom pod pritiskom, osim materijala iz člana 6 stav 1 tačka 1 al. 1 i 2 ovog pravilnika, a dobijeni materijal se označava i zbrinjava na deponiji;
- 4) ako je ugostiteljski otpad iz člana 6 tačka 6 ovog pravilnika, uništava se zakopavanjem na odobrenoj deponiji;
- 5) u neprerađenom ili prerađenom stanju koristi se kao gorivo za sagorijevanje;
- 6) koristi se za proizvodnju dobijenih proizvoda iz člana 41 ovog pravilnika.

Postupanje sa nus proizvodima kategorije 2

Član 12

Sa nus proizvodima kategorije 2 postupa se na neki od sljedećih načina:

- 1) zbrinjava se kao otpad spaljivanjem, i to:
 - u neprerađenom stanju, ili
 - nakon prerade sterilizacijom pod pritiskom, nakon čega se dobijeni materijal označava;
- 2) prerađuje se ili zbrinjava suspaljivanjem ako je nus proizvodim kategorije 2 otpad:
 - u neprerađenom stanju ili

- nakon prerade sterilizacijom pod pritiskom, poslije čega se dobijeni materijal trajno označava u skladu sa ovim pravilnikom;
- 3) odlaže se na odobrenu deponiju nakon prerade sterilizacijom pod pritiskom, nakon čega se dobijeni materijal označava;
- 4) koristi se za proizvodnju organskih đubriva ili oplemenjivača zemljišta koji se stavljaju na tržište u skladu sa čl. 39 i 40 ovog pravilnika, nakon prerade sterilizacijom pod pritiskom, poslije čega se dobijeni materijal trajno označava u skladu sa ovim pravilnikom;
- 5) koristi se u proizvodnji komposta ili biogasa:
 - u prerađenom stanju sterilizacijom pod pritiskom, nakon čega se dobijeni materijal trajno označava u skladu sa ovim pravilnikom, ili
 - u neprerađenom ili prerađenom stanju, ako se radi o stajnjaku, digestivnom traktu i sadržaju digestivnog trakta, mlijeku, proizvodima od mlijeka, kolostrumu, jajima i proizvodima od jaja, ako ne postoji opasnost za širenje naročito opasnih zaraznih bolesti;
- 6) nanosi se na zemljište u neprerađenom stanju, u slučaju stajnjaka, sadržaja digestivnog trakta koji je odvojen od digestivnog trakta, mlijeka, proizvoda od mlijeka i kolostruma, ako ne postoji opasnost za širenje naročito opasnih zaraznih bolesti;
- 7) silira se, prerađuje u kompost ili transformiše u biogas, ako se radi o materijalu koji potiče od vodenih životinja;
- 8) koristi se u neprerađenom ili prerađenom stanju, kao gorivo za sagorijevanje; ili
- 9) koristi se za proizvodnju dobijenih proizvoda iz člana 41 ovog pravilnika.

Postupanje sa nus proizvodima kategorije 3

Član 13

Sa nus proizvodima kategorije 3 postupa se na neki od sljedećih načina:

- 1) uništava se, u neprerađenom ili prerađenom stanju, spaljivanjem kao otpad;
- 2) prerađuje se ili zbrinjava suspaljivanjem u neprerađenom ili prerađenom stanju ako je otpad;
- 3) uništava se u prerađenom stanju zakopavanjem na odobrenoj deponiji;
- 4) prerađuje se, osim nus proizvod kategorije 3 koji je promjenjen u procesu raspadanja ili kvara tako da predstavlja neprihvatljiv rizik po javno zdravlje i zdravlje životinja i koristi za:
 - proizvodnju hrane za životinje koja je namijenjena za ishranu uzgajanih životinja, osim krznašice i koja se stavlja u promet u skladu sa čl. 37 i 38 ovog pravilnika, osim u slučaju nus proizvoda iz člana 8 stav 1 tač. 14, 15 i 16 ovog pravilnika,
 - proizvodnju hrane za životinje koja je namijenjena za ishranu krznašica, koja se stavlja u promet u skladu sa članom 43 ovog pravilnika;
 - proizvodnju hrane za kućne ljubimce, koja se stavlja u promet u skladu sa čl. 42 i 43 ovog pravilnika; ili
 - proizvodnju organskih đubriva i oplemenjivača zemljišta, koja se stavljaju u promet u skladu sa čl. 39 i 40 ovog pravilnika;
- 5) koristi se za proizvodnju sirove hrane za kućne ljubimce, koja se stavlja u promet u skladu sa čl. 42 i 43 ovog pravilnika;
- 6) koristi se u proizvodnji komposta ili biogasa;
- 7) silira se, prerađuje u kompost ili se transformiše u biogas, ako materijal potiče od vodenih životinja;
- 8) ljuške jaja i ljuštore od školjki, osim onih iz kojih je uklonjeno meko tkivo i meso koriste se pod uslovima i na način kojim se sprječava pojava rizika za javno zdravlje i zdravlje životinja;
- 9) koristi se kao gorivo za sagorijevanje, u neprerađenom ili prerađenom stanju;
- 10) koristi se za izradu dobijenih proizvoda iz čl. 41, 42 i 49 ovog pravilnika, koji se stavljaju u promet;

- 11) ugostiteljski otpad iz člana 8 stav 1 tačka 16 ovog pravilnika prerađuje se sterilizacijom pod pritiskom ili drugim metodama prerade ili se prerađuje u kompost ili se transformiše u biogas; ili
- 12) nanosi se na zemljište bez prethodne prerade, u slučaju sirovog mlijeka, kolostruma i proizvoda dobijenih od njih, koji ne predstavljaju rizik za prenošenje bolesti koje se putem tih proizvoda mogu prenijeti na ljude ili životinje.

Postupanja sa nus proizvodima i dobijenim proizvodima na drugačiji način

Član 14

Sa nus proizvodima i dobijenim proizvodima životinjskog porijekla, pored postupanja iz čl. 11, 12 i 13 ovog pravilnika može se postupati i na sljedeći način:

- 1) mogu se upotrebljavati za istraživanje;
- 2) nus proizvodi kategorije 2, koji potiče od životinja koje nijesu usmrćene ili koje nijesu uginule zbog prisustva ili sumnje na prisustvo bolesti koja se može prenijeti na ljude ili životinje i nus proizvodi kategorije 3, mogu se upotrebljavati za ishranu životinja u skladu sa članom 17 ovog pravilnika;
- 3) nus proizvodi životinjskog porijekla, mogu se zbrinjavati u skladu sa članom 33 ovog pravilnika;
- 4) nus proizvodi kategorije 2 i kategorije 3 mogu se koristiti za pripremu i nanošenje na zemljište biodinamičkih preparata u skladu sa zakonom kojim je uređena organska proizvodnja;
- 5) nus proizvodi kategorije 3 mogu se koristiti za ishranu kućnih ljubimaca;
- 6) nus proizvodi životinjskog porijekla, osim nus proizvoda kategorije 1, koji nastaju zbog hirurških zahvata na živim životinjama ili tokom rođenja životinja na gazdinstvu, mogu se zbrinjavati na tom gazdinstvu.

Upotreba nus proizvoda za istraživanja i druge namjene

Član 15

Sa nus proizvodima životinjskog porijekla i dobijenim proizvodima koje se koriste za izložbe, umjetničke aktivnosti ili u dijagnostičke, obrazovne ili istraživačke svrhe postupa se na način kojim se obezbjeđuje kontrola rizika javnog zdravlja i zdravlja životinja, pod uslovom da:

- 1) se koriste u druge svrhe;
- 2) se zbrinjavanje ili, ako je potrebno, otpremanje nus proizvoda životinjskog porijekla ili dobijenih proizvoda vrši na bezbjedan način ili, ako je to moguće, njihovu otpremu do mjesta porijekla.

Prevoz, upotreba i odlaganje uzoraka za istraživanja i dijagnostiku vrši se pod uslovima kojima se osigurava kontrola rizika po javno zdravlje i zdravlje životinja, u skladu sa Prilogom 3 (Poglavlje I).

Upotreba nus proizvoda za trgovački uzorke i izložbene predmete

Član 16

Upotreba nus proizvoda kao trgovačkih uzoraka i izložbenih predmeta vrši se pod uslovima datim u Prilogu 3 (Poglavlje I Odjeljak 2).

Upotreba nus proizvoda za ishranu životinja na hranilištima i u zoološkim vrtovima

Član 17

Nus proizvodi životinjskog porijekla i dobijeni proizvodi mogu se koristiti za ishranu životinja i to:

- a) obrađeni protein životinjskog porijekla koji je dobijen od tijela i djelova tijela određene vrste kopnenih životinja, osim krznašica, pod uslovom da se ne koristi se u ishrani životinja iste vrste;
- b) ugostiteljski otpad iil hrana za životinje koja sadrži ili je dobijena od ugostiteljskog otpada, osim krznašica, pod uslovom da se ne koristi se u ishrani uzgajanih životinja na gazdinstvu;
- c) ako nije protekao 21 dana od dana primjene organskog đubriva ili oplemenjivača zemljišta, hrana za životinje bilnog porijekla koja potiče sa zemljišta na kome su primjenjena organska đubriva ili oplemenjivači zemljišta, osim stajskog đubriva, pod uslovom da se ne koristi se u ishrani uzgajanih životinja na gazdinstvu i ne vrši ispaša na tom zemljištu;
- d) obrađeni životinjski protein, koji je dobijen od tijela i djelova tijela određene vrste uzgajanih riba pod uslovom da se ne koristi u ishrani uzgajanih riba iste vrste.

Ishrana životinja sa gazdinstva iz uzgoja hranom bilnog porijekla sa zemljišta na koje se nanose određena organska đubriva ili oplemenjivači zemljišta, vrši se u skladu sa Prilogom 4.

Nus proizvodima životinjskog porijekla kategorije 2 mogu se hraniti životinje pod uslovom da proizvodi potiču od životinja koje nijesu ubijene ili koje nijesu uginule zbog prisustva ili sumnje na prisustvo bolesti koja se može prenijeti na ljude ili životinje i ako ispunjavaju zahtjevi date u Prilogu 3 (Poglavlja II Odjeljak 1) i to:

- a) u zoološkim vrtovima;
- b) krznašice;
- c) psi iz odgajivačnica ili lovački psi koji se drže u grupama;
- d) psi i mačke u skloništima za napuštene životinje;
- e) crvi i gliste za ribarske mamce;
- f) cirkuske životinje.

Životinje iz stava 1 ovog člana mogu se hraniti i nus proizvodima životinjskog porijekla kategorije 3, ako ispunjavaju uslove date u Prilogu 3 (Poglavlje II Odjeljak 1) .

Nus proizvodi kategorije 1 iz člana 6 stav 1 tačka 2 ovog pravilnika koji se sastoji od čitavih tijela ili djelova tijela mrtvih životinja, koji sadrže specifični rizični materijal, može se koristiti za ishranu:

- a) na hranilištima ugroženih ili zaštićenih vrsta nekrofagnih ptica i drugih vrsta koje žive u svom prirodnom staništu, sa ciljem promovisanja biološke raznovrsnosti, ako ispunjavaju uslove iz Priloga 3 (Poglavlje II Odjeljak 2);
- b) van hranilišta, ako je to potrebno bez prethodnog sakupljanja mrtvih životinja, divljih životinja, ako ispunjavaju uslove date u Prilogu 3 (Poglavlje II Odjeljak 3).

Nus proizvodi kategorije 1 iz člana 6 stav 1 tačka 2 ovog pravilnika, koji se sastoje od čitavih tijela ili djelova tijela mrtvih životinja koji sadrže specifični rizični materijal i materijal koji potiče od životinja iz zooloških vrtova može se koristiti za ishranu životinja u zoološkim vrtovima, ako ispunjavaju uslove iz Priloga 3 (Poglavlje II Odjeljak 4).

Odlaganje nus proizvoda kategorije 1 i kategorije 3 na deponiju

Član 18

Nus proizvodi kategorije 1 mogu se odlagati na deponiju i to:

- 1) hrana za kućne ljubimce iz uvoza ili proizvedena od nus proizvoda iz uvoza, ako je hrana proizvedena od nus proizvoda kategorije 1 iz člana 6 stav 1 tačka 3 ovog pravilnika;
- 2) nus proizvodi kategorije 3 iz člana 8 stav 1 tač. 6 i 7 ovog pravilnika ako:
 - a) nijesu bili u dodiru sa nus proizvodima životinjskog porijekla iz čl. 6 i 7 i člana 8 stav 1 tač. 1 do 5 i tač. 8 do 16 ovog pravilnika;

- b) u vrijeme kada je određen za odlaganje nus proizvod:
 - iz člana 8 stav 1 tačka 6 ovog pravilnika prerađen na propisani način,
 - iz člana 8 stav 1 tačka 7 ovog pravilnika prerađen u skladu sa Prilogom 2 (Poglavlje II) i Prilogom 5 (Poglavlje II);
- c) ne predstavlja rizik za javno zdravlje ili zdravlje životinja.

Metode za preradu i higijenski zahtjevi za objekte

Član 19

Prerada nus proizvoda vrši se u skladu sa metodama datim u Prilogu 1 (Poglavlje III i IV).

Uslovi za objekte za preradu nus proizvoda

Član 20

Objekti za preradu nus proizvoda treba da ispunjavaju uslove date u Prilogu 1 (Poglavlje I).

Uslovi za objekte za preradu nus proizvoda životinjskog porijekla i od njih dobijenih proizvoda u biogas i kompost

Član 21

Objekti za preradu nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda u biogas ili kompost, treba da ispunjavaju uslove date u Prilogu 3 (Poglavlje I, II i Poglavlje III Odjeljak 1 i 2).

U objektima za proizvodnju biogasa i komposta mogu se upotrebljavati i alternativni parametri prerade ako su ispunjeni uslovi dati u Prilogu 3 (Poglavlje III Odjeljak 3).

Odlaganje spaljivanjem i suspaljivanjem

Član 22

Spaljivanje i suspaljivanje nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda vrši se u objektima za spaljivanje i suspaljivanje nus proizvoda koji ispunjavaju uslove date u Prilogu 6.

Spaljivanje i suspaljivanje nus proizvoda životinjskog porijekla i od njih dobijenih proizvoda vrši se u objektima za spaljivanje i suspaljivanje u kojima se vrši spaljivanje, ili zbrinjavanje ili prerada nus proizvoda životinjskog porijekla ili dobijenih proizvoda suspaljivanjem, ako se radi o otpadu, u skladu sa članom 26 stav 1 tačka b) ili tačka c) ovog pravilnika.

Objekti za spaljivanje i suspaljivanje iz stava 2 ovog člana, treba da ispunjavaju uslove date u Prilogu 6 (Poglavlje I, II i III).

Objekti za spaljivanje u kojima se nus proizvodi životinjskog porijekla i dobijeni proizvodi upotrebljavaju kao gorivo, treba da ispunjavaju uslove iz člana 26 stav 1 tačka d) ovog pravilnika.

Objekti za spaljivanje iz stava 4 ovog člana za upotrebu nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda kao gorivo za sagorijevanje treba da ispunjavaju uslove date u Prilogu 6 (Poglavlje IV i V).

Objekti za spaljivanje koji koriste životinjsko đubrivo kao gorivo za sagorijevanje treba da ispunjavaju uslove date u Prilogu 6 (Poglavlje V) u pogledu graničnih vrijednosti emisija.

Opšti higijenski zahtjevi

Član 23

Higijenski zahtjevi za objekte u kojima se vrši prerada, obrada i odlaganje nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda su:

- a) da su izgrađeni na način kojim se omogućava njihovo efikasno čišćenje i dezinfekcija i da podovi omogućavaju oticanje tečnosti;
- b) da su obezbijeđene prostorije za ličnu higijenu, kao što su toaleti, garderobe i umivaonici za zaposlene;
- c) da imaju odgovarajuću zaštitu od štetočina, kao što su insekti, glodari i ptice;

- d) da se uređaji, pribor i oprema uredno održavaju i da se oprema za mjerenje redovno kalibriše; i
- e) da se kontejneri, posude i vozila za prevoz neprerađenog materijala čiste, peru i dezinfikuju na za to određenom prostoru kako bi se izbjegli rizici od kontaminacije.
U objektu iz stava 1 ovog člana:
 - a) lica koja rade u nečistom dijelu ne ulaze u čisti dio bez prethodne promjene radne odjeće i obuće ili njihove dezinfekcije;
 - b) oprema i mašine ne premještaju se iz nečistog u čisti dio bez prethodnog čišćenja i dezinfekcije; i
 - c) koristi se oprema za dezinfekciju obuće i točkova i pokretne opreme radi sprečavanja prelaska zaposlenih iz nečistog u čisti dio objekta bez prethodnog čišćenja i dezinfekcije.
U objektima u kojima se vrši prerada nus proizvoda sterilizacijom pod pritiskom:
 - a) sa nus proizvodima životinjskog porijekla rukuje se na način da se izbjegnu rizici od kontaminacije;
 - b) nus proizvodi životinjskog porijekla prerađuju se odmah po dopremi u objekat za preradu i do prerade skladište;
 - c) tokom prerade nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda, svaki dio nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda se obrađuje na određenoj temperaturi u određenom trajanju uz sprečavanje rizika od ponovne kontaminacije ako je to potrebno;
 - d) postupak prerade prati se precizno baždarenim uređajima za merenje i bilježenje;
 - e) za sve djelove objekta ustanovljava se odgovarajući način i postupak pranja, čišćenja i dezinfekcije.

Registracija subjekata i objekata

Član 24

Objekti u kojima se rukuje sa nus proizvodima i subjekti koji obavljaju djelatnosti sa nus proizvodima koji ispunjavaju uslove utvrđene ovim pravilnikom upisuju se u registar u skladu sa zakonom.

Registracija iz stava 1 ovog člana vrši se ne osnovu podnijetog zahtjeva, u kome se dostavljaju podaci o:

- kategoriji nus proizvoda životinjskog porijekla ili dobijenih proizvoda;
- prirodi djelatnosti koje se obavljaju uz upotrebu nus proizvoda životinjskog porijekla ili dobijenih proizvoda kao sirovina.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, zahtjev za registraciju ne podnosi se za objekte u kojima se stvaraju nus proizvodi životinjskog porijekla, koji su odobreni ili registrovani u skladu sa posebnim propisima.

Uslovi za određene registrovane objekte koji rukuju nus proizvodima životinjskog porijekla i dobijenim proizvodima

Član 25

U registrovanim objektima rukuje se nus proizvodima životinjskog porijekla i dobijenim proizvodima u skladu sa Prilogom 7 (Poglavlje IV).

Subjekti koji prevoze nus proizvode životinjskog porijekla ili dobijene proizvode, osim prevoza između objekata istog subjekta, moraju da ispunjavaju uslove date u Prilogu 7, (Poglavlje IV tačka 2 podtačka e).

St. 1 i 2 ovog člana ne primjenjuju se na prevoz nus proizvoda životinjskog porijekla ili od njih dobijenih proizvoda koji predstavlja pomoćnu djelatnost.

Zahtjev za registraciju ne podnose:

- a) subjekti koji za sopstvene ili nekomercijalne svrhe rukuju lovačkim trofejima ili drugim preparatima ili izrađuju lovačke trofeje ili druge preparate kategorije 1 i kategorije 3 iz Priloga 2 (Poglavlje VI);
- b) subjekti koji rukuju ili raspolažu uzorcima za istraživanja i dijagnostiku za obrazovne potrebe;
- c) subjekti koji vrše prevoz suve neobrađene vune i dlake, pod uslovom da su upakovane i da se direktno otpremaju do objekata koji proizvode dobijene proizvode koji se ne koriste za ishranu životinja;
- d) subjekti koji koriste male količine nus proizvoda kategorija 2 i kategorija 3 ili dobijenih proizvoda, za direktno snabdijevanje krajnjih korisnika ovim proizvodima, putem lokalnog tržišta ili putem lokalnih maloprodajnih objekata, ako ne predstavlja rizik za širenje bolesti na ljude ili životinje, osim ako se koriste kao hrana za životinje iz uzgoja, osim krznašica;
- e) subjekti koji rukuju sa organskim đubrivom ili oplemenjivačima zemljišta i dostavljaju ih isključivo u pakovanjima pripremljenim za prodaju na malo od najviše 50 kg mase za upotrebu izvan lanca ishrane i lanca hrane za životinje.

Odobranje objekata

Član 26

Objekti u kojima se vrši prerada i obrada nus proizvoda mogu obavljati djelatnost na osnovu odobrenja u skladu sa zakonom i to:

- a) preradu nus proizvoda životinjskog porijekla sterilizacijom pod pritiskom;
- b) odlaganje nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda kao otpad spaljivanjem i suspaljivanjem, osim objekata koji imaju dozvolu za obavljanje te djelatnosti u skladu sa posebnim propisom;
- c) upotrebu nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda kao gorivo za sagorijevanje;
- d) proizvodnju hrane za kućne ljubimce;
- e) proizvodnju organskih đubriva i oplemenjivača zemljišta;
- f) pretvaranje nus proizvoda životinjskog porijekla i/ili dobijenih proizvoda u biogas ili kompost;
- g) postupanje sa nus proizvodima životinjskog porijekla nakon sakupljanja (razvrstavanje, rasijecanje, hlađenje, smrzavanje, soljenje, uklanjanje kože ili specifičnog rizičnog materijala);
- h) skladištenje nus proizvoda životinjskog porijekla;
- i) skladištenje dobijenih proizvoda koji su namijenjeni:
 - odlaganju na deponiju ili spaljivanju, preradi ili odlaganju suspaljivanjem;
 - za upotrebu kao gorivo za sagorijevanje;
 - za upotrebu kao hrana za životinje, osim objekata koji su registrovani za proizvodnju i promet hrane za životinje
 - za upotrebu kao organska đubriva i oplemenjivači zemljišta, osim skladištenja na mjestu direktne upotrebe.

Zahtjevi za odobranje jednog ili više objekata koji rukuju nus proizvodima životinjskog porijekla na istoj lokaciji

Član 27

Za više objekata koji rukuju nus proizvodima životinjskog porijekla na istoj lokaciji može se izdati jedno odobrenje, ako je prenošenje rizika po javno zdravlje i zdravlje životinja među objektima isključeno njihovim rasporedom na toj lokaciji i načinom rukovanja nus proizvodima životinjskog porijekla i dobijenim proizvodima u samim objektima.

Zahtjevi za odobrene objekte i koji rukuju nus proizvodima životinjskog porijekla ili dobijenim proizvodima

Član 28

Odobreni objekti u zavisnosti od djelatnosti koje obavljaju, treba da ispunjavaju uslove date u Prilogu 7 (Poglavlja I, II i III), a u slučaju pasterizacije nus proizvoda životinjskog porijekla, koji su namijenjeni za pretvaranje u biogas ili kompost prije pretvaranja ili kompostiranja u drugom objektu ili pogonu u skladu sa Prilogom 8.

Sopstvene provjere

Član 29

Subjekti koji rukuju nus proizvodima treba da uspostave, sprovode i održavaju sopstvene provjere u svojim objektima i obezbjede da nijedan nus proizvod životinjskog porijekla ili dobijeni proizvod, za koji se sumnja ili potvrdi da nije u skladu sa ovim pravilnikom, ne napusti objekat, osim ako nije namijenjen odlaganju.

Analiza opasnosti i kritične kontrolne tačke

Član 30

Subjekti koji obavljaju poslove prerade nus proizvoda životinjskog porijekla, proizvodnje biogasa i komposta, rukovanja i skladištenja sa više od jedne kategorije nus proizvoda životinjskog porijekla ili dobijenih proizvoda i proizvodnju hrane za kućne ljubimce uspostavljaju, sprovode i održavaju postupke koji su zasnovani na principima HACCP, i to:

- 1) utvrđivanje svih rizika koji treba da se spriječe, uklone ili smanje na prihvatljiv nivo;
- 2) utvrđivanje kritičnih kontrolnih tačaka na mjestu, odnosno mjestima na kojima je važna kontrola za sprečavanje ili uklanjanje rizika ili za njegovo smanjenje na prihvatljiv nivo;
- 3) uspostavljanje kritičnih granica u kritičnim kontrolnim tačkama koje razdvajaju prihvatljivo od neprihvatljivog, u svrhu sprečavanja, uklanjanja ili smanjenja utvrđenih opasnosti;
- 4) uspostavljanje i sprovođenje efektivnih postupaka monitoringa u kritičnim kontrolnim tačkama;
- 5) uspostavljanje korektivnih mjera u slučaju kada monitoring ukaže da kritična kontrolna tačka nije pod kontrolom;
- 6) uspostavljanje postupaka koji se sprovode redovno i kojima se potvrđuje da postupci iz tač. 1) do 5) ovog stava djeluju efektivno;
- 7) uspostavljanje dokumentacije i vođenje evidencije koja odgovara vrsti i veličini objekta, a kojom se dokazuje efektivna primjena postupaka iz tač. 1) do 6) ovog stava.

U slučaju nastupanja promjena u vezi sa proizvodima, procesom, odnosno bilo kojom fazom proizvodnje, prerade i prometa, postupak, odnosno postupci iz stava 1 ovog člana se preispituju i u njih se unose potrebne izmjene.

Rukovanje nus proizvodima životinjskog porijekla kod subjekata u poslovanju hranom

Član 31

Obrada, prerada ili skladištenje nus proizvoda životinjskog porijekla u objektima koji su odobreni ili registrovani u skladu sa posebnim propisima obavljaju se u uslovima kojima se sprječava unakrsna kontaminacija, po potrebi u za to namijenjenom dijelu objekta.

Skladištenje, obrada ili prerada sirovina za proizvodnju želatina i kolagena koji nijesu namijenjeni za ishranu ljudi može se obavljati u objektima koji su odobreni za isporuku sirovina za proizvodnju želatina i kolagena namijenjenih za ishranu ljudi.

Sakupljanje, prevoz i zbrinjavanje

Član 32

Proizvodi životinjskog porijekla zbrinjavaju se uz primjenu mjera koje obezbjeđuju kontrolu rizika po javno zdravlje i zdravlje životinja, i to:

- a) zakopavanjem, u slučaju leševa kućnih ljubimaca i kopitara i leševi izgubljenih i napuštenih kućnih ljubimaca;
- b) spaljivanjem ili zakopavanjem na licu mjesta, u slučaju nus proizvoda kategorije 1 iz člana 6 stav 1 tačka 1 alineja 5 i tačka 2 ovog pravilnika koji se odnosi na čitava tijela ili djelove tijela uginulih životinja koji u vrijeme njihovog uklanjanja i/ili zbrinjavanja sadrže specifični rizični materijal, nus proizvoda kategorije 2 i nus proizvoda kategorije 3, u opravdano udaljenim područjima;
- c) spaljivanjem ili zakopavanjem na licu mjesta, u slučaju nus proizvoda kategorije 1 iz člana 6 stav 1 tačka 2 ovog pravilnika koji se odnosi na čitava tijela ili djelove tijela uginulih životinja koji u vrijeme njihovog uklanjanja i/ili zbrinjavanja sadrže specifični rizični materijal, nus proizvoda kategorije 2 i nus proizvoda kategorije 3 u područjima kojima je, imajući u vidu geografske i klimatske razloge ili prirodne nepogode, pristup praktično nemoguć ili bi predstavljao rizik za zdravlje i bezbednost lica koja obavljaju sakupljanje;
- d) na načine različite od spaljivanja ili zakopavanja na licu mjesta, pod službenim nadzorom, ako je riječ o nus proizvodima kategorije 2 i kategorije 3 koji ne predstavljaju rizik za javno zdravlje i zdravlje životinja i ako količine tih nus proizvoda ne premašuju određene nedeljne količine, a te se količine utvrđuju u odnosu na prirodu obavljanih djelatnosti i životinjske vrste od koje potiču ti nus proizvodi.
- e) spaljivanjem ili zakopavanjem na licu mjesta, u uslovima kojima se sprečava prenošenje rizika po javno zdravlje i zdravlje životinja, nus proizvoda životinjskog porijekla koji nijesu nus proizvodi kategorije 1 iz člana 6 stav 1 tačka 1 alineja 1 ovog pravilnika, u slučaju izbijanja bolesti koja se obavezno prijavljuje, ako bi prevoz do najbližeg objekta za zbrinjavanje mogao povećati opasnost od širenja bolesti ili ako su kapaciteti najbližeg objekta premašeni, zbog velikog broja žarišta.
- f) spaljivanjem ili zakopavanjem na licu mjesta u uslovima kojima se sprečava prenošenje rizika za javno zdravlje i zdravlje životinja, pčela i proizvoda pčelarstva.

Evropskoj Komisiji dostavljaju se podaci o područjima koja se smatraju udaljenim područjima iz stava 1 tačka b) ovog člana sa karakteristikama tih područja.

Sakupljanje i odlaganje

Član 33

Odlaganje nus proizvoda životinjskog porijekla iz člana 32 ovog pravilnika, vrši se u skladu sa Prilogom 3 (Poglavlje III Odjeljak 1, 2 i 3).

Izuzetno od člana 13 ovog pravilnika, može se odobriti sakupljanje, prevoz i odlaganje malih količina nus proizvoda kategorije 3 iz člana 9 stav 1 tačka 16 ovog pravilnika u skladu sa Prilogom 3 (Poglavlje IV).

Sakupljanje i obilježavanje nus proizvoda prema kategoriji

Član 34

Sakupljanje, obilježavanje i prevoz nus proizvoda životinjskog porijekla vrši se na način kojim se sprječava rizik za javno zdravlje i zdravlje životinja.

Nus proizvode životinjskog porijekla i od njih dobijene proizvode tokom prevoza, treba da prati potvrda o isporuci ili, zdravstveni sertifikat.

Izuzetno od stava 2 ovog člana prevoz stajnjaka između dvije tačke koje se nalaze na istom gazdinstvu ili između gazdinstava i korisnika stajnjaka vrši se bez potvrde o isporuci ili zdravstvenog sertifikata.

Potvrda o isporuci i zdravstveni sertifikat koji prati nus proizvode životinjskog porijekla ili dobijene proizvode tokom prevoza, treba da sadrže najmanje podatke o porijeklu, odredištu i količini tih proizvoda, opis nus proizvoda životinjskog porijekla ili dobijenih proizvoda i njihove oznake.

Sledljivost

Član 35

Subjekti koji vrše otpremu, prevoz ili primaju nus proizvode životinjskog porijekla ili dobijene proizvode treba da vode evidenciju o pošiljkama i potvrdama o isporuci ili zdravstvenim sertifikatima.

Subjekti iz stava 1 ovog člana, traba da vode evidenciju radi obezbjeđenja sledljivosti:

- a) subjekata kojima su dostavljeni nus proizvodi životinjskog porijekla ili dobijeni proizvodi; i
- b) subjekata od kojih su nabavljeni nus proizvod životinjskog porijekla ili dobijeni proizvodi.

Nus proizvodi životinjskog porijekla i dobijeni proizvodi namijenjeni za ishranu uzgajanih životinja

Član 36

Nus proizvodi životinjskog porijekla i dobijeni proizvodi, koji su namijenjeni ishrani uzgajanih životinja na gazdinstvu, osim krznašica, mogu se staviti u promet ako:

- a) su nus proizvodi kategorije 3 ili ako su dobijeni od nus proizvoda kategorije 3, osim nus proizvoda iz člana 8 stav 1 tač. 14, 15 i 16 ovog pravilnika;
- b) su sakupljeni ili prerađeni, u skladu sa uslovima za sterilizaciju pod pritiskom ili u skladu sa drugim uslovima kojima se sprječava pojava rizika po javno zdravlje i zdravlje životinja; i
- c) potiču iz odobrenih ili registrovanih objekata za nus proizvode životinjskog porijekla ili dobijene proizvode.

Prerada i stavljanje u promet nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda za ishranu životinja

Član 37

Nus proizvodi životinjskog porijekla i dobijeni proizvodi namijenjeni za ishranu uzgajanih životinja za proizvodnju, osim krznašica, iz člana 36 ovog pravilnika, koji se stavljaju u promet, treba da ispunjavaju uslove date u Prilogu 5 (Poglavlje I, II i III).

Mlijeko i proizvodi na bazi mlijeka i mliječnih prerađevina koji su nus proizvodi kategorije 3 u skladu sa članom 8 stav 1 tač. 5, 6 i 8 ovog pravilnika, a koji nijesu prerađeni u skladu sa Prilogom 5 (Poglavlje II Odjeljak 4 Dio I), osim iz uvoza, mogu se stavljati u promet ako ispunjavaju uslove date u Prilogu 5 (Poglavlje II Odjeljak 4 Dio II).

Organska đubriva i oplemenjivači zemljišta

Član 38

Organska đubriva i oplemenjivači zemljišta mogu se stavljati u promet i koristiti ako:

- a) su dobijeni od nus proizvoda kategorije 2 ili kategorije 3;
- b) su proizvedeni sterilizacijom pod pritiskom ili na drugi način kojim se sprječava pojava rizika po javno zdravlje i zdravlje životinja i u skladu sa stavom 4 ovog člana;
- c) potiču iz odobrenih ili registrovanih objekata; i
- d) mesno-koštano brašno dobijeno od nus proizvoda kategorije 2 i obrađenih životinjskih proteina koji su namijenjeni za upotrebu kao organska đubriva ili oplemenjivači zemljišta ili kao njihov sastojak, su pomiješani sa određenim sastojkom da bi se isključila naknadna upotreba mješavine za ishranu životinja i označeni u skladu sa stavom 4 ovog člana.

Ostaci digestije iz pretvaranja u biogas ili kompost mogu se stavljati u promet i upotrebljavati kao organska đubriva ili oplemenjivača zemljišta.

Izuzetno od stava 1 tačka d) ovog člana, miješanje nije neophodno kada su u pitanju nus proizvodi čija je upotreba u ishrani životinja isključena zbog njihovog sastava ili ambalaže.

Organska đubriva i oplemenjivači zemljišta mogu se staviti u promet i koristiti ako ispunjavaju sljedeće uslove:

- a) uslove javnog zdravlja i zdravlja životinja koji se primjenjuju na proizvodnju i upotrebu organskih đubriva i oplemenjivača zemljišta
- b) za komponente ili supstance za označavanje organskih đubriva ili oplemenjivača zemljišta;
- c) za komponente koje je potrebno izmiješati sa organskim đubrivima ili oplemenjivačima zemljišta;
- d) dodatnim uslovima, kao što su metode označavanja i najmanje proporcije koje je potrebno poštovati prilikom pripreme smješe, kako bi se isključila upotreba tih đubriva ili oplemenjivača zemljišta za ishranu životinja; i
- e) ako sastav ili ambalaža dozvoljavaju da materijali budu izuzeti od zahtjeva mješanja.

Stavljanje u promet i upotreba organskih đubriva i oplemenjivača zemljišta

Član 39

Organska đubriva i oplemenjivači zemljišta dati u Prilogu 9, treba da ispunjavaju uslove za stavljanje u promet i upotrebu, a posebno za njihovo nanošenje na zemljište u skladu sa članom 39 stav 1 ovog pravilnika.

Stavljanje u promet i uvoz guana divljih morskih ptica ne podliježe uslovima za zdravlje životinja, kao i medija rasta spremnih za prodaju, osim koji sadrže manje od:

- a) 5 % masenog udjela dobijenih proizvoda od nus proizvoda kategorije 2 ili kategorije 3, osim prerađenog gnoja;
- b) 50 % masenog udjela prerađenog đubra.

Ako na zemljište treba nanijeti organsko đubrivo ili oplemenjivač zemljišta, koji su proizvedeni od mesno-koštanog brašna dobijenog od nus proizvoda kategorije 2 ili od obrađenih životinjskih proteina, sastojci koje se miješaju treba da su u skladu sa članom 38 stav 1 tačka d) ovog pravilnika i u skladu sa Prilogom 9 (Poglavlja II Odjeljak 1).

Dobijeni proizvodi

Član 40

Dobijeni proizvodi koji se mogu stavljati u promet su:

- a) kozmetički proizvodi;
- b) aktivna implantibilna medicinska sredstva;
- c) medicinska sredstva;
- d) in vitro dijagnostička medicinska sredstva;
- e) veterinarski lijekovi;
- f) lijekovi.

Za proizvodnju kozmetičkih sredstava, medicinskih sredstava, aktivnih implantibilnih medicinskih sredstava, in vitro dijagnostičkih medicinskih sredstava, lijekova i veterinarskih lijekova koriste se nus proizvodi životinjskog porijekla i dobijeni proizvodi, ako ispunjavaju uslove utvrđene posebnim propisom.

Hrana za kućne ljubimce

Član 41

Hrana za kućne ljubimce može se stavljati u promet:

- a) ako je dobijena od:
 - nus proizvoda kategorije 3, osim nus proizvodi iz člana 8 stav 1 tač. 14, 15 i 16 ovog pravilnika;
 - nus proizvoda kategorije 1 iz člana 6 tačka 3 ovog pravilnika, ako ispunjavaju uslove iz ovog pravilnika, ako se radi o hrani za kućne ljubimce iz uvoza ili hrani za kućne ljubimce koja je proizvedena od nus proizvodi iz uvoza; ili
 - nus proizvoda iz člana 8 stav 1 tačka 1 i tačka 2 al. 1 i 2 ovog pravilnika, ako se radi o sirovoj hrani za kućne ljubimce; i
- b) ako ne predstavlja rizik po javno zdravlje i zdravlje životinja i ako je obrađena u skladu sa članom 45 ovog pravilnika.

Uslovi za hranu za kućne ljubimce i dobijene proizvode

Član 42

Nus proizvodi kategorije 1 iz člana 6 stav 1 tač. 1, 2, 4 i 5 ovog pravilnika ne smiju se upotrebljavati za proizvodnju dobijenih proizvoda koji su namijenjeni za ishranu ili upotrebu kod ljudi ili životinja, osim za dobijene proizvode iz čl. 40 i 43 ovog pravilnika.

Ako se nus proizvodi životinjskog porijekla ili dobijeni proizvodi mogu koristiti za ishranu životinja iz uzgoja ili u druge svrhe iz člana 44 stav 1 tačka a) ovog pravilnika, mogu se stavljati u promet u skladu sa uslovima za obrađene životinjske proteine i druge dobijene proizvode date u Prilogu 5 (Poglavlje II).

Hrana za kućne ljubimce iz člana 41 ovog pravilnika može se staviti u promet ako ispunjava uslove koji su dati u Prilogu 2 (Poglavlja I i II).

Dobijeni proizvodi se mogu staviti u promet ako ispunjavaju uslove iz člana 43 ovog pravilnika i Priloga 2 (Poglavlja I i Poglavlja III do XII).

Drugi dobijeni proizvodi

Član 43

Subjekti mogu stavljati u promet dobijene proizvode koji nijesu proizvodi iz čl. 36, 38, 40 i 41 ovog pravilnika pod uslovom :

- a) da ti proizvodi:
 - nijesu namijenjeni za ishranu uzgajanih životinja na gazdinstvu ili nanošenju na zemljište sa kojeg se uzgajane životinje na gazdinstvu hrane ; ili
 - su namijenjeni za ishranu krznašica; i
- b) da osiguravaju kontrolu rizika po javno zdravlje i zdravlje životinja:
 - upotrebom materijala sigurnog porijekla u skladu sa članom 44 ovog pravilnika;
 - bezbjednom obradom u skladu sa članom 45 ovog pravilnika; ili
 - provjerom da se dobijeni proizvodi koriste samo za bezbjedne krajnje upotrebe u skladu sa članom 47 ovog pravilnika, ako bezbjedna obrada ne obezbjeđuje dovoljnu kontrolu.

Sigurno porijeklo

Član 44

Sigurno porijeklo obuhavata upotrebu nus proizvoda:

- a) koji ne sadrže neprihvatljiv rizik po javno zdravlje i zdravlje životinja;
- b) koji su sakupljeni i prevezeni sa mjesta sakupljanja u proizvodni objekat pod uslovima kojima se sprječavaju rizici po javno zdravlje i zdravlje životinja; ili
- c) koji je uvezen i prevezen sa mjesta prvog ulaska u proizvodni objekat pod uslovima kojima se isključuju rizici po javno zdravlje i zdravlje životinja.

Dokumentacija o sigurnom porijeklu uključuje po potrebi, dokaz o preduzetim biosigurnosnim mjerama kako bi se isključili rizici po javno zdravlje i zdravlje životinja.

Bezbjedna obrada

Član 45

Bezbjedna obrada obuhvata primjenu proizvodnog postupka na nus proizvodima kojim se rizici po javno zdravlje i zdravlje životinja svode na prihvatljiv nivo.

Dobijeni proizvod ne smije da predstavlja neprihvatljivi rizik po javno zdravlje i zdravlje životinja, a naročito gotovi proizvodi.

Bezbjedna krajnja upotreba

Član 46

Bezbjedna krajnja upotreba obuhvata upotrebu dobijenih proizvoda:

- a) pod uslovima koji ne predstavljaju neprihvatljive rizike po javno zdravlje i zdravlje životinja; ili
- b) koji mogu predstavljati rizik po javno zdravlje i zdravlje životinja, za posebne potrebe ako je takva upotreba opravdana u skladu sa posebnim propisima.

Međuproizvodi

Član 47

Međuproizvodi koji se uvoze u Crnu Goru ili su u tranzitu preko teritorije Crne Gore treba da ispunjavaju uslove date u Prilogu 10.

Objekti u kojima se proizvode međuproizvodi treba da ispunjavaju uslove iz Priloga 10 tačka 3 i to:

- a) objekat treba da ima odgovarajuće prostore za prijem međuproizvoda, čime se sprječava širenje bolesti koje se mogu prenijeti na ljude ili životinje;
- b) da međuproizvodi ne predstavljaju rizik od širenja bolesti koje se mogu prenijeti na ljude ili životinje, zbog prečišćavanja ili drugog postupka kojem su nus proizvodi životinjskog porijekla u međuproizvodu podvrgnuti, zbog koncentracije nus proizvoda životinjskog porijekla u međuproizvodu ili zbog odgovarajućih biosigurnosnih mjera za postupanje sa međuproizvodima;
- c) da se u objektu vodi evidencija o količinama primljenih materijala i njihovoj kategoriji;
- d) se neupotrijebljeni međuproizvodi ili drugi materijala iz objekta, kao što su proizvodi kojima je istekao rok upotrebe, zbrinjavaju u skladu sa ovim pravilnikom.

Međuproizvodi se mogu upotrebljavati, odnosno otpremiti isključivo za dalje miješanje, premazivanje, sastavljanje, pakovanje ili označavanje.

Proizvodnja

Član 48

Uvoz, sakupljanje i premještanje nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda koji su namijenjeni za proizvodnju dobijenih proizvoda iz člana 40 ovog pravilnika obavlja se u skladu sa posebnim propisima.

Uvoz i provoz preko teritorije Crne Gore

Član 49

Nus proizvodi životinjskog porijekla i dobijeni proizvodi uvoze se u Crnu Goru ili se prevoze preko teritorije Crne Gore:

- a) pod uslovima koji su najmanje jednaki zahtjevima i uslovima koji se primjenjuju na proizvodnju i stavljanje na tržište nus proizvoda životinjskog porijekla ili od njih dobijenih proizvoda u Crnoj Gori; ili

- b) u slučaju nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda u skladu sa uslovima iz čl. 40, 41 i 43 ovog pravilnika.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, uvoz i provoz preko teritorije Crne Gore:

- a) specifičnog rizičnog materijala obavlja se u skladu sa posebnim propisom kojim je uređeno sprečavanje, kontrola i iskorjenjivanje određenih transmisivnih spongiformnih encefalopatija,
- b) nus proizvoda životinjskog porijekla ili dobijenih proizvoda koji su pomiješani sa ili kontaminirani otpadom koji predstavlja opasni otpad, vrši se u skladu sa posebnim propisom;
- c) nus proizvodi kategorije 1, nus proizvodi kategorije 2 i dobijenih proizvoda koji nijesu namijenjeni za proizvodnju dobijenih proizvoda iz čl. 40, 41 i 43 ovog pravilnika obavlja se pod uslovima za uvoz tih nus proizvoda;
- d) nus proizvodi životinjskog porijekla i dobijeni proizvod namijenjeni za upotrebu iz člana 15 stav 1 ovog pravilnika.

Uvoz i provoz nus proizvoda kategorije 3 i dobijenih proizvoda vrši se samo ako pošiljke ispunjavaju sljedeće uslove:

- a) dolaze iz države ili djela države iz koje je odobren uvoz nus proizvoda životinjskog porijekla ili dobijenih proizvoda u Evropsku uniju;
- b) dolaze iz odobrenih objekata sa liste odobrenih objekata Evropske unije; i
- c) ako ih pratiti zdravstveni sertifikat na prilikom ulaska u Crnu Goru.

Izvoz Član 50

Nus proizvodi životinjskog porijekla i od njih dobijeni proizvodi ne smiju se izvoziti ako su namijenjeni spaljivanju ili odlaganju na deponiju, ili za proizvodnju biogasa ili komposta u zemlje koje nijesu članice Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD).

Nus proizvodi kategorije 1, nus proizvodi kategorije 2 i od njih dobijeni proizvodi mogu se izvoziti samo ako nijesu namijene za svrhe iz stava 1 ovog člana, ako ispunjavaju uslove utvrđene posebnim propisom.

Izuzetno od stava 2 ovog člana izvoz:

- a) specifičnog rizičnog materijala obavlja se isključivo u skladu sa propisom kojim je regulisano sprečavanje, kontrola i iskorjenjivanje određenih transmisivnih spongiformnih encefalopatija;
- b) nus proizvoda životinjskog porijekla ili od njih dobijenih proizvoda pomiješanih sa ili kontaminiranim sa bilo kojim opasnim otpadom obavlja se u skladu sa posebnim propisom.

Nus proizvodi životinjskog porijekla i dobijeni proizvodi koji se mogu uvoziti, provoziti i izvoziti

Član 51

Nus proizvodi životinjskog porijekla koji se ne mogu uvoziti u Crnu Goru i provoziti preko teritorije Crne Gore su:

- a) neprerađeni stajnjak;
- b) neprerađeno perje i dijelovi perja i paperja;
- c) pčelinji vosak u obliku saća.

Nus proizvodi mogu se uvoziti i provoziti preko teritorije Crne Gore i to:

- a) vuna i dlaka koje su mašinski oprane ili obrađene drugom metodom kojom se isključuju svi neprihvatljivi rizici;
- b) krzno sušeno barem dva dana na sobnoj temperaturi od 18 °C i pri vlažnosti od 55 %.
- c) vuna i dlaka koje su proizvedene od životinja, osim svinja, koja je mašinski oprana višekratnim potapanjem vune i dlake u kadu sa vodom, sapunom i natrijum hidroksidom ili kalijum hidroksidom;

d) vuna i dlaka koje su proizvedene od životinja, osim svinja, koje se otpremaju direktno u objekat za proizvodnju dobijenih proizvoda od vune i dlake za tekstilnu industriju i obrađene najmanje jednom od sljedećih metoda:

- hemijskom depilacijom gašenim krečom ili natrijum sulfidom;
- dimljenjem (fumigacijom) formaldehidom u hermetički zatvorenoj komori tokom najkraće 24 sata;
- industrijskim čišćenjem koje se sastoji od potapanja vune i dlake u vodorastvorljivi deterdžent, na temperaturi od 60-70 °C;
- čuvanje, koje može obuhvatiti vrijeme provedeno u prevozu, pri temperaturi od 37 °C tokom osam dana, 18 °C tokom 28 dana, ili 4 °C tokom 120 dana;

e) vuna i dlaka koja je suva i bezbijedno zapakovana, proizvedena od životinja, osim svinja, namijenjena za otpremanje u objekat za proizvodnju dobijenih proizvoda od vune i dlake za tekstilnu industriju i ako je:

- proizvedena najmanje 21 dan prije datuma ulaska u Crnu Goru i čuvana u državi ili njenom regionu iz kojeg je odobren uvoz u Crnu Goru svježeg mesa preživara;
- slobodno od bolesti slinavke i šapa i, u slučaju uvoza ili tranzite vune i dlake od ovaca i koza, u kome nije bilo slučajeva bolesti boginja ovaca i koza i nije vršena vakcinacija protiv boginja ovaca i koza tokom zadnjih 12 mjeseci;
- subjekat prijavio pošiljku jednom od graničnih inspeksijskih mjesta i ako je dozvoljen uvoz nakon provjere dokumencije.

Uvoz i tranzit preko teritorije Crne Gore određenih nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda iz člana 49 stav 3 ovog pravilnika vrši se u skladu sa Prilogom 11.

Stavljanje u promet određenih nus proizvoda kategorije 1

Član 52

Koža dobijena od životinja koje su bile nedozvoljeno liječene u skladu sa posebnim propisom, crijeva preživara sa ili bez sadržaja i kosti i proizvodi od kostiju koji sadrže kičmu i lobanju mogu se staviti u promet ako:

a) nijesu dobijeni od životinja:

- za koje se sumnja da su zaražene TSE-om;
- kod kojih je prisustvo TSE-e službeno potvrđeno;
- koje su usmrćene u sprovođenju mjera za iskorijenjivanje TSE-e;

b) nijesu namijenjeni za:

- ishranu životinja;
- nanošenje na zemljište sa koga se hrane životinje iz uzgoja;
- proizvodnju kozmetičkih proizvoda, aktivnih medicinskih proizvoda namijenjenih za implantaciju, medicinskih proizvoda, in vitro dijagnostičkih medicinskih proizvoda, veterinarskih lijekova, lijekova.

c) su uvezeni sa oznakom i ispunjavaju posebne uslove za nus proizvode životinjskog porijekla u prometu, date u Prilogu 11 (Poglavlje IV Odjeljak 1);

d) ih prati zdravstveni sertifikat.

Uvoz i provoz uzoraka za istraživanja i dijagnostiku

Član 53

Uzorci za istraživanja i dijagnostiku, koji sadrže nus proizvode životinjskog porijekla ili dobijene proizvode, mogu se uvoziti i provoziti pod uslovima kojima se obezbjeđuje kontrola rizika po javno zdravlje i zdravlje životinja i to:

a) na osnovu odobrenja za uvoz ili provoz pošiljke; i

b) da je pošiljka direktno poslata odobrenom korisniku.

Uzorci za istraživanja i dijagnostiku na graničnom inspekcijskom mjestu ne podliježu veterinarskim pregledima.

Subjekti koji rukuju uzorcima za istraživanja ili dijagnostiku treba da ispunjavaju posebne uslove iz Priloga 11 (Poglavlje III Odjeljak I).

Uvoz i provoz trgovačkih uzoraka i izložbenih predmeta

Član 54

Uvoz i tranzit trgovačkih uzoraka vrši se u skladu sa Prilogom 11 (Poglavlje III Odjeljak 2 st. 1 i 2).

Uvoz i provoz izložbenih predmeta vrši se pod uslovima datim u Prilogu 7 (Poglavlje III Odjeljak 3).

Izložbeni predmeti se pakuju, odlažu i njima se rukuje u skladu sa Prilogom 10 (Poglavlje III Odjeljak 3).

Dokumentacija koja prati nus proizvode životinjskog porijekla i dobijene proizvode

Član 55

Nus proizvode životinjskog porijekla i dobijene proizvode treba da tokom prevoza prati potvrda o isporuci u skladu sa Prilogom 6 (Poglavlje III) ili zdravstveni sertifikati.

Subjekti koji otpremaju, prevoze ili primaju nus proizvode životinjskog porijekla ili dobijene proizvode treba da vode evidenciju o pošiljkama i potvrdama o isporuci, u skladu sa Prilogom 6 (Poglavlje IV) ili zdravstvenim sertifikatima.

Identifikacija dobijenih proizvoda vrši se u skladu sa Prilogom 12 (Poglavlje V).

Nus proizvodI životinjskog porijekla i dobijeni proizvodI koji se mogu stavljati u promet

Član 56

Nus proizvodi životinjskog porijekla i dobijeni proizvodi mogu se stavljati u promet, i to:

- a) obrađeni životinjski proteini i drugi dobijeni proizvodi iz Priloga 5 (Poglavlje II);
- b) hrana za kućne ljubimce i dobijeni proizvodi iz Priloga 2;
- c) nus proizvodi životinjskog porijekla i dobijeni proizvodi koji se uvoze u Crnu Goru ili su u provozu preko teritorije Crne Gore, iz Priloga 11.

Prilozi

Član 57

Prilozi 1 do 12 čine sastavni dio ovog pravilnika.

Prilozi iz stava 1 ovog člana objaviće se samo u elektronskom izdanju "Službenog lista Crne Gore".

Početak primjene

Član 58

Odredba člana 32 stav 4 ovog pravilnika primjenjivaće se od dana pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

Prestanak važenja propisa

Član 59

Danom stupanjem na snagu ovog pravilnika prestaju da važe Pravilnik o klasifikaciji i postupanju sa nus proizvodima životinjskog porijekla i metodama prerade nus proizvoda ("Službeni list CG", broj 45/15) i odredba člana 7 Pravilnika o higijenskim, veterinarsko-zdravstvenim i drugim uslovima za nus proizvode i objekte za preradu ili uništavanje nus proizvoda životinjskog porijekla ("Službeni list CG", broj 45/15).

Stupanje na snagu

Član 60

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u “Službenom listu Crne Gore”.

*U ovaj pravilnik prenešena je Uredba (EZ) br. 1069/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta od 21. oktobra 2009. o utvrđivanju zdravstvenih pravila za nus proizvode životinjskog porijekla i od njih dobijene proizvode koji nisu namijenjeni za ishranu ljudi i o stavljanju van snage Uredbe (EZ) br. 1774/2002 (Uredba o nus proizvodima životinjskog porijekla) i Uredba komisije (EU) br. 142/2011 od 25. februara 2011. o sprovođenju Uredbe (EZ) br. 1069/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta o utvrđivanju zdravstvenih pravila za nus proizvode životinjskog porijekla i od njih dobijene proizvode koji nisu namijenjeni ishrani ljudi i o sprovođenju Direktive Savjeta 97/78/EZ u pogledu određenih uzoraka i predmeta koji su oslobođeni veterinarskih pregleda na granici na osnovu te Direktive.

Broj: 323-61/19-3

Podgorica, 27. januara 2020. godine

Ministar,
mr **Milutin Simović**, s.r.

PRERADA

POGLAVLJE I

USLOVI ZA OBJEKTE ZA PRERADU NUS PROIZVODA

Odjeljak 1.

Opšti uslov

1. Objekat za preradu sterilizacijom pod pritiskom:
 - a) ne smije se nalaziti na istoj lokaciji na kojoj se nalaze klanice ili drugi odobreni ili registrovani objekti u skladu sa propisom kojim su uređeni posebni zahtjevi higijene za proizvode životinjskog porijekla, osim ako su rizici po javno zdravlje i zdravlje životinja iz prerade nus proizvoda životinjskog porijekla, koji dolaze iz tih klanica ili drugih objekata, smanjeni na način što su ispunjeni najmanje sljedeći uslovi:
 - 1) objekat za preradu mora da bude fizički odvojen od klanice ili drugog objekta, i smješten u potpuno odvojenoj zgradi;
 - 2) u objektu su instalirani i koriste se tokom rada:
 - sistem sa pokretnom trakom koji povezuje objekat za preradu sa klanicom ili drugim objektom, koji se ne može zaobići,
 - odvojeni ulazi, prostori za prijem, oprema i izlazi za pogon za preradu i za klanicu ili objekat;
 - 3) preduzete su mjere za sprečavanje širenja rizika radom zaposlenih u pogonu za preradu i u klanici ili u drugom objektu;
 - 4) lica i životinje bez dozvole ne smiju imati pristup pogonu za preradu;
 - b) da ima čisti i nečisti dio, koji moraju da budu odvojeni na odgovarajući način, u nečistom dijelu se mora nalaziti natkriveni prostor za prijem nus proizvoda životinjskog porijekla i on mora da bude izgrađen na način da se može lako čistiti i dezinfikovati, a podovi moraju biti postavljeni na način da olakšavaju oticanje tečnosti;
 - c) da ima odgovarajuće prostorije za zaposlene, uključujući toalete, garderobe i umivaonike;
 - d) da ima odgovarajući kapacitet snabdijevanja vrućom vodom i parom za preradu nus proizvoda životinjskog porijekla;
 - e) u nečistom dijelu mora, po potrebi, biti prisutna oprema za smanjenje veličine nus proizvoda životinjskog porijekla, i oprema za utovar usitnjenih nus proizvoda životinjskog porijekla u jedinicu za preradu;
 - f) ako je potrebna toplotna obrada, sve instalacije moraju da budu opremljene:
 - opremom za praćenje temperature tokom vremena i, ako je to potrebno, za praćenje pritiska na kritičnim tačkama;
 - uređajima koji neprekidno bilježe rezultate mjerenja;
 - odgovarajućim sigurnosnim sistemima za sprečavanje nedovoljnog zagrijavanja;
 - g) prostor pogona u kojem se vrši istovar dolaznog materijala za preradu mora da bude strogo odvojen od prostora za preradu tih proizvoda i za skladištenje dobijenih proizvoda, kako bi se izbjegla ponovna kontaminacija dobijenog proizvoda unosom nus proizvoda životinjskog porijekla.
2. Kontejneri i posude u kojima su dopremljeni nus proizvodi životinjskog porijekla i vozila, osim brodova čiste se, peru i dezinfikuju na za to određenom prostoru.
3. Moraju da postoje odgovarajući prostori za dezinfekciju točkova i drugih dijelova vozila, prilikom izlaska iz nečistog dijela pogona za preradu.
4. Objekat za preradu mora imati odgovarajući sistem za odvod otpadnih voda.
5. Objekat za preradu mora da ima sopsvenu laboratoriju ili koristiti usluge druge laboratorije. Laboratorija mora da bude ovlašćena i opremljena za vršenje potrebnih analiza, i akreditovana u skladu sa međunarodno priznatim standardima ili se redovno kontrolira kako bi ocijenila njena sposobnost za vršenje tih analiza.
6. Ako je na osnovu procjene rizika zbog značajnih količina proizvoda koji se prerađuju potrebno redovno ili stalno prisustvo veterinarskog inspektora, objekat za preradu mora imati opremljenu prostoriju koja se može zaključati i namijenjena je isključivo za inspekcijску službu.

Odjeljak 2.

Prečišćavanje otpadnih voda

1. Objekti za preradu koji prerađuju nus proizvodi kategorije 1 i drugi prostori u kojima se uklanja specifični rizični materijal, klanice i pogoni za preradu koji prerađuju nus proizvodi kategorije 2 moraju imati, kao početni stepen prečišćavanja otpadnih voda, proces predobrade za zadržavanje i sakupljanje materijala životinjskog porijekla.
Oprema koja se koristi u postupku predobrade mora sadržati odvode sa sifonima ili sitima sa rupicama, koja imaju filtere sa porama, ili žičanim mrežicama čiji otvori nijesu veći od 6 mm na kraju sistema u smjeru oticanja, ili ekvivalentne sisteme kojima se osigurava da čvrste čestice u otpadnim vodama koje prolaze kroz njih nijesu veće od 6 mm.
2. Otpadne vode iz objekata iz stava 1 moraju ući u postupak predobrade, kojim se osigurava da se sve otpadne vode filtriraju tokom tog postupka prije ispuštanja iz prostora. Nikakvo mljevenje, omekšavanje kvašenjem ili neka druga obrada ili primjena pritiska kojom bi bilo moguće olakšati prolazak čvrstih materijala životinjskog porijekla kroz postupak predobrade nijesu dozvoljeni.
3. Kompletan materijal životinjskog porijekla, koji se zadržava u postupku predobrade u objektima iz tačke 1 ovog odjeljka sakuplja se i prevozi kao nus proizvodi kategorije 1 ili nus proizvodi kategorije 2, i odlaže u skladu sa zakonskim propisom o nus proizvodima životinjskog porijekla.
4. Otpadne vode koje su prošle postupak predobrade u prostorima iz tačke 1 ovog odjeljka i otpadne vode iz drugih prostora u kojima se rukuje sa nus proizvodima životinjskog porijekla ili se prerađuju moraju se prečišćavati na propisani način.
5. Pored zahtjeva iz tačke 4 ovog odjeljka, otpadne vode koje nastaju u nečistom dijelu pogona za preradu ili u pogonima ili objektima koji obavljaju međuradnje sa nus proizvodima kategorije 1 ili nus proizvodima kategorije 2, ili koji skladište nus proizvode kategorije 1 ili nus proizvode kategorije 2 se prečišćavaju, na način kojim se osigurava smanjenje rizika od uzročnika bolesti.
6. Nus proizvodi životinjskog porijekla, uključujući krv i mlijeko ili od njih dobijenih proizvoda ne smiju se otpuštati u otpadne vode.
7. Nus proizvodi kategorije 3, koji obuhvata mulj iz centrifuge ili separatora, može se ukloniti putem otpadnih voda pod uslovom da je prošao jednu od obrada mulja iz centrifuge ili separatora koje su date u Prilogu 5 (Poglavlje II Dio III odjeljak 4).

Odjeljak 3.

Posebni zahtjevi za preradu nus proizvoda kategorije 1 i nus proizvoda kategorije 2

Raspored prostorija za preradu nus proizvoda kategorije 1 i nus proizvoda kategorije 2 mora da obezbijedi potpuno odvajanje nus proizvoda kategorije 1 od nus proizvoda kategorije 2, od prijema sirovina do otpreme dobijenih proizvoda, osim ako se mješavina nus proizvoda kategorije 1 i kategorije 2 prerađuje kao nus proizvod kategorije 1.

Odjeljak 4.

Posebni zahtjevi za preradu nus proizvoda kategorije 3

Pored opštih uslova iz Odjeljka 1. primjenjuju se sljedeći zahtjevi:

1. Objekti za preradu nus proizvoda kategorije 3 ne smiju se nalaziti na istoj lokaciji na kojoj se nalaze pogoni za preradu nus proizvoda kategorije 1 ili nus proizvoda kategorije 2, osim ako se nalaze u potpuno odvojenim zgradama.
2. Prerada nus proizvoda kategorije 3 može se odobriti na mjestu na kojem se rukuje, ili se prerađuje nus proizvod kategorije 1 ili nus proizvod kategorije 2 ako je spriječena unakrsna kontaminacija:
 - a) rasporedom prostora, a posebno uređenjem prijema materijala, kao i daljnjim rukovanjem sirovinama;
 - b) rasporedom i upravljanjem opremom koja se koristi za preradu, uključujući raspored i upravljanje odvojenim linijama za preradu ili postupcima čišćenja, čime se sprječava širenje svih mogućih rizika po javno zdravlje i zdravlje životinja; i
 - c) rasporedom i upravljanjem prostorima za privremeno skladištenje gotovih proizvoda.
3. Ako se prerađuju nus proizvodi namijenjeni za hranu za životinje, objekti za preradu nus proizvoda kategorije 3 moraju imati postavljene uređaje za provjeru prisustva stranih tijela, kao što su dijelovi ambalaže ili komada metala u nus proizvodima životinjskog porijekla ili dobijenim proizvodima, i ta strana tijela je potrebno ukloniti prije ili tokom prerade.

POGLAVLJE II HIGIJENSKI ZAHTJEVI I ZAHTJEVI ZA PRERADU

Odjeljak 1. Opšti higijenski zahtjevi

Pored opštih higijenskih zahtjeva iz člana 23 ovog pravilnika, objekti za preradu moraju imati pisani program suzbijanja štetočina za sprovođenje mjera zaštite protiv štetočina, kao što su insekti, glodari i ptice.

Odjeljak 2. Opšti zahtjevi za preradu

1. Postupak prerade prati se precizno baždarenim uređajima za mjerenje i bilježenje, a kao dokaz baždarenja evidentira se datum baždarenja
2. Materijal koji možda nije prošao određenu toplotnu obradu, kao što je materijal koji se ispušta prilikom pokretanja mašina ili koji ističu iz uređaja za kuvanje mora se vratiti na ponovnu toplotnu obradu ili sakupiti i ponovo preraditi ili odložiti u skladu sa zakonskim propisom o nus proizvodima životinjskog porijekla.

Odjeljak 3. Metode prerade nus proizvoda kategorije 1 i kategorije 2

Nus proizvodi kategorije 1 i kategorije 2 prerađuje se u skladu sa metodama prerade 2, 3, 4 ili 5 koje su date u Poglavlju III ovog priloga.

Odjeljak 4. Prerada nus proizvoda kategorije 3

1. Za metode prerade koje su date u Poglavlju III ovog priloga, kritične kontrolne tačke, koje određuju obim toplotne obrade koja se primjenjuje u preradi, uključuju:
 - a) veličinu čestica sirovine;
 - b) temperaturu koja se postiže u postupku toplotne obrade;
 - c) pritisak, ako se primjenjuje na sirovinu;
 - d) trajanje postupka toplotne obrade ili količinu materijala koji se unosi kontinuirani sistem. Za svaku primjenjivu kritičnu kontrolnu tačku neophodno je precizirati minimalne standarde za preradu.
2. U slučaju hemijske obrade koja je odobrena kao metoda prerade 7 u skladu sa Poglavljem III tačka G ovog priloga, kritične kontrolne tačke koje određuju obim upotrebljenih hemijskih obrada uključuju postignuto prilagođenje pH.
3. Evidencija se čuva najmanje dvije godine kao dokaz da se za svaku kritičnu kontrolnu tačku primjenjuju minimalne vrijednosti prerade.
4. Nus proizvodi kategorije 3 prerađuje se metodom prerade 1, 2, 3, 4, 5 ili 7, a u slučaju materijala dobijenog od vodenih životinja, u skladu sa metodama iz Poglavlja III ovog priloga.

POGLAVLJE III STANDARDNE METODE PRERADE

A. Metoda prerade 1 (sterilizacija pod pritiskom)

Smanjenje veličine djelova nus proizvoda životinjskog porijekla

1. Ako je veličina djelova nus proizvoda životinjskog porijekla za preradu veća od 50 mm, potrebno je smanjiti njihovu veličinu odgovarajućom opremom kako veličina tih djelova nakon smanjenja ne bi bila veća od 50 mm. Efikasnost opreme potrebno je provjeravati svakodnevno i o tome voditi evidenciju. Ako se provjerama otkriju djelovi koji su veći od 50 mm, potrebno je zaustaviti postupak i izvršiti popravke opreme pre ponovnog pokretanja postupka.
Vrijeme, temperatura i pritisak
2. Nus proizvodi životinjskog porijekla čiji djelova nisu veći od 50 mm moraju da se zagriju do temperature u središtu koja je veća od 133°C u trajanju od najmanje 20 minuta bez prekida pri apsolutnom pritisku od najmanje 3 bara. Pritisak se postiže tako da se sav vazduh ukloni iz sterilizacijske komore i zamijeni parom ("zasićena para"); termička obrada se može primjeniti kao jedini postupak ili kao faza sterilizacije prije ili poslije same prerade.
3. Postupak se može vršiti u šaržnom ili u kontinuiranom sistemu.

B. Metoda prerade 2

Smanjenje veličine djelova nus proizvoda životinjskog porijekla

1. Ako je veličina djelova nus proizvoda životinjskog porijekla za preradu veća od 150 mm, potrebno je smanjiti njihovu veličinu odgovarajućom opremom kako veličina djelova poslije smanjenja ne bi bila veća od 150 mm. Efikasnost opreme potrebno je proveravati svakodnevno i o tome voditi

evidenciju. Ako se proverama otkriju delovi koji su veći od 150 mm, potrebno je zaustaviti postupak i izvršiti popravke opreme pre ponovnog pokretanja postupka.

Vrijeme, temperatura i pritisak

2. Poslije smanjivanja veličine djelova nus proizvoda životinjskog porijekla, ti nus proizvodi se zagrijavaju tako da se postigne temperatura u središtu veća od 100°C u trajanju od najmanje 125 minuta, temperatura u središtu veća od 110°C u trajanju od najmanje 120 minuta i temperatura u središtu veća od 120°C u trajanju od najmanje 50 minuta.

Temperature u središtu se mogu postići uzastopno ili istovremenim kombinovanjem navedenih vremenskih razdoblja.

3. Postupak se vrši u šaržnom sistemu.

C. Metoda prerade 3

Smanjenje veličine djelova nus proizvoda životinjskog porijekla

1. Ako je veličina djelova nus proizvoda životinjskog porijekla za preradu veća od 30 mm, potrebno je smanjiti njihovu veličinu odgovarajućom opremom kako veličina tih djelova poslije smanjenja ne bi bila veća od 30 mm. Efikasnost opreme potrebno je proveravati svakodnevno i o tome voditi evidenciju. Ako se proverama otkriju delovi koji su veći od 30 mm, potrebno je zaustaviti postupak i izvršiti popravke opreme pre ponovnog pokretanja postupka.

Vrijeme, temperatura i pritisak

2. Poslije smanjivanja veličine djelova nus proizvoda životinjskog porijekla, ti nus proizvodi se zagrijavaju tako da se postigne temperatura u središtu veća od 100°C u trajanju od najmanje 95 minuta, temperatura u središtu veća od 110°C u trajanju od najmanje 55 minuta i temperatura u središtu veća od 120°C u trajanju od najmanje 13 minuta.

Temperature u središtu se mogu postići uzastopno ili istovremenim kombinovanjem navedenih vremenskih razdoblja.

3. Postupak se može vršiti u šaržnom ili u kontinuiranom sistemu.

D. Metoda prerade 4

Smanjenje veličine djelova nus proizvoda životinjskog porijekla

1. Ako je veličina djelova nus proizvoda životinjskog porijekla za preradu veća od 30 mm, potrebno je smanjiti njihovu veličinu odgovarajućom opremom kako veličina tih djelova poslije smanjenja ne bi bila veća od 30 mm. Efikasnost opreme potrebno je proveravati svakodnevno i o tome voditi evidenciju. Ako se proverama otkriju delovi koji su veći od 30 mm, potrebno je zaustaviti postupak i izvršiti popravke opreme pre ponovnog pokretanja postupka.

Vrijeme, temperatura i pritisak

2. Nakon smanjivanja veličine djelova nus proizvoda životinjskog porijekla, ti nus proizvodi se stavljaju u posudu sa dodanom masti i zagrevaju tako da se postigne temperatura u središtu veća od 100°C u trajanju od najmanje 16 minuta, temperatura u središtu veća od 110°C u trajanju od najmanje 13 minuta, temperatura u središtu veća od 120°C u trajanju od najmanje osam minuta i temperatura u središtu veća od 130°C u trajanju od najmanje 3 minuta.

Temperature u središtu se mogu postići uzastopno ili istovremenim kombinovanjem navedenih vremenskih razdoblja.

3. Postupak se može vršiti u šaržnom ili u kontinuiranom sistemu.

E. Metoda prerade 5

Smanjenje veličine djelova nus proizvoda životinjskog porijekla

1. Ako je veličina djelova nus proizvoda životinjskog porijekla za preradu veća od 20 milimetara, potrebno je smanjiti njihovu veličinu odgovarajućom opremom kako veličina tih djelova poslije smanjenja ne bi bila veća od 20 mm. Efikasnost opreme potrebno je proveravati svakodnevno i o tome voditi evidenciju. Ako se proverama otkriju delovi koji su veći od 20 mm, potrebno je zaustaviti postupak i izvršiti popravke opreme pre ponovnog pokretanja postupka.

Vrijeme, temperatura i pritisak

2. Nakon smanjivanja veličine, nus proizvoda životinjskog porijekla ti nus proizvodi se zagrijavaju dok ne koagulišu, a zatim se presuju kako bi se iz proteinskog materijala odstranili mast i voda. Zatim se proteinski materijal zagrijava tako da se postigne temperatura u središtu veća od 80°C u trajanju od najmanje 120 minuta i temperatura u središtu veća od 100°C u trajanju od najmanje 60 minuta.

Temperature u središtu se mogu postići uzastopno ili istovremenim kombinovanjem navedenih vremenskih razdoblja.

3. Postupak se može vršiti u šaržnom ili u kontinuiranom sistemu.

F. Metoda prerade 6 (za nus proizvode kategorije 3 koji potiču samo od vodenih životinja ili vodenih beskičmenjaka).

Smanjenje veličine djelova nus proizvoda životinjskog porijekla

1. Djelove nus proizvoda životinjskog porijekla potrebno je smanjiti barem do:

- 50 mm, u slučaju termičke obrade primjenom temperature u središtu od najmanje 90°C u trajanju od najmanje 60 minuta; ili
- 30 mm, u slučaju termičke obrade primjenom temperature u središtu od barem 70°C u trajanju od barem 60 minuta.

Nus proizvode životinjskog porijekla potrebno je pomiješati sa mravljom kiselinom kako bi se pH smanjio i održavao na 4,0 ili manje. Mešavinu treba čuvati barem 24 sata do daljnje obrade.

Vrijeme, temperatura i pritisak

2. Nakon smanjenja veličine čestica mješavina se zagrijava:

- u trajanju od barem 60 minuta do temperature od barem 90 °C u središtu; ili
- u trajanju od barem 60 minuta do temperature u središtu od barem 70 °C.

U sistemu sa kontinuiranim tokom, kretanje proizvoda kroz izmjenjivač toplote potrebno je kontrolisati putem mehaničkih uređaja za ograničavanje njegovog pomicanja tako da na kraju postupka termičke obrade proizvod prođe ciklus koji ispunjava uslove u pogledu vremena i temperature.

3. Postupak se može vršiti u šaržnom ili u kontinuiranom sistemu.

G. Metoda prerade 7

1. Metoda prerade 7 je bilo koji drugi postupak prerade koji uključuje kombinaciju veličine usitnjenih djelova nus proizvoda životinjskog porekla, temperature, pritiska i vremena primjene temperature i pritiska, i koji je odobren od strane nadležnog organa na osnovu sledećih dokaza:

- identifikacija odnosnih opasnosti povezanih sa ulaznim materijalom s obzirom na njegovo porijeklo i mogućih rizika s obzirom na zdravstveni status životinja;
- mogućnosti da se metodom prerade smanje te opasnosti na nivo koji ne predstavlja značajnije rizike za javno zdravlje i zdravlje životinja;
- svakodnevno uzorkovanje gotovog proizvoda tokom 30 proizvodnih dana kojim je dokazano da su ispunjeni sljedeći mikrobiološki standardi:
 - uzorci materijala uzeti neposredno nakon obrade:

odsustvo *Clostridium perfringens* u 1 g proizvoda

- (ii) uzorci materijala uzeti tokom skladištenja ili prilikom iznošenja iz skladišta:

Salmonella: odsustvo u 25 g: n = 5, c = 0, m = 0, M = 0

Enterobacteriaceae: n = 5, c = 2; m = 10; M = 300 u 1 g

pri čemu je:

n = broj uzoraka koje treba ispitati;

m = granična vrijednost broja bakterija; smatra se da je rezultat zadovoljavajući ako broj bakterija u svim uzorcima ne prelazi vrijednost m;

M = maksimalna vrijednost broja bakterija; smatra se da je rezultat nije zadovoljavajući ako je broj bakterija u jednom ili više uzoraka jednak vrijednosti M ili viši; i

c = broj uzoraka u kojima broj bakterija može biti između m i M, pri čemu se uzorak još uvek smatra prihvatljivim ukoliko je broj bakterija u drugim uzorcima jednak ili manji od m..

2. Podaci o kritičnim kontrolnim tačkama na osnovu kojih su u objektu ispunjeni mikrobiološki standardi, bilježe se i čuvaju u cilju praćenja rada u objektu za preradu. Podaci koji se bilježe i prate treba da obuhvataju veličinu djelova, i, po potrebi kritičnu temperaturu, apsolutno vrijeme, pritisak, brzinu protoka sirovog materijala i brzinu recikliranja masnoća.

POGLAVLJE IV.

ALTERNATIVNE METODE PRERADE

Odjeljak 1.

Opšte odredbe

Materijali koji nastaju preradom nus proizvoda kategorije 1 i kategorije 2 se trajno označavaju u skladu sa zahtjevima za označavanje određenih dobijenih proizvoda koji su dati u Prilogu 12 (Poglavlje V), osim za materijale iz odjeljka 2. ovog poglavlja, i to:

- biodizel proizveden u skladu sa tačkom D odjeljka 2. ovog poglavlja;
- hidrolizovani materijali iz tačke H odjeljka 2. ovog poglavlja;
- mješavine svinjskog i živinskog dubreta sa živim krečom koji se proizvodi u skladu sa tačkom I;
- obnovljiva goriva koja se proizvode iz topljenih masti, koje se dobijaju iz nus proizvoda kategorije 2, u skladu sa tačkom J odjeljka 2. ovog poglavlja.
- obnovljiva goriva proizvedena od topljenih masti koje su dobijene od nus proizvoda kategorije 1 i 2, u skladu sa tač. J i L odjeljka 2. ovog poglavlja.

Odjeljak 2.

Standardi prerade

A. Alkalna hidroliza

1. Ulazni materijal

Za ovaj postupak mogu se koristiti nus proizvodi životinjskog porijekla svih kategorija.

2. Metoda prerade

Alkalna hidroliza je postupak prerade nus proizvoda životinjskog porijekla koji se vrši u šaržnom sistemu, uz neprekidno miješanje materijala u sudu, tako što se:

- natrujum hidroksid (NaOH) ili kalijum hidroksid (KOH) (u daljem tekstu: alkalije) koriste u količini koja obezbjeđuje istovetnu molarnu ekvivalencu težine, tipa i mješavine nus proizvoda životinjskog porijekla koji su predmet prerade, a ako nus proizvodi životinjskog porijekla sadrže veliku količinu masti koja neutrališe alkalije, alkalije se dodaju u količini koja je potrebna da bi se prilagodila količini masti u nus proizvodima životinjskog porijekla;
- nus proizvodi životinjskog porijekla smještaju se u kontejnere od plemenitog čelika, a izmjerena količina alkalija dodaje u čvrstom stanju ili u rastvoru iz tačke (a).
- mješavina nus proizvoda životinjskog porijekla i alkalija zagreva se do postizanja temperature od najmanje 150°C u sredini te mješavine i apsolutnog pritiska od najmanje 4 bara, u periodu od najmanje:
 - tri sata bez prekida,
 - šest sati bez prekida, ako se prerađuju leševi životinja i svi pripadajući delovi, uključujući kožu životinja, kod kojih postoji sumnja ili potvrda prisustva zarazne bolesti TSE, uginulih ili ubijenih životinja u toku sprovođenja mjera za sprečavanje širenja, suzbijanje i iskorenjivanje TSE, osim leševa i trupova životinja koje su u vrijeme ubijanja bile mlade od 24 meseca ili za koje je laboratorijska analiza na TSE bila negativna, u kom slučaju period zagrijavanja i primjena apsolutnog pritiska ne može biti kraći od tri sata bez prekida, ili
 - jedan sat bez prekida, u slučaju da je materijal za preradu isključivo porijeklom od živine, odnosno ribe;
- postupak se obavlja uz neprekidno miješanje materijala u sudu kako bi se pomogao proces digestije dok se tkivo ne rastopi, a kosti i zubi omekšaju; i
- termička obrada nus proizvoda životinjskog porijekla vrši na način da se propisani uslovi u pogledu temperature, vremena i pritiska postignu istovremeno.

B. Hidroliza pod visokim pritiskom i visokom temperaturom

1. Ulazni materijal

Za ovaj postupak može se koristiti nus proizvod kategorije 2 i nus proizvod kategorije 3.

2. Metoda prerade

Hidroliza pod visokim pritiskom i visokom temperaturom je postupak prerade nus proizvoda životinjskog porijekla koji se vrši u šaržnom sistemu, uz neprekidno miješanje materijala u sudu, tako što se:

- nus proizvodi životinjskog porijekla zagrijavaju se do postizanja temperature od najmanje 180°C u sredini mase, u trajanju od najmanje 40 minuta bez prekida i pri apsolutnom pritisku od najmanje 12 bara primenom indirektno vodene pare na biolitički reaktor; i
- termička obrada nus proizvoda životinjskog porijekla vrši se na način da se propisani uslovi u pogledu temperature, vremena i pritiska postignu istovremeno.

C. Biogas hidroliza pod visokim pritiskom

1. Ulazni materijal

Za ovaj postupak mogu se koristiti nus proizvodi životinjskog porijekla svih kategorija.

2. Metoda prerade

Biogas hidroliza pod visokim pritiskom je postupak prerade nus proizvoda životinjskog porijekla koji se vrši u šaržnom ili kontinuiranom sistemu, uz neprekidno miješanje materijala u sudu, tako što se:

- a) nus proizvodi životinjskog porijekla prvo prerade u odobrenom objektu za preradu primjenom Metode prerade 1 (sterilizacija pod pritiskom) i tako dobijeni prerađeni proizvodi, kojima je odstranjena masnoća, tretiraju na temperaturi od najmanje 220°C u trajanju od najmanje 20 minuta, pri apsolutnom pritisku od najmanje 25 bara, a zagrevanje se obavlja u dve faze, tako što se vodena para u prvoj fazi direktno ubacuje, a u drugoj fazi indirektno se ubacuje u koaksijalnom izmjenjivaču;
- b) termička obrada nus proizvoda životinjskog porijekla vrši na način da se propisani uslovi u pogledu temperature, vremena i pritiska postignu istovremeno;
- c) dobijeni materijal miješa sa vodom i podvrgava anaerobnoj fermentaciji u biogas reaktoru.
U postupku biogas hidrolize pod visokim pritiskom prerađeni proizvodi koji su dobijeni u odobrenim objektima za preradu primenom Metode prerade 1 i kojima je odstranjena masnoća tretiraju se na napred opisani način, a u slučaju prerade nus proizvoda kategorije 1 ceo postupak biogas hidrolize pod visokim pritiskom treba da se odvija na istom mestu i u zatvorenom sistemu, pri čemu dobijeni biogas treba brzo sagoreti u istom objektu pri temperaturi od najmanje 900°C, što je praćeno brzim hlađenjem ("prigušenje").

D. Proizvodnja biodizela

1. Ulazni materijal

Za ovaj postupak može se koristiti masni dio dobijen od nus proizvoda životinjskog porijekla svih kategorija.

2. Metoda prerade

Proizvodnja biodizela je postupak prerade nus proizvoda životinjskog porijekla koji se vrši tako što se:

- a) mast životinjskog porijekla za proizvodnju biodizela proizvodi od nus proizvoda kategorije 1 i nus proizvoda kategorije 2 primjenom metode prerade 1, 2, 3, 4, 5 ili 7, a za nus proizvode životinjskog porijekla porijeklom od riba primjenom metode prerade 1, 2, 3, 4, 5, 6 ili 7.
- b) iz tako dobijene topljene masti izdvoji proteinski deo i nerastvorive nečistoće tako da u toj masti zaostale nečistoće ne prelaze 0,15% od ukupne težine, i takva topljena mast podvrgava se esterifikaciji i transesterifikaciji, a u slučaju topljene masti dobijene od nus proizvoda kategorije 3 proizvodnja biodizela se vrši bez primjene esterifikacije.

Esterifikacija se vrši tako što se vrijednost pH dovodi na vrijednost manju od 1 dodavanjem sumporne kiseline (H₂SO₄) ili ekvivalentne kiseline i tako dobijena mješavina zagrijava se na temperaturi od 72°C u trajanju od dva sata, uz neprekidno intenzivno miješanje.

Transesterifikacija se vrši tako što se vrijednost pH dovodi na vrijednost od približno 14 primjenom kalijum hidroksida ili ekvivalentne alkalije i tako dobijena mješavina zagrijava se na temperaturi od 35°C do 50°C u trajanju od najmanje 15 do 30 minuta.

Postupak transesterifikacije ponavlja se dodavanjem novog rastvora alkalije, poslije čega se primjenjuje rafinacija proizvoda, uključujući vakuum destilaciju na temperaturi od 150°C.

U postupku proizvodnje biodizela dobijeni biodizel sastoji se od metil estra i masnih kiselina.

E. "Bruks" gasifikacija

1. Ulazni materijal

Za ovaj proces može se koristiti nus proizvod kategorije 2 i nus proizvod kategorije 3.

2. Metoda prerade

Postupak "Bruks" gasifikacije je postupak prerade nus proizvoda životinjskog porijekla koji se vrši u šaržnom sistemu sa produženim vremenom zadržavanja nus proizvoda životinjskog porijekla u vremenu od oko 24 sata, tako što se nus proizvodi životinjskog porijekla:

- a) unose u primarnu komoru gasifikatora koja nema gorionik i zagreva se, umesto prenosom toplote, provođenjem toplote iz komore za dogorevanje koja je ispod primarne komore. Jedini vazduh u primarnoj komori je vazduh koji ulazi kroz cevaste otvore koji su montirani na glavna vrata sa ciljem da povećaju uspešnost procesa;
- b) razlažu u kompleks ugljovodonika i gasa koji nastaje u primarnoj komori i prolazi kroz otvor na vrhu zadnjeg zida u zonu miješanja i kreiranja, gde se razbija u sastavne elemente. Dobijeni gas prolazi u komoru za dogorevanje gde sagoreva u plamenu, prirodnim gasom upaljenog gorionika u prisustvu viška vazduha.

U postupku "Bruks" gasifikacije:

- zaostali gasovi, posle navedenog procesa, napuštaju sekundarnu komoru i prolaze kroz "barometarski damper" na dnu dimnjaka, koji ih hladi i razređuje sa vazduhom iz okruženja, održavajući stalni pritisak u primarnoj i sekundarnoj komori;
- proces se odvija u ciklusu koji traje 24 sata, uključujući unos, preradu, hlađenje i uklanjanje pepela;
- na kraju ciklusa pepeo se uklanja iz primarne komore sistemom sa vakuum u zatvorene vreće koje se, poslije punjenja i prije transporta za uklanjanje, nepropusno zatvore.
- c) svaka procesna jedinica ima dva rezervna gorionika i sekundarna fena, a sekundarna komora treba da je izgrađena tako da obezbeđuje zadržavanje gasova od najmanje dvije sekunde na temperaturi od najmanje 950°C, pri čemu prirodan gas treba da je izvor toplote sekundarne komore;
- d) gasifikacija materijala koji nije nus proizvod životinjskog porijekla nije dozvoljena.

F. Sagorijevanje masti životinjskog porijekla u kotlarnicama

1. Ulazni materijal

Za ovaj proces, mogu se koristiti masni dijelovi dobijeni od nus proizvoda životinjskog porijekla svih kategorija.

2. Metoda prerade

Sagorevanje masti životinjskog porijekla u kotlarnicama se vrši tako što se:

- a) u slučaju masti životinjskog porijekla koja je namijenjena za sagorijevanje u drugom objektu, mast životinjskog porijekla proizvodi primjenom metode prerade 1 za preradu nus proizvoda kategorije 1 i nus proizvoda kategorije 2, a u slučaju nus proizvoda kategorije 1 i nus proizvoda kategorije 2 koji su namijenjeni za sagorijevanje u istom objektu, kao i u slučaju nus proizvoda kategorije 3, mast životinjskog porijekla proizvodi primjenom metode prerade 1, 2, 3, 4, 5 ili 7, a za nus proizvode životinjskog porijekla porijeklom od riba primjenom metode prerade 1, 2, 3, 4, 5, 6 ili 7;
- b) iz tako dobijene masti izdvaja se proteinski deo i nerastvorive nečistoće, tako da u toj masti zaostale nečistoće ne prelaze 0,15% od ukupne težine;
- c) tako dobijena topljena mast podvrgava se postupku sagorijevanja na temperaturi od najmanje 1100°C u trajanju od najmanje 0,2 sekunde u kotlarnici za proizvodnju vodene pare.
- d) sagorijevanje materijala životinjskog porijekla koji nisu životinjska mast nije dozvoljeno;
- e) u postupku sagorijevanja masti životinjskog porijekla u kotlarnicama, a radi dobijanja energije koja je potrebna za postupak prerade, mast životinjskog porijekla sagorijeva se isključivo u istom objektu u kome je proizvedena ili u drugom objektu koji, u slučaju da je mast dobijena od nus proizvoda kategorije 1 i nus proizvoda kategorije 2, ima odobrenje za prevoz i sagorijevanje masti.
- f) sagorijevanje se obavlja u skladu sa propisima o zaštiti životne sredine.

G. Termo-mehanička proizvodnja biogoriva

1. Ulazni materijal

Za ovaj postupak mogu se koristiti stajsko đubrivo, sadržaj sistema za varenje i nus proizvod kategorije 3.

2. Metoda prerade

Postupak termo-mehaničke proizvodnje biogoriva je postupak prerade sporednih proizvoda životinjskog porijekla koji se vrši u šaržnom sistemu, tako što se:

- a) nus proizvodi životinjskog porijekla unose u konvertor i zagrijavaju do postizanja temperature od najmanje 80°C u trajanju od osam sati, za koje vrijeme se materijal bez prekida usitnjava odgovarajućom opremom za usitnjavanje. Tako dobijeni materijal zagrijava se na temperaturi od 100°C u trajanju od najmanje dva sata i materijal koji se tako dobije ne smije biti veći od 20 mm;
- b) termička obrada nus proizvoda životinjskog porijekla vrši na način da se propisani uslovi u pogledu temperature, vremena i pritiska postignu istovremeno.
- c) za vrijeme procesa zagrijavanja vodena para neprekidno se odvodi i propušta kroz kondenzator od nerđajućeg čelika;
- d) kondenzovana vodena para pre ispuštanja u sistem za otpadne vode najmanje jedan sat se drži na temperaturi od najmanje 70°C;
- e) poslije procesa zagrijavanja, dobijeno biogorivo ispušta se iz konvertora i automatski prenosi u potpuno zatvorenom i povezanom sistemu do objekta za spaljivanje ili suspaljivanje koji se nalazi na istom mjestu na kome je objekat za termo-mehaničku proizvodnju biogoriva.

H. Obrada svinjskog i živinskog đubreta krečom

1. Ulazni materijali

Za ovaj postupak, moguće je koristiti svinjsko i živinsko stajnjak đubre.

2. Metoda obrade

- a) Suvi sadržaj materije iz đubreta mora da bude između 15% i 70%, što određuje korišćenjem CEN EN 12880:2000 (53) metoda "Karakterizacija muljeva - određivanje suvog ostatka i sadržaja vode"
- b) Količina kreča koji je neophodno dodati određuje se na način da se postigne kombinacija vremena i temperature, i to 60 °C za 60 minuta ili 70 °C za 30 minuta.
- c) Veličina djelova nus proizvoda životinjskog porijekla koju treba preraditi ne smije biti veća od
- d) Đubre se pomiješa sa živim krečom (CaO) koji ima srednju do visoke reaktivnosti kraću od šest minuta da se postigne porast temperature od 40°C prema kriterijumima u testu reaktivnosti 5.10 u CEN EN 459-2:2002 metodi (54).
Miješanje se mora obaviti sa dva miksera koja funkcionišu u liniji, svaki sa po dvije okretne mutilice.
Oba miksera moraju:
 - imati okretnu mutilicu prečnika od 0,55 m i dužine od 3,5 m;
 - raditi na električnoj snazi od 30 kW i brzinom od 156 okretaja u minuti;
 - imati kapacitet obrade od 10 tona po satu.Srednje trajanje miješanja mora biti približno dva minuta.
- e) Smjesa se miješa barem šest sati u gomili od minimalno od dvije tone.
- f) Na mjestima praćenja, koja se moraju uvesti u gomilu, obavljaju se neprekidna mjerenja kako bi se dokazalo da smjesa u gomili dostiže najmanje pH 12:
 - 60 °C za 60 minuta; ili
 - 70 °C za 30 minuta.
- g) postupak se vrši u šaržnom sistemu;
- h) uspostavlja se pisana procedura zasnovana na HACCP principima;
- i) ako je proces korišćenja uređaja za miješanje drugačiji od procesa korišćenja uređaja za miješanje iz podtačke d) ove tačke ili koji koristi dolomitni kreč (CaOMgO) umjesto živog kreča, subjekat mora da dokaže da je proces podjednako efikasan procesu iz tač. a do h potvrdom koja:
 - dokazuje da je korišćenjem drugačijeg uređaja za miješanje od uređaja iz tačke d ili dolomitnog kreča, moguće proizvesti smjesu sa đubretom koja postiže pH, vremenske i temperaturne parametre iz podtačke f) ove tačke;
 - je zasnovana na praćenju vremena i temperature na dnu, u sredini i na vrhu gomile, sa reprezentativnim brojem mjernih mjesta (najmanje četiri mjerna mjesta u bazalnoj zoni, smještene na maksimalnoj visini od 10 cm iznad dna, jedno mjerno mjesto u sredini, između dna i vrha gomile, i četiri mjerna mjesta u graničnoj zoni na vrhu gomile, koje su smještene na visini od maksimum 10 cm ispod vrha gomile);
 - je obavljena dva puta u trajanju od barem 30 dana, od kojih jedan mora biti u toku hladne godišnje sezone na geografskom području na kome će se upotrebiti uređaj za miješanje.

I. Višefazni katalitički postupak za proizvodnju obnovljivih goriva

1. Ulazni materijali

1. Za ovaj postupak, mogu se koristiti sljedeći materijali:
 - a) topljene masti koje su dobijene iz nus proizvoda kategorije 2 i prerađene primjenom metode prerade 1 (sterilizacija pod pritiskom);
 - b) riblje ulje ili topljene masti koje su dobijene iz nus proizvoda kategorije 3 i prerađeni primjenom:
 - metode prerade 1, 2, 3, 4, 5 ili 7; ili
 - ako su materijali dobijeni iz ribljeg ulja, nus proizvode životinjskog porijekla porijeklom od riba primjenom metode prerade 1, 2, 3, 4, 5, 6 ili 7;
 - c) riblje ulje ili topljena mast, koji su proizvedeni u skladu sa propisom kojim su uređeni posebni zahtjevi higijene za proizvode životinjskog porijekla.
 2. Korišćenje topljenih masti dobijenih iz nus proizvoda kategorije 1 za ovaj proces je zabranjeno.
- ### 2. Metoda prerade
1. Topljena mast mora da prođe predobradu koja se sastoji od:
 - a) izbjeljivanja centrifugiranih materijala prolaskom kroz glineni filter;
 - b) uklanjanje preostalih nerastvorljivih nečistoća filtriranjem;
 2. Predobrađeni materijali moraju proći višefazni katalitički proces koji čini faza hidrogenizacije, poslije koje dolazi faza izomerizacije. Materijali moraju biti pod pritiskom od barem 20 bara pri temperaturi od barem 250 °C tokom barem 20 minuta.

J. Siliranje materijala od riba

1. Ulazni materijali

Za ovaj postupak mogu se upotrebljavati samo sljedeći nus proizvodi dobijeni od vodenih životinja:

- a) nus proizvoda kategorije 2 porijeklom od uginulih vodenih životinja, koje nijesu bile zaklane ili usmrćene za ishranu ljudi, uključujući i životinje usmrćene radi iskorjenjivanja zaraznih bolesti i ikru i mliječ/gamete, koji nijesu namijenjeni za priplod;
 - b) nus proizvoda kategorije 3.
- ### 2. Metoda prerade
- 1) Materijali se svakodnevno sakupljaju u uzgajalištima akvakulture i objektima za preradu hrane, usitnjavaju ili režu, nakon čega se siliraju mravljom kiselinom ili drugim odobrenim organskim kiselinama u skladu sa posebnim propisom o hrani za životinje, pri pH vrijednosti 4 ili manjoj od 4. Dobijena riblja silaža mora da bude suspenzija djelova vodenih životinja nastala dejstvom endogenih enzima u prisustvu dodate kiseline. Proteini vodenih životinja se moraju svesti na manje rastvorljive jedinice enzimima i kiselinom kako bi se spriječio mikrobnii kvar. Silirani materijal se prevozi u pogon za preradu.
 - 2) U pogonu za preradu silirani materijal se puni u zatvorene rezervoare. Prije termičke obrade, material se stavlja u inkubaciju od najmanje 24 sata pri pH vrijednosti 4 ili manjoj od 4, i prije termičke obrade mora zadržati pH vrijednost do 4, a veličina djelova nakon filtracije ili maceracije u

pogonu mora biti manja od 10 mm. Silaža se tokom obrade prvo zagrijava na temperaturi iznad 85°C nakon čega slijedi inkubacija u izolovanom kontejneru u trajanju od 25 minuta radi postizanja temperature od 85°C u čitavom materijalu. Postupak se odvija u zatvorenoj proizvodnoj liniji sa rezervoarima i cijevima.

3) Prije odobravanja Uprava ocjenjuje pisane ili postupke na osnovu načela Analize opasnosti i kritičnih kontrolnih točaka (HACCP).

K. Višestruko katalitičko hidrotretiranje za proizvodnju obnovljivih goriva

1. Ulazni materijali

Za ovaj postupak mogu se upotrebljavati sljedeći materijali:

- a) topljene masti dobijene od nus proizvoda kategorije 1, koje su obrađene metodom prerade 1 (sterilizacija pod pritiskom);
- b) topljene masti i riblje ulje koji ispunjavaju standarde iz podtačke 1. a) ovog tačke.

2. Metoda prerade

a) Topljena mast mora se podvrgnuti preradi koja se sastoji barem od bijeljenja ulaznog materijala, uključujući topljene masti, kisjelinom u prisutnosti gline za bijeljenje, nakon čega slijedi uklanjanje upotrijebljene gline za bijeljenje i netopivih nečistoća filtriranjem.

Prije te obrade topljena mast može biti degumirana, uz pomoću kiseline i/ili kaustičnog rastvora, kako bi se iz topljene masti uklonile nečistoće formiranjem gume koja se potom odvoji centrifugiranjem.

b) Materijali se nakon prerade moraju podvrgnuti postupku hidrotretiranja koji se sastoji od tri koraka: katalitičkog hidrotretiranja, stripiranja i izomerizacije.

Materijali moraju biti podvrgnuti pritisku od najmanje 30 bara na temperaturi od najmanje 265 °C u trajanju od najmanje 20 minuta.

Odjeljak 3

Uklanjanje i korišćenje dobijenih proizvoda

- 1) Proizvodi koji su nastali u procesu prerade nus proizvoda kategorije 1 primjenom neke od alternativnih metoda uklanjaju se na jedan od sljedećih načina:
 - a) spaljivanjem ili suspaljivanjem u objektu za spaljivanje ili suspaljivanje;
 - b) kao otpad, zakopavanjem na odobrenoj deponiji;
 - c) daljim transformisanjem u objektu za biogas, a ostatak iz biogasa tretmana uništava se spaljivanjem ili suspaljivanjem u objektu za spaljivanje ili suspaljivanje ili kao otpad, zakopavanjem na odobrenoj deponiji;
 - d) spaljivanjem kao gorivo, u slučaju biodizela.
- 2) Proizvodi koji su nastali u procesu prerade nus proizvoda kategorije 2 i nus proizvoda kategorije 3 primjenom neke od alternativnih metoda:
 - a) uništavaju se spaljivanjem ili suspaljivanjem u objektu za spaljivanje ili suspaljivanje ili kao otpad, zakopavanjem na odobrenoj deponiji;
 - b) dalje se prerađuju u derivate masti koji se mogu koristiti ili uništi spaljivanjem ili suspaljivanjem u objektu za spaljivanje ili suspaljivanje u skladu sa ovim pravilnikom, bez obaveze prethodne primjene neke od osnovnih metoda prede koje su propisane ovim pravilnikom;
 - c) koriste se kao organsko đubrivo ili oplemenjivač zemljišta,
 - d) prerađuju se u objektu za proizvodnju biogasa ili komposta u skladu sa ovim pravilnikom ili se uništavaju zakopavanjem na deponiji, bez obaveze prethodne primjene Metode prerade 1, ako se radi o obrađenom životinjskom proteinu;
 - e) koriste se u proizvodnji tehničkih proizvoda, u slučaju ostataka iz proizvodnje biodizela, osim biodizela;
 - f) koriste se kao gorivo koje se spaljuje, u slučaju biodizela.
- 3) Materijali koji nastaju u procesu prerade nekom od alternativnih metoda prerade koriste se na neki od sljedećih načina:
 - a) materijal nastao metodom alkalne hidrolize može se preraditi u pogonu za proizvodnju biogasa i naknadno brzo sagorjeti na temperaturi od najmanje 900 °C, nakon čega se brzo hladi, a ako se kao ulazni materijal koristi materijal kategorije 1 iz člana 6 stav 1 tač. 1 i 2 ovog pravilnika, transformacija u biogas se obavlja na istom mjestu na kojem se vrši prerada i u zavtorenom sistemu;
 - b) materijal nastao procesom proizvodnje biodizela koristi se na sljedeći način:
 - 1) biodizel i ostaci iz destilacije biodizela koriste se kao gorivo (krajnja tačka);
 - 2) kalijum sulfat se koristi za direktno nanošenje na zemljište ili za proizvodnju dobijenih proizvoda za nanošenje na zemljište;
 - 3) glicerol dobijen iz nus proizvoda kategorije 1 i kategorije 2 koji je prerađen sterilizacijom pod pritiskom:
 - koristi se za tehničke potrebe,
 - pretvara se u biogas, kada ostaci od digestije mogu biti nanešeni na zemljište, ili
 - koristi se za denitrifikaciju u pogonu za preradu otpadnih voda, a ostaci denitrifikacije mogu biti nanešeni na zemljište;
 - 4) glicerol dobijen iz nus proizvoda kategorije 3:
 - koristi se za tehničke potrebe,
 - pretvara se u biogas, a ostaci digestije mogu se nanositi na zemljište, ili
 - koristi se za ishranu životinja, ako glicerol nije dobijen iz nus proizvoda kategorije 3 iz člana 11 stav 1 tač. 14, 15 i 16 ovog pravilnika;
 - c) nus proizvoda nastao višefaznim katalitičkim postupkom za proizvodnju obnovljivih goriva koristi se na sljedeći način:
 - 1) benzin i drugih goriva koja nastaju iz ovog procesa, koristi se kao gorivo (krajnja tačka);
 - 2) glina iz izbjeljivanja i talog iz procesa predobrade:
 - odlažu se spaljivanjem i suspaljivanjem,
 - pretvaraju se u biogas,
 - kompostiraju se ili koriste za proizvodnju dobijenih proizvoda iz člana 43, stav 1, tačka a) alineja 1 ovog pravilnika;
 - d) krečom obrađena mješavina svinjskog i živinskog đubriva nanosi se na zemljište kao prerađeno đubrivo.
 - e) višestruko katalitičko hidrotretiranje za proizvodnju obnovljivih goriva može biti:
 - 1) u slučaju obnovljivog dizela, obnovljivog kerozina, obnovljivog propana i obnovljivog benzina kao rezultata postupka, upotrijebljeno kao gorivo bez ograničenja u skladu s ovim pravilnikom (završna tačka);
 - 2) u slučaju preostalog taloga gume i preostale upotrijebljene gline za bijeljenje iz postupka prerade iz tačke L podtačke 2. podtačke a) odjeljka 2:
 - odloženo u skladu sa članom 11 stav 1 tač. 1 i 2 ovog pravilnika,
 - odloženo zakopavanjem na odobrenom odlagalištu,
 - pretvoreno u biogas uz uslov da se ostaci digestije prilikom pretvaranja u bioplin zbrinu spaljivanjem, suspaljivanjem ili zakopavanjem na odobrenom odlagalištu,
 - upotrijebljeno u tehničke svrhe u skladu sa članom 43 stav 1 tačka a) alineja 1 ovog pravilnika.
 - 4) Ostaci koji predstavljaju otpad u proizvodnji, kao što je mulj, sadržaj filtera, pepeo i ostatak razlaganja materijala uklanjaju se spaljivanjem ili suspaljivanjem u objektu za spaljivanje ili suspaljivanje ili kao otpad, zakopavaju se na odobrenoj deponiji.

HRANA ZA KUĆNE LJUBIMCE I PROIZVODI DOBIJENI OD NJE

POGLAVLJE I

Opšti zahtjevi

- 1) Objekti za proizvodnju hrane za kućne ljubimce treba da:
 - a) uspostave i uvode procedure samokontrole objekta koje se održavaju i koje su zasnovane na principima sistema analize rizika i kritičnih kontrolnih tačaka (HACCP);
 - b) uzorke za laboratorijsku analizu dostavljaju na laboratorijsku analizu u cilju provjere usklađenosti mikrobioloških standarda sa odredbama ovog pravilnika;
 - c) podaci iz tač. 1) i 2) ovog poglavlja evidentiraju se i čuvaju najmanje tri godine.
- 2) Objekti za proizvodnju hrane za kućne ljubimce ili pogoni koji proizvode dobijene proizvode iz ovog priloga treba da imaju odgovarajuće prostore i opremu za:
 - a) skladištenje i obradu ulaznog materijala pod uslovima kojima se sprječava unošenje rizika po javno zdravlje i zdravlje životinja;
 - b) odlaganje neupotrijebljenih nus proizvoda životinjskog porijekla i od njih dobijenih proizvoda, osim ako se neupotrijebljeni materijal šalje za preradu ili odlaganje u drugi objekat ili pogon u skladu sa ovim pravilnikom.

POGLAVLJE II

Posebni zahtjevi za hranu za kućne ljubimce i žvakalice za pse

1. Sirova hrana za kućne ljubimce
- 1) Za proizvodnju sirove hrane za kućne ljubimce koristi se samo od nus proizvoda kategorije 3 iz člana 8 tačka 1 i člana 10 tačka 2 al. 1 i 2 ovog pravilnika.
- 2) Sirova hrana za kućne ljubimce pakuje se u nova originalna pakovanja koja sprječavaju rasipanje i curenje.
- 3) Na originalnom pakovanju, odnosno pakovanju koje sadrži sirovu hranu za kućne ljubimce, treba da bude čitak i vidljivo istaknut tekst: "HRANA SAMO ZA KUĆNE LJUBIMCE".
- 4) U cijelom lancu proizvodnje, sve do mjesta prodaje, preduzimaju se preventivne mjere koje obezbjeđuju da proizvod ne bude izložen zagađenju.
2. Sirovi materijal za prerađenu hranu za kućne ljubimce i žvakalice za pse

Za proizvodnju prerađene hrane za kućne ljubimce i žvakalice za pse koristi se samo nus proizvod kategorije 3, osim nus proizvoda iz člana 8 tač. 14, 15 i 16 ovog pravilnika.

 3. Prerađena hrana za kućne ljubimce
 - 1) Hrana za kućne ljubimce u konzervi proizvodi se primjenom toplotnog postupka prerade pri minimalnoj Fc vrednosti 3.
 - 2) Prerađena hrana za kućne ljubimce, osim hrane za kućne ljubimce u konzervi, proizvodi se:
 - a) primjenom toplotnog postupka prerade od najmanje 90°C u cjelokupnoj masi gotovog proizvoda;
 - b) primjenom toplotnog postupka prerade od najmanje 90°C u svakom sastojku životinjskog porijekla ili
 - c) od sastojaka životinjskog porijekla, i to:
 - mesa ili proizvoda od mesa koji su prethodno podvrgnuti toplotnom postupku prerade od najmanje 90°C u celokupnoj masi;
 - mlijeka i proizvoda od mlijeka, želatina, hidrolizovnog proteina, proizvoda od jaja, kolagena, proizvoda od krvi, obrađenog proteina životinjskog porijekla, ribljeg brašna, topljene masti, ribljeg ulja, dikalcijum fosfata, trikalcijum fosfata, odnosno poboljšivača ukusa, koji su prerađeni u skladu sa uslovima iz ovog pravilnika.
 - 3) Poslije primjene toplotnog postupka prerade iz tačke 2 ovog poglavlja preduzimaju se preventivne mjere koje obezbjeđuju da proizvod ne bude izložen zagađenju i da bude upakovan u novu ambalažu.
 - 4) Poslije primjene toplotnog postupka prerade iz tačke 4 ovog poglavlja preduzimaju se preventivne mjere koje obezbjeđuju da proizvod ne bude izložen zagađenju i da bude upakovan u novu ambalažu.
 4. Žvakalice za pse se proizvode primjenom toplotnog postupka prerade koji je dovoljan da uništi patogene mikroorganizme, uključujući *Salmonella*. Poslije primjene postupka prerade preduzimaju se preventivne mjere koje obezbjeđuju da proizvod ne bude izložen zagađenju i da bude upakovan u novu ambalažu.
 5. U objektima za proizvodnju žvakalice za pse i prerađene hrane za kućne ljubimce, osim hrane za kućne ljubimce u konzervi, slučajni uzorci uzeti u toku skladištenja prije isporuke, u cilju praćenja proizvodnog procesa, treba da odgovaraju sljedećim mikrobiološkim standardima:
 Salmonella: odsutna u 25 gr: n = 5, c = 0, m = 0, M = 0
 Enterobacteriaceae: n = 5, c = 2, m = 10, M = 300 u 1 gr,
 gdje su:
 n = broj uzoraka za laboratorijsko ispitivanje;
 m = granična vrijednost za broj bakterija (rezultat laboratorijskog ispitivanja se smatra zadovoljavajućim ako broj bakterija u svim uzorcima nije veći od m);
 M = maksimalna vrijednost za broj bakterija (rezultat laboratorijskog ispitivanja se smatra nezadovoljavajućim ako je broj bakterija u jednom ili više uzoraka jednak ili veći od M);
 c = broj uzoraka u kojima broj bakterija može biti između m i M (uzorak se još uvek smatra prihvatljivim ako je broj bakterija u drugim uzorcima jednak ili manji od m).
 6. U objektima za proizvodnju sirove hrane za kućne ljubimce slučajni uzorci uzeti u toku proizvodnje, odnosno skladištenja prije isporuke, u cilju praćenja proizvodnog procesa, treba da odgovaraju sljedećim mikrobiološkim standardima:
 Salmonella: odsutna u 25 g: n = 5, c = 0, m = 0, M = 0,
 Enterobacteriaceae: n = 5, c = 2; m = 10; M = 5 000 u 1 g,
 gdje je:
 n = broj uzoraka za laboratorijsko ispitivanje;
 m = granična vrijednost za broj bakterija (rezultat laboratorijskog ispitivanja se smatra zadovoljavajućim ako broj bakterija u svim uzorcima nije veći od m);
 M = maksimalna vrijednost za broj bakterija (rezultat laboratorijskog ispitivanja se smatra nezadovoljavajućim ako je broj bakterija u jednom ili više uzoraka jednak ili veći od M);
 c = broj uzoraka u kojima broj bakterija može biti između m i M (uzorak se još uvijek smatra prihvatljivim ako je broj bakterija u drugim uzorcima jednak ili manji od m).
 7. Hrana za kućne ljubimce u konzervi koja je proizvedena primenom toplotnog postupka prerade pri minimalnoj Fc vrednosti 3 ne mora laboratorijski da se ispituje na *Salmonella* i *Enterobacteriaceae*.

POGLAVLJE III

Posebni zahtjevi za poboljšivače ukusa hrane za kućne ljubimce

- 1) Za proizvodnju dobijenih proizvoda u tečnom stanju ili dehidriranih dobijenih proizvoda kojima se poboljšava ukus hrane za kućne ljubimce koristite se samo nus proizvodima životinjskog porijekla koji se mogu koristiti kao sirovine za prerađenu hranu za kućne ljubimce i žvkalice za pse.
- 2) Poboljšivači ukusa proizvode se metodom koja osigurava da proizvod ispunjava mikrobiološke standarde iz Poglavlja II tačka 6 ovog Priloga. Poslije prerade iz tačke 4 poglavlja II preduzimaju se preventivne mjere koje obezbjeđuju da proizvod ne bude izložen zagađenju.
- 3) Poslije prerade nus proizvoda životinjskog porijekla preduzimaju se preventivne mjere koje obezbjeđuju da dobijeni poboljšivači ukusa ne budu izloženi naknadnom zagađenju, da budu upakovani u novu ili sterilisanu ambalažu i prevoženi u kontejneru ili drugom prevoznom sredstvu koji su pre upotrebe dezinficirani primjenljivim dezinfekcionim sredstvom.

POGLAVLJE IV

Posebni zahtjevi za krv i proizvode od krvi kopitara, koji su namijenjeni za proizvodnju tehničkih proizvoda

- 1) Krv konja sakuplja se:
 - a) od konja:
 - za koje je, u vrijeme sakupljanja, kontrolom utvrđeno da ne pokazuju kliničke znake zarazne bolesti životinja koja se obavezno prijavljuje, i to:
 - polna zaraza konja (Durina),
 - sakagija (Malleus),
 - američki encefalitis konja, svi tipovi uključujući i tip venecuelanski encefalomijelitis konja,
 - infektivna anemija,
 - besnilo,
 - bedrenica,
 - kuga konja,
 - vezikularni stomatitis,
 - influenza konja,
 - pirop plazmoza konja,
 - rinopneumonitis konja,
 - arteritis konja,
 - b) koji su držani najmanje 30 dana prije sakupljanja krvi i u vrijeme sakupljanja krvi na gazdinstvu koje je pod veterinarskim nadzorom i na kome se ne primjenjuju mjere zbog pojave kuge konja, kao i mjere koje se primjenjuju zbog pojave polne zaraze konja, maleusa, američkog encefalitisa konja, infektivne anemije, vezikularnog stomatitisa, besnila i bedrenice,
 - c) koji, u periodu koji je određen posebnim propisom kojim se uređuju mere za kontrolu zaraznih bolesti životinja, nijesu imali kontakt sa konjima koji potiču sa gazdinstva na kojem se primjenjuju mjere zbog pojave bolesti iz podtačke 1) ove tačke;
- 2) pod kontrolom veterinarara, i to u:
 - a) odobrenim klanicama ili
 - b) odobrenim objektima za sakupljanje krvi konja koja je namijenjena za proizvodnju tehničkih proizvoda, a koji su pod nadzorom nadležnog organa.
- 3) Proizvodi od krvi konja mogu se stavljati na tržište za proizvodnju tehničkih proizvoda ako:
 - a) se podvrgnu mjerama koje za vrijeme proizvodnje, rukovanja, odnosno pakovanja, onemogućavaju zagađenje patogenim mikroorganizmima;
 - b) su proizvedeni od krvi:
 - koja ispunjava uslove iz tač. 1 i 2 ovog odjeljka;
 - koja je podvrgnuta jednom od sljedećih tretmana koji su praćeni provjerom efikasnosti u pogledu inaktivacije uzročnika bolesti kuge konja, američkog encefalitisa konja (svi tipovi), infektivne anemije, vezikularnog stomatitisa i maleusa, i to:
 - toplotnom tretmanu na temperaturi od najmanje 65°C u trajanju od najmanje tri sata,
 - tretmanu zračenja gama zracima na 25 kGy,
 - toplotnom tretmanu na temperaturi od najmanje 80°C u cjelokupnoj masi,
 - tretmanu kojim se vrši promena pH vrijednosti na vrednost 5 u trajanju od dva sata,
 - c) se upakuju u zatvorena nepropustiva originalna pakovanja koja su jasno označena:
 - tekstom: "KRV I PROIZVODI OD KRVI KONJA, NIJE ZA ISHRANU LJUDI I ŽIVOTINJA",
 - veterinarskim kontrolnim brojem objekta u kojem je krv sakupljana.

POGLAVLJE V

Posebni zahtjevi za kože papkara i kopitara i od njih dobijene proizvode

A. Objekti i pogoni

Objekti u kojima se rukuje kože, uključujući kožu obrađenu krečom, mogu da isporučuju ostatke od triminga i komade koža za proizvodnju želatina za ishranu životinja, organskih đubriva ili oplemenjivača zemljišta pod sljedećim uslovima:

- a) da su prostori za skladištenje izgrađeni na način da se lako čiste, pere i dezinfikuju sa čvrstim podovima i glatkim zidovima;
- b) da se prostori za skladištenje održavaju u čistom stanju na način kojim se sprječava kontaminacije sirovina;
- c) sirovine koje ne ispunjavaju odredbe ovog Poglavlja, tokom prijema, skladištenja, prerade i otpreme treba da budu odvojene od sirovina koje ispunjavaju odredbe ovog Poglavlja;
- d) triming i komadi koža obrađenih krečom treba da se obrade na način kojim se sprječava rizik po za javno zdravlje i zdravlje životinja prije upotrebe za proizvodnju:
 - želatina za ishranu životinja; ili
 - organskih đubriva ili oplemenjivača zemljišta.

B. Svježa, odnosno hladena koža papkara i kopitara stavlja se u promet ako:

- 1) je dobijena od životinja, i to:
 - a) papkara koji potiču sa gazdinstva na kojem u posljednjih 30 dana nije dijagnostikovana slinavka i šap, kao ni u krugu poluprečnika od 10 km,
 - b) svinja koje potiču sa gazdinstva na kojem u posljednjih 30 dana nije dijagnostikovana vezikularna bolest svinja, odnosno u posljednjih 40 dana klasična ili afrička kuga svinja, i oko koga u krugu poluprečnika od 10 km u posljednjih 30 dana nije bilo slučaja ovih bolesti,

- c) životinja u klanici za koje je, na osnovu pregleda koji je obavljen u okviru 24 sata prije klanja životinje, dozvoljeno klanje i koje nisu pokazale znake zaraznih bolesti slinavke i šapa, kuge goveda, klasične kuge svinja, afričke kuge svinja ili vezikularne bolesti svinja;
- 2) su preduzete preventivne mjere za sprječavanje naknadnog zagađenja patogenim uzročnicima.
 - Obradena koža papkara i kopitara stavlja se u promet ako:
 - a) je koža obradena u skladu sa tačkom C ovog poglavlja;
 - b) pošiljka nije došla u dodir sa drugim proizvodima životinjskog porijekla, odnosno sa životinjama za koje postoji sumnja na zaraznu bolest ili je dijagnostikovana zarazna bolest životinja;
 - c) sadrži izjavu da su preduzete sve mjere zaštite za sprječavanje kontaminacije patogenim organizmima.
- C. Krajnja tačka za kože
 - 1) Kože papkara i kopitara, koje subjekat nije namijenio za ishranu ljudi, a koje ispunjavaju zahtjeve Uredbe o posebnim zahtjevima higijene hrane za proizvode životinjskog porijekla za sirovine za želatin ili kolagen koji su namijenjeni za ishranu ljudi, mogu se stavljati na tržište bez ograničenja.
 - 2) Obradena koža papkara i kopitara, u smislu ovog pravilnika, jeste koža koja se proizvodi primjenom nekog od sledećih tretmana:
 - a) kože koje su prošle kompletan proces štavljenja;
 - b) štavljenja hrom sulfatom („wet blue“);
 - c) štavljenja kisjelinskim rastvorom ili soljenjem (pickled pelts);
 - d) kože obrađene krečom (obrađene krečom i stavljene u salamuru pH vrijednosti 12 do 13 u trajanju od barem osam sati).

POGLAVLJE VI

Posebni zahtjevi za lovačke trofeje i druge preparate od životinja

A. Odabir sigurnog izvora

Lovački trofeji i drugi preparati od životinja, kod kojih su radi prepariranja nusproizvodi životinjskog porijekla prošli obradu ili se izlažu u stanju u kojem ne predstavljaju zdravstvene rizike, mogu se stavljati na tržište pod uslovom da potiču od:

- a) vrsta koje nijesu papkari, ptice i životinje koje spadaju u insekte (Insecta) ili paukolike životinje (Arachnida); i
- b) potiču od životinja iz područja na kome nisu na snazi mjere za sprječavanje širenja, suzbijanje i iskorjenjivanje zaraznih bolesti životinja na koje su ove vrste životinja prijemčive.

B. Sigurna obrada

1. Lovački trofeji i drugi preparati od životinja, kod kojih su za radi prepariranja nusproizvodi životinjskog porijekla prošli obradu ili se izlažu u stanju u kojem ne predstavljaju nikakve zdravstvene rizike, mogu se stavljati na tržište pod uslovom:

- a) da potiču od papkara i kopitara ili ptica koji su prošli kompletnu obradu taksidermije (punjenja) koji obezbjeđuje njihovu održivost na sobnoj temperaturi;
 - b) da su montirani papkari i kopitari ili ptice, ili djelovi tih životinja;
 - c) da su prošli anatomsko prepariranje poput plastinacije; ili
 - d) da su životinje insekti (Insecta) ili paukolike životinje (Arachnida), koji su prošli obradu, poput sušenja, da bi se spriječilo širenje bolesti koje se mogu prenijeti na ljude ili životinje; ili
 - e) da su predmeti u istotirjskim prirodnjačkim zbirnama ili za naučne potrebe i da su
 - sačuvani u rastvorima poput alkohola ili formaldehida, koji omogućavaju njihovo izlaganje; ili
 - ugrađeni u potpunosti u mikropreparatima;
 - f) prerađeni uzorci DNK koji se čuvaju u arhivama za promociju biodiverziteta i veterinarsku nauku i biologiju.
2. Lovački trofeji i drugi preparati, osim onih iz tačaka A i B ovog poglavlja, koji potiču od životinja porijeklom iz područja koje podliježu ograničenjima zbog prisustva ozbiljnih prenosivih bolesti kojima su prijemčive te vrste životinja, mogu se stavljati na tržište pod sljedećim uslovima:
- a) lovački trofeji ili drugi preparati koji se isključivo sastoje od kostiju, rogova, papaka, kopita, kandži i zuba:
 - su bili potopljeni u ključalu vodu u kojoj su držani u vremenskom periodu koji je potreban da se odstrane sve materije koje nijesu kosti, rogovi, papci, kopita, kandže i zubi.
 - posle postupka obrade iz alineje 1 ove podtačke dezinfikuju se odgovarajućim dezinfekcionim sredstvom, a u slučaju materijala koji se sastoji samo od kosti, vodonik peroksidom;
 - lovački trofeji koji su dezinfikovani pakuju se u posebnu prozirn ambalažu koja sprječava naknadno zagađenje, uz preduzimanje potrebnih mjera za sprječavanje zagađenja kontaktom sa drugim proizvodima životinjskog porijekla; i
 - ako ih prati zdravstveni sertifikat koji potvrđuje da su ispunjeni uslovi iz al. 1, 2 i 3 ove podtačke;
 - b) lovačkih trofeji ili drugih preparata koji se sastoje isključivo od kože:
 - proizvode se primjenom nekog od sljedećih tretmana, i to tretmana:
 - a) sušenja;
 - b) suvog, odnosno vlažnog soljenja najmanje 14 dana pre otpreme ili
 - c) konzerviranja drugim postupkom obrade, osim štavljenja;
 - poslije postupka obrade iz podtačke b alineje 1 ove tačke, uz preduzimanje potrebnih mjera za sprječavanje zagađenja kontaktom sa drugim proizvodima životinjskog porijekla, vrši se pakovanje u posebnu prozirn ambalažu koja sprječava naknadno zagađenje; i
 - prati ih zdravstveni sertifikat kojim se potvrđuje ispunjenost uslova iz al. 1 i 2 ove podtačke.

POGLAVLJE VII

Posebni zahtjevi za vunu, dlaku, svinjske čekinje, perje, dijelove perja i paperje

- 1) Neprerađena vuna, dlake, čekinje svinja, perje i paperje stavlja se u promet pod uslovom da:
 - a) su dobijeni od životinja iz člana 8 tačka 2 al. 3 do 5 i tač. 8 i 14 ovog pravilnika;
 - b) se prevoze u suvom stanju u zatvorenom čvrstom pakovanju.
- 2) Tretirano perje i paperje stavlja se u promet pod uslovom da se u objektu za tretiranje perja, perje tretira na temperaturi od najmanje 100°C u trajanju od najmanje 30 minuta.
- 3) Izuzetno od tačke 1, neprerađeno perje i djelovi perja koji se prevoze iz objekta za klanje direktno u objekat za preradu stavlja se u promet ako:
 - a) su preduzete potrebne mere za sprječavanje širenja zaraznih bolesti životinja;
 - b) se prevoz obavlja u nepropusnim kontejnerima, odnosno vozilima koji se dezinfikuju poslije svake upotrebe.
- 4) Tač. 1 do 3 ovog poglavlja ne primenjuju se na ukrasno perje, odnosno perje koje putnici nose sa sobom ili se nalazi u pošiljkama za fizička lica, a koje je namijenjeno isključivo za sopstvene potrebe.
- 5) Čekinje svinja ne mogu se stavljati u promet ako potiču iz regiona u kojima je afrička kuga svinja endemska bolest, osim čekinja svinja koje su:
 - kuvane, obojene ili izbijeljene ili

- podvrgnute nekoj drugoj obradi koja sa sigurnošću uništava patogene uzročnike zaraznih bolesti, osim industrijskog pranja, uz obaveznu evidenciju koja sadrži podatke na osnovu kojih se potvrđuju efekti obrade.
- 6) Vuna i dlaka od životinja, osim svinja mogu se stavljati u promet pod uslovom da:
- a) su mašinski oprane potapanjem vune i dlake u seriju kada sa vodom, sapunom i natrijum hidroksidom ili kalijum hidroksidom; ili
- b) se otpremaju u pogon za proizvodnju proizvoda dobijenih od vune i dlake za tekstilnu industriju i da je vuna i dlaka obrađena:
- hemijskom depilacijom gašenim krečom ili natrijum sulfidom,
 - dimljenjem (fumigacijom) formaldehidom u hermetički zatvorenoj komori najkraće 24 sata,
 - industrijskim čišćenjem potapanjem vune u hidrosolubilni deterdžent koji je zagrijan na temperaturu od 60-70 °C koja se održava tokom obrade,
 - se skladišti, na temperaturi od 37 °C tokom osam dana, 18 °C tokom 28 dana, ili 4 °C tokom 120 dana, koje može obuhvatiti vrijeme putovanja.

POGLAVLJE VIII

Posebni zahtjevi za krzno

Krajnja tačka

Krzna mogu da budu stavljena u promet ako su sušena na sobnoj temperaturi od 18 °C dva dana pri vlažnosti od 55 %.

POGLAVLJE IX

Posebni zahtjevi za nus proizvode pčelarstva

Nus proizvodi pčelarstva namijenjeni isključivo za upotrebu u pčelarstvu stavljaju se u promet ako ne potiču iz područja u kojem su na snazi mjere za sprječavanje širenja, suzbijanje i iskorjenjivanje zaraznih bolesti životinja, i to:

- 1) Američke kuge pčelinjeg legla (*Paenibacillus larvae larvae*), osim ako se, na osnovu analize rizika, rizik oceni kao zanemarljiv, u kom slučaju proizvod može da se koristi samo na tom području, uz preduzimanje potrebnih mjera koje obezbjeđuju da ne dođe do širenja bolesti;
- 2) Akaroze (*Acarapis woodi*);
- 3) etinioze (*Aethina tumida*);
- 4) Tropileoze (*Tropilaeleps spp.*).

POGLAVLJE X

Higijenski uslovi za topljenu mast od nus proizvoda kategorije 1 i kategorije 2

- 1) Topljena mast dobijena od nus proizvoda kategorije 1 i nus proizvoda kategorije 2 koja je namijenjena za preradu u objektu za preradu topljene masti proizvodi se primjenom određenih metoda prerade propisanih ovim pravilnikom, osim metode prerade 6.
- 2) Topljena mast dobijena od proizvođača treba da bude prečišćena tako da ukupna količina nerastvorljive nečistoće ne prelazi 0,15% ukupne težine.

POGLAVLJE XI

Higijenski uslovi za derivate topljene masti

- 1) Topljena mast dobijena od nus proizvoda kategorije 1 i kategorije 2 prilikom proizvodnje derivata topljene masti podvrgava se nekom od sljedećih tretmana, i to:
 - a) tretmanu transesterifikacije ili hidrolize na temperaturi od najmanje 200°C i pod odgovarajućim pritiskom, u trajanju od 20 minuta (glicerol, masne kiseline i esteri);
 - b) tretmanu saponifikacije sa NaOH 12M (glicerol i sapun), i to:
 - u šaržnom sistemu na temperaturi od 95°C, u trajanju od tri sata, ili
 - u kontinuiranom sistemu na temperaturi od 140°C, pod pritiskom od 2 bara (2000 hPa), u trajanju od osam minuta.
 - c) hidrogenacijom pri temperaturi od 160 °C i pritisku od 12 bara (12 000 hPa) u trajanju od 20 minuta.
- 2) Derivati masti ne mogu se stavljati u promet i koristiti za ishranu životinja, kozmetička sredstva i lijekove, a ako potiču od nus proizvoda kategorije 1, i za upotrebu u organskim đubrivima i oplemenjivačima zemljišta.

POGLAVLJE XII

Higijenski uslovi za rogove i proizvode od rogova

Rogovi i proizvodi od rogova, osim brašna od rogova, papci, kopita i proizvodi od papaka i kopita, osim brašna od papaka i kopita, koriste se za proizvodnju organskih đubriva i oplemenjivača zemljišta, pod uslovom da:

- a) potiču od životinja:
 - koje su zaklane u klanici, a za koje je na osnovu pregleda prije klanja dozvoljeno klanje za ishranu ljudi,
 - koje ne pokazuju znake zaraznih bolesti koje se mogu prenijeti na ljude ili životinje;
- b) su sat vremena podvrgnuti zagrijavanju na temperaturi od najmanje 80°C koja je postignuta u celokupnoj masi;
- c) prilikom uklanjanja rogova sa glave životinje nije otvorena kranijalna šupljina;
- d) su prilikom prerade, skladištenja ili prevoza preduzete mjere za sprečavanje unakrsne kontaminacije;
- e) su upakovani u nova pakovanja ili kontejnere, odnosno prevoženi u kamionima ili kontejnerima za rinfuz, koji su prije utovara oprani i dezinfikovani;
- f) je na pakovanju, odnosno kontejneru navedeno sljedeće:
 - vrsta proizvoda (rogovi, proizvodi od rogova, papci i kopita, proizvodi od papaka i kopita),
 - oznaka: "NIJE ZA ISHRANU LJUDI I ŽIVOTINJA",
 - naziv i adresa odobrenog objekta za tehničke proizvode, odnosno objekta za skladištenje u koji se otprema pošiljka.

POGLAVLJE XIII

Posebni zahtjevi za riblje ulje za proizvodnju lijekova

Krajnja tačka za riblje ulje za proizvodnju lijekova

Za proizvodnju lijekova može se koristiti riblje ulje dobijeno iz nus proizvoda kategorije 3 i od vodenih životinja iz člana 10 tačka e) i f) ovog pravilnika, koje je deacidisano rastvorom NaOH na temperaturi od 80°C ili višoj i naknadno prečišćeno destilacijom pri temperaturi od 200 °C.

USLOVI ZA NUS PROIZVODE KOJI SE KORISTE ZA ISTRAŽIVANJE

POGLAVLJE I UZORCI ZA ISTRAŽIVANJA I DRUGE SVRHE

Odjeljak 1. Uzorci za istraživanja i dijagnostiku

- Pošiljke uzoraka za istraživanja i dijagnostiku mora da prati komercijalni dokument, koji sadrži sljedeće podatke:
 - opis materijala i vrstu životinje od koje potiče;
 - kategoriju materijala;
 - količinu materijala;
 - mjesto porijekla i mjesto otpreme materijala;
 - ime i adresa pošiljaoca;
 - ime i adresa primaoca, odnosno korisnika.
- Korisnik koji postupi sa uzorcima za istraživanja i dijagnostiku preduzima sve potrebne mjere za sprječavanje širenja bolesti koje se mogu prenijeti na ljude ili životinje tokom postupanja sa materijalima koji su pod njihovim nadzorom, a posebno primjenom dobre laboratorijske prakse.
- Uzorci za istraživanje i dijagnostiku mogu se koristiti isključivo za proučavanje u sklopu dijagnostičkih aktivnosti ili analize radi promovisanja napretka nauke i tehnologije u okviru djelatnosti obrazovanja ili istraživanja.
- Uzorci za istraživanje i dijagnostiku, i svi proizvodi dobijeni upotrebom tih uzoraka, zbrinjavaju se:
 - kao otpad, spaljivanjem ili suspaljivanjem;
 - obradom u uslovima koji su najmanje jednaki potvrđenoj metodi za parne autoklave (CEN TC/102 – Sterilisers for medical purposes – EN 285:2006 + A2:2009 – Sterilization - Steam Sterilisers - Large Sterilisers, reference published in OJ C 293, 2.12.2009, p. 39.) i naknadnim odlaganjem kao otpad ili otpadne vode, ako su uzorci za istraživanje i dijagnostiku nus proizvodi životinjskog porijekla ili dobijeni proizvodi iz člana 6, stav 1 tačka 1) alineja 4, i tačke 3) i 4), i čl. 7 i 8 ovog pravilnika dio čelijskih kultura, laboratorijskih kompleta ili laboratorijskih uzoraka;
 - sterilizacijom pod pritiskom i kasnijim odlaganjem ili upotrebom u skladu sa čl. 11 do 13 ovog pravilnika.
- Korisnik koji rukuje uzorcima za istraživanja i dijagnostiku vodi evidenciju u kojoj se navode podaci iz stava 1 ovog odjeljka i datum i metoda zbrinjavanja uzoraka i od njih dobijenih proizvoda.

Odjeljak 2 Trgovački uzorci i izložbeni predmeti

- Trgovački uzorci i izložbeni predmeti se prevoze, upotrebljavaju i zbrinjavaju u skladu sa Odjeljkom 1. ovog poglavlja.
- Poslije obavljenih studija ili analiza, ili nakon izložbe ili umjetničke aktivnosti trgovački uzorci i izložbeni predmeti se:
 - ponovo otpremaju u državu porijekla;
 - otpremaju u drugu državu, ako je takvu otpremu unaprijed odobrio nadležni organ države odredišta; ili
 - zbrinjavaju ili koriste u skladu sa čl. 11, 12 i 13 ovog pravilnika.

POGLAVLJE II NUS PROIZVODI ZA ISHRANU ŽIVOTINJA

Odjeljak 1. Opšti zahtjevi

Životinje u zooološkom vrtu, životinje u cirkusu, krznašice, psi u iz odgajivačnicama i lovački psi koji se drže u grupama, psi i mačke u skloništima za napuštene životinje i crvi i gliste za ribarske mamce, mogu se hraniti nus proizvodima kategorije 2 i kategorije 3:

- ako se nus proizvodi kategorije 2 i nus proizvodi kategorije 3 prevoze do korisnika ili u sabirne centre na način koji je dat u Prilogu 12 (Poglavlje I Odjeljak 1 i 3);
- su sabirni centri registrovani, odnosno ako ispinjavaju sljedeće uslove :
 - zahtjeve za međuoobjekte koji su dati u Prilogu 7 (Poglavlje II); i
 - imaju odgovarajuća postrojenja i opremu za uništavanje neiskorišćenog materijala, ili šalju taj materijal u odobreni pogon za preradu ili odobreni objekat za spaljivanje i suspaljivanje.
- se sirov materijal koji se poslije tretiranja stavlja u promet kao tretiran materijal, osim od vodenih životinja i vodenih beskičmenjaka, i podvrgava jednom od sledećih tretmana:
 - dekarakterizacija bojom, koja je takve koncentracije da je obojenost materijala jasno vidljiva, a cjelokupna površina svih dijelova materijala prekrivena bojom, što se postiže potapanjem materijala, raspršivanjem boje, odnosno drugim načinom koji ima iste efekte;
 - sterilizaciji, putem kuvanja ili primjenom vodene pare pod pritiskom, tako da su svi dijelovi sirovog materijala u potpunosti skuvani;

Odjeljak 2. Ishrana određenih vrsta životinja na hranilištima

- Za ishranu životinja na hranilištu za ugrožene ili zaštićene vrste nekrofagnih ptica i drugih vrsta životinja u svom prirodnom okruženju može se koristiti i nus proizvodi kategorije 1 u skladu sa članom 17 stav 5 tačka b ovog pravilnika, u cilju unapređenja biodiverziteta.
- Hranilište treba da ispunjava sljedeće uslove:
 - hranilište treba da bude ograđeno,
 - nus proizvod kategorije 1 koristi se pod uslovom da:
 - ne potiče od leševa goveda, ovaca i koza kod kojih je postojala sumnja na TSE ili potvrda TSE i koje su ubijene u okviru mjera za suzbijanje i iskorenjivanje TSE,
 - na osnovu laboratorijske dijagnostike kod životinja nije utvrđeno prisustvo TSE, ako se radi o govedima koja su starija od 24 meseca i ovcama i kozama koje su starije od 18 meseci;

- 3) Hranilištu koje ispunjava uslove iz tačke 2 ovog odjeljka izdaje se odobrenje koje sadrži:
 - a) vrste životinja na koje se odnosi;
 - b) detaljan opis mjesta na kome se nalazi hranilište u geografskom području na kojem se odvija ishrana životinja;
- 4) Odobrenje iz tačke 3 ovog odjeljka se povlači u slučaju:
 - a) sumnje ili potvrđene povezanosti sa širenjem TSE-e, sve dok se rizik ne isključi, ili
 - b) ako je hranilište prestalo da ispunjava propisane zahtjeve.
- 5) Odgovorno lice u hranilištu:
 - a) određuje područje za ishranu, ograditi ga i omogućiti pristup samo životinjama vrsta koje treba očuvati;
 - b) obezbijuje ispitivanje na TSE sa negativnim rezultatom, u okviru programa praćenja TSE-e prihvatljivih trupova goveda i najmanje 4 % prihvatljivih trupova ovaca i koza, namijenjenih za ishranu životinja, prije ishrane; i
 - c) čuva dokumentaciju koja prati pošiljku i evidentira podatke koji se naročito odnose na:
 - lokaciju hranilišta,
 - datum, kategoriju i težinu za dopremljene sporedne proizvode životinjskog porekla i materijale poreklom od životinja iz zoološkog vrta,
 - poreklo dopremljenih sporednih proizvoda životinjskog porekla,
 - rezultate laboratorijske dijagnostike na prisustvo TSE,
 - datum hranjenja i količinu upotrebljenog nus proizvoda kategorije 1 i nus proizvoda porijeklom od životinja iz zoološkog vrta.

Odjeljak 3.

Ishrana divljih životinja van hranilišta

1. Upotreba nus proizvoda kategorije 1, koji u sebi sadrži čitava tijela ili dijelove tijela mrtvih životinja koji sadrže specifični rizični materijal, bez prethodnog sakupljanja mrtvih životinja, za ishranu ugrožene ili zaštićene vrste nekrofagnih ptica i drugih vrsta životinja, u cilju unapređenja biodiverziteta, izvan hranilišta, može se odobriti ako se na osnovu ocjene posebne situacije u kojoj se nalazi određena životinjska vrsta i njeno stanište utvrdi da će se poboljšati očuvanost te vrste.
2. Odobrenje iz tačke 1 ovog odjeljka sadrži:
 - a) gazdinstva ili stada u geografski određenoj zoni hranjenja životinja, pod sljedećim uslovima:
 - zona hranjenja ne smije se proširivati na područja na kojima se vrši intenzivni uzgoj životinja;
 - životinje za proizvodnju na gazdinstvima ili u stadima u zoni hranjenja moraju biti pod redovnim nadzorom veterinarskog inspektora po pitanju prevalencije TSE i bolesti koje se mogu prenijeti na ljude ili životinje;
 - b) odgovarajuće mjere za sprječavanje širenja TSE-e i prenosivih bolesti sa mrtvih životinja na ljude ili druge životinje, kao što su mjere za obrasce hranjenja ugroženih vrsta koje je potrebno očuvati, sezonska ograničenja hranjenja, ograničenja kretanja životinja iz uzgoja, i druge mjere za kontrolu mogućih rizika od širenja bolesti koje se mogu prenijeti na ljude ili životinje, kao što su mjere u vezi sa vrstama životinja koje su prisutne u zoni hranjenja, a za čije ishranu se ne koriste nus proizvodi životinjskog porijekla;
 - c) obaveze lica ili subjekata u području hranjenja, koji pomažu pri hranjenju ili koji su odgovorni za životinje za proizvodnju, u vezi sa mjerama iz podtačke b) ove tačke.
3. Ishrana ugroženih ili zaštićenih vrsta iz tačke 1 ovog odjeljka se bez odlaganja prekida u slučaju:
 - sumnje ili potvrđene povezanosti sa širenjem TSE-e na gazdinstvu ili u stadu, sve dok se rizik ne isključi;
 - sumnje ili potvrde izbijanja ozbiljne bolesti koja se može prenijeti na ljude ili životinje na gazdinstvu ili u stadu, sve dok se rizik ne isključi; ili
 - neispunjavanja propisanih zahtjeva.
4. Ako se ishrana vrši bez prethodnog sakupljanja mrtvih životinja, potrebno je izvršiti procjenu vjerovatne stope smrtnosti životinja za proizvodnju u zoni hranjenja i vjerovatnih potreba divljih životinja za ishranom, kao osnov za ocjenu mogućih rizika od širenja bolesti.

Odjeljak 4.

Ishranu životinja iz zooloških vrtova nus proizvodima kategorije 1

- 1) Nus proizvodi kategorije 1, koji sadrži čitava tijela ili dijelove tijela mrtvih životinja koji sadrže specifični rizični materijal, i materijal dobijen od životinja iz zooloških vrtova, može se koristiti za ishranu životinja u zoološkim vrtovima, pod sljedećim uslovima:
 - a) zoološki vrt mora da bude odobren;
 - b) nus proizvod kategorije 1 koristi se pod uslovom da:
 - ne potiče od leševa goveda, ovaca i koza kod kojih je postojala sumnja na TSE ili potvrda TSE i koje su ubijene u okviru mjera za suzbijanje i iskorenjivanje TSE,
 - na osnovu laboratorijske dijagnostike kod životinja nije utvrđeno prisustvo TSE, ako se radi o govedima koja su starija od 24 meseca i ovcama i kozama koje su starije od 18 meseci;
- 2) Odgovorno lice za hranjenje, mora:
 - a) da skladišti materijal koji je namijenjen hranjenju životinja i ishrani životinje u zatvorenom i ograđenom prostoru, kako bi se obezbijilo da nijedan drugi mesojed, osim životinja iz odobrenog zoološkog vrta, nema pristup materijalu za ishranu;
 - b) da obezbijedi da preživari koji će se koristiti za ishranu životinja u zoološkom vrtu budu obuhvaćeni programom praćenja TSE-e;
 - c) da čuva dokumentaciju koja prati pošiljku i evidentira podatke koji se naročito odnose na:
 - lokaciju hranilišta,
 - datum, kategoriju i težinu za dopremljene sporedne proizvode životinjskog porekla i materijale poreklom od životinja iz zoološkog vrta,
 - poreklo dopremljenih sporednih proizvoda životinjskog porekla,
 - rezultate laboratorijske dijagnostike na prisustvo TSE,
 - datum hranjenja i količinu upotrebljenog nus proizvoda kategorije 1 i nus proizvoda poreklom od životinja iz zoološkog vrta.
- 3) Odobrenje iz tačke 2 ovog odjeljka se ukida u slučaju:
 - a) sumnje ili potvrđene povezanosti sa širenjem TSE-e, sve dok se rizik ne isključi, ili
 - b) ako je hranilište prestalo da ispunjava propisane zahtjeve.

POGLAVLJE III

NAČIN SAKUPLJANJA I ODLAGANJA

Odjeljak 1.

Način zakopavanja i spaljivanja nus proizvoda životinjskog porijekla

Leševi kućnih ljubimaca zakopavaju se na mestu koje je detaljnim urbanističkim planom predviđeno za te namjene, a leševi konja i, izuzetno, i leševi kućnih ljubimaca mogu da se zakopaju na mjestu uginuća ili na zemljištu vlasnika ili držaoca životinje, izuzev na mjestu koje je od posebnog javnog interesa, uz preduzimanje svih mjera za zaštitu zdravlja životinja, javnog zdravlja i životne sredine.

Leševi životinja, odnosno nus proizvodi životinjskog porijekla iz člana 32 stav 1 tač. a, b, c i d ovog pravilnika zakopavaju se, odnosno spaljuju na stočnom groblju, odnosno jami grobnici.

Nus proizvodi životinjskog porijekla iz člana 32 ovog pravilnika zakopavaju se, odnosno spaljuju na licu mjesta.

Prije zakopavanja na stočnom groblju, odnosno ubacivanja u jamu grobnicu, nus proizvodi životinjskog porijekla prelivaju se krečom, hlornim preparatima, odnosno drugim preparatima sa jakim mirisom.

Biljke koje se nalaze na stočnom groblju, odnosno jami grobnici ili u blizini stočnog groblja, odnosno jame grobnice ne koriste se u ishrani životinja.

Spaljivanje nus proizvoda životinjskog porijekla vrši se pod nadzorom veterinarskog inspektora koji preduzima sve potrebne mjere, u skladu sa zakonom, kojima se obezbjeđuje da se nus proizvodi životinjskog porijekla spale:

1) do pepela, na odgovarajućem mjestu;

2) bez ugrožavanja zdravlja ljudi;

3) na način kojim se ne ugrožava životna sredina (voda, vazduh, zemljište, biljke i životinje) i okolina, odnosno mjesta od posebnog javnog interesa i kojim se ne uzrokuje buka odnosno neprijatni mirisi.

Zakopavanje nus proizvoda životinjskog porijekla vrši se pod nadzorom veterinarskog inspektora koji preduzima sve potrebne mjere, u skladu sa zakonom, kojima se obezbjeđuje da se nus proizvodi životinjskog porijekla zakopaju:

1) na način da životinje nemaju pristup mjestu ukopa;

2) bez ugrožavanja zdravlja ljudi;

3) na način kojim se ne ugrožava životna sredina (voda, vazduh, zemljište, biljke i životinje) i okolina, odnosno mjesta od posebnog javnog interesa i kojim se ne uzrokuje buka, odnosno neprijatni mirisi.

Ako se nus proizvodi životinjskog porijekla prevoze radi spaljivanja ili zakopavanja, treba da je obezbjeđeno da se:

1) nus proizvodi životinjskog porijekla prevoze u kontejnerima, odnosno bezbjednim prevoznim sredstvima iz kojih ne curi sadržaj;

2) točkovi prevoznog sredstva dezinfikuju odgovarajućim dezinficijensom, pri napuštanju mjesta utovara i istovara, naročito u slučaju prevoza nus proizvoda životinjskog porijekla koji predstavljaju rizik za javno zdravlje i zdravlje životinja;

3) kontejneri, odnosno prevozna sredstva kojima su preveženi nus proizvodi životinjskog porijekla, poslije istovara očiste, operu i dezinfikuju odgovarajućim dezinficijensom.

Odgovorno lice evidentira podatke o zakopavanju, odnosno spaljivanju nus proizvoda životinjskog porijekla, i to naročito podatke o:

1) količini, kategoriji i vrsti životinja koje su zakopane, odnosno spaljene;

2) datumu i mjestu zakopavanja, odnosno spaljivanja.

Odjeljak 2.

Spaljivanje i zakopavanje nus proizvoda životinjskog porijekla u udaljenim područjima

Najveći procenat iz člana 31 ovog pravilnika:

a) 10 % populacije goveda;

b) 25 % populacije ovaca i koza;

c) 10 % populacije svinja; i

d) procenat populacije drugih vrsta životinja, koji utvrđuje organ uprave nadležan za veterinarstvo (u daljem tekstu: Uprava) na osnovu ocjene mogućih rizika po javno zdravlje i zdravlje životinja, koji nastaju spaljivanjem ili zakopavanjem tih životinjskih vrsta na licu mjesta.

Odjeljak 3.

Spaljivanje i zakopavanje pčela i nus proizvoda pčelarstva

Pčele i nus proizvoda pčelarstva mogu se spaljivati ili zakopavati na licu mjesta, pod uslovima kojima se sprječava prenošenje rizika za javno zdravlje i zdravlje životinja, pčela i nus proizvoda pčelarstva i ako su preduzete sve potrebne mjere da spaljivanje ili zakopavanje ne ugrožava zdravlje ljudi ili životinja ili životnu sredinu.

POGLAVLJE IV

ODLAGANJE NA DRUGE NAČINE

Izuzetno od člana 13 ovog pravilnika, sakupljanje, prevoz i odlaganje nus proizvoda kategorije 3 koji obuhvata proizvode životinjskog porijekla ili hranu koja sadrži proizvode životinjskog porijekla koja više nije namijenjena za ishranu ljudi iz komercijalnih razloga, problema u proizvodnji, grešaka u pakovanju ili drugih nedostataka koji ne predstavljaju rizik za javno zdravlje ili zdravlje životinja može se vršiti na načine različite od spaljivanja ili zakopavanja, pod uslovom:

a) da ti materijali ne prelaze količinu od 20 kg nedjeljno iz objekta ili pogona u kojima se ti materijali sakupljaju;

b) da se materijali sakupljaju, prevoze i odlažu na način kojim je sprječeno spriječiti širenje neprihvatljivih rizika po javno zdravlje i zdravlje životinja;

c) da veterinarski inspektor vrši redovne kontrole, uključujući kontrole evidencija koje vode subjekti, u objektima ili pogonima u kojima se materijali sakupljaju.

Količine iz tačke a) ovog poglavlja mogu se povećati do najviše 50 kg nedjeljno, po odobrenju Uprave.

ISHRANA ŽIVOTINJA ZA PROIZVODNJU HRANOM BILJNOG PORIJEKLA

- 1) Ishrana životinja za proizvodnju hranom biljnog porijekla sa zemljišta, direktno ispašom ili košenim biljem koje potiče sa površina na kojima su primijenjena organska đubriva ili oplemenjivači zemljišta, može se vršiti pod sljedećim uslovima:
 - a) da se poštuje period karence u trajanju od 21 dan;
 - b) da se upotrebljavaju samo organska đubriva i oplemenjivači zemljišta u skladu sa članom 38 st. 1, 2 i 3 i Prilogom 9 (Poglavlje II).
- 2) Uslovi iz stava 1 ovog člana se ne primjenjuju ako su na zemljištu upotrebljena samo sljedeća organska đubriva ili oplemenjivači zemljišta:
 - a) stajnjak i guano;
 - b) sadržaj sistema za varenje, mlijeko, proizvodi na bazi mlijeka, mliječne preradevine, kolostrum i proizvodi od kolostruma koji ne predstavljaju rizik od širenja bolesti životinja.

NUS PROIZVODI ZA ISHRANU ŽIVOTINJA

POGLAVLJE I

MIKROBIOLOŠKI STANDARDI ZA PRERADU I STAVLJANJE U PROMET NUS PROIZVODA ZA ISHRANU ŽIVOTINJA

Mikrobiološki standardi za dobijene proizvode

Na dobijene proizvode se primjenjuju sljedeći mikrobiološki standardi:

Uzorci gotovih proizvoda uzeti tokom skladištenja ili prilikom iznošenja iz skladišta u pogonu za preradu moraju ispuniti sljedeće standarde:

Salmonella: odsutnost u 25 g: n = 5, c = 0, m = 0, M = 0

Enterobacteriaceae: n = 5, c = 2; m = 10; M = 300 u 1 g

gdje su:

n = broj uzoraka za laboratorijsko ispitivanje;

m = granična vrijednost za broj bakterija (rezultat laboratorijskog ispitivanja se smatra zadovoljavajućim ako broj bakterija u svim uzorcima nije veći od m);

M = maksimalna vrednost za broj bakterija (rezultat laboratorijskog ispitivanja se smatra nezadovoljavajućim ako je broj bakterija u jednom ili više uzoraka jednak ili veći od M);

c = broj uzoraka u kojima broj bakterija može biti između m i M (uzorak se još uvijek smatra prihvatljivim ako je broj bakterija u drugim uzorcima jednak ili manji od m).

Mikrobiološki standardi iz ovog Poglavlja ne primjenjuju se na topljene masti i riblje ulje koji su dobijeni preradom nus proizvoda životinjskog porijekla ako se uzorkuju prerađeni životinjski proteini dobijene istom preradom kako bi se osigurala usklađenost sa tim standardima.

POGLAVLJE II

POSEBNI ZAHTJEVI ZA OBRADENE ŽIVOTINJSKE PROTEINE I DRUGE DOBIJENE PROIZVODE

Odjeljak 1.

Posebni zahtjevi za obrađene životinjske proteine

A. Sirovine

1. U proizvodnji obrađenog životinjskog proteina može da se upotrebljava samo materijal kategorije 3 osim materijala iz člana 8. tačke 14, 15 i 16 ovog pravilnika.

2. Prerađene životinjske bjelančevine dobijene od insekata iz uzgoja namijenjene proizvodnji hrane za životinje iz uzgoja osim krznaša smiju se dobijati samo od insekata sljedećih vrsta:

i. crna vojnička muva (*Hermetia illucens*) i kućna muva (*Musca domestica*);

ii. veliki brašnar (*Tenebrio molitor*) i manji brašnar (*Alphitobius diaperinus*);

iii. kućni šturak (*Acheta domestica*), tropski kućni zrikavac (*Grylodes sigillatus*) i livadski zrikavac (*Gryllus assimilis*).

B. Standardi prerade

1. Obradeni životinjski protein dobijen od sisara prerađuje se sterilizacijom pod pritiskom. Izuzetno od ove tačke obrađeni životinjski protein se može preraditi metodom prerade 1, 2, 3, 4, 5 ili 7, osim ribljeg brašna, poslije čega se:

a) odlaže ili koristi kao gorivo za sagorijevanje;

b) koristi za proizvodnju hrane za kućne ljubimce, ako se:

- prevozi u za to namijenjenim kontejnerima koji se ne koriste za prevoz drugih nus proizvoda životinjskog porijekla ili hrane za životinje za proizvodnju, i

- otprema direktno iz pogona za preradu nus proizvoda kategorije 3 u pogon za proizvodnju hrane za kućne ljubimce ili odobreno skladište, iz kojeg se direktno otpremaj u pogon za proizvodnju hrane za kućne ljubimce.

2. Riblje brašno prerađuje se metodom prerade 1, 2, 3, 4, 5, 6 ili 7

Prije početka prerade nus proizvodi životinjskog porijekla proveravaju se na prisustvo materijala koji nijesu nus proizvodi životinjskog porekla a ako je provjerom utvrđeno prisustvo materijala koji nisu sporedni proizvodi životinjskog porekla, ti materijali uklanjaju se iz materijala za preradu.

Uzorci dobijenih proizvoda uzeti tokom skladištenja ili neposredno prije isporuke iz objekta za preradu treba da odgovaraju mikrobiološkim standardima dobijenih proizvoda koji se mogu upotrebiti za proizvodnju hrane za životinje, i to:

Salmonella: odsutna u 25 gr: n = 5, c = 0, m = 0, M = 0

Enterobacteriaceae: n = 5, c = 2, m = 10, M = 300 u 1 gr,

gdje su

n = broj uzoraka za laboratorijsko ispitivanje;

m = granična vrijednost za broj bakterija (rezultat laboratorijskog ispitivanja se smatra zadovoljavajućim ako broj bakterija u svim uzorcima nije veći od m);

M = maksimalna vrijednost za broj bakterija (rezultat laboratorijskog ispitivanja se smatra nezadovoljavajućim ako je broj bakterija u jednom ili više uzoraka jednak ili veći od M);

c = broj uzoraka u kojima broj bakterija može biti između m i M (uzorak se još uvijek smatra prihvatljivim ako je broj bakterija u drugim uzorcima jednak ili manji od m).

C. Skladištenje

Obrađeni protein životinjskog porijekla drži se u suvom stanju i skladišti upakovan u novu, odnosno sterilnu ambalažu ili u odgovarajuće izgrađenom silosu.

Prenos obrađenog proteina životinjskog porijekla transportnom trakom, odnosno elevatorom i skladištenje u silosu vrši se uz preduzimanje odgovarajućih mjera koje svode kondenzaciju na minimum i obezbjeđuju zaštitu od kontaminacije.

Oprema koja se koristi za postupanje sa prerađenim proteinom životinjskog porijekla održava se u čistom i suvom stanju.

Skladište treba redovno da se prazni i čisti, u skladu sa uslovima proizvodnog procesa, a u skladištu treba da bude obezbjeđeno sprečavanje curenja i nastanak kondenzacije.

Odjeljak 2.

Posebni zahtjevi za proizvode od krvi

Proizvodi od krvi dobijaju se preradom krvi iz člana 8 tačka 1, i tačka 2 alineja 1 ovog pravilnika, uz primjenu neke od osnovnih metoda prerade koje su propisane ovim pravilnikom, osim metode prerade 6.

Odjeljak 3.

Posebni zahtjevi za topljene masti, riblje ulje i derivate masti od nus proizvoda kategorije 3

A. Sirovine

1. Topljene masti

Za proizvodnju topljenih masti može se upotrebljavati samo nus proizvoda kategorije 3, osim nus proizvoda kategorije 3 iz člana 8 tač. 9, 10, 14, 15 i 16 ovog pravilnika.

2. Riblje ulje

Za proizvodnju ribljeg ulja može se upotrebljavati samo nus proizvodi kategorije 3 iz člana 8 tač. 9 i 10 ovog pravilnika i nus proizvodi kategorije 3 dobijeni od vodenih životinja iz člana 8. tačke 5 i 6 ovog pravilnika.

B. Standardi prerade

Topljena mast proizvodi se primjenom neke od osnovnih metoda prerade koje su propisane ovim pravilnikom, osim metode prerade 6.

Riblje ulje proizvodi se primjenom metode prerade 6.

Topljene masti dobijene od nus proizvoda životinjskog porijekla porijeklom od preživara treba da se pročiste tako da maksimalna količina svih preostalih nerastvorljivih nečistoća ne prelazi 0,15% ukupne težine.

C. Higijenski zahtjevi

Topljena mast, odnosno riblje ulje pakuje se u nova, odnosno prethodno očišćena pakovanja/kontejnere, uz obaveznu primjenu preventivnih mjera kojima se sprečava naknadno zagađenje.

Pri prenosu topljene masti, odnosno ribljeg ulja u rinfuzu, cevi, pumpe i cisterne koji se koriste za prevoz od proizvodnog objekta do broda, rezervoara ili mjesta dalje prerade pregledaju se, kako bi se utvrdilo da su čisti prije upotrebe.

Odjeljak 4.

Posebni zahtjevi za mlijeko, kolostrum i određene druge proizvode dobijene od mlijeka ili kolostruma

Dio I

Opšti zahtjevi

A. Sirovine

Za proizvodnju mlijeka, proizvoda na bazi mlijeka i proizvoda dobijenih od mlijeka može se upotrebljavati samo mlijeko iz člana 8 tačka 5 osim mlijeka iz centrifuge ili separatora i tač. 6 i 8 ovog pravilnika.

Kolostrum se može upotrebljavati samo ako je dobijen od živih životinja koje nijesu pokazivale nikakve znake bolesti koje se putem kolostruma mogu prenijeti na ljude ili životinje.

B. Standardi prerade

Prilikom proizvodnje proizvoda od mlijeka, mleko se tretira nekim od sljedećih postupaka, i to:

1) postupkom sterilizacije pri postignutoj vrijednosti Fc 3 (temperaturni tretman pri kome je najhladnija tačka proizvoda dovoljno zagrevana da se postigne efekat koji se postiže na temperaturi od 121°S (250°F) za tri minuta pri iznenadnom zagrevanju i hlađenju) ili višoj;

2) postupkom UHT (ultra visoki temperaturni tretman primjenom temperature od 132°C u trajanju od najmanje jedne sekunde), uz primjenu:

a) fizičkog tretmana:

- sušenja uz dodatno zagrevanje na temperaturi od 72°C ili višoj, u slučaju mleka namenjenog za ishranu životinja ili

- snižavanja pH na vrednost ispod 6 u trajanju od jednog sata,

b) čuvanja proizvoda od mlijeka najmanje 21 dan prije otpreme, pod uslovom da za vrijeme ovog perioda nije bilo izbijanja slinavke i šapa u zemlji;

3) postupkom HTST (visoko temperaturna kratka pasterezacija na temperaturi od 72°C u trajanju od najmanje 15 sekundi, odnosno ekvivalentan efekat pasterezacije kojim je postignuta negativna reakcija na fosfataza test), koji se primjenjuje dva puta;

4) postupkom HTST, uz primjenu:

a) fizičkog tretmana:

- sušenja uz dodatno zagrevanje na temperaturi od 72°C ili višoj, u slučaju mleka namenjenog za ishranu životinja ili

- snižavanja pH na vrednost ispod 6 u trajanju od jednog sata,

b) čuvanja proizvoda od mleka najmanje 21 dan pre otpreme, pod uslovom da za vrijeme ovog perioda nije bilo izbijanja slinavke i šapa u zemlji.

Proizvodi od mlijeka mogu da se proizvode i od proizvoda od mlijeka koji su dobijeni od mlijeka koje je tretirano nekim od postupaka iz stava 1. ovog člana.

Surutka koja je namijenjena za ishranu životinja koje su prijemčive na slinavku i šap, a dobijena je od mlijeka koje je tretirano nekim od postupaka iz stava 1 ovog člana, treba da bude skupljana 16 časova poslije grušanja mlijeka i njena pH vrijednost prije isporuke u objekat za uzgoj i držanje životinja treba da bude ispod 6,0 što se evidentira.

C. Higijenski uslovi prilikom proizvodnje mlijeka i proizvoda od mlijeka su:

1) posle završenog proizvodnog procesa preduzimaju se preventivne mjere radi sprječavanja naknadnog zagađenja proizvoda;

2) finalni proizvod označava se kao nus proizvod kategorije 3, i to na način na koji se nus proizvod kategorije 3 označava, i treba da bude:

a) upakovan u novu ambalažu ili

b) prevožen u rinfuzu, u kontejnerima, odnosno drugim prevoznim sredstvima, koji su prije upotrebe očišćeni, oprani i dezinfikovani dezinfekcionim sredstvom za te namene.

Sveže mlijeko i kolostrum proizvode se pod uslovima koji obezbjeđuju zdravstvenu zaštitu životinja.

Dio II

Odstupanja predviđena za stavljanje na tržište mlijeka koje je prerađeno u skladu sa nacionalnim standarima

Odobreni ili registrovani objekti za prerađu mlijeka, mogu da isporučuju mlijeko, proizvode na bazi mlijeka i proizvode dobijene od mlijeka koji su nus proizvoda kategorije 3 iz člana 8 tačka 5 ovog pravilnika, osim mulja iz centrifuge ili separatora, i mlijeka iz člana 8, tačke 6 i 8 ovog pravilnika, koji nijesu prerađeni u skladu sa Dijelom I ovog Odjeljka za ishranu životinja, pod uslovom da je obezbijeđena sledljivost proizvoda, uključujući bijelu vodu, koji su bili u kontaktu sa sirovim ili pasterizovanim mlijekom, ako su ti dobijeni proizvodi prerađeni nekim od sljedećih postupaka, i to:

a) UHT;

b) sterilizacijom kojom se postiže vrijednost F_c 3 ili više od 3, ili koja je obavljena pri temperaturi od najmanje 115 °C u trajanju od 15 minuta, ili ekvivalentnom kombinacijom temperature i vremena;

c) pasterizacijom ili sterilizacijom, osim sterilizacije iz tačke (ii), naon čega:

— se suši, ako je dobijeni proizvod mlijeko u prahu, ili proizvod na bazi mlijeka u prahu ili proizvod dobijen od mlijeka u prahu;

— u slučaju kisjelih mliječnih proizvoda, se podvrgava postupku snižavanja pH i održavanja najmanje jedan sat na vrijednosti manjoj od 6;

d) u slučaju dobijenih proizvoda, uključujući bijelu vodu, koji su bili u dodiru sa mlijekom koje je samo pasterizovano, i surutke proizvedene od proizvoda na bazi mlijeka koji nijesu toplotno obrađeni, koja se sakuplja barem 16 sati nakon grušanja mlijeka i čija izmjerena pH vrijednost mora biti niža od 6,0 prije isporuke surutke za ishranu životinja, pod uslovom da se isporučuju na ograničeni broj odobrenih gazdinstava određenih na osnovu procjene rizika;

e) u slučaju sirovina, uključujući bijelu vodu koja je bila u dodiru sa sirovim mlijekom i drugim proizvodima za koje nije moguće obezbijediti obrade iz ovog dijela pod uslovom da se isporučuju na ograničeni broj odobrenih gazdinstava određenih na osnovu procjene rizika i ako se životinje sa tih gazdinstava premještaju samo:

— direktno u klanicu, ili

— na drugo gazdinstvo u Crnoj Gori, sa kojeg životinje prijemčive na bolest slinavku i šap mogu napustiti gazdinstvo samo direktno u klanicu u Crnoj Gori, ili, ako su otpremjene na gazdinstvo na se proizvodi iz ove tačke ne daju kao hrana za životinje, poslije isteka karence u trajanju od 21 dana od prijema životinja.

Dio III

Posebni zahtjevi za mulj iz centrifuge i separatora

Nus proizvodi kategorije 3, koji u sebi ima mulj iz centrifuge ili separatora, treba da se toplotno obradi pri temperaturi od najmanje 70 °C u trajanju od 60 minuta ili pri temperaturi od najmanje 80 °C u trajanju od 30 minuta prije stavljanja na tržište za ishranu životinja za proizvodnju.

Odjeljak 5.

Posebni zahtjevi za želatin i hidrolizovani protein

A. Sirovine

Za proizvodnju želatina i hidrolizovanog proteina mogu se upotrebljavati samo nus proizvodi kategorije 3 ili proizvodi dobijeni od nus proizvoda kategorije 3, osim nus proizvoda iz člana 8., tač. 13 do 16 ovog pravilnika.

B. Standardi prerade za želatin

Želatin se proizvodi na način kojim se obezbjeđuje da se neprerađeni nus proizvodi kategorije 3 obradi kiselinom ili bazom, posle čega se ispira jednom ili više puta, u cilju korigovanja pH vrednosti, a ekstrahuje se sa jednim ili više uzastopnih zagrevanja, posle čega se pročišćava filtracijom i postupkom sterilizacije.

Posle procesa iz stava 1. ovog člana, želatin može da se podvrgne procesu sušenja i, po potrebi, procesu pulverizacije ili presovanja.

Za konzervisanje želatina mogu da se upotrebljavaju jedino sumpor dioksid i vodonik peroksid.

C. Ostali zahtjevi za želatin

Pakovanje, skladištenje i prevoz želatina obavlja se na sljedeći način:

1) skladištenje materijala za pakovanje želatina vrši se u posebnoj prostoriji koja je namenjena za tu svrhu, a pakovanje želatina vrši se u posebnoj prostoriji koja je namenjena za pakovanje želatina;

2) tokom skladištenja i prevoza na originalnom pakovanju, odnosno zbirnom pakovanju želatina treba da bude istaknut tekst: "ŽELATIN ZA ISHRANU ŽIVOTINJA".

D. Standardi prerade za hidrolizovani protein

1) Hidrolizovan protein proizvodi se na način koji uključuje odgovarajuće mjere za smanjenje zagađenja nus proizvoda kategorije 3.

2) Hidrolizovan protein porijeklom od preživara treba da ima molekularnu težinu manju od 10.000 Daltona.

3) Pored uslova iz podtač. 1 i 2 ove tačke, hidrolizovan protein koji se potpuno ili djelimično proizvodi od nus proizvoda kategorije 3 koji potiče od koža preživara, treba da ispunjava i sljedeće uslove:

a) treba da bude proizveden u objektu za prerađu koji je određen samo za proizvodnju hidrolizovanog proteina;

b) nus proizvod kategorije 3 treba da se pripremi za prerađu stavljanjem u salamuru i intenzivnim pranjem, posle čega se podvrgava:

- postupku koji obezbjeđuje vrijednost pH veću od 11 u trajanju dužem od tri sata, na temperaturi višoj od 80°C, a zatim toplotnoj preradi na temperaturi iznad 140°C u trajanju od 30 minuta, pri pritisku većem od 3,6 bara,

- postupku koji obezbjeđuje vrijednost pH od 1 do 2, zatim vrijednost pH veću od 11, a zatim toplotnoj preradi na temperaturi od 140°C, u trajanju od 30 minuta, pri pritisku od 3 bara.

Odjeljak 6.

Posebni zahtjevi za dikalcijum fosfat

A. Sirovine

Za proizvodnju dikalcijum fosfata može se upotrebljavati nus proizvod kategorije 3 ili dobijeni proizvodi od nus proizvod kategorije 3, osim nus proizvoda iz člana 8 tač. 13 do 16 ovog pravilnika.

B. Standardi prerade

1) Prilikom proizvodnje dikalcijum fosfata, nus proizvoda kategorije 3 tretira se postupkom finog sitnjenja cjelokupnog koštanog nus proizvoda i odmašćivanja vrelom vodom, kao i postupkom tretiranja hlorovodoničnom kiselinom (minimalne koncentracije od 4% i Ph vrednosti manje od 1,5) u periodu od najmanje dva dana.

2) Postupak iz tačke 1. ovog člana nastavlja se tretmanom dobijene fosforne tečnosti sa krečom (CaO), što rezultuje precipitatom dikalcijum fosfata pri pH vrednosti od 4 do 7.

3) Dobijeni precipitat iz tačke 2. ovog člana podvrgava se vazдушnom sušenju pri ulaznoj temperaturi od 65°C do 325°C i završnoj temperaturi između 30°C i 65°C.

- 4) Kada se dikalcijum fosfat proizvodi od obezmašćenih kostiju, te kosti treba da potiču od trupova životinja za koje je posle veterinarsko-sanitarne kontrole procenjeno da su bezbedni za ishranu ljudi.

Odjeljak 7.

Posebni zahtjevi za trikalcijum fosfat

A. Sirovine

Za proizvodnju trikalcijum fosfata može se upotrebljavati samo nus proizvod kategorije 3 ili dobijeni proizvodi od nus proizvoda kategorije 3, osim nus proizvoda iz člana 8, tač. 13 do 16 ovog pravilnika.

B. Standardi prerade

Prilikom proizvodnje trikalcijum fosfata, materijal kategorije 3 tretira se postupkom finog sitnjenja cjelokupnog koštanog materijala u pojedinačne djelove veličine do 14 mm i odmašćivanja vrelom vodom u izmjenjivaču toplote.

Postupak iz tačke 1 nastavlja se kontinuiranim procesom zagrijavanja vodenom parom na temperaturi od 145°C i pritisku od 4 bara, u trajanju od 30 minuta.

Postupkom iz tačke 2 dobija se hidroksiapatit iz koga se centrifugovanjem izdvaja protein.

Granulacija trikalcijum fosfata postiže se njegovim sušenjem vazduhom, primjenom "fluid bed" tehnologije na temperaturi od 200°C.

Odjeljak 8.

Posebni zahtjevi za kolagen

A. Sirovine

Za proizvodnju kolagena može se upotrebljavati samo nus proizvod kategorije 3 ili dobijeni proizvodi od nus proizvoda kategorije 3, osim nus proizvoda iz člana 8, tač. 13 do 16 ovog pravilnika.

B. Standardi prerade

Kolagen se proizvodi na način koji obezbjeđuje da se neprerađeni nus proizvod kategorije 3 podvrgne tretmanu koji obuhvata pranje, korigovanje pH vrijednosti kisjelinom ili bazom, ispiranje jednom ili više puta, poslije čega se primjenjuje filtracija i ekstrudacija.

Poslije tretmana iz stava 1. ovog člana kolagen može da se podvrgne procesu sušenja.

Za konzervisanje kolagena mogu da se upotrebljavaju jedino konzervansi koji su dozvoljeni za ove namjene, u skladu sa posebnim propisom.

C. Ostali zahtjevi

Pakovanje, skladištenje i prevoz kolagena obavlja se na sljedeći način:

1) skladištenje materijala za pakovanje kolagena vrši se u posebnoj prostoriji koja je namijenjena za tu svrhu, a pakovanje kolagena vrši se u posebnoj prostoriji koja je namijenjena za pakovanje želatina;

2) tokom skladištenja i prevoza na originalnom pakovanju, odnosno zbirnom pakovanju kolagena treba da bude istaknut tekst: "KOLAGEN ZA ISHRANU ŽIVOTINJA".

Odjeljak 9.

Posebni zahtjevi za proizvode od jaja

A. Sirovine

Za proizvodnju proizvoda od jaja može se upotrebljavati samo nus proizvod kategorije iz člana 8 tač. 5 i 6 i tačka 11 alineja 2 ovog pravilnika.

B. Standardi prerade

Prilikom proizvodnje proizvoda od jaja, jaja se podvrgavaju nekoj od osnovnih metoda prerade koje su propisane ovim pravilnikom, osim metode prerade 6.

Odjeljak 10.

Posebni zahtjevi za ishranu životinja za proizvodnju, osim krznašica, određenim nus proizvodima kategorije 3

Nus proizvod kategorije 3 koji obuhvata proizvode životinjskog porijekla ili hranu koja sadrži proizvode životinjskog porijekla koja više nije namijenjena za ishranu ljudi iz komercijalnih razloga, problema u proizvodnji, grešaka u pakovanju ili drugih nedostataka koji ne predstavljaju rizik za javno zdravlje ili zdravlje životinja, može se stavljati na tržište za ishranu životinja za proizvodnju ako:

- a) je prerađen u skladu sa posebnim propisom o higijenskim uslovima za hranu životinjskog ili biljnog porijekla ili u skladu sa ovim pravilnikom;
- b) sadrži:
 - mlijeko, proizvode na bazi mlijeka ili proizvode dobijene od mlijeka,
 - jaja ili proizvode od jaja,
 - med,
 - topljene masti,
 - kolagen,
 - želatin;
- c) ako nije bio u kontaktu sa nus proizvodima kategorije 3; i
- d) ako su preduzete mjere da se spriječi kontaminacija materijala.

POGLAVLJE III

ZAHTEJEVI ZA ODREĐENU HRANU ZA RIBE I MAMCE ZA RIBOLOV

1. Nus proizvodi životinjskog porijekla od riba ili vodenih beskičmenjaka i dobijeni proizvodi, namijenjeni za ishranu životinja akvakulture treba da ispunjavaju sljedeće zahtjeve:

- a) sa njima se rukuje i prerađuju se odvojeno od materijala koji nije odobren za tu potrebu;
- b) da potiču:
 - od ulovljene ili drugih vodenih životinja ulovljenih u komercijalne svrhe, osim morskih sisara, ili od nus proizvoda životinjskog porijekla od ulovljene ribe koji nastaju u objektima za proizvodnju proizvoda od ribe za ishranu ljudi; ili
 - od farmski uzgajane ribe, pod uslovom da se koristi za ishranu druge vrste farmski uzgajane ribe;
- c) da se prerađuju u pogonu za preradu metodom koja obezbjeđuje mikrobiološku ispravnost proizvoda uključujući patogene koji izazivaju bolesti riba.

ODLAGANJE I PRERADA

POGLAVLJE I.
OPŠTI ZAHTJEVI ZA SPALJIVANJE I SUSPALJIVANJEOdjeljak 1
Opšti higijenski uslovi

1. Higijenski uslovi za obavljanje delatnosti u objektima za spaljivanje i suspaljivanje iz člana 22

ovog pravilnika, su:

- a) nus proizvodi životinjskog porijekla se prerađuju odmah po dopremi u objekat za preradu i do prerade skladište u skladu sa odredbama;
 - b) kontejneri, posude i vozilo kojima su dopremljeni nus proizvodi životinjskog porijekla peru se i dezinfikuju na mjestu određenom i opremljenom za te namjene;
 - c) objekat treba da je izgrađen, odnosno smješten na čvrstom i suvom terenu;
 - d) sistemski se sprovodi zaštita od štetočina kao što su insekti, glodari, ptice i druge štetočine, na osnovu prethodno utvrđenog programa kontrole štetočina i podaci o tome evidentiraju se;
 - e) prostorije za ličnu higijenu, kao što su toaleti, garderobe i umivaonici, ako je to potrebno da bi se spriječio rizik kontaminacije;
 - f) za sve djelove objekta uspostavlja se odgovarajući način i postupak pranja, čišćenja i dezinfekcije, koji se vrši odgovarajućom opremom i sredstvima i koji se evidentira;
 - g) kontrola higijene mora da obuhvata redovne preglede okoline i opreme, izrađuje se pisani raspored pregleda i izvještaji o rezultatima pregleda, i evidencija čuva barem dvije godine.
2. Odgovorno lice u objektu treba da preduzme sve potrebne preventivne mjere pri prijemu nus proizvoda životinjskog porijekla, kako bi se spriječio ili umanjio direktan rizik za zdravlje ljudi ili životinja.
3. Objekat treba da je izgrađen, odnosno izrađen na način koji onemogućava pristup životinjama u objekat za spaljivanje, nus proizvodima životinjskog porijekla koji su dopremljeni na spaljivanje i pepelu koji nastaje u procesu spaljivanja.
4. Ako se objekat za spaljivanje ili suspaljivanje nalazi na istom mjestu na kome je i objekat za držanje i uzgoj životinja:
- a) objekat treba da se nalazi u dijelu koji je ogradom potpuno odvojen od dijela objekta u kome su smještene životinje i hrana za životinje;
 - b) oprema koja se koristi u objektu za spaljivanje malog kapaciteta ne može da se koristi u objektu za uzgoj životinja;
 - c) radnici iz objekta za spaljivanje ili suspaljivanje, prije ulaska u objekat za uzgoj i držanje životinja i kontakta sa životinjama i hranom za životinje treba da promijene radnu odjeću i obuću.
5. Nus proizvodi životinjskog porijekla i dobijeni proizvodi i pepeo se skladište u pokrivenim, pravilno označenim i, po potrebi, nepropusnim kontejnerima.
6. Nus proizvodi životinjskog porekla koji nisu kompletno spaljeni do pepela ne iznose se na deponiju nego se ponovo se spaljuju do pepela, a pepeo koji nastaje u procesu spaljivanja uklanja se na odobroj deponiji.

Odjeljak 2
Uslovi rada

Objekat za spaljivanje i suspaljivanje mora da bude projektovan, opremljen i izgrađen, i da radi na način da omogući da se spaljivanje obavlja na temperaturi od 850°C koja je mjerena tokom dvije sekunde ili do temperature od 1100 °C koja je mjerena 0,2 sekunde na mjestu koje je najbliže unutrašnjem zidu ili na nekom drugom reprezentativnom mjernom mjestu komore za sagorevanje, a da se gasovi koji nastaju u toku procesa spaljivanja oslobađaju uvijek na kontrolisan i homogen način, uključujući i najnepovoljnije uslove.

Odjeljak 3
Ostaci spaljivanja ili suspaljivanja

- 1) Količinu i štetnost ostataka spaljivanja i suspaljivanja potrebno je smanjiti na najmanju moguću mjeru, ostatke treba obraditi, u okviru objekta ili na nekom drugom odobrenom mjestu, ili odložiti na odobroj deponiji.
- 2) Prevoz i privremeno skladištenje suvih ostataka i prašine obavlja se na način kojim se sprječava njihovo rasipanje po okolini, na primjer u zatvorenim kontejnerima.

Odjeljak 4
Mjerenje temperature i drugih parametara

- 1) Objekat mora da ima opremu za mjerenje i registrovanje temperature, u cilju praćenja parametara i propisanih uslova za spaljivanje ili suspaljivanje.
- 2) Rezultati mjerenja temperature se evidentiraju, u cilju verifikacije i provjere usklađenosti sa ovim pravilnikom.
- 3) Kvalitet instalacija i funkcionisanje svih automatskih kontrolnih uređaja se nadzire i jednom godišnje se vrši kontrolno ispitivanje i baždarenje.

Odjeljak 5
Nepravilan rad

U slučaju kvara ili vanrednih radnih okolnosti, odgovorno lice u objektu, u što kraćem roku, treba da obezbjedi smanjivanje rada ili zaustavljanje rada objekta do uspostavljanja normalnih uslova rada.

POGLAVLJE II
OBJEKTI VELIKOG KAPACITETA ZA SPALJIVANJE I SUSPALJIVANJEOdjeljak 1
Posebni uslovi rada

Objekti za spaljivanje i suspaljivanje u kojima se obrađuju samo nus proizvodi životinjskog porijekla i dobijeni proizvodi, koji imaju kapacitet veći od 50 kg na sat (pogoni visokog kapaciteta) moraju da ispunjavaju sljedeće uslove:

- a) svaka linija spaljivanja objekta za spaljivanje velikog kapaciteta treba da je opremljena sa najmanje još jednim pomoćnim gorionikom koji se koristi prilikom početka i završetka rada peći, a koji se automatski uključuje kada temperatura gasova sagorijevanja poslije poslednjeg dotoka

vazduha sagorijevavanja padne ispod 850°C, čime se obezbjeđuje održavanje temperature od 850°C ili 1100°C sve vrijeme procesa i sve dok se nesagoreni materijal nalazi u komori za spaljivanje.

- b) objekat velikog kapaciteta za spaljivanje i suspaljivanje treba da je opremljen odgovarajućom opremom koja obezbjeđuje da se nus proizvodi životinjskog porekla na početku rada ne unose u komoru za spaljivanje sve dok se ne postigne temperatura od najmanje 850°C, kao ni u slučaju kada nije moguće održati temperaturu od 850°C.
- c) u objektu za spaljivanje se postiže stepen spaljivanja pri kojem je sadržaj ukupnog organskog ugljenika u šljaki i pepelu manji od 3 % ili je, pri paljenju, njihov gubitak manji od 5 % mase suve materije. Po potrebi, primjenjuju se odgovarajuće tehnike predobrade.

Odjeljak 2 Ispuštanje vode

- 1) Mjesto na kome se nalazi objekat za spaljivanje i suspaljivanje velikog kapaciteta, uključujući i skladištenje nus proizvoda životinjskog porijekla, treba da je uređeno tako da se spriječi nedozvoljeno ili slučajno ispuštanje materija zagađivača u zemljište, površinske ili podzemne vode u skladu sa propisima kojima se uređuje vodoprivreda i zaštita životne sredine, i treba da ima skladišni bazen za sakupljanje zagađene kišnice, zagađene vode nastale prosipanjem ili u toku gašenja požara
- 2) Skladišni bazen iz stava 1 ovog odjeljka treba da je kapaciteta koji obezbjeđuje da voda bude ispitana i, ako je potrebno, odgovarajuće tretirana, prije ispuštanja u kanalizaciju ili prirodni recipijent

POGLAVLJE III OBJEKTI MALOG KAPACITETA ZA SPALJIVANJE I SUSPALJIVANJE

Objekti za spaljivanje i suspaljivanje u kojima se obrađuju samo nus proizvodi životinjskog porijekla i od njih dobijeni proizvodi, čiji je maksimalni kapacitet manji od 50 kg nus proizvoda životinjskog porijekla na sat ili po seriji (objekti malog kapaciteta):

- a) mogu se koristiti samo za uklanjanje:
 - mrtvih kućnih ljubimaca iz člana 6 tačka 1 alineja 3 ovog pravilnika; ili
 - nus proizvodi kategorije 1 iz člana 6 tač. 2, 5 i 6 ovog pravilnika nus proizvodi kategorije 2 iz člana 7 ovog pravilnika ili nus proizvodi kategorije 3 iz člana 8 ovog pravilnika;
- b) moraju biti opremljeni pomoćnim gorionikom, ako se u pogon niskog kapaciteta unose nus proizvodi kategorije 1 iz člana 6 tačka 2 ovog pravilnika;
- c) odgovorno lice kontroliše i obezbjeđuje da se nus proizvodi životinjskog porijekla spale do pepela i evidentira podatke o količini i kategoriji nus proizvoda životinjskog porijekla, kao i o datumu njihovog spaljivanja.

POGLAVLJE IV. OPŠTI ZAHTEVI ZA UPOTREBU NUS PROIZVODA ŽIVOTINJSKOG PORIJELA I DOBIJENIH PROIZVODA KAO GORIVA

Odjeljak 1 Opšti zahtjevi za sagorjevanje nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda kao goriva

1. Objekat za sagorjevanje iz člana 22 ovog pravilnika treba da ispunjava sljedeće uslove:
 - a) nus proizvodi životinjskog porijekla i dobijeni proizvodi odgovarajuće se skladište do upotrebe, ili se koriste u što kraćem roku kao gorivo;
 - b) kontejneri, posude i vozilo kojima su dopremljeni nus proizvodi životinjskog porekla peru se i dezinfikuju na mestu određenom i opremljenom za te namjene sa kojeg se može sakupljati i odlagati otpadna voda u skladu sa posebnim propisom, kako bi se izbjegao rizik kontaminacije sredine.
Izuzetno, kontejneri, posude i vozila koji se koriste za prevoz topljenih masti mogu se čistiti i dezinfikovati u objektu utovara ili drugom objektu koji je odobren ili registrovan u skladu sa zakonskim propisom o nus proizvodima životinjskog porijekla;
 - c) treba da je izgrađen, odnosno smješten na čvrstom i suvom terenu;
 - d) zaštita od štetoina kao što su insekti, glodari, ptice i druge štetoinne sistemski se sprovodi na osnovu prethodno utvrđenog programa kontrole štetoina i podaci o tome evidentiraju se;
 - e) da ima odgovarajuće prostorije za ličnu higijenu, kao što su toaleti, garderobe i umivaonici, ako je to potrebno, kako bi se spriječio rizik od kontaminacije opreme za postupanje sa životinjama za proizvodnju ili hranom za životinje;
 - f) za sve djelove objekta uspostavlja se odgovarajući način i postupak pranja, čišćenja i dezinfekcije, koji se vrši odgovarajućom opremom i sredstvima i koji se evidentira;
 - g) kontrola higijene mora da obuhvata redovne preglede okoline i opreme, izrađuje se pisani raspored pregleda i izvještaji o rezultatima pregleda, i evidenciju čuva barem dvije godine.
 - h) ako se topljene masti upotrebljavaju kao gorivo za sagorjevanje u nepokretnim motorima s unutrašnjim sagorjevanjem koji se nalaze na odobrenim ili registrovanim objektima za preradu hrane ili hrane za životinje, prerada hrane ili hrane za životinje na istoj lokaciji mora se obavljati u strogim uslovima odvajanja.
2. Odgovorno lice u objektu treba da preduzme sve potrebne preventivne mere pri prijemu nus proizvoda životinjskog porijekla, kako bi se spriječio ili umanjio direktan rizik za zdravlje ljudi ili životinja.
3. Objekat treba da je izgrađen, odnosno izrađen na način da životinje nemaju pristup objektu, nus proizvodima životinjskog porijekla koji su dopremljeni na spaljivanje i pepelu koji nastaje u procesu spaljivanja.
4. Ako se objekat za spaljivanje ili suspaljivanje nalazi na istom mjestu na kome je i objekat za držanje i uzgoj životinja za proizvodnju hrane:
 - a) objekat za sagorjevanje treba da je u dijelu koji je ogradom potpuno odvojen od dijela objekta u kome su smještene životinje, hrana za životinje i prostirka;
 - b) oprema koja se koristi u objektu za spaljivanje malog kapaciteta ne može da se koristi u objektu za uzgoj životinja;
 - c) radnici iz objekta za spaljivanje ili suspaljivanje, prije ulaska u objekat za uzgoj i držanje životinja i kontakta sa životinjama, hranom za životinje i prostirkom treba da promijene radnu odjeću i obuću.
5. Nus proizvodi životinjskog porijekla i dobijeni proizvodi namijenjeni za sagorjevanje kao gorivo i ostaci sagorjevanja skladište se u zatvorenom i pokrivenom prostoru za tu namjenu ili u pokrivenim, i nepropusnim kontejnerima.
6. Sagorjevanje nus proizvoda životinjskog porijekla ili dobijenih proizvoda obavlja se u uslovima u kojima se sprječava unakrsna kontaminacija hrane za životinje.

Odjeljak 2

Uslovi rada u objektima za sagorijevanje

1. Objekat za sagorijevanje mora da bude projektovan, opremljen i izgrađen, i da radi na način da omogući da se obrada obavlja na temperaturi od 850°C koja je mjerena tokom dvije sekunde ili do temperature od 1100 °C koja je mjerena 0,2 sekunde na mjestu koje je najbliže unutrašnjem zidu ili na nekom drugom reprezentativnom mjernom mjestu komore za sagorevanje, a da se gasovi koji nastaju u toku procesa spaljivanja oslobađaju uvijek na kontrolisan i homogen način, uključujući i najnepovoljnije uslove.
3. Praćenje parametara i uslova pod kojima se obavlja postupak sagorijevanja se obavlja automatski.
4. Rezultati merenja temperature evidentiraju se automatski, u cilju verifikacije i provjere usklađenosti sa ovim pravilnikom.
5. U objektu je obavezno sagorijevanje, gorivo izgara tako da je sadržaj ukupnog organskog ugljenika u šljaki i pepelu manji od 3 % ili je, pri paljenju, njihov gubitak manji od 5 % mase suve materije.

Odjeljak 3

Ostaci dobijeni prilikom sagorijevanja

Količinu i štetnost ostataka sagorijevanja potrebno je smanjiti na najmanju moguću mjeru, ostatke treba preraditi ili, odlagati ili upotrebljavati na propisani način.
Prevoz i privremeno skladištenje suvih ostataka i prašine obavlja se na način kojim se sprječava njihovo rasipanje po okolini, na primjer u zatvorenim kontejnerima.

Odjeljak 4

Kvar ili vanredne radne okolnosti

1. Objekat za sagorijevanje treba da posjeduje opremu za automatski prekid rada u slučaju kvara ili vanrednih radnih okolnosti dok se ne omogući nastavak uobičajenog rada.
2. Nus proizvodi životinjskog porekla i dobijeni proizvodi koji nisu kompletno sagorjeli ne iznose se na deponiju nego sa ponovo se sagorijevaju, ili odlažu na način propisan čl. 11 do 13 ovog pravilnika.

POGLAVLJE V

VRSTE OBJEKATA I GORIVA KOJA SE MOGU UPOTRIJEBITI ZA SAGORIJEVANJE I POSEBNI ZAHTEJEVI ZA ODREĐENE VRSTE OBJEKATA

A. Nepokretni motori s unutrašnjim sagorijevanjem

1. Sirovine:

Za ovaj proces može se koristiti masna frakcija dobijena od nus proizvoda životinjskog porijekla svih kategorija, ako ispunjava sljedeće uslove:

- a) da je prerađena za upotrebu, ako je dobijena od nus proizvoda životinjskog porijekla, osim ako se koristi riblje ulje ili topljena mast koji su proizvedeni u skladu sa propisom kojim su uređeni posebni zahtjevi za proizvode životinjskog porijekla, jednom od metoda prerade koje su date u Prilogu 1 (Poglavlje III) i to:
 - metodom prerade 1, 2, 3, 4 i 5, ako je dobijena od nus proizvoda kategorije 1 i nus proizvoda kategorije 2;
 - metodom prerade 1, 2, 3, 4, 5 ili 7, ako je dobijena od nus proizvoda kategorije 3;
 - metodom prerade 1, 2, 3, 4, 5, 6 i 7, ako je dobijena od riba.
- b) masne frakcije se moraju odvojiti od proteina, a ako su masti dobijene od preživara namijenjene sagorijevanju u drugom objektu, moraju se ukloniti nerastvorive nečistoće ako je njihov maseni udio veći od 0,15 %.

2. Metodologija:

Sagorijevanje životinjske masti kao goriva u nepokretnim motorima sa unutrašnjim sagorijevanjem sprovodi se na sljedeći način:

- a) masne frakcije iz tačke 1 podtač. a) i b) podvrgavaju se sagorijevanju:
 - u skladu sa uslovima datim u Poglavlju IV odjeljak 2 tačka 1 ovog priloga ili
 - uz upotrebu parametara prerade kojima se postiže ekvivalentan rezultat uslovima iz alineje 1 ove podtačke;
- b) nije dozvoljeno sagorijevanje materijala životinjskog porijekla osim životinjske masti;
- c) životinjska mast dobijena od nus proizvoda kategorije 1 ili nus proizvoda kategorije 2 podvrgnuta sagorijevanju u odobrenim ili registrovanim objektima u skladu sa propisom kojim je uređena higijena hrane i propisom kojim su uređeni posebni zahtjevi za proizvode životinjskog porijekla ili na javnim mjestima mora biti prerađena Metodom prerade 1 koja je data u Prilogu 1 (Poglavlje III);
- d) sagorijevanje životinjske masti se obavlja u skladu sa posebnim propisom o zaštiti životne sredine, naročito odredbom o najboljim raspoloživim tehnikama za nadzor i praćenje emisije.

3. Uslovi rada

Izuzetno od zahtjeva datih u Poglavlju IV odjeljak 2 tačka 2 ovog priloga, nadležni organ za zaštitu životne sredine može odobriti zahtjeve zasnovane na drugim parametrima prerade kojima se obezbjeđuje ekvivalentan rezultat za životnu sredinu.

B. Objekti za sagorijevanje na gazdinstvu u kojima se živinsko đubrivo koristi kao gorivo

1. Vrsta objekta:

Objekti za sagorijevanje na gazdinstvu sa ukupnim termalnim ulazom koji ne prelazi 5 MW.

2. Sirovine i područje primjene:

Kao gorivo za sagorijevanje se koristi isključivo neprerađeno živinsko đubrivo u skladu sa zahtjevima koji su dati u podtač. 3 do 5 ove tačke.

Nije dozvoljeno sagorijevanje drugih nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda i đubriva drugih vrsta ili proizvedenog van gazdinstva za upotrebu kao gorivo u objektima za sagorijevanje na gazdinstvu iz podtačke 1 ove tačke.

3. Posebni zahtjevi za živinsko đubrivo koji se koristi kao gorivo za saorijevanje:

- a) Đubrivo se skladišti u dobro zatvorenom i izolovanom prostoru za skladištenje kako bi se smanjila potreba za dodatnim rukovanjem i spriječila unakrsna kontaminacija sa drugim djelovima gazdinstva na kojima se uzgajaju životinje za proizvodnju hrane.
- b) Objekat za sagorijevanje koji se nalazi na gazdinstvu mora da bude opremljen:
 - sistemom za automatsko upravljanje gorivom kojim se komora za sagorijevanje direktno snabdijeva gorivom;
 - pomoćnim gorionikom koji se koristi pri pokretanju i prekidu rada postrojenja kako bi se obezbijedili zahtjevi za temperaturu dati u Poglavlju IV odjeljak 2 ovog priloga dok se u komori za sagorijevanje nalazi neizgorjeli materijal.

4. Granične vrijednosti emisije i zahtjevi za praćenje:

- a) Emisije sumpor dioksida, azotnih oksida (tj. zbir azot monoksida i azot dioksida, izražen kao azot dioksid) i čestica ne smije prelaziti sljedeće granične vrijednosti emisije izražene u mg/Nm³ na temperaturi od 273,15 K, pritisku od 101,3 kPa i sadržaju kiseonika od 11 %, nakon korekcije za sadržaj vodene pare u otpadnim gasovima:

Zagađivač	Granična vrijednost emisije u mg/Nm ³
sumpor dioksid	50
azotni oksidi (kao NO ₂)	200
čestice	10

- b) U objektu za sagorijevanje koji se nalazi na gazdinstvu se obavljaju mjerenja sumpor dioksida, azotnih oksida i čestica najmanje jednom godišnje.
Subjekt sprovodi monitoring u skladu sa CEN standardima. Ako CEN standardi nisu dostupni, primjenjuju se ISO standardi, nacionalni ili drugi međunarodni standardi koji sa naučne tačke gledišta obabzbeđuju isti kvalitet podataka.
- c) Svi rezultati se evidentiraju, obrađuju i prikazuju na način koji omogućava provjeru usklađenosti sa graničnim vrijednostima emisije.
- d) Objekat za sagorijevanje koji se nalazi na gazdinstvu, a koristi sekundarnu opremu za smanjenje emisije, neprekidno prati stvarni rad opreme a rezultati se evidentiraju.
- e) Ako su granične vrijednosti emisije iz podtačke a) ove tačke povećane ili ako objekat za sagorijevanje koji se nalazi na gazdinstvu ne ispunjava zahtjeve iz Poglavlja IV odjeljaka 2 tačka 1 ovog priloga, subjekat o tome odmah obavještava nadležni organ i preduzima mjere za osiguranje ponovne usklađenosti u najkraćem mogućem roku. Ako se ne može postići usaglašenost, nadležni organ prekida rad objekta i povlači njegovo odobrenje za rad.
5. Promjene u radu i kvar:
- a) Subjekt obavještava nadležni organ o planiranim promjenama u objektu koje bi mogle uticati na emisije najmanje mjesec dana prije datuma nastajanja promjena.
- b) Subjekt preduzima potrebne mjere kako bi obezbijedio da period pokretanja i prestanka rada postrojenja i nepravilnosti traju što je moguće kraće. U slučaju nepravilnosti ili kvara sekundarne opreme za smanjivanje emisija, subjekat o tome odmah obavještava nadležni organ.

C. Objekti za sagorijevanje u kojima se kao gorivo za sagorijevanje upotrebljava đubre svih životinja iz uzgoja osim gnoja živine

1. Vrsta objekata:

Objekti za sagorijevanje koji imaju ukupnu nominalnu ulaznu toplotnu snagu koja ne prelazi 50 MW.

2. Sirovine:

Isključivo đubre životinja iz uzgoja osim đubreta živine utvrđenog u tački B ovog poglavlja, namijenjenog upotrebi kao gorivo za sagorijevanje u skladu sa zahtjevima utvrđenima u podtački 3 ove tačke.

Sagorijevanje drugih nus proizvoda životinjskog porijekla i od njih dobijenih proizvoda nije dopušteno za upotrebu kao gorivo u objektima za sagorijevanje navedenima u tački 1. Đubre životinja iz uzgoja, osim đubreta živine utvrđenog u tački B ovog poglavlja, koji je proizveden izvan gazdinstva ne bi trebao doći u kontakt sa životinjama iz uzgoja.

3. Metodologija:

Objekti za sagorijevanje u kojima se kao gorivo za sagorijevanje upotrebljava đubre svih životinja iz uzgoja osim đubreta živine moraju ispunjavati zahtjeve utvrđene u podtač. 3, 4 i 5 tačke B ovog poglavlja.

PRILOG 7

ZAHTEJEVI ZA ODOBRENE I REGISTROVANE OBJEKTE

POGLAVLJE I PROIZVODNJA HRANE ZA KUĆNE LJUBIMCE

Objekti koji proizvode hranu za kućne ljubimce moraju imati odgovarajuće prostore za:

- bezbjedno skladištenje i obradu ulaznog materijala; i
- odlaganje neupotrebljenih nus proizvoda životinjskog porijekla koji ostaju nakon proizvodnje, ili se taj materijal otprema u objekat za spaljivanje i suspaljivanje ili pogon za preradu a neupotrebljeni nus proizvoda kategorije 3 može se otpremiti i u pogon za proizvodnju biogasa ili komposta.

POGLAVLJE II POSTUPANJE SA NUS PROIZVODIMA ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA NAKON NJIHOVOG SAKUPLJANJA

Nakon sakupljanja nus proizvoda obavlja se:

- razvrstavanje;
- rasijecanje;
- hlađenje;
- smrzavanje;
- soljenje ili konzerviranje drugim postupcima;
- uklanjanje kože;
- uklanjanje specifičnog rizičnog materijala;
- rukovanje nus proizvodima životinjskog porijekla u skladu sa veterinarskim propisima, kao što su post-mortem pregled ili uzorkovanje;
- pasterizaciju nus proizvoda životinjskog porijekla namijenjenih za pretvaranje u biogas ili kompost prije pretvaranja ili kompostiranja u drugom objektu ili pogonu iz Priloga 8;
- prosiljavanje.

Odjeljak 1 Opšti zahtjevi

Veterinarsko-sanitarni uslovi za objekte za nus proizvode kategorije 1, kategorije 2 i kategorije 3 su:

- a) da je izgrađen na način da se obezbjedi potpuna odvojenost nus proizvoda kategorije 1 i nus proizvoda kategorije 2 od nus proizvoda kategorije 3, od njihovog prijema do otpreme;
- b) da ima natkriven prostor za prijem nus proizvoda životinjskog porijekla;
- c) da je izgrađen na način da se lako čisti, pere i dezinfikuje, a podovi i slivnici da su postavljeni tako da se omogući i lako oticanje tečnosti;
- d) da ima izgrađene i opremljene prostorije za smeštaj i presvlačenje radnika, toalete i kupatila;
- e) da ima obezbeđenu zaštitu od štetočina, kao što su insekti, glodari i ptice;
- f) da ima skladišne prostorije za skladištenje nus proizvoda životinjskog porijekla na temperaturi koja obezbeđuje da nus proizvodi životinjskog porijekla budu ohlađeni na najmanje +4°C, opremu za održavanje i regulaciju temperature i za praćenje i bilježenje postignute temperature;
- g) da ima obezbeđeno opremljeno mjesto za čišćenje, pranje i dezinfekciju kontejnera ili posuda u kojima se dopremaju nus proizvodi životinjskog porijekla, kao i vozila kojima se prevoze, izuzev brodova.
- h) da na odgovarajućem mjestu ima obezbeđenu dezinfekciju točkova vozila kojom se obezbeđuje da poslije obavljene dezinfekcije točkova nije moguće iznošenje patogena iz kruga objekta.

Odjeljak 2 Higijenski uslovi

- 1) Sortiranje nus proizvoda životinjskog porijekla obavlja se tako da se izbegnu svi mogući rizici od širenja zaraznih bolesti životinja;
- 2) Za vrijeme skladištenja sa nus proizvodima životinjskog porijekla se postupa tako da se taj materijal skladišti odvojeno od svega što nije nus proizvod životinjskog porijekla i tako da se spriječi širenje patogena.
- 3) Nus proizvodi životinjskog porijekla do otpreme privremeno se skladišti u skladu sa ovim pravilnikom, uključujući i temperature uslove.

Odjeljak 3. Standardi prerade za pasterizaciju

Pasterizacija se obavlja u skladu sa standardima prerade datim u Prilogu 1 (Poglavlje I odjeljak 1).

POGLAVLJE III ZAHTJEVI ZA SKLADIŠTENJE DOBIJENIH PROIZVODA

Odjeljak 1 Higijenski uslovi za obavljanje djelatnosti u objektima za skladištenje dobijenih proizvoda

Higijenski uslovi za obavljanje djelatnosti u objektu za skladištenje dobijenih proizvoda su:

- a) da bude obezbeđeno da se prerađeni proizvodi do otpreme skladište tako da zadrže svoja svojstva;
- b) da se prostori i objekti u kojima se skladište dobijeni proizvodi od nus proizvoda kategorije 3 ne nalaze na istom mjestu na kome se skladište dobijeni proizvodi od nus proizvoda kategorije 1 ili kategorije 2, osim ako je unakrsna-kontaminacija spriječena zahvaljujući rasporedu i načinu upravljanja prostorima, kao što je skladištenje u potpuno odvojenim zgradama;
- c) ako se u objektu skladište različite kategorije dobijenih proizvoda, u objektu se uspostavljaju i uvode procedure samokontrole objekta koje se održavaju i koje su zasnovane na principima sistema analize rizika i kritičnih kontrolnih tačaka (HACCP);
- d) da ima natkriven prostor za prijem i otpremu dobijenih proizvoda, osim:
 - ako se dobijeni proizvod ispušta putem zatvorenih cijevi za proizvode u tečnom stanju kojima se sprječava širenje rizika po javno zdravlje i zdravlje životinja; ili
 - ako se vrši prijem dobijenih proizvoda u pakovanjima, kao što su velike vreće, ili prekrivenim nepropusnim kontjnerima ili prevoznim sredstvima;
- i) da je izgrađen na način da se lako čisti, pere i dezinfikuje, a podovi i slivnici da su postavljeni tako da se omogući lako oticanje tečnosti;
- j) da ima izgrađene i opremljene prostorije za smeštaj i presvlačenje radnika, toalete i kupatila;
- k) da ima obezbeđenu zaštitu od štetočina, kao što su insekti, glodari i ptice;
- l) da ima obezbeđeno opremljeno mjesto za čišćenje, pranje i dezinfekciju kontejnera ili posuda u kojima se dopremaju nus proizvodi životinjskog porijekla, kao i vozila kojima se prevoze, izuzev brodova.
- m) da ima odgovarajuće skladišne prostorije za skladištenje nus proizvoda životinjskog porijekla;

Odjeljak 2 Posebni zahtjevi za skladištenje mlijeka, proizvoda na bazi mlijeka i proizvoda obijenih od mlijeka

- 1) Mlijeko, proizvodi na bazi mlijeka i proizvodi obijenih od mlijeka iz Priloga 9 (Poglavlje II Odjeljak 4) skladište se na odgovarajućoj temperaturi kako bi se izbjegli svi rizici po javno zdravlje i zdravlje životinja u odobrenom ili registrovanom objektu ili pogonu za skladištenje, ili u odvojenom skladišnom prostoru u odobrenom ili registrovanom objektu ili pogonu za skladištenje.
- 2) Uzorci gotovih proizvoda uzeti tokom skladištenja ili u vrijeme iznošenja iz skladišta treba da ispunjavaju najmanje mikrobiološke standarde koji su dati u Prilogu 5 (Poglavlje I).

POGLAVLJE IV REGISTROVANI OBJEKTI

- 1) Higijenski uslovi za registrovane objekte su:
 - a) da je izgrađen na način da se lako čisti, pere i dezinfikuje;
 - b) da ima obezbeđenu zaštitu od štetočina, kao što su insekti, glodari i ptice;
 - c) da se instalacije i oprema održavaju u higijenskom stanju;
 - d) da se nus proizvodi životinjskog porijekla i od njih dobijeni proizvodi skladište u uslovima kojima se onemogućava kontaminacija;
 - e) da vode propisanu evidenciju.
- 2) Registrovani prevoznici prevoze nus proizvode životinjskog porijekla ili dobijene proizvode, osim između prostora istog subjekta, sredstvima prevoza koji su prije upotrebe očišćeni, oprani, dezinfikovani i suvi i da su preduzete preventivne mjere da se za vrijeme prevoza spriječi kontaminacija i širenje bolesti koje se mogu prenijeti na ljude ili životinje.

PRETVARANJE NUS PROIZVODA ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA I OD NJIH DOBIJENIH PROIZVODA U BIOGAS ILI KOMPOST

**POGLAVLJE I
ZAHTEJEVI ZA OBJEKTE ZA PROIZVODNJU BIOGASA I KOMPOSTA**

**Odjeljak 1.
Objekti za proizvodnju biogasa**

- 1) Objekat za proizvodnju biogasa mora da ispunjava sljedeće zahtjeve:
 - a) da ima jedinicu za pasterizaciju sa:
 - ugrađenom opremom za praćenje temperature u jedinici vremena,
 - ugrađenom opremom za stalno bilježenje rezultata praćenja merenja temperature u jedinici vremena,
 - odgovarajućim sigurnosnim sistemom za sprječavanje nedovoljnog zagrijavanja.
 - U objektu za proizvodnju biogasa koji ima instaliranu jedinicu za pasterizaciju, nus proizvodi životinjskog porijekla prerađuju se tako što:
 - prije otpočinjanja postupka pasterizacije materijal treba da bude usitnjen na djelove maksimalne veličine 12 mm;
 - u jedinici za pasterizaciju treba da bude postignuta temperatura od najmanje 70°C, u cjelokupnoj masi usitnjenog materijala;
 - u jedinici za pasterizaciju materijal treba da bude tretiran najmanje 60 minuta bez prekida.
 - b) da je na odgovarajućoj udaljenosti od prostora na kome se drže i uzgajaju životinje za proizvodnju i da je fizički potpuno odvojen od hrane za životinje i mjesta na kome se drže i uzgajaju životinje, kada je to potrebno i ogradom, u slučaju kada je objekat za proizvodnju biogasa smješten na istom mestu na kome se drže i uzgajaju životinje za proizvodnju, a za proizvodnju biogasa ne koristi se samo stajnjak koji potiče od tih životinja;
 - c) da ima sopstvenu laboratoriju ili obezbeđeno korišćenje usluga eksterne laboratorije.
- 2) Izuzetno od stava 1 jedinica za pasterizaciju nije obavezna za pogone za proizvodnju biogasa koji prerađuju samo:
 - a) nus proizvode kategorije 2 prerađen sterilizacijom pod pritiskom;
 - b) nus proizvode kategorije 3 koji je prerađen metodom prerade 1, 2, 3, 4, 5 ili 7 ili, ako je materijal dobijen od vodenih životinja, metodom prerade 1, 2, 3, 4, 5, 6 ili 7;
 - c) nus proizvode kategorije 3 koji je bio pasterizovan u drugom odobrenom pogonu;
 - d) nus proizvode životinjskog porijekla koji se mogu koristiti kao sirovina bez prerade u skladu sa članom 12 tačka 6) ovog pravilnika;
 - e) nus proizvode životinjskog porijekla koji su obrađeni postupkom alkalne hidrolize.

**Odjeljak 2.
Objekti za proizvodnju komposta**

- 1) Objekat za proizvodnju komposta mora da ispunjava sljedeće uslove:
 - a) mora biti opremljen zatvorenim reaktorom ili prostorom za kompostiranje, koji se ne može zaobići prilikom unošenja nus proizvoda životinjskog porijekla ili dobijenih proizvoda u pogon i mora biti opremljen:
 - opremom za praćenje temperature u jedinici vremena,
 - opremom za stalno bilježenje rezultata praćenja merenja temperature u jedinici vremena,
 - odgovarajućim sigurnosnim sistemom za sprečavanje nedovoljnog zagrijavanja.
 - b) da je na odgovarajućoj udaljenosti od prostora na kome se drže i uzgajaju životinje za proizvodnju i da je fizički potpuno odvojen od hrane za životinje i mjesta na kome se drže i uzgajaju životinje, kada je to potrebno i ogradom, u slučaju kada je objekat za proizvodnju komposta smješten na istom mestu na kome se drže i uzgajaju životinje za proizvodnju, a za proizvodnju biogasa ne koristi se samo stajnjak koji potiče od tih životinja.
 - c) da ima sopstvenu laboratoriju ili obezbeđeno korišćenje usluga eksterne laboratorije.
- 2) Izuzetno od stava 1 ovog odjeljka moguće je dozvoliti i druge vrste sistema za kompostiranje ako:
 - (a) sav materijal u sistemu postiže odgovarajuće parametre vremena i temperature, i njihovo neprekidno praćenje; ili
 - (b) da prerađuju samo sljedeće materijale:
 - nus proizvode kategorije 2 prerađen sterilizacijom pod pritiskom;
 - nus proizvode kategorije 3 koji je prerađen metodom prerade 1, 2, 3, 4, 5 ili 7 ili, ako je materijal dobijen od vodenih životinja, metodom prerade 1, 2, 3, 4, 5, 6 ili 7;
 - nus proizvode kategorije 3 koji je bio pasterizovan u drugom odobrenom pogonu;
 - nus proizvode životinjskog porijekla koji se mogu koristiti kao sirovina bez prerade u skladu sa članom 12., tačka 6) ovog pravilnika;
 - nus proizvode životinjskog porijekla koji su obrađeni postupkom alkalne hidrolize.

**POGLAVLJE II.
HIGIJENSKI USLOVI ZA OBAVLJANJE DELATNOSTI U OBJEKTIMA ZA PROIZVODNJU BIOGASA I KOMPOSTA**

Higijenski uslovi za obavljanje delatnosti u objektu za proizvodnju biogasa i komposta su:

1. nus proizvodi životinjskog porijekla prerađuju se odmah poslije dopreme, a do prerade skladište se u skladu sa ovim pravilnikom;
2. kontejneri, posude i vozila za prevoz neprerađenog materijala čiste se, peru i dezinfikuju na za to određenom mjestu;
3. zaštita od štetoina kao što su insekti, glodari, ptice i druge štetoinine sprovodi se sistemski na osnovu prethodno utvrđenog programa kontrole štetoina, a podaci o sprovedenoj sistemskoj zaštiti evidentiraju se;
4. za sve djelove objekta ustanovljava se odgovarajući način i postupak pranja, čišćenja i dezinfekcije odgovarajućom opremom i sredstvima, koji se evidentira;
5. uređaji, pribor i oprema uredno se održavaju, a oprema za mjerenje baždari;
6. ostaci fermentacije i kompost skladište se i sa njima se rukuje tako da se spriječi naknadno zagađenje.

**POGLAVLJE III.
PARAMETRI PRERADE**

**Odjeljak 1.
Standardni parametri prerade**

- 1) U objektu za proizvodnju biogasa koji ima instaliranu jedinicu za pasterizaciju, nus proizvodi kategorije 3 prerađuju se tako što:
 - a) prije otpočinjanja postupka pasterizacije materijal treba da bude usitnjen na djelove maksimalne veličine 12 mm;
 - b) u jedinici za pasterizaciju treba da bude postignuta temperatura od najmanje 70°S, u celokupnoj masi usitnjenog materijala;
 - c) u jedinici za pasterizaciju materijal treba da bude tretiran najmanje 60 minuta bez prekida.

Izuzetno od ovog stava mlijeko, proizvodi na bazi mlijeka, proizvodi od mlijeka, kolostrum i proizvodi od kolostruma kategorije 3 mogu se koristiti bez pasterizacije kao sirovine u pogonu za proizvodnju biogasa ako ne predstavljaju rizik od širenja ozbiljnih bolesti koje se mogu prenijeti na ljude ili životinje.

- 2) U objektu za proizvodnju komposta neprerađeni nus proizvodi kategorije 3 prerađuju se tako što:
 - a) prije otpočinjanja postupka pasterizacije materijal treba da bude usitnjen na djelove maksimalne veličine 12 mm;
 - b) u reaktoru treba da bude postignuta temperatura od najmanje 70°C, u celokupnoj masi usitnjenog materijala;
 - c) u reaktoru, cjelokupan materijal treba da bude tretiran u trajanju od najmanje 60 minuta.

Ako se u objektu za proizvodnju komposta koristi neprerađen nus proizvodi kategorije 2 iz člana 12. tačka 5) alineja 2 ovog pravilnika, taj materijal se u reaktoru prerađuje u skladu sa stavom 2. tač. b i c ovog odjeljka.

Minimalni zahtjevi iz podtač. b) i c) ove tačke primjenjuju se i na nus proizvode kategorije 2 koji se kompostira bez prethodne prerade u skladu sa članom 12 tačka 5) alineja 2 ovog pravilnika.

Odjeljak 2.

Standardi za ostatke digestije i kompost

- 1) U objektima za proizvodnju biogasa, odnosno komposta:
 - a) reprezentativni uzorci ostataka fermentacije, odnosno komposta, uzeti za vrijeme, odnosno odmah posle završene prerade, u cilju praćenje proizvodnog procesa, treba da budu u skladu sa mikrobiološkim standardima prerade biogasa i komposta, i to:
 - Escherichia coli: $n = 5, c = 1, m = 1\ 000, M = 5\ 000$ u 1 g;
 - ili
 - Enterococcaceae: $n = 5, c = 1, m = 1\ 000, M = 5\ 000$ u 1 g;
 - i
 - b) a reprezentativni uzorci ostataka fermentacije, odnosno komposta, uzeti za vrijeme, odnosno pri otpremanju iz skladišta objekata za proizvodnju komposta, odnosno biogasa, moraju biti u skladu sa sljedećim mikrobiološkim standardom:
 - Salmonella: odsutna u 25 gr: $n=5, c=0, m=0, M=0$,
 - gde su:
 - n = broj uzoraka za laboratorijsko ispitivanje;
 - m = granična vrednost za broj bakterija (rezultat laboratorijskog ispitivanja se smatra zadovoljavajućim ako broj bakterija u svim uzorcima nije veći od m);
 - M = maksimalna vrednost za broj bakterija (rezultat laboratorijskog ispitivanja se smatra nezadovoljavajućim ako je broj bakterija u jednom ili više uzoraka jednak ili veći od M);
 - c = broj uzoraka u kojima broj bakterija može biti između m i M (uzorak se još uvek smatra prihvatljivim ako je broj bakterija u drugim uzorcima jednak ili manji od m).
- 2) Ostaci digestije i kompost, osim onih navedenih u odjeljku 2 tačka 3. podtačka b) ovog poglavlja, koji ne ispunjavaju zahtjeve iz tog odjeljka ponovno se pretvaraju u bioplin ili kompost, a u slučaju salmonele s njima se postupa ili se zbrinjavaju u skladu sa uputima nadležnog organa.
- 3) U cilju ispunjavanja mikrobioloških standarda iz tačka 1 ovog odjeljka ostaci fermentacije, odnosno kompost koji nisu u skladu sa mikrobiološkim standardima prerađuju se ponovo.
- 4) Prilikom pretvaranja nus proizvoda životinjskog porijekla u biogas ili kompostiranje zajedno sa materijalima koji nijesu životinjskog porijekla, mogu se uzimati reprezentativni uzorci poslije pasterizacije iz Poglavlja I Odjeljak 1 tačka 1 podtačka a) ovog priloga ili poslije kompostiranja iz Poglavlja I Odjeljak 2 tačka 1 podtačka a) ovog priloga i prije miješanja sa materijalima koji nijesu životinjskog porijekla, kako bi se pratila efikasnost prerade ili kompostiranja nus proizvoda životinjskog porijekla.

Odjeljak 3.

Alternativni parametri prerade za pogone za proizvodnju biogasa i komposta

1. Nadležni organ može odobriti upotrebu parametara koji nisu utvrđeni u tački 1. Odjeljak 1 Poglavlje I ovog priloga i koji su drugačiji od standardnih parametara prerade pod uslovom da podnositelj zahtjeva dokaže za takvu preradu da se tim parametrima osigurava primjereno smanjenje bioloških rizika, uključujući i validaciju, koja se vrši u skladu sa sljedećim zahtjevima:

- a) Utvrđivanje i analiza mogućih opasnosti, uključujući utjecaj ulaznog materijala, na osnovu podrobnoga opisa uslova i parametara prerade;
- b) Procjena rizika, kojom se ocjenjuje kako se u praksi postižu posebni uslovi prerade iz podtačke a) ove tačke u uobičajenim i izuzetnim okolnostima;
- c) Validacija predviđenoga postupka mjerenjem smanjenja preživljavanja/infektivnosti:
 1. endogenih organizama pokazatelja tokom postupka, pri čemu je pokazatelj:
 - stalno prisutan u sirovini u velikom broju,
 - nije manje toplotno otporan na smrtonosne aspekte postupka prerade, ali nije ni znatno otporniji od patogenih organizama za čije se praćenje koristi,
 - srazmjerno je lako odrediti njegov broj, identifikovati ga i potvrditi; ili
 2. dobro poznatog testnog organizma ili virusa tijekom izloženosti, koji se u ulazni materijal unosi putem odgovarajućeg testnog tijela.
- d) Validacijom predviđenoga postupka iz tačke (c) treba dokazati da se postupkom postiže sljedeće opšte smanjenje rizika:
 - i. kod toplotnih i hemijskih postupaka:
 - smanjenje *Enterococcus faecalis* ili *Salmonella Senftenberg* za 5 log₁₀ (775W, H₂S negativno),
 - smanjenje titra infektivnosti virusa otpornih na toplotu, kao što je parvovirus, za barem 3 log₁₀ kada su utvrđeni kao značajna opasnost; i
 - ii. kod hemijskih postupaka takođe:
 - smanjenje otpornih štetočina, kao što su jajašca *Ascaris* spp., za barem 99,9 % (3 log₁₀) u održivim životnim fazama;
- e) Izrada potpunoga programa kontrole, uključujući postupke za praćenje odvijanja postupka iz podtačke c) ove tačke;
- f) Mjere kojima se obezbjeđuje neprekidno praćenje i nadzor nad odnosnim parametrima postupka, koji su utvrđeni u programu kontrole, pri radu pogona.

Potrebno je bilježiti i održavati podatke o odnosnim parametrima postupaka koji se koriste u pogonu za proizvodnju biogasa ili komposta, kao i o drugim kritičnim kontrolnim tačkama kako bi vlasnik, subjekt ili njihov predstavnik i nadležno tijelo mogli pratiti rad pogona.

2. Izuzetno od tačke 1 ovog odjeljka, nadležni organ može odobriti upotrebu posebnih zahtjeva, pod uslovom da se njima postiže isti efekat u pogledu smanjenja patogenih organizama, za:

- a) ugostiteljski otpad koji se koristi kao jedini nus proizvod životinjskog porijekla u pogonu za proizvodnju biogasa ili komposta; i
b) mješavine ugostiteljskoga otpada sa sljedećim materijalima:

- stajnjak;
- sadržajem digestivnog trakta odvojenim od digestivnog trakta;
- mlijekom;
- proizvodima na bazi mlijeka;
- mliječnim prerađevinama;
- kolostrumom;
- proizvodima od kolostruma;
- jajima;
- proizvodima od jaja;
- mješavina nus proizvoda životinjskog porijekla i materijala nusproizvoda neživotinjskog porijekla.

PRILOG 9

ORGANSKA ĐUBRIVA I OPLEMENJIVAČI ZEMLJIŠTA

POGLAVLJE I

ZAHTJEVI ZA NEPRERAĐENI STAJNJAK, PRERAĐENI STAJNJAK I PROIZVODE DOBIJENE OD PRERAĐENOG STAJNJAKA

Odjeljak 1

Higijenski uslovi za neprerađeni stajnjak

- 1) Neprerađeni stajnjak, izuzev stajnjaka porijeklom od živine i konja i guano, stavlja se u promet ako potiče iz oblasti koje nijesu pod mjerama za sprečavanje širenja, suzbijanje i iskorjenjivanje zaraznih bolesti životinja zbog pojave naročito opasnih zaraznih bolesti.
- 2) Neprerađeni stajnjak stavlja se u promet pod uslovom da se:
 - primjenjuje preko zemljišta, uzimajući u obzir poreklo stajnjaka, mjesto isporuke i zdravlje i bezbjednost životinja;
 - prerađuje u odobrenom objektu za proizvodnju tehničkih proizvoda, biogasa, odnosno komposta.
- 3) Neprerađeni stajnjak porijeklom od živine stavlja se u promet ako:
 - potiče iz oblasti koja nije pod mjerama za sprečavanje širenja, suzbijanja i iskorjenjivanja zaraznih bolesti životinja zbog pojave bolesti Newcastle, odnosno avijarne influence;
 - potiče iz jata koje nije vakcinisano protiv bolesti Newcastle.
- 4) Naprerađeni stajnjak koji potiče iz jata koje je vakcinisano protiv bolesti Newcastle, ne može se otpremati u oblast koja ima status nevakcinisanja protiv bolesti Newcastle.

Odjeljak 2.

Guano slijepih miševa, prerađeni stajnjak i proizvodi dobijeni od prerađenog stajskog đubriva

- 1) Prerađeni stajnjak i proizvodi od prerađenog stajnjaka stavljaju se u promet ako:
 - a) potiču iz objekata za proizvodnju tehničkih proizvoda, biogasa, odnosno komposta ili iz pogona za proizvodnju organskih đubriva ili oplemenjivača zemljišta;
 - b) su podvrgnuti postupku toplotnog tretmana na temperaturi od najmanje 70°C u trajanju od najmanje 60 minuta i tretmanu za redukciju sporulirajućih bakterija i toksičnih formi;
 - c) su skladišteni u dobro zatvorenim i izolovanim silosima ili odgovarajuće zatvorenim pakovanjima (plastične vreće i drugo) na način da naknadno zagađenje, odnosno sekundarna infekcija i vlaga budu svedene na minimum;
 - d) reprezentativni uzorci prerađenog stajnjaka i proizvoda od prerađenog stajnjaka uzeti u toku proizvodnje ili odmah poslije proizvodnog procesa u objektu, u cilju praćenja proizvodnog procesa mikrobiološkim standardima iz ovog odjeljka.
 - e) Ako prerađeni stajnjak i proizvodi od prerađenog stajnjaka ne ispunjavaju higijenske uslove na taj stajnjak, odnosno proizvode primenjuju se higijenski uslovi za neprerađeni stajnjak.
- 2) Mikrobiološki standardi prerađenog stajnjaka:

Reprezentativni uzorci prerađenog stajnjaka i proizvoda od prerađenog stajnjaka uzeti u toku proizvodnje ili odmah poslije proizvodnog procesa u objektu, u cilju praćenja proizvodnog procesa, treba da odgovaraju sljedećim mikrobiološkim standardima:

Escherichia coli: n = 5, c = 5, m = 0, M = 1000 u 1 gr;

ili

Enterococaceae: n = 5, c = 5, m = 0, M = 1000 u 1 gr,

a reprezentativni uzorci prerađenog stajnjaka, uzeti za vrijeme, odnosno pri otpremanju iz skladišta objekata za proizvodnju tehničkih proizvoda, komposta, odnosno biogasa, treba da odgovaraju sljedećim standardima:

Salmonella: odsutna u 25 gr: n = 5, c = 0, m = 0, M = 0,

gdje su:

n = broj uzoraka za laboratorijsko ispitivanje;

m = granična vrednost za broj bakterija (rezultat laboratorijskog ispitivanja smatra se zadovoljavajućim ako broj bakterija u svim uzorcima nije veći od m);

M = maksimalna vrednost za broj bakterija (rezultat laboratorijskog ispitivanja se smatra nezadovoljavajućim ako je broj bakterija u jednom ili više uzoraka jednak ili veći od M);

c = broj uzoraka u kojima broj bakterija može biti između m i M (uzorak se još uvek smatra prihvatljivim ako je broj bakterija u drugim uzorcima jednak ili manji od m).

POGLAVLJE II ZAHTEVI ZA ODREĐENA ORGANSKA ĐUBRIVA I OPLEMENJIVAČE ZEMLJIŠTA

Odjeljak 1. Uslovi za proizvodnju

- 1) U proizvodnji organskih đubriva i oplemenjivača zemljišta koristi se isključivo nus proizvod kategorije 2 i kategorije 3.
- 2) Organska đubriva i oplemenjivači zemljišta, koji sadrže mesno-koštano brašno kategorije 2, odnosno obrađeni protein životinjskog porijekla treba da sadrže 20% CaO (kalcijum oksid), koji je u vidu granula.
- 3) Organska đubriva i oplemenjivači zemljišta proizvode se u objektima za preradu nus proizvoda kategorije 2 i kategorije 3 i u objektima za proizvodnju tehničkih proizvoda, koji su odobreni za proizvodnju organskih đubriva i oplemenjivača zemljišta.
- 4) Uzorci organskih đubriva i oplemenjivača zemljišta uzeti tokom skladištenja ili neposredno prije isporuke iz objekata za proizvodnju, a prije korišćenja na zemljištu, treba da budu u skladu sa sledećim mikrobiološkim standardima, i to:
 - a) mikrobiološkim standardom u slučaju komposta i rezidua prilikom proizvodnje biogasa:

U objektima za proizvodnju biogasa, odnosno komposta reprezentativni uzorci ostataka fermentacije, odnosno komposta, uzeti za vrijeme, odnosno odmah poslije završene prerade, u cilju praćenje proizvodnog procesa, moraju biti u skladu sa sledećim mikrobiološkim standardima:

- Escherichia coli: $n=5, c=1, m=1000, M=5000$ u 1 gr
ili
- Enterococaceae: $n=5, c=1, m=1000, M=5000$ u 1 gr,
a reprezentativni uzorci ostataka fermentacije, odnosno komposta, uzeti za vrijeme, odnosno pri otpremanju iz skladišta objekata za proizvodnju komposta, odnosno biogasa, moraju biti u skladu sa sledećim mikrobiološkim standardom:
- Salmonella: odsutna u 25 gr: $n=5, c=0, m=0, M=0$,
gde su:
 n = broj uzoraka za laboratorijsko ispitivanje;
 m = granična vrijednost za broj bakterija (rezultat laboratorijskog ispitivanja se smatra zadovoljavajućim ako broj bakterija u svim uzorcima nije veći od m);
 M = maksimalna vrijednost za broj bakterija (rezultat laboratorijskog ispitivanja se smatra nezadovoljavajućim ako je broj bakterija u jednom ili više uzoraka jednak ili veći od M);
 c = broj uzoraka u kojima broj bakterija može biti između m i M (uzorak se još uvijek smatra prihvatljivim ako je broj bakterija u drugim uzorcima jednak ili manji od m).
 - b) mikrobiološki standardom, u slučaju prerađenog proteina životinjskog porekla, odnosno prerađenih proizvoda od nus proizvoda kategorije 2:
Salmonella: odsutna u 25 gr: $n = 5, c = 0, m = 0, M = 0$, Enterobacteriaceae: $n = 5, c = 2, m = 10, M = 300$ u 1 gr,
gde su n = broj uzoraka za laboratorijsko ispitivanje;
 m = granična vrijednost za broj bakterija (rezultat laboratorijskog ispitivanja se smatra zadovoljavajućim ako broj bakterija u svim uzorcima nije veći od m);
 M = maksimalna vrijednost za broj bakterija (rezultat laboratorijskog ispitivanja se smatra nezadovoljavajućim ako je broj bakterija u jednom ili više uzoraka jednak ili veći od M);
 c = broj uzoraka u kojima broj bakterija može biti između m i M (uzorak se još uvek smatra prihvatljivim ako je broj bakterija u drugim uzorcima jednak ili manji od m).

Odjeljak 2. Skladištenje, prevoz, obilježavanje i korišćenje

- 1) Organska đubriva i oplemenjivači zemljišta koji su proizvedeni u skladu sa higijenskim uslovima iz ovog pravilnika pakuju se, skladište, prevoze, deklariraju i obilježavaju, primjenjuju, stavljaju u promet i evidentiraju u skladu sa zakonom kojim se uređuju sredstva za ishranu bilja i oplemenjivači zemljišta.
 - 2) Deklaracija organskih đubriva i oplemenjivača zemljišta, pored uslova koje mora da ispunjava u skladu sa zakonom kojim se uređuju sredstva za ishranu bilja i oplemenjivači zemljišta, treba da sadrži i čitak i vidljivo istaknut tekst: "ORGANSKO ĐUBRIVO I OPLEMENJIVAČ ZEMLJIŠTA/SPRIJEČITI PRISTUP ŽIVOTINJAMA ZA PROIZVODNJU TRETIRANOM ZEMLJIŠTU 21 DAN OD DANA PRIMJENE".
 - 3) Na površinama na kojima životinje za proizvodnju imaju pristup prerađeni proizvodi koji su dobijeni u odobrenim objektima za preradu ne mogu se neposredno primeniti kao organsko đubrivo i oplemenjivač zemljišta.
 - 4) Organska đubriva i oplemenjivači zemljišta koji su upisani u Registar sredstava za ishranu bilja i oplemenjivača zemljišta, koji se vodi u skladu sa zakonom kojim se uređuju sredstva za ishranu bilja i oplemenjivači zemljišta, mogu se primjeniti na zemljište ako je:
 - a) preko organskog đubriva i oplemenjivača zemljišta nanesen sloj zemlje tako da u potpunosti prekriva sloj organskog đubriva i oplemenjivača zemljišta;
 - b) obezbeđeno da životinje za proizvodnju nemaju pristup zemljištu na kome je primjenjeno organsko đubrivo i oplemenjivači zemljišta 21 dan od dana poslednje primjene, kao i ako se trava, odnosno druge biljne vrste sa ove površine ne koriste u ishrani životinja za proizvodnju.
 - 5) Ako je od poslednje primene organskog đubriva i oplemenjivača zemljišta proteklo 90 dana, životinje mogu imati pristup zemljištu, odnosno trava i druge biljne vrste sa ove površine mogu se koristiti u ishrani životinja za proizvodnju, ako ne postoji rizik za zdravlje životinja i javno zdravlje.

MEDUPROIZVODI

- 1) Higijenski uslovi za objekte za proizvodnju međuproizvoda su:
 - a) u objektu se uspostavljaju i uvode procedure samokontrole objekta koje se održavaju i koje su zasnovane na principima sistema analize rizika i kritičnih kontrolnih tačaka (HACCP);
 - b) uzorci za laboratorijsku analizu dostavljaju se na laboratorijsku analizu u cilju provjere usklađenosti mikrobioloških standarda sa odredbama ovog pravilnika;
 - c) podaci se evidentiraju i čuvaju najmanje tri godine.
- 2) Objekti za proizvodnju međuproizvoda treba i da se:
 - a) evidentiraju podaci o korišćenju, zalihama i uklanjanju viška proizvoda;
 - b) u slučaju da se laboratorijskim ispitivanjem ili na osnovu drugih saznanja otkrije da postoji opasnost za javno zdravlje ili zdravlje životinja, o tome obavijesti veterinarski inspektor;
 - c) označavanje međuproizvoda vrši na vidljivom dijelu pakovanja, oznakom: "SAMO ZA MEDICINSKU UPOTREBU/IN VITRO DIJAGNOSTIKU/LABORATORIJSKE REAGENSE".
- 3) Veterinarsko-sanitarni uslovi za izgradnju objekta za proizvodnju međuproizvoda, u zavisnosti od proizvoda koji se u objektu proizvodi, su da ima odgovarajuće prostore, prostorije, odnosno opremu za transformaciju nus proizvoda kategorije 3, koji obezbjeđuju kompletiranje faza obrade, odnosno prerade.

UVOZ, PROVOZ I IZVOZ

POGLAVLJE I

POSEBNI ZAHTEJEVI ZA UVOZ U I PROVOZ KROZ TERITORIJU CRNE GORE NUS PROIZVODA KATEGORIJE 3 I OD NJIH DOBIJENIH PROIZVODA

Odjeljak 1.

Pošiljke nus proizvoda kategorije 3 i od njih dobijenih proizvoda za upotrebu u lancu ishrane životinja, osim upotrebe kao hrana za kućne ljubimce ili hrana za krznašice, kao i pošiljke takvih materijala i proizvoda koji se uvoze u Crnu Goru ili provoze preko teritorije Crne Gore treba da ispunjavaju sljedeće zahtjeve:

- a) da se sastoje ili su proizvedene, od nus proizvoda kategorije 3 iz kolone „sirovine” u Tabeli 1 ovog priloga;
- b) da ispunjavaju uslove za uvoz i provoz, iz kolone „Uslovi za uvoz i provoz” u Tabeli 1 ovog priloga;
- c) da potiču iz registrovanog ili odobrenog objekta, koji se nalazi na spisku odobrenih objekata Evropske unije; i
- e) da ih pratiti, tokom prevoza do tačke ulaska u Crnu Goru, gdje se obavljaju veterinarski pregledi, zdravstveni ”sertifikati/ obrasci dokumenata”

Tabela 1

Br.	Proizvod	Sirovine	Uslovi uvoza i provoza
1	Obradeni životinjski proteini, uključujući mješavine i proizvode osim hrane za kućne ljubimce, i kombinovane hrane za životinje koja sadrži obradeni životinjski protein	Nus proizvod kategorije 3 iz člana 8., tačke 1, 2, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12 i .	(a) Obradeni životinjski proteini moraju biti proizvedene u skladu sa Prilogom 5 Poglavlje II Odjeljak 1 i (b) Obradeni životinjski proteini ispunjavaju dodatne zahtjeve iz Odjeljka 2 ovog Poglavlja.
2	Proizvodi od krvi za materijal za hranu za životinje	Nus proizvod kategorije 3 iz člana 8., tačka 1 i tačka 2 i 9.	Proizvodi od krvi moraju biti proizvedeni u skladu sa Prilogom 5 Poglavlje II Odjeljak 2 i poglavlje I. odjeljak 5 ovog Priloga
3	Topljenje masti i riblje ulje	(a) Topljene masti, osim ribljega ulja: Nus proizvod kategorije 3 iz člana 8., tačke 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 i 11. (b) Riblje ulje: Nus proizvod kategorije 3 iz člana 8., tačke 5, 6, 9 i 10.	(a) Topljene masti i riblje ulje treba da budu proizvedeni u skladu sa Prilogom 5 Poglavlje II Odjeljak 3 ; i (b) topljene masti treba da ispunjavaju dodatne zahtjeve iz Odjeljka 3. ovog Poglavlja.
4	Mlijeko, proizvodi na bazi mlijeka i proizvodi dobijeni od mlijeka, kolostrum, proizvodi od kolostruma	(a) Mlijeko, proizvodi na bazi mlijeka: nus proizvod kategorije 3 iz člana 8., tačke 5, 6 i 8; (b) kolostrum, proizvodi od kolostruma: nus proizvod kategorije 3 od živih životinja koje nijesu pokazivale nikakve znake bolesti koja se putem kolostruma prenosi na ljude ili životinje.	Mlijeko, proizvodi na bazi mlijeka, kolostrum i proizvodi od kolostruma ispunjavaju zahtjeve iz Odjeljka 4. ovog Poglavlja.
5	Želatin i hidrolizovani proteini	Nus proizvod kategorije 3 iz člana 8., tačke 1, 2, 5, 6, 7, 9 i 10, kao i u slučaju hidrolizovanih proteina: nus proizvod kategorije 3 iz člana 10., tačke 4, 6 i 11.	Želatina i hidrolizovani proteini moraju biti proizvedeni u skladu sa Prilogom 5 Poglavlje II Odjeljak 5.
6	Dikalcijum fosfat	Nus proizvod kategorije 3 iz člana 8., tačke 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 i 11.	Dikalcijum fosfat mora biti proizveden u skladu sa Prilogom 5 Poglavlje II Odjeljak 6.
7	Trikalcijum fosfat	Nus proizvod kategorije 3 iz člana 8., tačke 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9 i 11.	Trikalcijum fosfat mora biti proizveden u skladu sa Prilogom 5 Poglavlje II Odjeljak 7.
8	Kolagen	Nus proizvod kategorije 3 iz člana 8., tačke 1, 2, 5, 6, 7, 9 i 10.	Kolagen mora biti proizveden u skladu sa Prilogom 5 Poglavlje II Odjeljak 8.
9	Proizvodi od jaja	Nus proizvod kategorije 3 iz člana 10., tačke 5 i 6, kao i tačka 11 (ii)	Proizvodi od jaja moraju biti proizvedeni u skladu sa Prilogom 5 Poglavlje II Odjeljak 9.

Odjeljak 2.

Uvoz obrađenih životinjskih proteina, uključujući mješavine i proizvode koji nijesu hrana za kućne ljubimce koja sadrži obrađene životinjske proteine, i kombinovana hrana za životinje koja sadrži obrađene životinjske protein

Uvoz obrađenih životinjskih proteina vrši se pod sljedećim uslovima:

1. Prije puštanja pošiljke u slobodan promet u Crnoj Gori, veterinarski inspektor uzorkuje obrađene životinjske proteine u pošiljci iz uvoza na graničnom inspeksijskom mjestu radi provjere ispunjenosti opštih zahtjeva iz Priloga 5 (Poglavlje I).

Veterinarski inspektor:

a) uzorkuje svaku pošiljku proizvoda koji se prevoze u rasutom stanju;

b) nasumično uzorkuje pošiljke proizvoda koji su zapakovani u proizvodnom pogonu.

2. Izuzetno od tačke 1 ovog odjeljka, u slučaju negativnih rezultata šest uzastopnih ispitivanja pošiljki u rasutom stanju porijeklom iz jedne zemlje, veterinarski inspektor na graničnom inspeksijskom mjestu može vršiti nasumično uzorkovanje sljedećih pošiljaka u rasutom stanju iz te zemlje.

U slučaju dobijanja pozitivnog rezultata za jedan od nasumičnih uzoraka, obavještava se nadležni organ zemlje porijekla radi preduzimanja odgovarajućih mjera, i o tome obavještava nadležni organ Crne Gore.

U slučaju daljih pozitivnih rezultata istog porijekla, uzorkuje se svaka pošiljku iz tog porijekla do dobijanja negativnih rezultata iz šest uzastopnih ispitivanja.

3. Evidencija o rezultatima uzorkovanja koje je izvršeno na svim pošiljkama koje su bile uzorkovane se čuva najmanje tri godine.

4. Ako se za pošiljku koja se uvozi u Crnu Goru utvrdi da je pozitivna na salmonelu ili ako ne ispunjava mikrobiološke standarde za enterobacteriaceae iz Priloga 5 (Poglavlje I):

a) sa tom pošiljkom postupka se u skladu sa postupcima iz propisa kojim je uređeno veterinarstvo; ili

b) pošiljka se ponovno prerađuje u pogonu za preradu ili dekontaminira odobrenim postupkom. Pošiljka se ne smije pustiti u promet dok se ne obradi i dok se ne izvrši ispitivanje na salmonelu ili enterobacteriaceaeu skladu sa Prilogom 5 (Poglavlje I) i dok se ne dobije negativan rezultat.

Odjeljak 3.

Uvoz topljenih masti

Topljene masti koje se uvoze treba da ispunjavaju sljedeće uslove:

a) da su djelimično ili u cijelosti dobijene od sirovina koje potiču od svinja i dolaze iz zemlje ili dijela zemlje, koji su bili slobodni od slinavke i šapa u posljednja 24 mjeseca i od klasične kuge svinja i afričke kuge svinja u posljednjih 12 mjeseci;

b) da su djelimično ili u cijelosti dobijene od sirovina koje potiču od živine i dolaze iz zemlje ili dijela zemlje, koji su bili slobodni od atipične kuge živine (Newcastle bolesti) i ptičijeg gripa u posljednjih šest mjeseci;

c) da su djelimično ili u cijelosti dobijene od sirovina koje potiču od preživara i dolaze iz zemlje ili dijela zemlje, koji su bili slobodni od slinavke i šapa u posljednja 24 mjeseca i od govede kuge u posljednjih 12 mjeseci; ili

d) koje su, ako je došlo do izbijanja neke od bolesti iz tač. a, b i c ovog odjeljka, prošle jedan od sljedećih postupaka toplotne obrade:

- najmanje 70 °C u trajanju od najmanje 30 minuta; ili

- najmanje 90 °C u trajanju od najmanje 15 minuta.

Subjenti bilježe i čuvaju evidenciju u vezi sa kritičnim kontrolnim tačkama radi praćenja rada pogona, a evidentirani podaci obuhvataju podatke o veličini čestica, kritičnoj temperaturi i, ako je to potrebno, apsolutnom vremenu, pritisku, brzini protoka sirovina i stopi recikliranja masti.

Odjeljak 4

Uvoz mlijeka, proizvoda na bazi mlijeka, proizvoda dobijenih od mlijeka, kolostruma i proizvoda od kolostruma

A. Zahtjevi za uvoz mlijeka, proizvoda na bazi mlijeka, proizvoda dobijenih od mlijeka, kolostruma i proizvoda od kolostruma:

1. Mlijeko, proizvodi na bazi mlijeka i proizvodi dobijeni od mlijeka:

a) treba da budu obrađeni najmanje jednim postupkom obrade iz Priloga 5 (Poglavlje II Odjeljak 4 Dio I tačka B);

b) treba da ispunjavaju zahtjeve iz Priloga 5 (Poglavlje II Odjeljak 4 Dio I tačka B).

B. Zahtjevi za uvoz kolostruma i proizvoda od kolostruma:

1. Kolostrum treba da bude obrađen jednom od HTST obrada i da:

a) nije otpremljen najmanje 21 dan poslije proizvodnje a tokom tog perioda u zemlji izvoznici nije otkriven ni jedan slučaj slinavke i šapa; ili

b) je dopremljen na granično inspeksijsko mjesto ulaska u Crnu Goru najmanje 21 dan poslije proizvodnje, a tokom tog perioda u zemlji izvoznici nije otkriven ni jedan slučaj slinavke i šapa.

2. Kolostrum je dobijeni od goveda, koja potiču sa gazdinstva:

a) zvanično slobodnog od tuberkuloze i zvanično slobodnog od bruceloze ili ne podliježe ograničenju u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom zemlje porijekla kolostruma u pogledu iskorjenjivanja tuberkuloze i bruceloze; i

b) zvanično slobodnog od enzooske leukoze goveda, ili je uključena u službeni sistem kontrole enzooske leukoze goveda, bez kliničkih znaka bolesti i sa negativnim rezultatima laboratorijskog ispitivanja u poslednje dvije godine.

3. Poslije završetka prerade preduzimaju se mjere za sprječavanje kontaminacije kolostruma ili proizvoda od kolostruma.

4. Gotovi proizvod treba da bude označen jasno i vidljivo da sadrži nus proizvode kategorije 3 i tekst: "NIJE ZA ISHRANU LjUDI" i:

a) treba da bude zapakovan u nove kontejnere; ili

b) ako se prevozi u rasutom stanju, kontejneri ili druga prevozna sredstvima prije upotrebe su bili temeljno očišćeni i dezinfikovani.

Odjeljak 5

Uvoz proizvoda od krvi za ishranu životinja za proizvodnju

Proizvodi od krvi, uključujući krv i krvnu plazmu osušene raspršivanjem dobijeni od svinja i namijenjeni ishrani svinja prilikom uvoza treba da ispunjavaju sljedeće zahtjeve:

a) da budu podvrgnuti toplotnoj obradi na temperaturi od najmanje 80 °C u čitavom proizvodu, pri čemu suva krv i krvna plazma ne sadrže više od 8 % vlage sa aktivitetom vode (Aw) manjim od 0,60;

b) da su skladišteni u suvom skladištu na sobnoj temperaturi najmanje šest nedjelja.

POGLAVLJE II

POSEBNI ZAHTJEVI ZA UVOZ I PROVOZ NUS PROIZVODA ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA I DOBIJENIH PROIZVODA ZA UPOTREBU VAN LANCA ISHRANE ŽIVOTINJA ZA PROIZVODNJU, OSIM KRZNAŠICA

Odjeljak 1. Posebni zahtjevi

Uvezena pošiljka nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda za upotrebu van lanca ishrane životinja za proizvodnju i pošiljke u provozu treba da ispunjava sljedeće zahtjeve:

- da sadrži ili da je proizvedena od nus proizvoda životinjskog porijekla iz kolone „Sirovine” u Tabeli 2 ovog priloga;
- da ispunjava uslove za uvoz i provoz iz kolone „Uslovi za uvoz i provoz” iz Tabele 2 ovog priloga;
- da potiče iz registrovanog ili odobrenog objekta koji se nalazi na spisku odobrenih objekata ili pogona Evropske unije; i
- da je prati, tokom prevoza do tačke ulaska u Crnu Goru, gdje se obavljaju veterinarski pregledi, zdravstveni sertifikati/ obrasci dokumenata;

Tabela 2

Br.	Proizvod	Sirovine	Uslovi uvoza i provoza
1	Prerađeni stajnjak, proizvodi dobijeni od prerađenog stajnjaka i guano slijepog miša	Nus proizvod kategorije 2 iz člana 7 tačka 1.	Prerađeni stajnjak, proizvodi dobijeni od prerađenog stajnjaka i guano slijepog miša moraju biti proizvedeni u skladu sa Prilogom 9 Poglavlje I Odjeljak 2.
2	Proizvodi od krvi, osim krvi kopitara, za proizvodnju dobijenih proizvoda za upotrebu van lanca ishrane životinja za proizvodnju	Nus proizvod kategorije 1. iz člana 6 tač. 3 I 4 i nus proizvod kategorije 3 iz člana 8 tačke 1, 2, 4 I 8	Proizvodi od krvi treba da budu proizvedeni u skladu sa Odjeljkom 2 ovog poglavlja.
3	Krv i proizvodi od krvi kopitara	Nus proizvod kategorije 3 iz člana 8 tač. 1, 2, 4 I 8	Krv i proizvodi od krvi treba da ispunjavaju zahtjeve iz Odjeljka 3 ovog poglavlja.
4	Svježe ili rashlađene kože papkara i kopitara	Nus proizvod kategorije 3 iz člana 8., tačka a i tačka 2 alineja 3	Kože moraju ispunjavati zahtjeve iz Odjeljka 4, st. 1 i 4 ovog poglavlja.
5	Obradene kože papkara i kopitara	Nus proizvod kategorije 3 iz člana 8 tačka 1, tačka 2 al. 1 i 3 i tačka 14	Kože moraju ispunjavati zahtjeve iz Odjeljka 4, st. 2, 3 i 4 ovog poglavlja.
6	Lovački trofeji i drugi preparati od životinja	Nus proizvod kategorije 2 iz člana 7 tačka 6, dobijeni od divljih životinja za koje se ne sumnja da su zaražene bolešću koja se prenosi na ljude ili životinje, ili nus proizvod kategorije 3 iz člana 8 tačka 1, tačka 2 alineja 1, 3 i 5 i tačka 14	Lovački trofeji i drugi preparati moraju ispunjavati zahtjeve iz Odjeljka 5 ovog poglavlja.
7	Svinjske čekinje	Nus proizvod kategorije 3 iz člana 8., tačka 2 aineja 4	Svinjske čekinje treba da budu dobijene od životinja koje potiču i koje su zaklane u klanici u zemlji porijekla.
8	Neobrađena vuna i dlaka, proizvedena od životinja, osim svinja	Nus proizvod kategorije 3 iz člana 8., tač. 8 I 14	Neobrađena vuna i dlaka treba da bude: (a) čvrsto zatvorena u pakovanju i suva; i (b) poslata direktno u pogon koji proizvodi dobijene proizvode za upotrebu van lanca ishrane životinja ili u pogon koji obavlja međuradnje, pod uslovima kojima se sprječava širenje patogenih organizama
9	Obradeno perje, dijelovi perja i paperje	Nus proizvod kategorije 3 iz člana 8 tačka 2 alineja 5 i tač. 8 i 14	Obradeno perje ili dijelovi perja treba da ispunjavaju zahtjeve iz Odjeljka 6 ovog poglavlja.
10	Nus proizvodi pčelarstva	Nus proizvod kategorije 3 iz člana 8 tačka 5	(a) Nus proizvodi pčelarstva, koji su namijenjeni za upotrebu u pčelarstvu, osim pčelinjega voska u obliku saća treba da budu podvrgnuti temperaturi od – 12 °C ili nižoj najmanje 24 sata; b) Pčelinji vosak, treba da je prerađen nekom od metoda prerade od 1 do 5 ili metodom prerade 7 iz Priloga 1 Poglavlje III, i da je materijal je rafinisan prije uvoza; c) Pčelinji vosak, osim voska u obliku saća, koji nije namijenjen za ishranu životinja za proizvodnju, treba da je prije uvoza rafinisan ili prerađen nekom od metoda prerade od 1 do 5 ili metodom prerade 7, iz Priloga 1 Poglavlje III.
11	Kosti i proizvodi od kostiju (osim koštanog brašna), rogovi i proizvodi od rogova (osim brašna od rogova) i papci i kopita i proizvodi od papaka i kopita (osim brašna od papaka i kopita) koji nijesunamijenjeni ishrani	Nus proizvod kategorije 3 iz člana 8 tačka, tačka 2 alineja 1 I 3 i tač. 5 i 8	Proizvodi treba da ispunjavaju zahtjeve iz Odjeljka 7 ovog poglavlja..

	životinja, organska đubriva ili oplemenjivači zemljišta		
12	Hrana za kućne ljubimce, uključujući žvakalice za pse	(a) Prerađena hrana za kućne ljubimce i žvakalice za pse: materijali iz člana 42 tačka a alineja 1 i 2; (b) Sirova hrana za kućne ljubimce: materijali iz člana 42 tačka a alineja 3	Hrana za kućne ljubimce i žvakalice za pse treba da budu proizvedeni u skladu sa Prilogom 2 Poglavlje II .
13	Poboljšivači ukusa hrane za kućne ljubimce	Materijali iz člana 42 tačka a	Poboljšivači ukusa treba da budu proizvedeni u skladu sa Prilogom 2 Poglavlje III .
14	Nus proizvodi životinjskog porijekla za proizvodnju hrane za kućne ljubimce, osim sirove hrane za kućne ljubimce i za proizvodnju dobijenih proizvoda za upotrebu van lanca ishrane životinja	(a) Nus proizvod kategorije 3 iz člana 8 tač. 1 do 13; (b) Materijal za proizvodnju hrane za kućne ljubimce: nus proizvod kategorije 1 iz člana 6 tačka 3; (c) Krzno za proizvodnju dobijenih proizvoda, nus proizvod kategorije 3 iz člana 8 tačka 14.	Proizvodi treba da ispunjavaju zahtjeve iz Odjeljka 8 ovog poglavlja.
15	Nus proizvodi životinjskog porijekla koji se koriste kao sirova hrana za kućne ljubimce	Nus proizvod kategorije 3 iz člana 8 tačka 1 i tačka 2 alineja 1 i 2	Proizvodi treba da ispunjavaju zahtjeve iz Odjeljka 8 ovog poglavlja.
16	Nus proizvodi životinjskog porijekla za upotrebu u ishrani krznašica	Nus proizvod kategorije 3 iz člana 8 tač. 1 do 13	Proizvodi moraju ispunjavati zahtjeve iz Odjeljka 8 ovog poglavlja.
17	Topljene masti za upotrebu van lanca ishrane životinja za proizvodnju	(a) Materijal namijenjen za proizvodnju biodizela: materijal kategorije 1, 2 i 3 iz čl. 6, 7. i 8; (b) Materijal za proizvodnju obnovljivih goriva iz Priloga 1 Poglavlja IV Odjeljak 2 tačka J : nus proizvod kategorije 2 i 3 iz čl. 7 i 8; (c) Materijala za proizvodnju organskih đubriva i oplemenjivača zemljišta: nus proizvod kategorije 2 iz člana 7 tač. 3, 4 i tačka 6 alineja 1 i nus proizvod kategorije 3 iz člana 8 osim tačaka 3 i 16; (d) Materijala da druge namjene: nus proizvod kategorije 1 iz člana 8 tač. 2, 3 i 4, nus proizvod kategorije 2 iz člana 7 tač. 3 i 4 i tačka 6 alineja 1 i nus proizvod kategorije 3 iz člana 8 osim tač. 3 i 16.	Topljene masti treba da ispunjavaju zahtjeve iz Odjeljka 9 ovog poglavlja.
18	Derivati masti	(a) Derivati masti za upotrebu van lanca ishrane životinja za proizvodnju: nus proizvod kategorije 1 iz člana 6 tač. 3 i 4, nus proizvod kategorije 2 iz člana 7 tač. 3 i 4 i tačka 6 alineja 1 i nus proizvod kategorije 3 iz člana 8; (b) u slučaju derivata masti za upotrebu kao hrana za životinje: nus proizvod kategorije 3 koji nijesu materijali iz člana 8 tač. 14, 15 i 16	Derivati masti treba da ispunjavaju zahtjeve iz Odjeljka 10 ovog poglavlja.
20	Rogovi i proizvodi od rogova, osim brašna od rogova, i papci i kopita i proizvodi od papaka i kopita, osim brašna od papaka i kopita, za proizvodnju organskih đubriva ili oplemenjivača zemljišta	Nus proizvod kategorije 3 iz člana 8 tač. 1, 2, 8 i 16.	Proizvodi treba da ispunjavati zahtjeve iz Odjeljka 11 ovog poglavlja.

Odjeljak 2.

Uvoz krvi i proizvoda od krvi, osim krvi kopitara, za proizvodnju dobijenih proizvoda za upotrebu izvan lanca ishrane životinja iz uzgoja

Krv od koje su proizvedeni proizvodi od krvi koji su namenjeni za proizvodnju tehničkih proizvoda, osim krvi kopitara, sakuplja se iz odobrenih objekata za klanje, odnosno od živih životinja koje su pod nadzorom veterinarske inspekcije.

Proizvodi od krvi namijenjeni za proizvodnju tehničkih proizvoda koji potiču iz reda Artiodactyla, Perissodactyla i Proboscidea, uključujući i njihove meleze, proizvode se primjenom jednog od sljedećih tretmana kojim se obezbjeđuje odsustvo patogenih mikroorganizama uzročnika bolesti kuge goveda, kuge malih preživara, bolesti doline Rifta i slinavke i šapa, i to:

- 1) toplotnog tretmana na temperaturi od najmanje 65°C u trajanju od najmanje tri sata, koji je praćen provjerom efikasnosti;
- 2) tretmana zračenja gama zracima na 25 kGy, koji je praćen provjerom efikasnosti;
- 3) toplotnog tretmana na temperaturi od najmanje 80°C u celokupnoj masi, koji je praćen proverom efikasnosti;
- 4) tretmana promjene samo pH vrednosti na vrijednost 5 u trajanju od dva sata, koji je praćen provjerom efikasnosti, osim u slučaju životinja Suidae i Tayassuidae.

Ako proizvodi od krvi namijenjeni za proizvodnju tehničkih proizvoda koji potiču iz reda Artiodactyla, Perissodactyla i Proboscidea, uključujući i njihove meleze, nisu tretirani na način propisan u tački 2 ovog odjeljka, ti proizvodi treba da potiču:

- 1) iz područja u kojem nijedan slučaj kuge goveda, kuge malih preživara i groznice doline Rifta nije dijagnostikovao posljednjih 12 mjeseci i u kojima se u posljednjih 12 meseci životinje ne vakcinišu protiv ovih bolesti;
- 2) iz područja u kojem nijedan slučaj slinavke i šapa nije dijagnostikovao posljednjih 12 meseci i u kojem se u posljednjih 12 mjeseci:

- (1) životinje ne vakcinišu protiv te bolesti, ili
- (2) program vakcinacije protiv slinavke i šapa zvanično sprovodi i kontroliše u populaciji domaćih preživara, u kom slučaju se proizvodi od krvi upućuju direktno u objekat za proizvodnju tehničkih proizvoda, pri čemu treba da budu preduzete preventivne mjere radi sprječavanja rizika od širenja bolesti na ljude i životinje, uključujući bezbjedno uklanjanje otpada, odnosno neiskorištenog ili viška materijala.

Pored uslova iz tačke 3 ovog odjeljka, ako se radi o životinjama, osim Suidae i Tayassuidae, proizvodi od krvi treba i da potiču iz područja u kojem nijedan slučaj bolesti vezikularnog stomatitisa i plavog jezika (uključujući sero-pozitivne životinje) nije dijagnostikovao u posljednjih 12 mjeseci i u

kojem se posljednjih 12 mjeseci prijemčive životinje ne vakcinišu protiv ovih bolesti, u kom slučaju se proizvodi od krvi upućuju direktno u objekat za proizvodnju tehničkih proizvoda, pri čemu se preduzimaju preventivne mjere radi sprječavanja rizika od širenja bolesti na ljude i životinje, uključujući bezbjedno uklanjanje otpada, odnosno neiskorištenog ili viška materijala.

Pored uslova iz tačke 3 ovog odjeljka, ako se radi o Suidae i Tayassuidae proizvodi od krvi treba da potiču iz područja u kojem nije dijagnostikovana nijedan slučaj vezikularne bolesti svinja, vezikularnog stomatitisa (uključujući sero-pozitivne životinje), klasične kuge svinja i afričke kuge svinja u posljednjih 12 mjeseci i nije bila sprovedena vakcinacija protiv tih bolesti u posljednjih 12 mjeseci.

U slučaju da proizvodi od krvi namijenjeni za proizvodnju tehničkih proizvoda potiču od živine i drugih vrsta ptica, ti proizvodi se proizvode primjenom jednog od sljedećih tretmana koji obezbjeđuju odsustvo patogenih mikroorganizama uzročnika Newcastle bolesti, odnosno visoko patogene avijarne influence, i to:

- 1) toplotnog tretmana na temperaturi od najmanje 65°C u trajanju od najmanje tri sata, koji je praćen provjerom efikasnosti;
- 2) tretmana zračenjem gama zracima na 25 kGy, koji je praćen provjerom efikasnosti;
- 3) toplotnog tretmana na temperaturi od najmanje 70°C u celokupnoj masi, koji je praćen provjerom efikasnosti.

U slučaju da proizvodi od krvi namijenjeni za proizvodnju tehničkih proizvoda koji potiču od živine i drugih vrsta ptica nisu tretirani postupkom iz tačke 6 ovog odjeljka, ti proizvodi treba da potiču iz područja:

- 1) koje je slobodno od Newcastle bolesti, odnosno visoko patogene avijarne influence, u skladu sa OIE;
- 2) u kojem se u posljednjih 12 mjeseci ne sprovodi vakcinacija protiv avijarne influence;
- 3) u kojem živina i druge vrste ptica od kojih potiču proizvodi nije bila vakcinisana protiv Newcastle bolesti, vakcinom koja je pripremljena od Newcastle soja, koji pokazuje veću patogenost nego lentogeni soj virusa.

Odjeljak 3.

Uvoz krvi i proizvoda od krvi kopitara

Zahtjevi za uvoz krvi i proizvoda od krvi kopitara:

1. Krv treba da ispunjava uslove iz Priloga 1 (Poglavlje 2 tačka 1, 2 i 3)
2. Proizvodi od krvi treba da ispunjavaju uslove iz Priloga 2 (Poglavlje IV tačka 3)

Proizvodi od krvi iz Priloga 2 (Poglavlje IV tačka 3 podtačka b alineja 1) treba da budu proizvedeni od krvi sakupljene od kopitara koji su najmanje tri mjeseca prije datuma sakupljanja, ili ako su mlađi od tri mjeseca, od rođenja, boravili na gazdinstvima pod veterinarskim nadzorom u zemlji u kojoj se sakupljanje vrši, koji su tokom tog perioda i perioda sakupljanja krvi bili slobodni od:

a) kuge konja;

b) venecuelanskog encefalitisa konja, najmanje dvije godine;

c) sakagije (maleus):

- tri godine; ili

- šest mjeseci, ako životinje nijesu pokazivale nikakve kliničke znake sakagije (*Burkholderia mallei*) tokom post- mortem pregleda u klanici, uključujući detaljan pregled sluzokože dušnika, ždrijela, nosnih šupljina i sinusa nakon što je glava bila raspolovljena po sredini i uklonjena nosna pregrada;

d) vezikularnog stomatitisa, najmanje šest mjeseci, za proizvode od krvi osim seruma i plazme.

Odjeljak 4.

Uvoz koža papkara i kopitara

1. Svježa odnosno hladena koža papkara i kopitara može se uvoziti ako:

a) potiče iz zemlje koja je, u zavisnosti od vrste životinja od koje je dobijena:

- najmanje 12 mjeseci prije otpreme bila je slobodna od sljedećih bolesti:

- klasične kuge svinja,

- afričke kuge svinja, i

- kuge goveda; i

- slobodna od slinavke i šapa najmanje 12 mjeseci prije datuma otpreme, i u kojoj nije vršena vakcinacija protiv te bolesti najmanje 12 mjeseci prije otpreme;

b) je dobijena od:

- životinja koje su prije klanja boravile u zemlji porijekla najmanje tri mjeseca, ili od rođenja ako su mlađe od tri mjeseca;

- (papkara koji potiču sa gazdinstva na kojem u posljednjih 30 dana nije dijagnostikovana slinavka i šap, kao ni u krugu poluprečnika od 10 km;

- svinja koje potiču sa gazdinstva na kojem u posljednjih 30 dana nije dijagnostikovana vezikularna bolest svinja, odnosno u poslednjih 40 dana klasična ili afrička kuga svinja, i oko koga u krugu poluprečnika od 10 km u poslednjih 30 dana nije bilo slučaja ovih bolesti; ili

- životinja u klanici za koje je, na osnovu pregleda koji je obavljen u okviru 24 sata pre klanja životinje, dozvoljeno klanje i koje nisu pokazale znake zaraznih bolesti slinavke i šapa, kuge goveda, klasične kuge svinja, afričke kuge svinja ili vezikularne bolesti svinja;

c) su preduzete preventivne mjere za sprječavanje naknadnog zagađenja patogenim uzročnicima..

2. Obradene kože iz Priloga 2 (Poglavlje V tačka C 2) mogu se uvoziti bez ograničenja.

3. Druge obradene kože mogu se uvoziti:

a) ako potiču:

- iz zemlje ili dijela zemlje iz kojeg je dozvoljen uvoz svježeg mesa odgovarajućih vrsta životinja, i ako su kože obrađene na način utvrđen ovim pravilnikom;

- iz zemlje u kojoj su kože obrađene na način utvrđen ovim pravilnikom;

- od kopitara ili preživala, ako je koža obrađena na način utvrđen ovim pravilnikom; i nakon obrade su držane odvojeno najmanje 21 dan; i

b) soljene kože koje se prevoze brodom, ako su obrađene na način utvrđen ovim pravilnikom; i nakon obrade su držane odvojeno tokom prevoza najmanje 14 dana ako je koža suvo soljena ili vlažno soljena najmanje 14 dana prije otpreme ili sedam dana ako je koža soljena najmanje sedam dana u morskoj soli sa dodatkom 2 % natrijum karbonata prije uvoza, i ako zdravstveni sertifikat koji prati pošiljku potvrđuje takvu obradu i trajanje prevoza.

4. Svježe, hladene ili obrađene kože papkara i kopitara se uvoze u zapečaćenim kontejnerima, dramskim vozilima, željezničkim vagonima ili u balama.

Odjeljak 5.

Uvoz lovačkih trofeja i drugih preparata od životinja

Lovački trofeji i drugi preparati od životinja treba da idpunjavaju prilikom uvoza sljedeće zahtjeve:

1. Lovački trofeji ili drugi preparati od životinja koji ispunjavaju uslove iz Priloga 2 (Poglavlje VI tač. A i B1.) iz mogu se uvoziti bez ograničenja.

2. Obradeni lovački trofeji ili drugi preparati od ptica, papkara i kopitara, koji se isključivo sastoje od kostiju, rogova, papaka i kopita, kandži, zuba ili kože, mogu se uvoziti iz zemalja ako ispunjavaju zahtjeve iz Priloga 2 (Poglavlje VI tačke B1 i B 2)

Suvo soljene ili vlažno soljene kože koje se prevoze brodom ne treba soliti 14 dana prije otpreme ako su soljene 14 dana prije uvoza.

3. Lovački trofeji ili drugi preparati od ptica, papkara i kopitara koji sadrže čitave anatomske dijelove i koji nijesu bili obrađeni, mogu su uvoziti:

- a) potiču od životinja iz područja na kome nisu na snazi mjere za sprječavanje širenja, suzbijanje i iskorjenjivanje zaraznih bolesti životinja na koje su ove vrste životinja prijemčive;
- b) ako su zapakovani u pojedinačnu, u posebnu prozirnu ambalažu koja sprječava naknadno zagađenje, uz preduzimanje potrebnih mjera za sprječavanje zagađenja kontaktom sa drugim proizvodima životinjskog porijekla.

Odjeljak 6.

Uvoz obrađenog perja, dijelova perja i paperja

Obrađeno perje, dijelovi perja i paperje može se uvoziti:

- a) obrađeno ukrasno perje, obrađeno perje koje prevoze putnici za ličnu upotrebu ili pošiljke obrađenog perja ili paperja koje su namijenjene pojedincima za neindustrijske potrebe; ili
- b) ako ih prati komercijalni dokument u kojem se navodi da su perje i dijelovi perja ili paperje obrađeni parom ili drugom metodom kojom se sprječavaju rizici, i ako su čvrsto zatvoreni u pakovanju i suvi;
- c) ako u komercijalnom dokumentu nije navedeno da su mašinski oprani i obrađeni vrućom parom na temperaturi od 100 °C u najmanje 30 minuta, šalju se u registrovani objekat na obradu.

Odjeljak 7

Uvoz kostiju i proizvoda od kostiju, osim koštanog brašna, rogova i proizvoda od rogova, osim brašna od rogova i papaka i kopita i proizvoda od papaka i kopita osim brašna od papaka i kopita, koji nijesu namijenjeni za hranu za životinje, organska đubriva ili oplemenjivače zemljišta

1. Kostii i proizvodi od kostiju, osim koštanog brašna, rogovi i proizvodi od rogova, osim brašna od rogova i papci i kopita i proizvodi od papaka i kopita osim brašna od papaka i kopita mogu se uvoziti za proizvodnju dobijenih proizvoda za upotrebu van lanca ishrane životinja:

- a) ako su osušeni prije izvoza u Crnu Goru, i ako nijesu rashlađeni ili zamrznuti;
- b) ako se prevoze samo kopnom i morem iz zemlje porijekla direktno do ulaznog graničnog inspekcijskog mjesta u Crnu Goru, i ako nijesu pretovareni ni u jednoj luci ili ni na jednom mjestu van Crne Gore;
- c) ako se nakon dokumentacijskog pregleda prevoze direktno u registrovani objekat odredišta.

2. Svaku pošiljku treba da prati komercijalni dokument sa pečatom nadležnog organa koji vrši nadzor u objektu porijekla, koji sadrži podatke o:

- a) zemlji porijekla;
 - b) nazivu proizvodnog objekta ili pogona;
 - c) vrsti proizvoda (sušene kosti/proizvodi od sušenih kostiju/sušeni rogovi/proizvodi od sušenih rogova/sušeni papci i kopita/proizvodi od sušenih papaka i kopita); i
 - d) potvrdu da je proizvod:
 - dobijen od zdravih životinja zaklanih u klanici;
 - sušen 42 dana na prosječnoj temperaturi od najmanje 20 °C;
 - prije sušenja zagrijavan jedan sat na temperaturu u središtu od najmanje 80 °C;
 - prije sušenja obrađen pepelom u trajanju od jednog sata na temperaturi u središtu od najmanje 800 °C;
 - prije sušenja prošao postupak zakisjeljavanja tako da je pH održavan na vrijednosti nižoj od 6 u središtu najmanje jedan sata, i da nije namijenjen preusmjeravanju za upotrebu u hrani, hrani za životinje, organskim đubrivima ili oplemenjivačima zemljišta.
3. Prilikom otpreme u Crnu Goru, materijal mora biti zatvoren u zapečaćenim kontejnerima ili vozilima, ili se prevoziti brodom u rasutom stanju. Ako se material prevozi u kontejnerima, na kontejnerima i na svim dokumentima koja prate pošiljku moraju da budu navedeni ime i adresa registrovanog objekta odredišta.
4. Nakon veterinarskih pregleda materijal se prevozi direktno u registrovani objekat odredišta.

Odjeljak 8

Uvoz nus proizvoda životinjskog porijekla za proizvodnju hrane za krznašice, hrane za kućne ljubimce, osim sirove hrane za kućne ljubimce, i dobijenih proizvoda za upotrebu van lanca ishrane životinja za proizvodnju

Nus proizvodi životinjskog porijekla namijenjeni za proizvodnju hrane za krznašice, hrane za kućne ljubimce, osim sirove hrane za kućne ljubimce, i dobijen proizvod za upotrebu van lanca ishrane životinja za proizvodnju mogu se uvoziti:

- 1. ako su bili duboko zamrznuti u pogonu porijekla ili konzervisani na način kojim se sprečava njihovo kvar od otpreme do isporuke u objekat odredišta;
- 2. ako su preduzete sve zaštitne mjere za sprečavanje kontaminacije patogenim uzročnicima bolesti;
- 3. ako su zapakovani u novu ambalažu kojom se onemogućava curenje sadržaja ili ambalažu koja je prije upotrebe bila očišćena i dezinfikovana;
- 4. ako su nakon veterinarskih pregleda prevezeni direktno:
 - a) u pogon za proizvodnju hrane za kućne ljubimce ili registrovani objekat, koji je dao garanciju da će nus proizvodi životinjskog porijekla biti upotrijebljeni samo za proizvodnju proizvoda za koje je taj objekat registrovan ili odobren, i da neće biti otpremljeni iz objekta ili pogona u neobrađenom stanju, osim za direktno odlaganje kao otpad;
 - b) u odobreni objekat u kome se nus proizvodi životinjskog porijekla nakon sakupljanja razvrstavaju, rasijećaju, hlade, smrzavaju, sole, uklanja koža ili specifični rizični materijal;
 - c) registrovanom korisniku ili u sabimi centar, koji su dali garanciju da će se nus proizvodi životinjskog porijekla upotrijebiti samo u svrhe za koje je dozvoljen uvoz; ili
 - d) u odobreni objekat za preradu nus proizvoda životinjskog porijekla sterilizacijom pod pritiskom, metodama prerade ili alternativnim metodama; i
- 5. Nus proizvod kategorije 1 koji su dobijeni od životinja koje su bile podvrgnute nepropisnom liječenju ili su im date nedozvoljene supstance ili proizvodi ili su nedozvoljeno liječene, za proizvodnju hrane za kućne ljubimce:
 - a) ako je zamrznut treba da bude prije unosa u Crnu Goru označene oznakom u obliku krsta od tečnog uglja ili aktivnog uglja na spoljašnjim stranama svakog zamrznutog bloka ili, ako se sirovine prevoze u paletama koje nijesu razdijeljene na odvojene pošiljke tokom prevoza u odredišni pogon za proizvodnju hrane za kućne ljubimce, na svim spoljnim stranicama svake palete, na način da oznaka prekriva barem 70 % dijagonalne dužine strane zamrznutog bloka i da je široka barem 10 cm;
 - b) ako nije zamrznut treba da bude prije unosa u Crnu Goru označene tečnim ugljem ili ugljem u prahu, na način da je ugulj jasno vidljiv na materijalu;
 - c) prevozi se direktno u:
 - objekat za proizvodnju hrane za kućne ljubimce iz tačke 4 podtačka a ovog odjeljka; ili
 - odobreni objekat iz tačke 4 podtačka b ovog odjeljka, i iz njega direktno u pogon za proizvodnju hrane za kućne ljubimce iz alineje 1 ove podtačke, pod uslovom da se u tom objektu:
 - postupa samo sa materijalom iz ove tačke, ili

- postupa samo sa materijalom koji je namijenjen za pogon za proizvodnju hrane za kućne ljubimce iz alineje 1 ove podtačke; i
 - d) sirovine prolaze postupak za uklanjanje oznaka iz podtač. a i b jedino u određenom objektu za proizvodnju hrane za kućne ljubimce i neposredno prije upotrebe materijala za proizvodnju hrane za kućne ljubimce u skladu sa uslovima iz Priloga 2 Poglavlje II koji se primjenjuju na hranu za kućne ljubimce koja se proizvodi od nus proizvoda kategorije 3;
Sve sirovine u pošiljci moraju da budu označene na način utvrđen u podtač. a i b, ove tačke, oznake treba da budu vidljive od otpreme do isporuke objektu za proizvodnju hrane za kućne ljubimce.
6. U određinom pogonu za proizvodnju hrane za kućne ljubimce sirovine iz tačke 5 ovog odjeljka, skladište se prije proizvodnje, upotrebljavaju i odlažu pod propisanim uslovima, koji omogućavaju službenu kontrolu količina primljenog, upotrijebljenog u proizvodnji i materijala, odloženog kao otpad. Nadležni organ može odobriti skladištenje tih materijala zajedno sa nus proizvodima kategorije 3.

Odjeljak 9

Uvoz topljenih masti za upotrebu van lanca ishrane životinja iz uzgoja

Topljene masti koje nijesu namijenjene za proizvodnju hrane za životinje za proizvodnju, kozmetičkih proizvoda, lijekova ili medicinskih sredstava mogu se uvoziti pod sljedećim uslovima:

a) ako su dobijene od:

- nus proizvoda životinjskog porijekla kategorije 1, kategorije 2 i kategorije 3 za proizvodnju biodizela ili oleohemijskih proizvoda;
- nus proizvod kategorije 2 iz člana 7 tač. 1, 2, 6, alineja ovog pravilnika 1 ili materijala kategorije 3, osim nus proizvod iz člana 8 tač. 3 i 16 ovog pravilnika, za proizvodnju organskih đubriva i oplemenjivača zemljišta;
- nus proizvod kategorije 2 iz člana 9 ovog pravilnika. i nus proizvod kategorije 3 i člana 8 ovog pravilnika, za proizvodnju obnovljivih goriva iz tačke iz Priloga 1 (Poglavlje IV);
- nus proizvod kategorije 1 iz člana 8 ovog pravilnika, nus proizvod kategorije 2. iz člana 7. 3 i 4 i 6 alineja 1 ovog pravilnika ili nus proizvod kategorije 3, osim nus proizvod iz člana 8 tač. 3 i 16 ovog pravilnika, u slučaju drugih materijala;
- ako su prerađene metodom prerade 1 (sterilizacija pod pritiskom) ili nekom drugom metodom prerade iz Priloga 1 (Poglavlje III);

c) ako su iz masti porijeklom od preživara, uklonjene nerastvorljive nečistoće koje prekoračuju 0,15 % mase;

d) ako su, prije otpreme u Crnu Goru, označene tako da je postignuta najmanja koncentracija GTH-a iz Priloga 1 (Poglavlje V tačka 1 podtačka b);

e) ako se, nakon veterinarskih pregleda prevoze direktno u određeni registrovani objekat pod uslovima kojima se sprječava njihova kontaminacija; i

f) ako na ambalaži ili kontejneru nose etikete sa tekстом: „NIJE ZA ISHRANU LJUDI ILI ŽIVOTINJA“.

Odjeljak 10

Uvoz derivata masti

1. Derivati masti mogu se uvoziti ako je u zdravstvenom sertifikatu koji prati pošiljku navedeno sljedeće:

a) kategorija nus proizvoda od koje su derivati masti proizvedeni;

b) ako su derivati masti proizvedeni od nus proizvoda kategorije 2:

- da su proizvedeni upotrebom metode koja ispunjava standarde jednog od postupaka iz stava 1 iz Priloga 2 (Poglavlje XI); i

- da će se proizvodi upotrebljavati samo u organskim đubrivima ili poboljšivačima tla, ili za druge upotrebe van lanca ishrane životinja za proizvodnju, osim za proizvodnju kozmetičkih i farmaceutskih proizvoda, i medicinskih sredstava;

c) ako su derivata masti proizvedeni od nus proizvoda kategorije 1, da se ne smiju upotrijebiti u organskim đubrivima ili poboljšivačima tla, kozmetičkim i farmaceutskim proizvodima, i medicinskim sredstvima, a mogu se upotrebljavati za druge potrebe van lanca ishrane životinja iz uzgoja.

2. Zdravstveni sertifikat iz tačke 1 ovog odjeljka sa daje veterinarskom inspektoru na graničnom inspeksijskom mjestu na prvoj tački ulaska robe u Crnu Goru, i nakon toga pošiljku mora da prati kopija tog dokumenta do dolaska u određeni objekat.

3. Poslije veterinarskih pregleda, derivati masti prevoze se direktno u određeni registrovani objekat ili pogon.

Odjeljak 11.

Uvoz rogova i proizvoda od rogova, osim brašna od rogova, i papaka i kopita i proizvoda od papaka i kopita, osim brašna od papaka i kopita, koji su namijenjeni za proizvodnju organskih đubriva ili oplemenjivača zemljišta

Rogovi i proizvodi od rogova, osim brašna od rogova, i papci i kopita i proizvodi od papaka i kopita, osim brašna od papaka i kopita, namijenjeni za proizvodnju organskih đubriva ili oplemenjivači zemljišta, mogu se uvoziti pod sljedećim uslovima:

1. ako su proizvedeni u skladu sa Prilogom 2 (Poglavlje XII); i

2. ako su, poslije veterinarskih pregleda, prevezeni direktno u odobreni ili registrovani objekat ili pogon.

POGLAVLJE III

POSEBNA PRAVILA ZA ODREĐENE UZORKE

Odjeljak 1

Uzorci za istraživanja i dijagnostiku

Uzorci za istraživanja i dijagnostiku, i svi proizvodi dobijeni upotrebom tih uzoraka, osim ako se čuvaju za referentne potrebe ili ponovno otpremaju u zemlju porijekla, odlažu se:

a) kao otpad, spaljivanjem;

b) sterilizacijom pod pritiskom i naknadnim odlaganjem ili upotrebom u skladu sa čl. 11 do 13 ovog pravilnika; ili

c) u skladu sa Prilogom 3 (Poglavlje I Odjeljak 1. tačka 4. podtačka b) ako:

- količine ne prekoračuju 2000 ml; i

- da su uzroci ili od njih dobijeni proizvodi proizvedeni i otpremljeni iz zemalja ili dijelova zemalja iz kojih je dozvoljen uvoz svježeg mesa domaćih goveda.

Odjeljak 2.

Trgovački uzorci

1. Uvoz i provoz trgovačkih uzoraka može se vršiti pod sljedećim uslovima:

a) ako trgovački uzorci potiču iz zemalja iz kojih je dozvoljen uvoz trgovačkih uzoraka u Evropsku uniju;

b) ako ih prati zdravstveni sertifikat; i

- c) ako se poslije veterinarskih pregleda prevoze direktno u odobreni ili registrovani objekat ili pogon naveden u odobrenju za uvoz.
2. Trgovački uzorci, osim ako se čuvaju u referentne svrhe, se:
- odložu ili upotrebljavaju u skladu sa čl. 11., 12. i 13 ovog pravilnika; ili
 - ponovno otpremaju u zemlju porijekla.
3. Ako se trgovački uzorci koriste za ispitivanje mašina, ispitivanje se vrši:
- uz pomoć za to predviđene opreme; ili
 - pomoću opreme koja se čisti i dezinfikuje prije upotrebe za druge namjene.
- Tokom prevoza u odobreni ili registrovani objekat, trgovački uzorci moraju da budu zapakovani u nepropusnim kontejnerima.

Odjeljak 3. Izložbeni predmeti

1. Uvoz i provoz izložbenih predmeta vrši se u skladu sa sljedećim uslovima:
- da potiču iz zemalja iz kojih je dozvoljen uvoz izložbenih predmeta u Evropsku uniju;
 - da je njihovo unošenje Crne Gore unaprijed odobrio Nadležni organ;
 - poslije veterinarskih pregleda, izložbeni predmeti se šalju direktno odobrenom korisniku.
2. Svaka pošiljka mora da bude zapakovana u ambalaži kojom se sprječava curenje sadržaja, i mora da je pratiti komercijalni dokumenat u kojem su navedeni sljedeći podaci:
- opis nus proizvoda i vrsta životinje od koje potiče;
 - kategorija nus proizvoda;
 - količina nus proizvoda;
 - mjesto otpreme nus proizvoda;
 - ime i adresa pošiljaoca;
 - ime i adresa primaoca; i
 - detalji kojima se omogućava identifikacija odobrenja Uprave.
3. Nakon izložbe ili umjetničke aktivnosti, izložbeni predmeti se:
- ponovo otpremaju u zemlju porijekla;
 - otpremaju u drugu zemlju, ako je otpremu unaprijed odobrio nadležni organ zemlje odredišta; ili
 - odlažu u skladu sa čl.11., 12. i 13 ovog pravilnika.

POGLAVLJE IV POSEBNI ZAHTEVI ZA ODREĐENO KRETANJE NUS PROIZVODA ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA

Odjeljak 1 Uvoz određenih nus proizvoda kategorije 1

Nus proizvod iz člana 52 ovog pravilnika uvozi se pod sljedećim uslovima:

- da ima etiketu pričvršćenom na pakovanju, kontejneru ili vozilu sa natpisom „Zabranjeno za upotrebu u hrani, hrani za životinje, đubrivima, kozmetičkim proizvodima i lijekovima, i medicinskim sredstvima”.
- da se neiskorišćeni materijal ili višak materijala upotrebljava i odlaže u skladu sa članom 12 ovog pravilnika.

Odjeljak 2. Uvoz određenih materijala koji nijesu namijenjeni za ishranu životinja za proizvodnju

1. Dozvoljen je uvoz sljedećih materijala za upotrebu koje nijesu za ishranu kopnenih životinja za proizvodnju, osim za ishranu krznašica, pod uslovom da ne postoji rizik od širenja bolesti koje se mogu prenijeti na ljude ili životinje:
- nus proizvoda životinjskog porijekla dobijenih od vodenih životinja i proizvoda dobijenih od vodenih životinja;
 - vodenih beskičmenjaka i preradevina od vodenih beskičmenjaka;
 - kopnenih beskičmenjaka, uključujući njihove oblike preobražaja, kao što su larve, i od njih dobijenih proizvoda;
 - proizvoda koje proizvode životinje kao što su riblja ikra;
 - nus proizvod kategorije 3 uključujući životinje i njihove dijelove iz zooloških redova Rodentia i Lagomorpha.
2. Uvoz pošiljaka materijala iz tačke 1 ovog dijela odvija se u skladu sa zahtjevima iz zdravstvenih sertifikata, u skladu sa nacionalnim pravilima.

PRILOG 12

SAKUPLJANJE, PREVOZ I SLJEDLJIVOST

POGLAVLJE I SAKUPLJANJE I PREVOZ

Odjeljak 1. Vozila i kontejneri

- Od početne tačke u proizvodnom lancu iz člana 9 stav 1 ovog pravilnika, nus proizvodi životinjskog porijekla i od njih dobijeni proizvodi, osim neprerađenog stajnjaka koji se prevozi između dva mjesta na istom gazdinstvu ili između gazdinstva i korisnika sakupljaju se i prevoze u zapečaćenom novom pakovanju ili u nepropusnim kontejnerima sa poklopcem ili vozilima.
- Vozila i kontejneri za višekratnu upotrebu, kao i oprema i pribor koji dolaze u dodir sa nus proizvodima životinjskog porijekla i dobijenim proizvodima treba da se:
 - očistite i osuše prije upotrebe;
 - održavaju čistim;
 - očiste, operu i dezinfikuju poslije svake upotrebe.
- Radi sprječavanja unakrsnog zagađenja, u kontejnerima za višekratnu upotrebu sakuplja se, prevozi i skladišti ista kategorija nus proizvoda životinjskog porijekla ili dobijenih proizvoda.
- Materijal za pakovanje nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda za jednokratnu upotrebu spaljuje se ili na drugi način uništava, u skladu sa propisima kojima se uređuje zaštita životne sredine.

Odjeljak 2

Temperaturni uslovi

- 1) Prevoz nus proizvoda životinjskog porijekla namijenjenih za proizvodnju hrane za životinje ili sirove hrane za kućne ljubimce obavlja se pod odgovarajućim temperaturnim uslovima, kako bi se spriječio rizik za zdravlje životinja i ljudi.
- 2) Prije preuzimanja, nus proizvod kategorije 3 koji je namijenjen za proizvodnju hrane za životinje ili hrane za kućne ljubimce, njegovo skladištenje i prevoz treba da bude u ohlađenom stanju od najviše +4°C ili zamrznut, osim u slučaju ishrane životinja za proizvodnju hranom biljnog porijekla u skladu sa Prilogom 1.
- 3) Ako za materijal nijesu obezbjeđeni temperaturni uslovi iz stava 2 ovog člana, taj materijal treba da se preradi u roku od 24 sata od isporuke.
- 4) U vozilima koja se koriste za prevoz materijala u rashlađenom stanju treba da se održava odgovarajuća temperatura tokom čitavog prevoza i obezbijedi njeno praćenje.

Odjeljak 3.

Odstupanje u pogledu sakupljanja i prevoza nus proizvoda kategorije 3, koji sadrži mlijeko, proizvode na bazi mlijeka i proizvode dobijene od mlijeka

Na sakupljanje i prevoz nus proizvoda kategorije 3 koji sadrži mlijeko, proizvode na bazi mlijeka i proizvode dobijene od mlijeka, prilikom povraćaja iz prometa u odobrene objekte za preradu mlijeka, ne primjenjuju se zahtjevi za vozila i kontejnere dati u odjeljku 1 ovog poglavlja.

Odjeljak 4.

Odstupanje u pogledu sakupljanja i prevoza stajskog đubriva

Izuzetno od odjeljka 1 ovog poglavlja, sakupljanje i prevoz neprerađenog stajnjaka koji se prevozi između dva mjesta na istom gazdinstvu ili između gazdinstva i korisnika vrše se pod drugačijim uslovima, na način na koji se sprečavaju neprihvatljivi rizici po javno zdravlje i zdravlje životinja.

POGLAVLJE II

IDENTIFIKACIJA

- 1) Utovar, pretovar, istovar i prevoz nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda, osim prevoza ugostiteljskog otpada nus proizvoda kategorije 3 i neprerađenog stajnjaka koji se obavlja između dva mjesta na istom gazdinstvu ili između gazdinstva i korisnika, obavlja se na način kojim se obezbeđuje da nus proizvod kategorije 1, nus proizvod kategorije 2 i nus proizvod kategorije 3, kao i dobijeni proizvodi, budu na odgovarajući način obilježeni i držani odvojeno i prepoznatljivo. Tekst kojim se obilježavaju pošiljke nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda, vozila i kontejneri i druga ambalaža u prometu treba da bude u boji koja zavisi od kategorije materijala, i to:
 - za nus proizvod kategorije 1, crna boja,
 - za nus proizvod kategorije 2, osim stajskog đubriva i sadržaja sistema za varenje, žuta boja,
 - za nus proizvod kategorije 3, zelena boja koja u sebi sadrži veliku količinu plave boje, čime se obezbeđuje jasna razlika od drugih zelenih boja.
- 2) Tokom prevoza i skladištenja, na oznaci pričvršćenju na vozilo, kontejner i drugu ambalažu se:
 - a) jasno i vidljivo istakne kategorija nus proizvoda životinjskog porijekla, odnosno za prerađene proizvode kategorija nus proizvoda životinjskog porijekla od kojih je proizvod dobijen;
 - b) označi tekst, u zavisnosti od kategorije nus proizvoda, i to:
 - za nus proizvod kategorije 3, oznaka: "NIJE ZA ISHRANU LjUDI",
 - za nus proizvod kategorije 2, osim stajnjaka i sadržaja digestivnog trakta, i dobijene proizvode od nus proizvoda kategorije 2, oznaka: "NIJE ZA ISHRANU ŽIVOTINJA",
 - za nus proizvode kategorije 2 koji je namijenjen za ishranu životinja u skladu sa ovim pravilnikom, oznaka: "ZA ISHRANU.....", s tim što poslije riječi: "ISHRANU" treba navesti naziv vrste životinja za čiju ishranu je pošiljka namijenjena,
 - za nus proizvode kategorije 1 i dobijene proizvode od nus proizvode kategorije 1, oznaka: "SAMO ZA UNIŠTENJE",
 - za proizvodnju hrane za kućne ljubimce, oznaka: „SAMO ZA PROIZVODNJU HRANE ZA KUĆNE LJUBIMCE“;
 - za proizvodnju dobijenih proizvoda iz člana 42 ovog pravilnika: „SAMO ZA PROIZVODNJU DOBIJENIH PROIZVODA. NIJE ZA ISHRANU LJUDI ILI ŽIVOTINJA, NITI ZA UPOTREBU NA ZEMLJIŠTU“;
 - za mlijeko, proizvoda na bazi mlijeka, proizvode dobijenih od mlijeka, kolostruma i proizvoda od kolostruma, tekst: „NIJE ZA ISHRANU LJUDI“;
 - za želatin proizveden od nus proizvoda kategorije 3, oznaka: „ŽELATIN ZA ISHRANU ŽIVOTINJA“;
 - za kolagen proizveden od nus proizvoda kategorije 3, oznaka: „KOLAGEN ZA ISHRANU ŽIVOTINJA“;
 - za sirovu hranu za kućne ljubimce, oznaka: „HRANA SAMO ZA KUĆNE LJUBIMCE“;
 - za ribu i proizvode od ribe namijenjene za ishranu riba, prerađene i upakovane prije distribucije, jasno i čitljivo napisani ime i adresa proizvodnog objekta porijekla, i:
 - za riblje brašno od ribe iz ulova, oznaka: „SAMO RIBLJE BRAŠNO OD ULOVLJENE RIBE - MOŽE SE UPOTREBLJAVATI ZA ISHRANU SVIH VRSTA RIBA IZ UZGOJA“;
 - za riblje brašno od ribe iz uzgoja, oznaka: „SAMO RIBLJE BRAŠNO OD RIBA IZ UZGOJA VRSTE [...] - MOŽE SE UPOTREBLJAVATI SAMO ZA ISHRANU DRUGIH VRSTA RIBA IZ UZGOJA“;
 - za riblje brašno od ribe iz ulova i iz uzgoja, oznaka: „RIBLJE BRAŠNO OD RIBA IZ ULOVA I IZ UZGOJA VRSTE [...] - MOŽE SE UPOTREBLJAVATI SAMO ZA ISHRANU DRUGIH VRSTA RIBA IZ UZGOJA“;
 - za proizvoda od krvi kopitara koji nijesu namijenjeni ishrani životinja, oznaka: „KRV I PROIZVODI OD KRVI KOPITARA, NIJE ZA ISHRANU LjUDI I ŽIVOTINJA“;
 - za rogove, proizvode od rogova, papke i kopita i proizvode od papaka i kopita i drugih materijala za proizvodnju organskih đubriva i oplemenjivača zemljišta u skladu sa Prilogom 2 (Poglavljem XII oznaka: „NIJE ZA ISHRANU LjUDI I ŽIVOTINJA“);
 - u slučaju organskih đubriva i oplemenjivača zemljišta, oznaka: „ORGANSKO ĐUBRIVO I OPLEMENJIVAČ ZEMLJIŠTA/SPRIJEČITI PRISTUP ŽIVOTINJAMA ZA PROIZVODNJU TRETIRANOM ZEMLJIŠTU 21 DAN OD DANA PRIMJENE“;
 - za materijala koji se koristi za ishranu životinja u skladu sa Prilogom 5, ime i adresa sabirnog centra i oznaka: „NIJE ZA ISHRANU LJUDI“;
 - za stajnjak i sadržaj digestivnog trakta, oznaka: "STAJNjAK",

- za međuproizvode, na spoljnoj ambalaži, oznaka: „SAMO ZA LJEKOVE/ VETERINARSKE LJEKOVE/ MEDICINSKA SREDSTVA/ AKTIVNE MEDICINSKE PROIZVODE NAMIJENJENE ZA IMPLANTACIJU/ IN VITRO DIJAGNOSTIČKA MEDICINSKA SREDSTVA/ LABORATORIJSKE REAGENSE”;
 - za uzorke za istraživanja i dijagnostiku, oznaka: „ZA ISTRAŽIVAČNJE I DIJAGNOSTIKU”;
 - za trgovačke uzorke, oznaka: „TRGOVAČKI UZORAK KOJI NIJE ZA ISHRANU LJUDI”, umjesto teksta iz tačke 2 podtačka a) ovog odjeljka,
 - za izložbene predmete, oznaka: „IZLOŽBENI PREDMET KOJI NIJE ZA ISHRANU LJUDI” umjesto teksta iz stava 2 tačka a);
 - za riblje ulje za proizvodnju lijekova iz Priloga 2 (Poglavljja XIII., tekst: ”Riblje ulje za proizvodnju lijekova.” umjesto teksta iz stava 2 tačka a),
 - za stajsko đubrivo obrađeno krečom u skladu sa Prilogom 1 (Poglavljje IV Odjeljak 2 tačka I.) oznaka: ”MJEŠAVINA STAJSKOG ĐUBRIVA I KREČA”;
 - za prerađeno stajsko đubrivo koje je pretrpjelo obradu iz Priloga 8 (Poglavljje I Odljekak 2 tač. b) i c)), oznaka: ”PRERAĐENO STAJSKO ĐUBRIVO”;
- c) Oznaka iz tačke b) ovog poglavlja alineja 14 nije potrebna za organska đubriva i oplemenjivače zemljišta:
- u pakovanjima za direktnu prodaju mase do 50 kg, koja su namijenjena krajnjem korisniku;
 - u velikim vrećama mase do 1000 kg, ako je na vrećama navedeno da proizvod nije namijenjen za primjenu na zemljištu kojem životinje za proizvodnju imaju pristup.
- 3) Izuzetno od tač. 1 i 2 ovog poglavlja ne primjenjuju se na:
- a) označavanje nus proizvoda kategorije 3, koji sadrži mlijeko, proizvode na bazi mlijeka i proizvode objiene od mlijeka, od strane subjekata koji posluju u odobrenim objektima za prerađu mlijeka, kada primaju proizvode koje su prethodno isporučili i koji su im vraćeni, a posebno od kupaca;
 - b) označavanje stajskog đubriva, koje se prevozi između dva mjesta na istom gazdinstvu ili između gazinstava i korisnika;
 - c) kombinovane hrane za životinje, proizvedene od nus proizvoda životinjskog porijekla ili dobijenih proizvoda, upakovane i stavljene na tržište kao hrana za životinje.
- 4) Za sakupljanje i skladištenje nus proizvoda životinjskog porijekla, osim ugostiteljskog otpada nus proizvoda kategorije 3, u objektima u kojima oni nastaju treba da bude obezbijeđen odgovarajući broj kontejnera, u zavisnosti od kapaciteta objekta, koji su obilježeni na sledeći način:
- a) kontejner za sakupljanje nus proizvoda kategorije 1 treba da bude vidljivo i trajno obilježen oznaka: "kategorija 1", slovima crne boje;
 - b) kontejner za sakupljanje nus proizvoda kategorije 2 treba da bude vidljivo i trajno obilježen oznaka: "kategorija 2", slovima žute boje;
 - c) kontejner za sakupljanje nus proizvoda kategorije 3 treba da bude vidljivo i trajno obilježen oznaka: "kategorija 3", slovima zelene boje koja u sebi sadrži veliku količinu plave boje, čime se obezbeđuje jasna razlika od drugih zelenih boja.
- Ako se u istom kontejneru sakuplja, skladišti i prevozi nus proizvod kategorije 1 pomiješan sa nus proizvodima kategorije 2 ili nus proizvodima kategorije 3 ili sa obje kategorije, kontejner se obilježava na način koji je propisan za obeležavanje nus proizvoda kategorije 1, a ako se u istom kontejneru sakuplja, skladišti i prevozi nus proizvod kategorije 2 pomiješan sa nus proizvodima kategorije 3, kontejner se obilježava na način koji je propisan za obilježavanje nus proizvoda kategorije 2.
- Sakupljanje i skladištenje nus proizvoda životinjskog porijekla može se obavljati isključivo u međuobjektima, u zavisnosti od kategorije nus proizvoda, i to:
- 1) za nus proizvod kategorije 1, u međuobjektima za nus proizvod kategorije 1;
 - 2) za nus proizvod kategorije 2, osim stajnjaka, u međuobjektima za nus proizvod kategorije 2;
 - 3) za nus proizvod kategorije 3, u međuobjektima za nus proizvod kategorije 3.
- Skladištenje dobijenih proizvoda vrši se isključivo u objektima za skladištenje.

POGLAVLJE III PROPRATNA DOKUMENTACIJA

- 1) Posijle završetka utovara nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda izdaje se potvrda o isporuci, u najmanje tri primjerka, od čega je jedan primerak original koji prati pošiljku tokom prevoza i zadržava je primalac, a ostali primerci su kopije, čiji jedan primjerak zadržava isporučilac, a drugi primjerak zadržava prevoznik.
Potvrda o isporuci nije potrebna:
 - a) za proizvode dobijene od nus proizvoda kategorije 3, i organska đubriva i oplemenjivače zemljišta u maloprodaji tokom snabdijevanja krajnjih korisnika, osim subjekata u poslovanju;
 - b) ako se mlijeko, proizvodi na bazi mlijeka i proizvodi dobijeni od mlijeka, koji su nus proizvoda kategorije 3, sakupljaju i vraćaju u odobrene objekte za prerađu mlijeka, ako ti objekti primaju prethodno isporučene proizvode, naročito od svojih kupaca;
 - c) ako se kombinovana hrana za životinje stavlja na tržište upakovana i označena.
- 2) Evidencija i potvrde o isporuci ili zdravstveni sertifikati se čuvaju najmanje dvije godine i daju na uvid veterinarskom inspektoratu.
- 3) Potvrda o isporuci naročito sadrži:
 - a) serijski broj potvrde i datum isporuke (otpreme materijala iz objekta);
 - b) ime, adresu i veterinarski kontrolni broj isporučioaca;
 - c) ime, adresu i veterinarski kontrolni broj primaoca;
 - d) ime i adresu prevoznika, vrstu prevoznog sredstva, registarski broj vozila, odnosno ime broda, odnosno broj leta;
 - e) podatke o kategoriji i količini nus proizvoda životinjskog porijekla i, ako ima, broj ušne markice za goveda, kao i vrsti pakovanja, a za dobijene proizvode i broj šarže;
 - f) podatke za identifikaciju pošiljke koji se odnose na:
 - temperaturu (bez temperaturnog režima, ohlađeno, zamrznuto),
 - vrstu pošiljke (nus proizvodi životinjskog porijekla, dobijeni proizvodi),
 - način prerade,
 - namjenu pošiljke (za ishranu životinja, za tehničke namjene, za druge namjene, u kom slučaju navesti koje su to namjene);
 - g) vrstu i broj životinja i opis materijala;
 - h) izjavu isporučioaca kojom potvrđuje da je na kontejneru, kartonu i drugoj vrsti pakovanja navedeno sledeće:
 - kategorija sporednih proizvoda životinjskog porekla,
 - kategorija nus proizvoda životinjskog porekla od kojih je proizvod dobijen, ako se radi o prerađenim proizvodima,
 - oznaka: "NIJE ZA ISHRANU LJUDI", ako se radi o nus proizvodu kategorije 3,
 - oznaka: "NIJE ZA ISHRANU ŽIVOTINJA", ako se radi o nus proizvodu kategorije 2, osim stajnjaka i sadržaja digestivnog trakta, i od njih dobijenih proizvoda,
 - oznaka: "ZA ISHRANU" (dopunjeno nazivom vrste životinja za čiju ishranu je pošiljka namenjena), ako se radi o nus proizvodu kategorije 2 koji se, u skladu sa ovim pravilnikom, može koristiti za ishranu životinja,

- oznaka: "STAJNjAK", ako se radi o stajnjaku i sadržaju digestivnog trakta,
 - oznaka: "SAMO ZA UNIŠTENjE", ako se radi o nus proizvodu kategorije 1 i dobijenim proizvodima od nus proizvoda kategorije 1,
 - oznaka: "SAMO ZA MEDICINSKU UPOTREBU/IN VITRO DIJAGNOSTIKU/LABORATORIJSKE REAGENSE", ako se radi o međuproizvodima,
 - oznaka: "ŽELATIN ZA ISHRANU ŽIVOTINjA", ako se radi o želatinu,
 - oznaka: "KOLAGEN ZA ISHRANU ŽIVOTINjA", ako se radi o kolagenu,
 - za sirovu hranu za kućne ljubimce, tekst: "HRANA SAMO ZA KUĆNE LJUBIMCE",
 - tekst: "KRV I PROIZVODI OD KRVI KONjA, NIJE ZA ISHRANU LJUDI I ŽIVOTINjA", ako se radi o proizvodima od krvi konja,
 - za rogove, proizvode od rogova, papke i kopita i proizvode od papaka i kopita, tekst: "NIJE ZA ISHRANU LJUDI I ŽIVOTINjA",
 - oznaka: "ORGANSKO ĐUBRIVO I OPLEMENjIVAČ ZEMLjIŠTA/SPREČITI PRISTUP ŽIVOTINjAMA ZA PROIZVODNJU TRETIRANOM ZEMLjIŠTU 90 DANA OD DANA PRIMENE", ako se radi o organskom đubrivi i oplemenjivačima zemljišta;
 - i) izjavu isporučioaca kojom se potvrđuje da su nus proizvodi životinjskog porijekla, odnosno dobijeni proizvodi upakovani u nova nepropusna pakovanja ili da se prevoze upakovani zbirno u pokrivenim, nepropusnim kontejnerima, kamionima ili drugim prevoznim sredstvima koja su prije upotrebe očišćena, oprana, dezinfikovana i suva;
 - j) da pošiljka nije bila u kontaktu sa proizvodima životinjskog porijekla, odnosno životinjama koji su predstavljali rizik za širenje zaraznih bolesti;
 - k) da su preduzete sve preventivne mjere da se spriječi kontaminacija nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda patogenim mikroorganizmima, kao i unakrsna kontaminacija između različitih kategorija nus proizvoda;
 - l) izjavu prevoznika kojom se potvrđuje da se prevoz pošiljke vrši u temperaturnim uslovima koji onemogućavaju nastanak rizika za zdravlje životinja i javno zdravlje i da su nus proizvodi životinjskog porijekla, odnosno dobijeni proizvodi upakovani u nova nepropusna pakovanja ili da se prevoze upakovani zbirno u pokrivenim, nepropusnim kontejnerima, kamionima ili drugim sredstvima prevoza koji su pre upotrebe očišćeni, oprani, dezinfikovani i suvi i da su preduzete preventivne mjere da se za vreme prevoza spreči kontaminacija sporednih proizvoda životinjskog porekla i dobijenih proizvoda patogenim mikroorganizmima, kao i unakrsna kontaminacija između različitih kategorija nus proizvoda;
 - m) potpis isporučioaca, odnosno prevoznika koji treba da bude u boji koja je različita od boje slova teksta potvrde o isporuci.
- 4) Potvrda o isporuci čini jedan list papira, ispisan sa obje strane, odnosno u obliku da su svi listovi papira dio jedinstvene i nedjeljive cjeline.
 - 5) Ako se zbog identifikacije dijelova pošiljke potvrdi o isporuci prilažu dodatni listovi papira, oni se smatraju sastavnim dijelom potvrde o isporuci, i to potpisom lica koje je odgovorno za pošiljku na svakoj strani.
 - 6) Ako se potvrdi o isporuci sastoji od više od jedne stranice, svaka stranica mora biti označena brojem – (broj stranice) od (ukupnog broja stranica) – na dnu stranice, a na vrhu stranice mora biti naveden serijski broj potvrde.
 - 7) Potvrdu o isporuci popunjava i potpisuje odgovorno lice.
 - 8) Prilikom preuzimanja nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda izdaje se potvrda o preuzimanju, u najmanje tri primjerka, od čega je jedan primjerak original zadržava ga primalac, a ostali primjerci su kopije, čiji jedan primjerak zadržava isporučilac, a drugi primjerak zadržava prevoznik, a koja naročito sadrži:
 - serijski broj potvrde o preuzimanju i datum preuzimanja;
 - ime, adresu i, ako je primjenjivo, veterinarski kontrolni broj isporučioaca;
 - serijski broj potvrde o isporuci, ako je primjenjivo;
 - registarski broj vozila;
 - podatke o kategoriji i količini nus proizvoda životinjskog porijekla, vrsti i broju životinja i broj ušne markice za goveda, u slučaju kada se ne izdaje potvrda o isporuci;
 potpis lica koje preuzima proizvode, koji treba da bude u boji koja je različita od boje slova teksta potvrde o preuzimanju.

**POGLAVLJE IV
EVIDENCIJA
Odjeljak 1
Opšte odredbe**

- 1) U vezi sa sakupljanjem, preradom i uništavanjem nus proizvoda životinjskog porijekla i dobijenih proizvoda vodi se sljedeća evidencija:
 - a) evidencija o isporuci;
 - b) evidencija o prevozu;
 - c) evidencija o prijemu.
- 2) Vođenje evidencije iz tačke 1 ovog odjeljka ne odnosi se na stajnjak koji se prevozi između dva mjesta na istom gazdinstvu ili između gazdinstva i korisnika.

**Odjeljak 2.
Dodatna evidencija kod posebne ishrane životinja**

Pored evidencije iz odjeljka 1 ovog poglavlja, ako se nus proizvodi životinjskog porijekla koriste za posebnu ishranu u skladu sa Prilogom 3 (Poglavlje II) subjekti vode evidenciju o odgovarajućem materijalu kojim se životinje hranjene, i to:

- a) krajnji korisnik vodi evidenciju o upotrebljenim količinama, životinjama kojima je hrana namijenjena i datumu upotrebe;
- b) U centrima za sakupljanje vodi se evidencija o prijemu i otpremi sirovog materijala i tretiranog materijala, koja se naročito odnosi na:
 - količinu sirovog materijala koji je tretiran;
 - ime i adresu svakog krajnjeg korisnika tretiranog materijala;
 - objekte iz kojih je dopremljen sirov materijal;
 - otpremljenu količinu tretiranog materijala;
 - datum otpreme tretiranog materijala.

**Odjeljak 3.
Evidencija o upotrebi organskih đubriva i oplemenjivača zemljišta**

- 1) Lice koje na zemljištu primjenjuje organska đubriva i oplemenjivače zemljišta koji su proizvedeni u skladu sa higijenskim uslovima iz ovog pravilnika, vodi evidenciju o:
 - količini primijenjenog organskog đubriva i oplemenjivača zemljišta;
 - datumu i mjestu primjene organskog đubriva i oplemenjivača zemljišta;

- datumu kada su životinje za proizvodnju imale pristup zemljištu, odnosno kada su trava i ostale biljne vrste sa ovog zemljišta sakupljene za ishranu životinja za proizvodnju.
- 2) Evidencija iz stava 1 ovog odjeljka se čuva najmanje dvije godine.

Odjeljak 4.

Evidencija o nus proizvodima životinjskog porijekla od vodenih životinja i ishrani riba

Pogoni za preradu koji proizvode riblje brašno ili drugu hranu za životinje, koja potiče od vodenih životinja, moraju voditi evidenciju o:

- a) dnevno proizvedenim količinama;
- b) vrstama vodenih životinja, i podatak da li su vodene životinje ulovljene ili uzgojene u akvakulturi;
- c) u slučaju ribljeg brašna dobijenog od ribe iz uzgoja, koje je namijenjeno ishrani druge vrste riba iz uzgoja, naučni naziv vrste vodenih životinja od kojih je proizvedeno riblje brašno.

Odjeljak 5.

Zahtjevi za spaljivanje i zakopavanje nus proizvoda životinjskog porijekla

U slučaju spaljivanja ili zakopavanja nus proizvoda životinjskog porijekla vodi se evidencija o:

- a) količinama, kategorijama i vrstama spaljenih ili zakopanih nus proizvoda životinjskog porijekla;
- b) datumu i mjestu spaljivanja i zakopavanja.

Odjeljak 6.

Zahtjevi za želatin za fotografske namjene

Subjenti koji posluju u odobrenim fotografskim industrijskim vode evidenciju nabavke i upotrebe fotoželatina, i evidenciju o odlaganju ostataka i viška materijala.

POGLAVLJE V

TRAJNA IDENTIFIKACIJA ODREĐENIH DOBIJENIH PROIZVODA

- 1) Trajna identifikacija dobijenih proizvoda nastalih preradom nus proizvoda kategorije 1 i nus proizvoda kategorije 2 vrši se gliceroltriheptanoatom (glyceroltriheptanoate - u daljem tekstu: GHT) na način:
 - a) da se GHT doda u fazi prerade poslije postizanja temperature od najmanje 80°C u centru mase koja je u daljoj fazi prerade zaštićena od naknadnog zagađenja;
 - b) da prerađen proizvod u cjelokupnoj količini homogeno sadrži koncentraciju GHT od najmanje 250 mg po kilogramu masti.
- 2) Odgovorno lice u odobrenom objektu za preradu uvodi i održava sistem konstantnog praćenja i bilježenja parametara na osnovu kojih se može dokazati da je postignut uslov koji se odnosi na homogeni minimum koncentracije GHT.
- 3) Praćenje i bilježenje parametara iz tačke 2 ovog poglavlja obuhvata i utvrđivanje sadržaja intaktnog GHT, kao triglicerida u prečišćenom petrol-
etru 40 - 70 ekstrakta GHT iz uzorka koji je uzet u regularnim intervalima.
- 4) Izuzetno od stava 1 ovog člana, trajna identifikacija dobijenih proizvoda nastalih preradom nus proizvoda kategorije 1 i nus proizvoda kategorije 2 ne vrši se ako:
 - su dobijeni proizvodi u tečnom stanju i namijenjeni za pogone za proizvodnju biogasa ili komposta;
 - je dobijeni proizvod biodizel;
 - se ovi proizvodi prenose u zatvorenom sistemu iz objekta za preradu direktno radi spaljivanja i suspaljivanja ili radi prerade nekom od alternativnih metoda prerade, u skladu sa ovim pravilnikom;
 - se ovi proizvodi koriste u naučnoistraživačke svrhe;
 - obnovljiva goriva proizvedena od topljenih masti koje su dobijene od nus proizvoda kategorije 1 i 2, u skladu sa Prilogom 1 (Poglavlje IV odjeljak 2).

⁽⁵³⁾ BS EN 12880:2000, Karakterizacija taloga. Određivanje sadržaja suvog ostatka i vode. Evropski komitet za standardizaciju

⁽⁵⁴⁾ CEN EN 459-2:2002 metoda CEN/TC 51 – Cement i građevinski kreč. Evropski komitet za standardizaciju,

⁽⁵⁶⁾ CEN TC/102 – Sterilizatori za medicinske potrebe – EN 285:2006 + A2:2009 – Sterilizacija – Parni sterilizatori – Veliki sterilizatori, upućivanje objavljeno u Sl. listu C 293, 2.12.2009, str. 39.

⁽⁵⁷⁾ F₀ je izračunato ubojito dejstvo na bakterijske spore. Vrijednost F₀ od 3, 00 znači da je najhladnija tačka u proizvodu zagrijana dovoljno da postigne isto ubojito dejstvo kao što ga ima 121 °C (250 °F) tokom tri minuta sa trenutnim grijanjem i hlađenjem.

⁽⁵⁸⁾ UHT = Obrada ultra visokom temperaturom od 132 °C tokom najkraće jedne sekunde.

⁽⁵⁹⁾ HTST = Kratkotrajna pasterizacija visokom temperaturom od 72 °C tokom najkraće 15 sekundi ili ekvivalentnim pasterizacionim dejstvom koje postiže Kratkotrajna pasterizacija visokom temperaturom od 72 °C tokom najkraće 15 sekundi ili ekvivalentnim pasterizacionim dejstvom koje postiže negativnu reakciju na test alkalne sfataze.

Na osnovu člana 10 stav 3 Zakona o održavanju stambenih zgrada ("Službeni list CG", br. 41/16 i 84/18), Ministarstvo održivog razvoja i turizma donijelo je

PRAVILNIK
O DOPUNI PRAVILNIKA O TEHNIČKIM ZAHTJEVIMA ZA REDOVAN SERVIS I
KONTROLU BEZBJEDNOSTI LIFTOVA U UPOTREBI

Član 1

U Pravilniku o tehničkim zahtjevima za redovan servis i kontrolu bezbjednosti liftova u upotrebi ("Službeni list CG", broj 38/19) u Prilogu 2 stav 1 poslije riječi „preduzetnik“ dodaju se riječi: „pravno lice“.

Član 2

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj:11-222/7

Podgorica, 4. februara 2020. godine

Rukovodilac radom ministarstva,
Duško Marković, predsjednik Vlade Crne Gore, s.r.

Na osnovu člana 188 stav 3 Zakona o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti ("Službeni list CG", br. 36/15 i 18/19), Ministarstvo pravde donijelo je

**PRAVILNIK
O PROGRAMU I NAČINU SPROVOĐENJA STRUČNOG USAVRŠAVANJA
ZAPOSLENIH U UPRAVI ZA IZVRŠENJE KRIVIČNIH SANKCIJA**

Član 1

Ovim pravilnikom propisuje se program i način sprovođenja stručnog usavršavanja službenika za poslove obezbjeđenja pritvorenih i osuđenih lica i drugih zaposlenih u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija (u daljem tekstu: Uprava).

Član 2

Izrazi koji se u ovom pravilniku koriste za fizička lica u muškom rodu podrazumijevaju iste izraze u ženskom rodu.

Član 3

Stručno usavršavanje službenika za poslove obezbjeđenja pritvorenih i osuđenih lica i drugih zaposlenih u Upravi (u daljem tekstu: zaposleni) sprovodi se po programu koji, u zavisnosti od poslova radnog mjesta, sadrži sljedeće tematske oblasti, i to za poslove:

1) obezbjeđenja pritvorenih i osuđenih lica:

- Vršenje poslova obezbjeđenja pritvorenih i osuđenih lica i upotreba sredstava prinude,
- Postupanje sa pritvorenim licima,
- Kriminalistika sa kriminologijom,
- Opšta i penološka psihologija,
- Evropska zatvorska pravila i sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava;

2) zdravstvene zaštite pritvorenih i osuđenih lica:

- Izvršenje kazni zatvora i mjera bezbjednosti,
- Evropska zatvorska pravila;

3) tretmana i reintegracije zatvorenika:

- Penologija i penološka andragogija,
- Opšta i penološka psihologija,
- Socijalna psihijatrija,
- Socijalna patologija,
- Metodika resocijalizacije,
- Izvršenje kazni zatvora i mjera bezbjednosti,
- Evropska zatvorska pravila i sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava;

4) stručne obuke i rada zatvorenika:

- Izvršenje kazni zatvora i mjera bezbjednosti,
- Evropska zatvorska pravila,
- Opšta i penološka psihologija,
- Zaštita i zdravlje na radu,
- Interaktivna obuka za trenere.

Član 4

Stručno usavršavanje zaposlenih sprovodi organizaciona jedinica Uprave određena aktom o unutašnjoj organizaciji i sistematizaciji Uprave, putem predavanja, treninga, radionica, kurseva, elektronskog učenja, mentorstva i na drugi pogodan način.

Član 5

Stručno usavršavanje zaposlenih sprovode predavači, odnosno treneri koji, pored službenika Uprave, mogu biti i lica angažovana na osnovu javnog poziva koji se objavljuje na internet stranici Uprave.

Predavač, odnosno trener može biti lice koje ima najmanje VIII nivo kvalifikacije obrazovanja i sedam godina radnog iskustva u oblasti u kojoj se angažuje kao predavač, odnosno trener.

Član 6

Prijavljivanje za stručno usavršavanje vrši se na predlog i uz saglasnost rukovodioca organizacione jedinice Uprave u kojoj je zaposleni raspoređen.

Prijavljivanje, odnosno odjavljivanje sa stručnog usavršavanja vrši se na obrascu prijave, odnosno odjave koji se objavljuje na internet stranici Uprave.

Zaposleni je dužan da prisustvuje stručnom usavršavanju na koje je prijavljen.

Izuzetno od stava 3 ovog člana, zaposleni može odsustvovati sa stručnog usavršavanja ako se iz opravdanih razloga odjavi najkasnije jedan radni dan prije održavanja usavršavanja.

Ako je zaposleni odsustvovao sa stručnog usavršavanja, a prethodno se nije odjavio, organizaciona jedinica iz člana 4 ovog pravilnika o tome dostavlja pisano obavještenje rukovodiocu organizacione jedinice u kojoj je zaposleni raspoređen.

Član 7

Po završetku stručnog usavršavanja, zaposlenom se izdaje potvrda o pohađanju stručnog usavršavanja.

Član 8

Radi ocjene kvaliteta i unapređenja programa i načina sprovođenja stručnog usavršavanja, vrši se evaluacija sprovedenog programa iz člana 3 ovog pravilnika.

Evaluacija sprovedenog programa iz člana 3 ovog pravilnika utvrđuje se na osnovu ocjene:

- zaposlenog koji je prisustvovao stručnom usavršavanju o sadržaju programa, predavaču, odnosno treneru, načinu organizacije i sprovođenja programa i njegovog predloga za unapređenje programa;
- predavača, odnosno trenera o zainteresovanosti zaposlenih za program i organizaciji sprovođenja programa.

Član 9

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 01-019-13323/19

Podgorica, 4. februara 2020. godine

Ministar,
Zoran Pažin, s.r.

Na osnovu člana 5 stav 5 i člana 20 stav 4 Zakona o graničnoj kontroli ("Službeni list CG", br. 72/09, 39/13 i 17/19), Ministarstvo unutrašnjih poslova donijelo je

**PRAVILNIK
O OBLIKU, SADRŽINI I IZGLEDU OZNAKA I
SIGNALIZACIJE KOJIMA SE UPOZORAVA NA PRIBLIŽAVANJE GRANIČNOJ
LINIJI I OZNAČAVA GRANIČNI PRELAZ I NJEGOVO PODRUČJE**

Član 1

Ovim pravilnikom propisuju se oblik, sadržina i izgled oznaka kojima se upozorava na približavanje graničnoj liniji i oblik, sadržina i izgled oznaka i druge signalizacije kojima se označava granični prelaz i njegovo područje.

Član 2

Oznaka koja se može postaviti na putu u blizini državne granice, a kojom se upozorava na približavanje graničnoj liniji je pravougaonog oblika, dimenzija 600x400 mm, crvene boje sa žutim rubom širine 10 mm.

U gornjem dijelu oznake iz stava 1 ovog člana je žutim slovima ispisana riječ "UPOZORENJE", a ispod nje tekst: "GRANIČNA LINIJA".

Član 3

Dodatna oznaka koja se može postaviti ispod oznake iz člana 2 ovog pravilnika, a kojom se upozorava na mogućnost prelaska državne granice na najbližem graničnom prelazu, kao i udaljenost graničnog prelaza od mjesta postavljene oznake je pravougaonog oblika, dimenzija 300x400 mm, crvene boje, sa žutim rubom širine 10 mm.

U gornjem dijelu oznake iz stava 1 ovog člana je natpis: "NAJBLIŽI GRANIČNI PRELAZ" i naziv graničnog prelaza, ispod kojeg je upisana udaljenost do tog graničnog prelaza.

Član 4

Oznaka koja se postavlja na graničnom prelazu otvorenom za međunarodni saobraćaj i graničnom prelazu otvorenom za pogranični saobraćaj, na ulasku, odnosno izlasku iz Crne Gore je pravougaonog oblika, dimenzija 2000x1500 mm, crvene boje, na kojoj su u gornjem dijelu natpisi: "Crna Gora" i "Montenegro", u središnjem dijelu Grb Crne Gore, a u donjem dijelu natpisi: "Dobrodošli" i "Welcome", odnosno "Doviđenja" i "Goodbye".

Član 5

Oznaka koja se postavlja na području graničnog prelaza koji je otvoren za međunarodni saobraćaj je pravougaonog oblika, dimenzija 800x700 mm, crvene boje sa žutim rubom širine 10 mm. U gornjem središnjem dijelu oznake je Grb Crne Gore, ispod kojeg je natpis: "PODRUČJE GRANIČNOG PRELAZA ZA MEĐUNARODNI SAOBRAĆAJ" i "BORDER CROSSING AREA FOR INTERNATIONAL TRAFFIC".

U središnjem dijelu oznake iz stava 1 ovog člana je naziv graničnog prelaza, a ispod natpisi: "OGRANIČENO KRETANJE" i "LIMITED MOVEMENT".

Dodatna oznaka koja se postavlja ispod oznake iz stava 1 ovog člana kad granični prelaz nije otvoren 24 časa je pravougaonog oblika, dimenzija 400x300 mm, crvene boje sa žutim rubom, na kojoj je natpis "OTVORENO" i "OPEN" ispod kojeg je radno vrijeme graničnog prelaza.

Član 6

Oznaka koja se postavlja na području graničnog prelaza koji je otvoren za pogranični saobraćaj je pravougaonog oblika, dimenzija 600x400 mm, crvene boje sa žutim rubom širine 10 mm.

U gornjem središnjem dijelu oznake iz stava 1 ovog člana je Grb Crne Gore, ispod kojeg je natpis: "PODRUČJE GRANIČNOG PRELAZA ZA POGRANIČNI SAOBRAĆAJ" koji je ispisan i na jeziku susjedne države.

U središnjem dijelu oznake iz stava 1 ovog člana je naziv graničnog prelaza, na crnogorskom jeziku i jeziku susjedne države.

Dodatna oznaka koja se postavlja ispod oznake iz stava 1 ovog člana kad granični prelaz nije otvoren 24 časa istog je oblika i sadržine kao i oznaka iz člana 5 stav 3 ovog pravilnika.

Član 7

Signalizacija kojom se označava granični prelaz i njegovo područje je:

1) vertikalna svjetlosna signalizacija koja se sastoji od dva okrugla signalna svijetla postavljena odvojeno jedno od drugog, u zasebnim kutijama, od kojih je jedno crvene boje i sadrži simbol "X", a drugo zelene boje i sadrži simbol "?", i

2) horizontalna signalizacija koja je jasno vidljiva prava linija bijele boje, iscrtana poprečno na asfaltnoj podlozi preko saobraćajne trake koja vodi ka kabini za pasošku kontrolu, ispred koje je na udaljenosti od jednog metra bijelom bojom ispisana riječ "STOP".

Član 8

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje da važi Pravilnik o obliku, sadržini i izgledu oznaka i signalizacije kojima se upozorava na približavanje graničnoj liniji i označava granični prelaz i njegovo područje ("Službeni list CG", broj 33/11).

Član 9

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

01 Broj: 082/20-921/2

Podgorica, 7. februara 2020. godine

Ministar,
Mevludin Nuhodžić, s.r.

Na osnovu člana 50 Opšteg zakona o obrazovanju i vaspitanju (“Službeni list RCG“, br. 64/02, 31/05 i 49/07 i “Službeni list CG”, br. 45/10, 45/11, 36/13, 39/13 i 47/17) i člana 18 stav 1 Zakona o upravnom postupku (“Službeni list CG”, br. 56/14, 20/15, 40/16 i 37/17), Ministarstvo prosvjete donijelo je

R J E Š E N j E
O IZDAVANJU LICENCE PRIVATNOJ USTANOVI
AUTO ŠKOLA „VIKTORIJA“, IZ BERANA

1. Izdaje se licenca za rad Privatnoj ustanovi Auto škola „Viktorija“, iz Berana, za izvođenje programa osposobljavanja za zanimanja rukovalac/rukovateljka viljuškarom, instruktor vožnje motornih vozila, programa obrazovanja za sticanje stručne kvalifikacije asistent/kinja u nastavi i programa obrazovanja za osposobljavanje za rad na računaru.

2. Ovo rješenje stupa na snagu danom donošenja, a objaviće se u „Službenom listu Crne Gore“.

Broj: UP I-1050303-604/20-84

Podgorica, 17. januara 2020. godine

Ministar,
dr **Damir Šehović**, s.r.

Na osnovu člana 50 Opšteg zakona o obrazovanju i vaspitanju (“Službeni list RCG“, br. 64/02, 31/05 i 49/07 i “Službeni list CG”, br. 45/10, 45/11, 36/13, 39/13 i 47/17) i člana 18 stav 1 Zakona o upravnom postupku (“Službeni list CG”, br. 56/14, 20/15, 40/16 i 37/17), Ministarstvo prosvjete donijelo je

R J E Š E N j E
O IZDAVANJU LICENCE JAVNOJ USTANOVI SREDNJA STRUČNA ŠKOLA
„IVAN USKOKOVIĆ“,
IZ PODGORICE

1. Izdaje se licenca za rad Javnoj ustanovi Srednja stručna škola „Ivan Uskoković“, iz Podgorice, za izvođenje programa obrazovanja za osposobljavanje za zanimanja bravar/ka i zavarivač/ica.

2. Ovo rješenje stupa na snagu danom donošenja, a objaviće se u „Službenom listu Crne Gore“.

Broj: UP I-1050303-604/20-83
Podgorica, 17. januara 2020. godine

Ministar,
dr **Damir Šehović**, s.r.

Evropski sud za ljudska prava (Drugo odjeljenje), Predmet Despotović protiv Crne Gore (Predstavka br. 36225/11)

**PRESUDA
STRAZBUR
16. januar 2020.godine**

Ova presuda je pravosnažna, ali može biti predmet redakcijske izmjene.

U predmetu Despotović protiv Crne Gore,

Evropski sud za ljudska prava (Drugo odjeljenje), na zasjedanju Komiteta u sastavu:

Arnfinn Bårdsen, *predsjednik,*

Ivana Jelić,

Darian Pavli, *sudije,*

i Liv Tigerstedt, *vršilac dužnosti zamjenika registrara odjeljenja,*

Nakon vijećanja na sjednici bez prisustva javnosti, održanoj 12. decembra 2019.godine, donosi sljedeću presudu, koja je usvojena tog dana:

POSTUPAK

1. Predmet je pokrenut predstavkom protiv Crne Gore koja je podnijeta Sudu, na osnovu člana 34 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: „Konvencija”) 3. marta 2011.godine.

2. Podnosioca predstavke je zastupao g-din S.Đ. Popović, advokat iz Podgorice.

3. Vlada Crne Gore (u daljem tekstu: „Vlada”) je obaviještena o predstavci.

ČINJENICE

4. Detalji o podnosiocu predstavke i informacije koje su relevantne za predstavku se nalaze u priloženoj tabeli.

5. Podnosilac predstavke se žalio na prekomjernu dužinu građanskog postupka.

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANA 6 STAV 1 KONVENCIJE

6. Podnosilac predstavke se žalio da je dužina trajanja spornog građanskog postupka nespojiva sa zahtjevom „razumnog roka”. Pozvao se na član 6 stav 1 Konvencije, koji glasi kako slijedi:

Član 6 stav 1

“Prilikom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama... svako ima pravo na ... raspravu u razumnom roku pred ... sudom...”

7. Sud ponavlja da razumnost dužine trajanja postupka mora biti procijenjena u svijetlu okolnosti predmeta i u odnosu na sljedeće kriterijume: složenost predmeta, ponašanje podnosioca predstavke i relevantnih organa, kao i od kakvog je značaja predmet spora za

podnosioca predstavke (vidjeti *Frydlender protiv Francuske* [VV], br. 30979/96, stav 43, ECHR 2000-VII).

8. U vodećem predmetu *Stakić protiv Crne Gore*, br. 49320/07, stavovi 45-51, od 2. oktobra 2012.godine, Sud je već utvrdio povredu u pogledu pitanja koja su slična ovima u konkretnom predmetu.

9. Prilikom ispitivanja cjelokupnog materijala koji mu je dostavljen, Sud nije našao nijednu činjenicu ili argument koji bi ga mogao ubijediti da donese drugačiji zaključak o prihvatljivosti i osnovanosti ovih žalbi. Imajući u vidu svoju sudsku praksu o ovom pitanju, Sud smatra da je u konkretnom predmetu dužina trajanja postupka bila prekomjerna i da nije ispunila zahtjev „razumnog roka”.

10. Ove žalbe su stoga prihvatljive i utvđena je povreda člana 6 stav 1 Konvencije.

II. PRIMJENA ČLANA 41 KONVENCIJE

11. Član 41 Konvencije predviđa:

“Kada Sud utvrdi prekršaj Konvencije ili protokola uz nju, a unutrašnje pravo Visoke strane ugovornice u pitanju omogućava samo djelimičnu odštetu, Sud će, ako je to potrebno, pružiti pravično zadovoljenje oštećenoj strani.”

12. Podnosilac predstavke nije podnio nikakav zahtjev za pravično zadovoljenje. U skladu sa tim, Sud smatra da nema osnova da mu se dodijeli bilo koji iznos na ime pravičnog zadovoljenja.

IZ TIH RAZLOGA, SUD, JEDNOGLASNO,

1. *Proglašava* predstavku prihvatljivom;
2. *Utvrđuje* da u ovoj predstavi postoji povreda člana 6 stav 1 Konvencije u pogledu prekomjerne dužine trajanja građanskog postupka.

Sačinjeno na engleskom jeziku, u pisanoj formi, 16. januara 2020.godine, u skladu sa Pravilom 77 stavovi 2 i 3 Poslovnika Suda.

Liv Tigerstedt
vršilac dužnosti zamjenika registrara

Arnfinn Bårdsen
predsjednik

PRILOG

U predstavci su navedene žalbe u smislu člana 6 stav 1 Konvencije (prekomjerna dužina trajanja građanskog postupka)

Br. predstavke Datum podnošenja	Ime podnosioca predstavke Datum rođenja	Ime zastupnika i mjesto	Datum kada je postupak započet ili datum stupanja na snagu Konvencije u odnosu na Crnu Goru (03.03.2004.godine)	Datum kada je postupak okončan	Ukupna dužina trajanja Nivoi nadležnosti	Relevantna domaća odluka
36225/11 03.03.2011.godine	Miljan Despotović 19.09.1979.godine	Sava Đ. Popović Podgorica	03.03.2004.godine	01.07.2010.godine	6 godina, 3 mjeseca i 28 dana 3 nivoa nadležnosti	Vrhovni sud Crne Gore Rev.br. 945/10 od 01.07.2010.godine

Na osnovu člana 96b Zakona o elektronskim medijima ("Sl. list CG", br. 46/10, 46/10, 40/11, 53/11, 6/13, 55/16 i 92/17) i Odluke o raspisivanju izbora za odbornike u Skupštini opštine Tivat ("Sl. list CG", br. 07/20), Savjet Agencije za elektronske medije, na sjednici održanoj 11.02.2020. godine, je donio

**PRAVILNIK
O PRAVIMA I OBAVEZAMA EMITERA TOKOM KAMPANJE ZA IZBORE ZA
ODBORNIKE U SKUPŠTINI OPŠTINE TIVAT, KOJI ĆE BITI ODRŽANI 05. APRILA
2020. GODINE**

Član 1.

Ovim Pravilnikom se bliže uređuju uslovi za realizaciju prava i obaveza emitera u toku kampanje za izbore za odbornike u Skupštini opštine Tivat, koji će biti održani 05. aprila 2020. godine.

Svrha ovog Pravilnika je obezbjeđivanje istinitog, blagovremenog i nepristrasnog informisanja građana o svim fazama postupka i različitim stavovima tokom izborne kampanje, pod ravnopravnim uslovima za sve učesnike u izbornoj kampanji, u skladu sa Zakonom o elektronskim medijima, Zakonom o medijima ("Službeni list RCG", br. 51/02, 62/02, "Sl. list CG", br. 46/10, 73/10, 40/11), Zakonom o izboru odbornika i poslanika ("Službeni list RCG", br. 4/98, 5/98, 17/98, 14/00, 18/00, „Službeni list SRJ", br. 73/00, 9/01, 41/02, 46/02, 45/04, 48/06, 56/06, „Službeni list CG", br. 46/11, 14/14, 47/14, 12/16, 60/17, 10/18), Pravilnikom o komercijalnim audiovizuelnim komunikacijama ("Službeni list Crne Gore", br. 35/11) i Pravilnikom o programskim standardima u elektronskim medijima ("Službeni list Crne Gore", br. 35/11, 7/16 i 08/19).

Član 2.

Izborna kampanja je period koji za podnosioca izborne liste započinje danom potvrđivanja izborne liste i završava se 24 sata prije dana održavanja izbora.

Izborna tišina je period koji započinje 24 sata prije dana održavanja izbora i traje do zatvaranja biračkih mjesta.

Medijsko predstavljanje se ostvaruje kroz programske sadržaje namijenjene informisanju o predizbornim aktivnostima podnosioca izbornih lista i kandidata sa izbornih lista, njihovom predstavljanju ili političkom oglašavanju.

Političko oglašavanje je radio ili televizijsko oglašavanje, sa ili bez finansijske nadoknade, kojim se preporučuju podnosioci izbornih lista i kandidati sa izbornih lista ili njihove aktivnosti, ideje ili politički stavovi.

Nadležni organ javnog, komercijalnog ili neprofitnog emitera je organ emitera određen osnivačkim aktom, statutom ili drugim aktom emitera za donošenje pravila o medijskom predstavljanju i/ili razmatranje prigovora na rad emitera u toku izbora.

Ostali izrazi upotrijebljeni u ovom Pravilniku imaju značenja definisana članom 8. Zakona o elektronskim medijima, članom 4. Pravilnika o komercijalnim audiovizuelnim komunikacijama i članom 4. Pravilnika o programskim standardima u elektronskim medijima.

Svi izrazi koji se u ovom Pravilniku koriste za fizička lica u muškom rodu obuhvataju iste izraze u ženskom rodu.

Član 3.

Medijsko predstavljanje podnosilaca izbornih lista i kandidata sa izbornih lista u toku izborne kampanje se ostvaruje u okviru političko-informativnog programa, kao i u precizno označenim blokovima političkog oglašavanja.

Predstavljanje u okviru informativno-političkih programa ostvaruje se kroz debate, sučeljavanja, intervjue i druge posebne emisije, koje se emituju bez novčane ili druge nadoknade, isključivo posvećene izborima, u kojima se javnost upoznaje sa aktivnostima, idejama i mišljenjima podnosilaca izbornih lista i kandidata sa izbornih lista.

Političko oglašavanje ostvaruje se u vidu besplatnih ili plaćenih oglasa, najava i izvještaja sa promotivnih skupova.

Političkim oglašavanjem će se smatrati i svi oblici medijskog predstavljanja iz stava 2 ovog člana, koji se ostvaruju uz novčanu ili drugu nadoknadu.

Član 4.

Medijsko predstavljanje mora biti lako prepoznatljivo i audio i vizuelno odvojeno od ostalih programskih sadržaja i mora biti jasno označeno tekstualnim obavještenjem „Lokalni izbori“.

Ukoliko se program emituje na albanskom jeziku, medijsko predstavljanje mora biti jasno označeno tekstualnim obavještenjem „Lokalni izbori“ i na tom jeziku.

Član 5.

Javni emiter odnosno komercijalni ili neprofitni emiter, koji omogućava medijsko predstavljanje, mora usvojiti i učiniti javnim posebna pravila o medijskom predstavljanju.

Pravila iz stava 1 ovog člana donosi Savjet javnog emitera odnosno osnivač komercijalnog ili neprofitnog emitera.

Pravilima se utvrđuju oblici medijskog predstavljanja, njihovo trajanje i raspoređivanje, kao i način odlučivanja o redoslijedu političkog oglašavanja odnosno predstavljanja u okviru informativno-političkih programa iz člana 3 ovog Pravilnika.

Emiteri su dužni da Agenciji za elektronske medije (u daljem tekstu: Agencija) dostave pravila predstavljanja u okviru svakog pojedinog radijskog ili televizijskog programa, najkasnije deset dana od dana raspisivanja izbora.

Član 6.

Emiteri su dužni da Agenciji, najkasnije 10 dana od dana raspisivanja izbora, dostave programsku šemu sa označenim sadržajima od značaja za medijsko predstavljanje u toku izborne kampanje, koji uključuju, ali se ne ograničavaju na:

- debate/sučeljavanja (direktno emitovanje ili repriza),
- intervjue (direktno emitovanje ili repriza),
- blokove za plaćene ili besplatne najave skupova,
- blokove za plaćene ili besplatne izvještaje sa promotivnih skupova,
- blokove za plaćene ili besplatne političke oglase (spotove).

Emiteri su dužni da sve izmjene programske šeme iz stava 1 ovog člana dostave Agenciji, u što kraćem roku a ne kasnije od 24 časa.

Član 7.

Emiteri su dužni da vode evidenciju emitovanih programskih sadržaja od značaja za medijsko predstavljanje, koja uključuje sljedeće podatke:

- datum, vrijeme emitovanja i naziv sadržaja,

- da li se radi o plaćenom ili besplatnom političkom oglašavanju,
- ime naručioca političkog oglašavanja,
- neto vrijeme emitovanja.

Evidencija iz stava 1 ovog člana dostavlja se Agenciji svakog ponedjeljka za prethodnu sedmicu na adresu:

- putem elektronske pošte ard@ardcg.org, sa naznakom „Emitovano medijsko predstavljanje - naziv medija“.
- na posebnom obrascu koji je sastavni dio ovog Pravilnika (Obrazac 1 – Evidencija medijskog predstavljanja).

Član 8.

Zabranjeno je prikriveno medijsko predstavljanje.

Emiteri mogu u informativnim emisijama, izvan programa koji se odnose na medijsko predstavljanje, obavještavati o aktuelnim zbivanjima i aktivnostima državnih organa i funkcionera, poštujući pravila profesionalizma, objektivnosti i novinarske etike.

Emiter je dužan da, u okviru programskih sadržaja iz stava 2 ovog člana, prilikom izvještavanja, o aktuelnim događajima, radu državnih organa i funkcionera i svih subjekata koji su uključeni u proces izborne kampanje, u vezi sa pitanjima koja se ne odnose na izbore, vodi računa da navedeno izvještavanje ne sadrži posebno promotivno upućivanje na podnosioc izbora, kandidate sa izbornih lista ili njihove aktivnosti, ideje ili političke stavove.

Član 9.

Zabranjeno je tokom predizborne kampanje emitovati kulturno-umjetničke, dokumentarno-obrazovne, sportske i programe zabavnog sadržaja u kojima se pojavljuju predstavnici podnosioca izbornih lista ili kandidati sa izbornih lista.

Član 10.

Emiteri su dužni da, prilikom objavljivanja rezultata istraživanja javnog mnjenja, jasno i nedvosmisleno o tome izvijeste javnost navodeći:

- podatke o subjektu koji je naručio i platio istraživanje javnog mnjenja,
- naziv organizacije koja je sprovela istraživanje javnog mnjenja,
- podatke o primijenjenom metodu,
- podatke o uzorku ispitanika i mogućem odstupanju,
- podatke o datumu i/ili razdoblju kada je istraživanje javnog mnjenja sprovedeno.

Rezultati telefonskog anketiranja ili uličnih anketa sprovedenih među biračima tokom izborne kampanje ne smiju se predstavljati kao siguran i autentičan stav određene društvene grupe, što je emiter, koji sprovodi anketiranje i objavljuje rezultate, dužan posebno da naglasi.

U roku od 15 dana prije dana održavanja izbora, u programima emitera nije dozvoljeno objavljivanje rezultata ispitivanja javnog mnjenja, drugih istraživanja i analiza u vezi sa opredjeljenjem birača u pogledu procjene rezultata izbora.

Član 11.

Političko oglašavanje se ne smije emitovati 15 minuta prije/nakon ili u toku emitovanja dječije emisije, odnosno emisije namijenjene maloljetnicima.

Političko oglašavanje se emituje u blokovima sa naznakom da li je besplatano ili plaćeno.

Političko oglašavanje ne može biti dio bloka sa oglasima koje nemaju političku prirodu.

Član 12.

Političko oglašavanje se ne uračunava u dozvoljeno vrijeme trajanja oglašavanja u smislu čl. 92 i 93 Zakona o elektronskim medijima.

Član 13.

Za istinitost i tačnost političkog oglašavanja odgovoran je naručilac, a za njegovu usklađenost sa odredbama Zakona o elektronskim medijima, Zakona o medijima, Pravilnika o komercijalnim audiovizuelnim komunikacijama, Pravilnika o programskim standardima u elektronskim medijima i ovog Pravilnika odgovoran je emiter.

Član 14.

U toku izborne tišine nije dozvoljeno:

- medijsko predstavljanje iz člana 3 ovog Pravilnika,
- objavljivanja procjena rezultata glasanja,
- emitovanje slogana ili simbola podnosioca izbornih lista.

Član 15.

Podatke o toku i rezultatima izbora emiteri mogu označiti kao zvanične samo ako su saopšteni od strane nadležnog državnog organa za sprovođenje izbornog postupka, dok podaci saopšteni od strane drugih lica moraju biti označeni kao nezvanični.

Član 16.

Ovlašćeni predstavnik podnosioca izborne liste ili nadležni državni organ za sprovođenje izbornog postupka može podnijeti prigovor na emitovani programski sadržaj emitera zbog kršenja obaveza propisanih članom 55 Zakona o elektronskim medijima i to:

- poštovanja privatnosti i dostojanstva građana,
- zaštite integriteta maloljetnih lica,
- čuvanja snimaka emitovanih sadržaja,
- davanja doprinosa slobodnom, istinitom, cjelovitom, nepristrasnom i blagovremenom informisanju javnosti,
- poštovanja i promocije osnovnih ljudskih prava i sloboda, demokratskih vrijednosti, institucija i pluralizma ideja,
- unapređenja kulture javnog dijaloga i poštovanja jezičkih standarda,
- upotrebe jezika u radijskim i televizijskim programima.

Prigovor iz stava 1 ovog člana:

- podnosi se nadležnom organu emitera, na posebnom obrascu koji je sastavni dio ovog Pravilnika (Obrazac 2 - Prigovor),
- dostavlja se Savjetu Agencije za elektronske medije (u daljem tekstu: Savjet Agencije) na uvid putem: elektronske pošte na saem@aemcg.org, faxom na 020

201 440 ili predajom na arhivi Agencije od 07 do 15 časova, na adresu Bul. Svetog Petra Cetinjskog br. 9, 81000 Podgorica.

Nadležni organ emitera je dužan da donese odluku, u pisanoj formi, u roku od 24 časa od prijema prigovora.

Član 17.

Emiter je dužan da najkasnije u roku od 10 dana od raspisivanja izbora, Agenciji dostavi:

- naziv organa ili ovlašćenog lica koje će biti nadležno za razmatranje prigovora iz člana 16 ovog Pravilnika i to:
 - naziv pravnog lica,
 - ime ovlašćenog lica,
 - adresa, telefon, fax i adresa elektronske pošte ovlašćenog lica.
- radno vrijeme za neposrednu predaju prigovora.

Agencija će na svom veb-sajtu objaviti pregled dostavljenih kontakt podataka o nadležnim organima emitera za podnošenje prigovora.

Član 18.

Žalba protiv odluke nadležnog organa emitera po prigovoru se podnosi Savjetu Agencije za elektronske medije, u roku od 24 časa od njenog prijema, na posebnom obrazcu koji je sastavni dio ovog Pravilnika (Obrazac 3 - Žalba).

Sastavni dio žalbe iz stava 1 ovog člana je:

- prigovor iz člana 16 ovog Pravilnika i
- odluka nadležnog organa emitera po prigovoru.

Žalba se može podnijeti putem: elektronske pošte na saem@aemcg.org, faxom na 020 201 440 ili predajom na arhivi Agencije od 07 do 15 časova ili poštom na adresu Bul. Svetog Petra Cetinjskog br. 9, 81000 Podgorica.

Član 19.

Savjet Agencije za elektronske medije će:

- u roku od 24 časa od prijema žalbe donijeti odluku, u pisanoj formi,
- obrazloženu odluku po žalbi dostaviti podnosiocu žalbe i emiteru i objaviti je na veb-sajtu Agencije www.aemcg.org.

Protiv odluke Savjeta Agencije iz stava 1 ovog člana može se pokrenuti upravni spor.

Član 20.

Ukoliko nije drukčije propisano ovim Pravilnikom, u toku izborne kampanje, postupak po prigovoru fizičkog ili pravnog lica na rad emitera zbog kršenja Zakona o elektronskim medijima, Zakona o medijima, Pravilnika o komercijalnim audiovizuelnim komunikacijama ili Pravilnika o programskim standardima u elektronskim medijima, sprovodiće se u rokovima i pod uslovima propisanim članom 144 Zakona o elektronskim medijima.

Član 21.

Ovaj Pravilnik stupa na snagu danom donošenja i objaviće se na veb-sajtu Agencije www.aemcg.org i u „Službenom listu Crne Gore“.

Broj: 01-154

Podgorica, 11. februara 2020. godine

Predsjednik Savjeta Agencije za elektronske medije,
Ranko Vujović

Obrazac 1

EVIDENCIJA MEDIJSKOG PREDSTAVLJANJA

NAZIV (ID) MEDIJA		PERIOD ZA KOJI SE PODNOSI EVIDENCIJA				
1	2	3	4	5	6	7
Datum emitovanja	Vrijeme emitovanja	Naziv sadržaja	Vrsta medijskog predstavljanja	Plaćeno ili besplatno političko oglašavanje	Ime naručioca političkog oglašavanja	Neto vrijeme emitovanja

Kolona 1 - upisuje se dnevni datum emitovanja programa (dd/mj/god)

Kolona 2 - upisuje se vrijeme početka emitovanja sadržaja (hh:mm)

Kolona 3 - upisuje se naziv / ime emitovanog programa (npr. "Dnevnik", "Vijesti u pola 7", "Najave skupova", ...)

Kolona 4 - upisuje se vrsta medijskog predstavljanja. U okviru **informativno-političkih programa**: debate/sučeljavanja, interviui ili druga posebna emisije, isključivo posvećena izborima, u kojoj se javnost upoznaje sa aktivnostima, idejama i mišljenjem kandidata. U okviru **političko oglašavanja**: oglas, najava ili izvještaj sa promotivnog skupa.

Kolona 5 - upisuje se "plaćeno" ili "besplatno". Ne popunjava se za informativno-političke programe.

Kolona 6 - upisuje se ime kandidata koji je naručilac političkog oglašavanja. Ne popunjava se za informativno-političke programe.

Kolona 7 - Neto vrijeme emitovanja - ukupno vrijeme trajanja programa (emisije) bez audiovizuelne komercijalne komunikacije. Izražava se u minutima.

PRIGOVOR NA EMITOVANI PROGRAMSKI SADRŽAJ

PODACI O PODNOSIOCU PRIGOVORA		
Naziv pravnog lica		
Ime ovlaštenog lica		
PODACI O OVLAŠĆENOM LICU		
Adresa		
Telefon		
Faks		
E-mail		
PROGRAMSKI SADRŽAJ NA KOJI SE PODNOSI PRIGOVOR		
Vrsta programa	Radijski ☐	Televizijski ☐
Naziv sadržaja		
Datum i vrijeme emitovanja		
PREKRŠENA OBAVEZA		
Poštovanja privatnosti i dostojanstva građana	☐	
Zaštita integriteta maloljetnih lica	☐	
Čuvanje snimaka emitovanih sadržaja	☐	
Davanje doprinosa slobodnom, istinitom, cjelovitom, nepristrasnom i blagovremenom informisanju javnosti	☐	
Poštovanja i promocije osnovnih ljudskih prava i sloboda, demokratskih vrijednosti, institucija i pluralizma ideja	☐	
Unapređenja kulture javnog dijaloga	☐	
Upotreba jezika	☐	
OBRAZLOŽENJE		
DATUM I VRIJEME PODNOŠENJA PRIGOVORA		
Datum:	Vrijeme:	
DATUM I VRIJEME DONOŠENJA ODLUKE PO PRIGOVORU		
Datum:	Vrijeme:	
NAČIN PODNOŠENJA PRIGOVORA		
Predajom na arhivu ☐	Adresa:	
Elektronskom poštom ☐	E-mail:	
Faksom ☐	Broj faksa:	
POTPIS PODNOSIOCA PRIGOVORA		

**ŽALBA PROTIV ODLUKE EMITERA
PO PRIGOVORU NA EMITOVANI PROGRAMSKI SADRŽAJ**

PODACI O PODNOSIOCU ŽALBE		
Naziv pravnog lica		
Ime ovlašćenog lica		
PODACI O OVLAŠĆENOM LICU		
Adresa		
Telefon		
Faks		
E-mail		
PROGRAMSKI SADRŽAJ NA KOJI JE PODNESEN PRIGOVOR		
Vrsta programa	Radijski ☐	Televizijski ☐
Naziv sadržaja		
Datum i vrijeme emitovanja		
PREKRŠENA OBAVEZA		
Poštovanja privatnosti i dostojanstva građana	☐	
Zaštita integriteta maloljetnih lica	☐	
Čuvanje snimaka emitovanih sadržaja	☐	
Davanje doprinosa slobodnom, istinitom, cjelovitom, nepristrasnom i blagovremenom informisanju javnosti	☐	
Poštovanja i promocije osnovnih ljudskih prava i sloboda, demokratskih vrijednosti, institucija i pluralizma ideja	☐	
Unapređenja kulture javnog dijaloga	☐	
Upotreba jezika	☐	
OBRAZLOŽENJE		
DATUM I VRIJEME PRIJEMA ODLUKE PO PRIGOVORU		
Datum:	Vrijeme:	
DATUM I VRIJEME PODNOŠENJA ŽALBE		
Datum:	Vrijeme:	
NAČIN PODNOŠENJA ŽALBE		
Predajom na arhivu Agencije ☐	Adresa: Bul. Svetog Petra Cetinjskog br. 9, Podgorica	
Elektronskom poštom ☐	E-mail: saem@aemcg.org	
Faksom ☐	Broj faksa: 020 201 440	
POTPIS PODNOSIOCA ŽALBE		

Na osnovu člana 11 stav 1, člana 14 stav 5 i člana 103 Zakona o elektronskim komunikacijama ("Službeni list Crne Gore", br. 40/13, 56/13, 02/17 i 49/19), Savjet Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost, na sjednici održanoj dana 30. 01. 2020. godine, donosi

PRAVILNIK O RADIO-AMATERSKIM KOMUNIKACIJAMA

UVODNE ODREDBE

Član 1

Ovim pravilnikom propisuju se: način korišćenja radio-frekvencija koje su Planom namjene radio-frekvencijskog spektra namijenjene amaterskoj radiokomunikacionoj službi, klase radio-amatera, ispitni program i način polaganja radio-amaterskog ispita, dodjela pozivnih znakova, tehnički i drugi uslovi za upotrebu radio-amaterskih stanica.

Član 2

Pojedini izrazi, u smislu ovog pravilnika, imaju sljedeća značenja:

- 1) Radio-amaterska stanica: radio stanica koja radi u radio-frekvencijskim opsezima namijenjenim amaterskoj službi i/ili amaterskoj satelitskoj službi.
- 2) Radio-amater: fizičko lice koje se bavi radiotehnikom i radiooperaterstvom isključivo iz ličnih razloga i bez materijalne koristi u svrhu ličnog usavršavanja, međusobnih komunikacija i tehničkih ispitivanja, a koje ima položen ispit za radio-amatera.
- 3) Radio-amaterski klub (u daljem tekstu: Klub): udruženje radio-amatera i/ili radio-amaterskih klubova koje je registrovano prema propisima Crne Gore.
- 4) Savez radio-amatera Crne Gore (u daljem tekstu: Savez): udruženje radio-amatera i radio-amaterskih klubova, registrovano prema propisima Crne Gore, koje po pravilu zastupa njihove interese u zemlji i inostranstvu i kome može biti povjeren dio poslova shodno Sporazumu koji se zaključi sa Agencijom.
- 5) Pozivni znak: jednoznačni alfanumerički identifikacioni znak kojim se identifikuje rad radio-amatera, Kluba, Saveza ili radio stanice u automatskom režimu.

ISPIT ZA RADIO-AMATERE

Član 3

Ispit za radio-amatere (u daljem tekstu: Ispit) se polaže za A, N ili E klasu pred ispitnom komisijom koja se sastoji od 3 (tri) člana.

Savez i/ili Klub mogu sprovoditi pripremu kandidata za polaganje Ispita u skladu sa Ispitnim programom datim u Prilogu 1 koji je sastavni dio ovog pravilnika i organizovati Ispit na način propisan Uputstvom o organizovanju i polaganju ispita za radio-amatere.

Predlog za održavanje Ispita koji sadrži mjesto i vrijeme održavanja Ispita, spisak kandidata koji polažu Ispit, kao i predlog članova Komisije iz Saveza i Kluba, Savez dostavlja Agenciji najkasnije 15 dana prije predloženog dana održavanja ispita.

Savez je dužan da organizuje najmanje 3 polaganja Ispita godišnje.

Član 4

Članove ispitne komisije rješenjem imenuje Agencija.

Predsjednik ispitne komisije je predstavnik Agencije, a po jednog člana komisije po pravilu predlažu Savez i Klub koji je sprovodio obuku kandidata za polaganje Ispita.

U slučaju kada je Savez sprovodio obuku kandidata za polaganje Ispita Savez predlaže dva člana komisije.

Član 5

Ispit se obavlja u skladu sa Uputstvom o organizovanju i polaganju ispita za radio-amatere (u daljem tekstu: Uputstvo) koje donosi Agencija ili Savez uz prethodno dobijenu saglasnost Agencije.

Uputstvom se propisuje priprema, organizovanje, metodologija polaganja, način sprovođenja i ocjenjivanja Ispita.

Izveštaj o održanom Ispitu Komisija dostavlja Agenciji, a ispitni materijal Savezu u roku od 7 dana od dana održavanja Ispita.

Savez je dužan da čuva ispitne materijale najmanje 3 godine, te da ih na zahtjev dostavi Agenciji.

Član 6

Savez je u obavezi da objavi odgovarajuću literaturu za polaganje Ispita, zajedno sa bazom ispitnih pitanja i odgovora za pojedine klase koja su u skladu sa Ispitnim programom na zvaničnoj internet prezentaciji Saveza.

Ispitni program, prema kojem se kandidati pripremaju i ispituju, dat je u Prilogu 1 koji je sastavni dio ovog pravilnika.

Prijem i predaja Morzeovih znakova se polaže kao fakultativni dio ispita po zahtjevu kandidata.

Administrativne i tehničke poslove u vezi sa pripremom i održavanjem Ispita obavlja Savezi/ili Klub koji je sprovodio obuku kandidata za polaganje Ispita.

Savez je dužan da uz prethodnu saglasnost Agencije utvrdi visinu iznosa naknade za pokriće troškova ispitnog postupka.

Član 7

Kandidat koji želi polagati Ispit mora podnijeti Savezu ili Klubu pisani zahtjev za polaganje Ispita čiji formular je dat u Prilogu 2 koji je sastavni dio ovog pravilnika.

Prilikom podnošenja zahtjeva za polaganje Ispita, kandidat prilaže potvrdu o uplaćenju naknadi za pokriće troškova ispitnog postupka.

Ispit može polagati kandidat sa navršениh 12 godina.

Kandidat mlađi od 18 godina mora, uz zahtjev iz stava 1 ovog člana, priložiti i u skladu sa zakonom ovjerenu saglasnost roditelja ili staratelja.

Član 8

Nakon položenog Ispita za A klasu, N klasu ili E klasu Savez kandidatu izdaje Uvjerenje o položenom ispitu za radio-amatera čija forma je data u Prilogu 3 koji je sastavni dio ovog pravilnika.

Radio-amateru A klase, Agencija izdaje Harmonizovani radio-amaterski ispitni sertifikat (HAREC) u skladu sa CEPT preporukom T/R 61-02, čija forma je data u Prilogu 4 koji je sastavni dio ovog pravilnika i CEPT radio-amatersku dozvolu u skladu sa CEPT preporukom T/R 61-01 čija forma je data u Prilogu 6 koji je sastavni dio ovog pravilnika

Radio-amateru N klase, Agencija izdaje Radio-amaterski početnički ispitni sertifikat u skladu sa CEPT ERC Report 32 čija forma je data u Prilogu 5 koji je sastavni dio ovog pravilnika i CEPT početničku radio-amatersku dozvolu u skladu sa ECC/REC/(05)06 čija forma je data u Prilogu 7 koji je sastavni dio ovog pravilnika.

KORIŠĆENJE RADIO-FREKVENCIJA NAMIJENJENIH AMATERSKOJ I AMATERSKOJ-SATELITSKOJ SLUŽBI

Član 9

Radio-frekvencije namijenjene amaterskoj i amaterskoj-satelitskoj službi koriste se na osnovu odobrenja za korišćenje radio-frekvencija (u daljem tekstu: Odobrenje) koje izdaje Agencija.

Odobrenje se izdaje na zahtjev radio-amatera, Kluba ili Saveza u skladu sa Zakonom o elektronskim komunikacijama i podzakonskim propisima.

Klub može osnovati jednu ili više, privremenih ili trajnih, primopredajnih sekcija koje moraju imati Odobrenje i pozivni znak.

Savez, Klub i radio-amater, u zavisnosti od klase koje posjeduje radio-amater, koristi radio-frekvencije u skladu sa odgovarajućim Planom raspodjele radio-frekvencija namijenjenih amaterskoj i amaterskoj-satelitskoj službi.

Član 10

Radio-amater koji nema prebivalište u Crnoj Gori na osnovu CEPT radio-amaterske dozvole, izdate u državi njegovog prebivališta koja je zemlja članica CEPT-a, usaglašene sa preporukom CEPT T/R 61-02, može upotrebljavati radio-amatersku stanicu u Crnoj Gori u vremenu do najviše tri mjeseca neprekidno, kao radio-amater A klase i to u skladu sa odredbama ovog pravilnika, odgovarajućeg plana raspodjele radio-frekvencija i ostalih propisa Crne Gore.

Radio-amater koji nema prebivalište u Crnoj Gori na osnovu početničke radio-amaterske dozvole izdate u državi njegovog prebivališta (usaglašene sa ERC Report 32) koja je zemlja članica CEPT-a, može upotrebljavati radio-amatersku stanicu u Crnoj Gori u vremenu do najviše tri mjeseca neprekidno, kao radio-amater N klase, u skladu sa odredbama ovog pravilnika, odgovarajućeg plana raspodjele radio-frekvencija i ostalih propisa Crne Gore.

Radio-amater koji nema prebivalište u Crnoj Gori, na osnovu radio-amaterske dozvole izdate u državi prebivališta koja nije zemlja članica CEPT, može upotrebljavati radio-amatersku stanicu u Crnoj Gori u vremenu do najviše tri mjeseca neprekidno, kao radio-amater N klase, u skladu sa odredbama ovog pravilnika, odgovarajućeg plana raspodjele radio-frekvencija i ostalih propisa Crne Gore. Prije početka rada, radio-amater je dužan da Savezu dostavi kopiju dozvole izdate u državi prebivališta.

Radio-amater koji posjeduje dozvolu boravka u Crnoj Gori, na osnovu CEPT radio-amaterske dozvole izdate u državi njegovog prebivališta usaglašene sa CEPT T/R 61-02, može predati zahtjev i upotrebljavati radio-amatersku stanicu na teritoriji Crne Gore po dobijanju Odobrenja, kao radio-amater A klase, u skladu sa odredbama ovog pravilnika,

odgovarajućeg plana raspodjele radio-frekvencija i ostalih propisa Crne Gore. Radio-amateru se dodjeljuje pozivni znak iz serije 4O7AA – 4O7ZZ, u skladu sa tabelom iz člana 12 ovog pravilnika.

Radio-amater koji posjeduje dozvolu boravka u Crnoj Gori, na osnovu početničke radio-amaterske dozvole usaglašene sa ERC Report 32 izdate u državi njegovog prebivališta koja je potpisnik CEPT, može predati zahtjev i upotrebljavati radio-amatersku stanicu na teritoriji Crne Gore po dobijanju Odobrenja, kao radio-amater N klase, u skladu sa odredbama ovog pravilnika, odgovarajućeg plana raspodjele radio-frekvencija i ostalih propisa Crne Gore. Radio-amateru se dodjeljuje pozivni znak koji iz serije 4O7AAA – 4O7ZZZ, u skladu sa tabelom iz člana 12 ovog pravilnika.

Radio-amater koji posjeduje dozvolu boravka u Crnoj Gori, na osnovu radio-amaterske dozvole izdate u državi njegovog prebivališta koja nije zemlja članica CEPT-a, može predati zahtjev i upotrebljavati radio-amatersku stanicu na teritoriji Crne Gore po dobijanju Odobrenja, kao radio-amater N klase, u skladu sa odredbama ovog pravilnika, odgovarajućeg plana raspodjele radio-frekvencija i ostalih propisa Crne Gore. Uz zahtjev, dužan je da dostavi kopiju originalne licence prevedenu na crnogorski jezik. Radio-amateru se dodjeljuje pozivni znak iz serije 4O7AAA – 4O7ZZZ, u skladu sa tabelom iz člana 12 ovog pravilnika.

Radio-amateri iz stava 1 do 6, ne mogu u Crnoj Gori imati veća prava (radio-frekvencijski opseg, izračena snaga, vrsta rada i sl.) od onih koja su utvrđena dozvolom izdatom u državi njegovog prebivališta ili propisima Crne Gore, osim ako bilateralnim sporazumom između dvije administracije nije drugačije propisano.

Odobrenje na osnovu stava 4 do 6 se izdaje na period od najviše pet godina, zavisno od trajanja dozvole boravka i dozvole izdate u zemlji prebivališta.

Pozivni znaci dodijeljeni na osnovu stava 4 do 6 ovog člana se ne mogu koristiti za rad van teritorije Crne Gore.

KORIŠĆENJE RADIO-AMATERSKIH STANICA

Član 11

Radio-amater sa mjestom prebivališta ili dozvolom boravka u Crnoj Gori, Klub ili Savez mogu postavljati i koristiti radio-amatersku stanicu samo u skladu sa Odobrenjem izdatim od strane Agencije.

Klub ili Savez mora imenovati radio-amatera koji je odgovoran za rad radio-amaterske stanice.

Radio-amater koji upotrebljava radio-amatersku stanicu postavljenu od strane Kluba ili Saveza može koristiti radio-frekvencijske opsege sa pravima i uslovima u skladu sa svojom radiomaterskom klasom.

Upotreba radio-amaterske stanice za osobe bez položenog Ispita, odnosno važećeg Odobrenja je izuzetno dozvoljena u svrhu obuke ili tokom promocije radio-amaterizma i to isključivo uz upotrebu pozivnog znaka Kluba i uz stalni nadzor radio-amatera operatora A klase koji je odgovoran za pravilnu upotrebu radio-amaterske stanice.

POZIVNI ZNACI

Član 12

Pozivni znak za identifikaciju se sastoji iz stalnog i promjenljivog dijela.

Stalni dio pozivnog znaka (prefiks) je „4O“ koji je dodijeljen Crnoj Gori u skladu sa međunarodnim propisima.

Promjenljivi dio pozivnog znaka sastoji se od jedne cifre: 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 ili 9, koja se nalazi iza prefiksa, i jednog, dva ili tri slova engleskog alfabeta (sufiks).

Pozivni znak za identifikaciju utvrđuje se na sljedeći način:

<i>Format</i>	<i>Korisnik</i>
4O{0}[A..Z]	Savez, izuzetno Klub i radio-amater A klase
4O{0}[AA..ZZ]	Savez, izuzetno Klub i radio-amater A klase
4O{0}[AAA..ZZZ]	Radio-amaterska stanica u automatskom režimu rada (skr. SAR)
4O{0}[BAA..BZZ]	Radio farovi iznad 30 MHz Automat
4O{0}[DAA..DZZ]	Digitalni repetitori
4O{0}[GAA..GZZ]	Gateway
4O{0}[HAA..HZZ]	Radio farovi do 30 MHz, Automat
4O{0}[LAA..LZZ]	Lokalni repetitori
4O{0}[SAA..SZZ]	Repetitori SHF (1,2 GHz, 2,4 GHz)
4O{0}[UAA..UZZ]	Repetitori UHF (432 MHz)
4O{0}[VAA..VZZ]	Repetitori VHF (144 MHz)
4O{0}[XAA..XZZ]	Stanice za digitalne komunikacije
4O{0}[YAA..YZZ]	BBS
4O[1..9][A..Z]	Radio-amater klase A, Klub
4O[1..9][AA..ZZ]	Radio-amater klase A

4O{7}[AA..ZZ]	Radio-amater klase A u skladu sa članom 10 stav 4
4O[1..9][AAA..ZZZ]	Radio-amater, Klub
4O{7}[AAA..ZZZ]	Radio-amater klase N u skladu sa članom 10 stav 5 i stav 6

Izuzetno, u posebnim slučajevima, za privremenu upotrebu, odnosno do najviše godinu dana, dio pozivnog znaka može imati više cifara, odnosno slova, do najviše 8 karaktera.

Član 13

Agencija će u postupku izdavanja Odobrenja, podnosiocu zahtjeva dodijeliti pozivni znak. Agencija, u postupku dodjele pozivnog znaka, može od Saveza zatražiti mišljenje u vezi sa predloženim pozivnim znakom.

Radio-amateru se može dodijeliti samo jedan pozivni znak.

U posebnim slučajevima, radio-amateru se može dodijeliti i dodatni pozivni znak, koji se može koristiti u ograničenom vremenskom periodu.

Klubu se može dodijeliti jedan pozivni znak, a u slučaju da Klub ima više aktivnih primopredajnih sekcija moguće je dodijeliti pozivni znak svakoj primopredajnoj sekciji ponaosob.

Klubu koji ima više aktivnih primopredajnih sekcija, Agencija može dodijeliti najviše dva pozivna znaka sa jednim slovom u sufiksu i to isključivo u svrhu takmičenja.

Agencija neće dodijeliti pozivni znak koji se odnosi na međunarodno usaglašene signale za opasnost, uzbunu i za hitne slučajeve kao što su: SOS, XXX, TTT, YYY, DDD, JJJ, MAYDAY, PAN ili Q pozivni znaci (QOA i QUZ).

Agencija neće dodijeliti pozivni znak čija kombinacija slova ima sličnosti sa signalima za nesreću, bezbjednost, uzbunu ili hitnost, kako bi se izbjegla moguća zabuna zbog emitovanja takvog pozivnog znaka.

Jedinstvenu evidenciju izdatih pozivnih znakova vodi Agencija i istu objavljuje na svojoj internet stranici.

Član 14

Pozivni znak koji je već bio dodijeljen, može se dodijeliti drugom korisniku:

- nakon isteka perioda od 5 godina od dana prestanka važenja Odobrenja, odnosno
- nakon isteka perioda od 1 godine od dana prestanka korišćenja pozivnog znaka odobrenog za privremenu upotrebu.

Pozivni znak koji je već bio dodijeljen, može se dodijeliti drugom korisniku i prije isteka vremenskog perioda od 5 godina ukoliko prethodni korisnik tog pozivnog znaka da saglasnost pisanim putem.

EMITOVANJE POZIVNOG ZNAKA

Član 15

Pozivni znak se mora emitovati na početku i na kraju svake radio komunikacije. U slučaju radio komunikacije dužeg trajanja, pozivni znak će se emitovati na običnom jeziku (upotrebom Crnogorskih međunarodnih operativnih pravila i postupaka) ili Morzeovim kodom u vremenskim razmacima od najmanje 10 minuta. Tokom prenosa teleteksta ili slike, pozivni znak može se emitovati upotrebom posebne vrste emisije, u skladu sa međunarodnom praksom.

Ako radio-amater upotrebljava radio-amatersku stanicu na adresi koja nije navedena u Odobrenju, mora svom pozivnom znaku dodati sljedeće:

- znak "/M" za telegrafiju, odnosno riječ "mobile" za telefoniju kada radi s pokretnom radio-amaterskom stanicom u motornom vozilu ili na plovilu;
- znak "/MM" za telegrafiju, odnosno riječi "maritime mobile" za telefoniju kada radi s radio-amaterskom stanicom na plovilu;
- znak "/AM" za telegrafiju, odnosno riječi "air mobile" za telefoniju kada radi s radio-amaterskom stanicom na vazduhoplovu;
- znak "/P" za telegrafiju, odnosno riječ "portable" za telefoniju kada radi s prenosnom radio-amaterskom stanicom.

Radio-amater bez mjesta prebivališta u Crnoj Gori koji upotrebljava radio-amatersku stanicu na teritoriji Crne Gore, mora koristiti pozivni znak u skladu s odredbama CEPT-a, tako da na početku svog pozivnog znaka dodaje znak "4O/" za telegrafiju, odnosno riječi "4O stroke" za telefoniju.

SADRŽAJ EMITOVANJA

Član 16

Radiokomunikacioni prenos između radio-amaterskih stanica mora se odvijati običnim jezikom. Međunarodni amaterski kod i operativne skraćenice, koje su u međunarodnoj upotrebi, smatraju se običnim jezikom.

Član 17

U radio-amaterskim komunikacijama nije dozvoljeno:

- razmjenjivati poruke koje se ne odnose na radio-amatere, uz izuzetak poziva u slučaju nesreće ili opasnosti;
- razmjenjivati poruke čiji sadržaj ugrožava odbranu i nacionalnu bezbjednost, ili sigurnost ljudskih života;
- služiti se nepristojnim jezikom;
- komunicirati s radio stanicama koje nemaju ispravan pozivni znak ili koje ne emituju pozivni znak u propisanim intervalima;
- upotrebljavati međunarodne signale za nesreću "SOS" ili "MAYDAY", osim u slučaju ako se nađu u takvoj situaciji;
- prenositi muziku, druge vrste emitovane zabave ili bilo koju vrstu reklamiranja, uz izuzetak prenosa zvuka određene radio-frekvencije, koji je dozvoljen samo u svrhu ispitivanja i mjerenja u trajanju od najviše dvije minute;
- emitovati signale nejasnog značenja ili pogrešne pozivne znake;
- prenositi riječi treće strane koje nijesu javno izgovorene.

Sadržaj televizijskih, radio i faksimilnih prenosa mora biti ograničen na amaterske radio stanice kojima je dopušteno takvo emitovanje. Ovi prenosi ne smiju imati prirodu radio i televizijskih prenosa, ne smiju sadržati oglase i ne smiju biti namijenjeni javnosti.

Emisije nemonodulisanog ili nekodiranog nosioca dozvoljene su samo u kratkom trajanju i isključivo u svrhu ispitivanja ili podešavanja.

PRIJEM

Član 18

Nenamjerno primljeni signali ne smiju se bilježiti niti emitovati drugima.

Prilikom prijema poziva u pomoć u slučaju nesreće i opasnosti, radio-amater mora odmah prekinuti vlastito emitovanje i uspostaviti komunikaciju s radio stanicom koja emituje poziv u pomoć.

DNEVNIK RADIO-AMATERSKE STANICE

Član 19

Tokom rada radio-amaterskom stanicom, radio-amater mora voditi dnevnik radio-amaterske stanice (u daljem tekstu: Dnevnik stanice), sa stranicama označenim po njihovom redosljedu, u koji se bilježe sve emisije čitljivim zapisom. Zapis svake emisije mora sadržati sljedeće podatke:

- dan, mjesec i godinu;

- početak i kraj radio komunikacije prema koordiniranom univerzalnom vremenu (UTC);
- radio-frekvencijski opseg ili tačnu radio-frekvenciju na kojoj je obavljena radio komunikacija;
- vrstu emisije i snagu predajne stanice;
- lokaciju i pozivni znak radio-amaterske stanice sa kojom je uspostavljena komunikacija, ukoliko je ona razmijenjena tokom komunikacije;
- potpis radio-amatera koji je odgovoran za radio komunikaciju.

Dnevnik stanice može se voditi i elektronski, uz uslov da je obezbijedena mogućnost štampanja Dnevnika stanice u svrhu kontrole.

Dnevnik stanice mora se čuvati najmanje godinu dana od dana zadnjeg zapisa ostvarene radio komunikacije.

TEHNIČKI ZAHTJEVI ZA RADIO-AMATERSKE STANICE

Član 20

Radio-amaterska stanica mora se postaviti u skladu s važećim propisima.

Radio-amaterska stanica tokom svog rada ne smije ometati rad drugih elektronskih komunikacionih sistema ili opreme, niti uzrokovati štetan uticaj na životnu sredinu i zdravlje ljudi.

Prilikom postavljanja radio-amaterske stanice u naseljenom području, uz Zahtjev za izdavanje odobrenja za korišćenje radio-frekvencija, Agencija može tražiti procjenu uticaja elektro-magnetnog zračenja na životnu sredinu, sa proračunom oblika i dimenzija zone nedozvoljenog zračenja za postojeće i novoprojektovano stanje u skladu sa važećom regulativom.

Radio-amater mora posjedovati šemu električne instalacije svog predajnika i nacrt lokalne izrade fiksnog antenskog sistema, koje mora redovno usklađivati u slučaju nastanka promjena i mora ih pokazati ili dostaviti u svrhu nadzora, u skladu sa zakonom.

Član 21

Predajne radio-frekvencije moraju biti stabilne u mjeri u kojoj to omogućava stepen tehničkog razvoja radio-amaterskih stanica. Granice radio-frekvencijskih opsega ne smiju se prekoračiti.

Sporodne emisije moraju se smanjiti na najmanju moguću mjeru. Srednja snaga svake sporedne komponente kojom predajnik napaja antenski vod mora biti:

- za radio-amaterske stanice koje rade u radio-frekvencijskim opsezima ispod 30 MHz:
 - najmanje 40 dB ispod srednje snage - za predajnike sa srednjom snagom do 500 W;
 - manja ili jednaka 50 mW - za predajnike sa srednjom snagom preko 500 W;
- za radio-amaterske stanice koje rade u radio-frekvencijskim opsezima između 30 MHz i 960 MHz:
 - najmanje 40 dB ispod srednje snage - za predajnike sa srednjom snagom manjom od 0,25 W;
 - manja ili jednaka 25 mW - za predajnike sa srednjom snagom od 0,25W do 25W;
 - najmanje 60 dB ispod srednje snage - za predajnike sa srednjom snagom većom od 25W;
- za radio-amaterske stanice koje rade u radio-frekvencijskim opsezima između 960 MHz i 17,7 GHz:
 - manja ili jednaka 100 μ W - za predajnike sa srednjom snagom manjom od 10 W;
 - najmanje 50 dB ispod srednje snage - za predajnike sa srednjom snagom većom od 10 W.

Prijemna oprema radio-amaterske stanice ne smije stvarati smetnje u radio-frekvencijskim opsezima koji su namijenjeni za emitovanje radija i televizije (radio-difuzija) veću od 4×10^{-9} W.

Predajna oprema radio-amaterske stanice mora biti izgrađena na način da omogući smanjenje izlazne snage u slučajevima smetnje ili indukcije.

ANTENE I ANTENSKI VODOVI NA RADIO-AMATERSKIM STANICAMA

Član 22

Antene i antenski vodovi na radio-amaterskoj stanici moraju biti propisno postavljeni i održavani, u skladu sa pravilima elektrotehničke struke.

Antene i antenski vodovi na radio-amaterskoj stanici moraju se graditi i postavljati na način da se osigura najmanje jedan metar udaljenosti između njihovih sastavnih dijelova unutar građevine i bilo kojeg dijela javne telekomunikacione instalacije. Međusobna udaljenost manja od jednog metra dopuštena je kod oklopljenih vodova, ako je zagarantovan rad bez smetnji.

Antenski sistemi izvan građevina moraju se postavljati na profesionalan način i u skladu sa tehničkim propisima. Priključni vodovi, koji prolaze preko javnih telekomunikacionih instalacija, mogu se postaviti samo uz saglasnost vlasnika tih instalacija.

Uzemljenja radio-amaterskih stanica ne smiju se spajati sa javnim telekomunikacionim instalacijama.

Vlasnik radio-amaterske stanice mora odmah i o vlastitom trošku izmijeniti antene, uzemljenja i priključne vodove ako oni onemogućavaju ili izazivaju opasnost prilikom postavljanja, rastavljanja ili izmjene javnih telekomunikacionih instalacija.

Potrebne saglasnosti druge strane (vlasnika građevine, pravne osobe nadležne za javne puteve i dr.) za postavljanje antena i priključnih vodova pribavlja vlasnik radio-amaterske stanice.

ZAŠTITA RADIO-AMATERSKIH STANICA OD ZLOUPOTREBE

Član 23

Radio-amater je obavezan spriječiti svaku zloupotrebu radio-amaterske stanice i preduzeti posebne mjere opreza u svrhu sprječavanja njene upotrebe od strane neovlašćenih osoba.

ODUZIMANJE ODOBRENJA

Član 24

Odobrenje i pozivni znak izdati po odredbama ovog pravilnika će se oduzeti, ako imalac Odobrenja prestane da ispunjava uslove propisane zakonom i ovim pravilnikom.

POSEBNE ODREDBE

Član 25

Agencija može dio svojih poslova, izuzev upravno-pravnih poslova i poslova koji su u okviru nadležnosti Agencije, povjeriti Savezu pod posebnim uslovima i po posebno zaključenom sporazumu, ukoliko je to u svrhu efikasnijeg ostvarivanja interesa radio-amatera i Klubova i obezbjeđivanja uslova za dalji razvoj radio-amaterizma u Crnoj Gori.

Član 26

Agencija može Savezu povjeriti sljedeće poslove:

- uređivanje i normiranje metodologije, načina organizovanja i održavanja polaganja ispita za amaterske radio-operatore,
- uređivanje pravila za dodjelu pozivnih znakova,
- vođenje i administriranje jedinstvene evidencije izdatih pozivnih znakova,

- davanje prethodnog mišljenja po zahtjevima za izdavanje odobrenja za korišćenje radio-frekvencija, odnosno posredovanje i/ili prethodnu obradu zahtjeva za izdavanje odobrenja za korišćenje radio-frekvencije,
- druge specifične administrativne poslove u vezi amaterske radiokomunikacione službe;

Član 27

Savezu mogu biti povjereni poslovi u skladu sa ovim pravilnikom, ukoliko:

- uskladi osnivačka, normativna i druga akta svoje organizacije na način da omogućava jednostavan i pristupačan način učlanjenja i djelovanja svih zainteresovanih ovlašćenih korisnika amaterskih radio-frekvencija (radio-amatera, klubova, udruženja i sl), oslobođen ograničenja ili diskriminacija po bilo kom osnovu, sve u skladu sa pozitivnim propisima Crne Gore
- se obaveže da će u kontinutetu povjerene poslove obavljati na ažuran, profesionalan, transparentan i nekomercijalan način, sve u cilju ostvarivanja prava i interesa radio-amatera,
- podnese Agenciji na prethodnu saglasnost osnivačka i druga normativna i organizaciona akta prije donošenja, izmjena ili dopuna,
- zaključi poseban sporazum sa Agencijom o povjeravanju poslova na određeno vrijeme, sa mogućnošću produženja.

Član 28

Savez gubi pravo na povjeravanje poslova odnosno pravo na produženje sporazuma o povjeravanju poslova u sljedećim slučajevima:

- povjerene poslove ne obavlja u skladu sa zakonom, ovim pravilnikom ili ih obavlja na netransparentan, neprofesionalan ili komercijalan način,
- u drugim slučajevima u skladu sa zakonom.

PRELAZNE ODREDBE

Član 29

Agencija će radio-amaterima sa položenim ispitom za A klasu izdati CEPT radio-amatersku licencu u skladu sa CEPT preporukom T/R 61/01 i Harmonizovani radio-amaterski ispitni sertifikat (HAREC) u skladu sa CEPT preporukom T/R 61/02 u roku od 60 dana od dana stupanja na snagu ovog pravilnika.

Agencija će radio-amaterima sa položenim ispitom za N klasu izdati CEPT radio-amatersku licencu i Radio-amaterski ispitni sertifikat u skladu sa CEPT ERC Report 32 u roku od 60 dana od dana stupanja na snagu ovog pravilnika.

Savez je dužan da uskladi svoj rad i osnivačka i druga akta sa odredbama ovog pravilnika najkasnije u roku od 180 dana od dana stupanja na snagu ovog pravilnika.

Odobrenja za korišćenje radio-frekvencija namijenjenih amaterskoj službi izdata do dana stupanja na snagu ovog pravilnika važe do isteka roka na koji su izdata.

Uputstvo o organizovanju i polaganju ispita za radio-amatere broj 0102-6998/2 od 09. 12. 2014. godine ostaje na snazi do donošenja novog uputstva odnosno najkasnije 180 dana od dana stupanja na snagu ovog pravilnika.

ZAVRŠNE ODREDBE

Član30

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje da važi Pravilnik o radio-amaterskim komunikacijama ("Službeni list Crne Gore", broj 23/14).

Član 31

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 0903-543/1

Podgorica, 31. 01. 2020. godine

Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost

Predsjednik Savjeta,

Branko Kovijanić, s.r.

Prilog 1

OBAVEZNI DIO ISPITNOG PROGRAMA

Obavezni dio ispitnog programa za A klasu je usaglašen sa CEPT preporukom T/R 61-02, obavezni dio ispitnog programa za N klasu je usaglašen sa ERC REPORT 32, a obavezni dio ispitnog programa za E klasu je usaglašen sa ECC REPORT 89.

I SADRŽAJ OBAVEZNOG DIJELA ISPITNOG PROGRAMA ZA A KLASU

a) TEHNIČKI SADRŽAJ

1. ELEKTRIČNA, ELEKTROMAGNETNA I RADIO TEORIJA
 - 1.1. Provodnost
 - 1.2. Izvori elektriciteta
 - 1.3. Električno polje
 - 1.4. Magnetno polje
 - 1.5. Elektromagnetno polje
 - 1.6. Sinusoidni signali
 - 1.7. Nesinusoidni signali, šum
 - 1.8. Modulirani signali
 - 1.9. Snaga i energija
 - 1.10. Digitalna obrada signala (DSP)
2. KOMPONENTE
 - 2.1. Otpornik
 - 2.2. Kondenzator
 - 2.3. Kalem
 - 2.4. Primjena i upotreba transformatora
 - 2.5. Dioda
 - 2.6. Tranzistor
 - 2.7. Druge komponente
3. ELEKTRIČNA KOLA
 - 3.1. Kombinacija komponenata
 - 3.2. Filtar
 - 3.3. Napajanje
 - 3.4. Pojačavač
 - 3.5. Detektor
 - 3.6. Oscilator
 - 3.7. Fazno zatvorena petlja (PLL)

- 3.8. Diskretni vremenski signali i sistemi (DSP sistemi)
- 4. PRIJEMNICI
 - 4.1. Vrste prijemnika
 - 4.2. Blok-dijagrami
 - 4.3. Operacija i funkcija narednih faza u radu
 - 4.4. Karakteristike prijemnika
- 5. PREDAJNICI
 - 5.1. Vrste predajnika
 - 5.2. Blok-dijagrami
 - 5.3. Operacija i funkcija narednih faza u radu
 - 5.4. Karakteristike predajnika
- 6. ANTENE I PRENOSNI VODOVI
 - 6.1. Vrste antena
 - 6.2. Karakteristike antena
 - 6.3. Prenosni vodovi
- 7. PROPAGACIJA (PROSTIRANJE RADIO TALASA)
- 8. MJERENJA
 - 8.1. Način mjerenja
 - 8.2. Mjerni instrumenti
- 9. SMETNJE I OTPORNOST NA ISTE
 - 9.1. Smetnje na elektronskoj opremi
 - 9.2. Uzrok smetnji na elektronskoj opremi
 - 9.3. Mjere zaštite od smetnji
- 10. SIGURNOST (BEZBJEDNOST)

b) CRNOGORSKA I MEĐUNARODNA OPERATIVNA PRAVILA I POSTUPCI

- 1. FONETSKA ABECEDA
- 2. Q-KOD
- 3. OPERATIVNE SKRAĆENICE KOJE SE UPOTREBLJAVAJU U AMATERSKOJ SLUŽBI
- 4. MEĐUNARODNE OZNAKE ZA NESREĆE, SAOBRAĆAJ U SLUČAJU OPASNOSTI I KOMUNIKACIJA U SLUČAJU PRIRODNIH KATASTROFA
- 5. POZIVNI ZNACI
- 6. FREKVENCIJSKI OPSEZI IARU-a
- 7. DRUŠTVENA ODGOVORNOST I OPERATIVNA PRAVILA

c) CRNOGORSKI I MEĐUNARODNI PROPISI U VEZI S AMATERSKOM SLUŽBOM I AMATERSKOM SATELITSKOM SLUŽBOM

1. RADIO PROPISI ITU-a (ITU-RR)
2. PROPISI CEPT-a
3. CRNOGORSKI ZAKONI I PODZAKONSKI PROPISI

II SADRŽAJ OBAVEZNOG DIJELA ISPITNOG PROGRAMA ZA N KLASU

a) TEHNIČKI SADRŽAJ

1. ELEKTRIČNA, ELEKTROMAGNETNA I RADIO TEORIJA
 - 1.1. Provodnost
 - 1.2. Izvori elektriciteta
 - 1.3. Radio talasi
 - 1.4. Audio i digitalni signali
 - 1.5. Modulirani signali
 - 1.6. Snaga
2. KOMPONENTE
 - 2.1. Otpornik
 - 2.2. Kondenzator
 - 2.3. Kalem (Zavojnica)
 - 2.4. Primjena i upotreba transformatora
 - 2.5. Dioda
 - 2.6. Tranzistor
 - 2.7. Oscilatorna kola
3. ELEKTRIČNA KOLA
 - 3.1. Filtri
4. PRIJEMNICI
 - 4.1. Vrste prijemnika
 - 4.2. Blok-dijagrami
 - 4.3. Način rada
5. PREDAJNICI
 - 5.1. Blok-dijagrami
 - 5.2. Način rada
 - 5.3. Karakteristike predajnika
6. ANTENE I ANTENSKI VODOVI
 - 6.1. Vrste antena
 - 6.2. Načini napajanja antena
 - 6.3. Prilagođenje
7. FREKVENCIJSKI SPEKTAR I PROSTIRANJE TALASA

8. MJERENJA
 - 8.1. Način mjerenja
 - 8.2. Mjerni instrumenti
9. SMETNJE I OTPORNOST NA ISTE
 - 9.1. Smetnje na elektronskoj opremi
 - 9.2. Uzrok smetnji na elektronskoj opremi
 - 9.3. Mjere zaštite od smetnji
10. SIGURNOST (BEZBJEDNOST)
 - 10.1. Ljudsko tijelo
 - 10.2. Mrežno napajanje
 - 10.3. Opasnosti
 - 10.4. Grmljavina

b) CRNOGORSKA I MEĐUNARODNA OPERATIVNA PRAVILA I POSTUPCI

1. FONETSKA AZBUKA
2. Q-KOD
3. OPERATIVNE SKRAĆENICE KOJE SE UPTREBLJAVAJU U AMATERSKOJ SLUŽBI
4. POZIVNI ZNACI

c) CRNOGORSKI I MEĐUNARODNI PROPISI KOJI SE ODOSE NA AMATERSKU I AMATERSKU SATELITSKU SLUŽBU

1. RADIO PROPISI ITU-a (RR)
2. PROPISI CEPT-A
3. CRNOGORSKI ZAKONI I PODZAKONSKI PROPISI

III SADRŽAJ OBAVEZNOG DIJELA ISPITNOG PROGRAMA ZA E KLASU

a. PRAKTIČNI OPERATIVNI RAD

1. POZNAVANJE KONTROLA PRIJEMNIKA, PREDAJNIKA ILI PRIMOPREDAJNIKA
 - 1.1. Prekidač uključeno/isključeno, prekidač opsega, podešavanje frkvencije i displej, glasnoća, nivo snage i displej, pojačanje mikrofona, itd.
2. HF (KT) RAD
 - 2.1. Podešavanje za USB i LSB rad
 - 2.2. Obavljanje inicijalnog poziva pozivanjem CQ

- 2.3. Mogućnost ostvarivanja kontakta u prihvatljivoj formi, signal report, ime i informacije o stanici, itd. Na taj način pokazuje kako se uređaj koristi.
3. VHF RAD
 - 3.1. Mogućnost ostvarivanja kontakta u prihvatljivoj formi, signal report, ime i informacije o stanici, itd. Na taj način pokazuje kako se uređaj koristi.
 - 3.2. FM rad
 - 3.3. Rad preko repetitora
4. DNEVNIK STANICE I PODACI KOJI SE UNOSE U NJEGA
5. POKAZIVANJE RAZUMIJEVANJA ANTENSKOG PRILAGOĐENJA I UPTREBA SWR METRA
 - 5.1. Razumijevanje važnosti tačnog prilagođenja
 - 5.2. Sposobnost korišćanja SWR metra i ATU u prilagođavanju antena na predajnik
 - 5.3. Koaksijalni konektori (vrste, djelovi)
6. UPOTREBA FONETSKOG ALFABETA I UOBIČAJENOG AMATERSKIH SKRAĆENICA I REČNIKA KAO NEOPHODNOG ZA RAD TAČKE B) I C) IZ OBAVEZNOG DIJELA ISPITA ZA A KLASU
7. IARU I CRNOGORSKI RADIO-FREKVENCIJSKI PLANNOVI KOJI SE ODOSE NA RADIO-AMATERE
 - 7.1. Potreba za međunarodnom saradnjom u upotrebi frekvencijskog spektra
 - 7.2. Tumačenje tabela IARU i Crnogorskog radio-frekvencijskog plana
 - 7.3. Drugi korisnici radio spektra.

TEHNIČKI SADRŽAJ

1. OSNOVI
 - 1.1. Jedinice i simboli
 - 1.2. Električna kola
 - 1.3. Snaga i otpornost
 - 1.4. Omov zakon
 - 1.5. Naizmjenična struja i napon
 - 1.6. Frekvencija i talasna dužina
2. PREDAJNICI
 - 2.1. Blok šema jednostavnog predajnika
 - 2.2. Vrste modulacija
3. PRIJEMNICI
 - 3.1. Jednostavan prijemnik i detektor
4. ANTENSKI VODOVI I ANTENE
 - 4.1. Antenski vodovi, koaksijalni kabal i odgovarajući priključci
 - 4.2. Vrste antena : dipol, GP (ground plane), napajana na kraju
 - 4.3. Antensko prilagođenje

- 4.4. Sklop za podešavanje antena (ATU)
- 4.5. Stojeći talasi i SWR metri, izračena snaga i e.i.r.p.
- 4.6. Vještačko opterećenje
5. PROPAGACIJA
 - 5.1. Prostiranje talasa
 - 5.2. Domet
 - 5.3. Jonosfera
 - 5.4. Dnevne promjene u prostiranju
6. ELEKTROMAGNETNE SMETNJE (EMC)
 - 6.1. Izvori smetnji
 - 6.2. Smanjenje uticaja smetnji
 - 6.3. Uzemljenje, vrste antena
 - 6.4. Snaga i vrste emisija
 - 6.5. Otprnost na smetnje
 - 6.6. Socijalni odnos
 - 6.7. Izvori pomoći
7. BEZBJEDNOST
 - 7.1. Visoki napon i struja
 - 7.2. Električni utikači i uzemljenje
 - 7.3. Incidenti i nesreće
 - 7.4. Lokacija antene
 - 7.5. Baterija
 - 7.6. Strujni udar
8. USLOVI ZA DOZVOLE I DOSTUPNOST FREKVENCIJSKOG SPEKTRA
 - 8.1. Radio komunikacije radi ličnog usvršavanja na nematerijalnoj osnovi
 - 8.2. Vrste dozvola
 - 8.3. Forma pozivnog znaka
 - 8.4. Zahtjevi za identifikaciju stanice
 - 8.5. Samo za komunikaciju sa drugim radio-amaterima
 - 8.6. Bez tajnih kodova sa nejasnim značenjima
 - 8.7. Emitovanje i prenos muzike nije dozvoljen
 - 8.8. Dozvola je lična
 - 8.9. Pomjena adrese
 - 8.10. Pravo inspekcije

Prilog 2

ZAHTJEV ZA POLAGNJE ISPITA ZA RADIO-AMATERE

Ime:

--

Prezime:

--

Br lične karte ili pasoša (ili JMBG):

--

Mjesto rođenja:

--

Adresa stanovanja:

--

Kontakt tel/e-mail :

--

Prijavljujem se za polaganje ispita za radio-amatera:

- A klase
- N klase
- E klase

Prijavljujem se za polaganje fakultativnog dijela ispita – prijem i predaja Morzeovih znakova.

Napomene:

- Ispit za radio-amatera može polagati kandidat sa navršenih 12 godina.
- Kandidat mlađi od 18 godina mora uz zahtjev priložiti i u skladu sa zakonom ovjerenu saglasnost roditelja ili staratelja.

(potpis podnosioca zahtjeva)

Mjesto: _____

Datum: _____

Savez radio-amatera Crne Gore

UVJERENJE O POLOŽENOM ISPITU ZA RADIO-AMATERA

X - KLASA

iz _____ rođen _____
položio je dana _____ u _____

ISPIT ZA RADIO-AMATERA ___ KLASA

Članovi ispitne komisije

1. _____
2. _____
3. _____

Predsjednik
Saveza radio-amatera Crne Gore

Br. _____

Podgorica, _____

Prilog 4

HARMONIZOVANI RADIO-AMATERSKI ISPITNI CERTIFIKAT (HAREC)
u skladu sa CEPT preporukom T/R 61-02
HARMONISED AMATEUR RADIO EXAMINATION CERTIFICATE (HAREC)
BASED ON CEPT RECOMMENDATION T/R 61-02
CERTIFICAT D'EXAMEN RADIOAMATEUR HARMONISE (HAREC)
délivré sur la base de la Recommandation de la CEPT T/R 61-02
HARMONISIERTE AMATEURFUNK-PRÜFUNGSBESCHEINIGUNG (HAREC)
nach CEPT Empfehlung T/R 61-02

Uprava za izdavanje ili nadležni organ za izdavanje AGENCIJA ZA ELEKTRONSKE KOMUNIKACIJE I POŠTANSKU DJELATNOST države CRNE GORE izjavljuje da je nosilac ovog sertifikata uspješno prošao radio-amaterski ispit koji ispunjava uslove koje je postavila Međunarodna unija za telekomunikacije (ITU). Položeni ispit odgovara ispitu opisanom u Preporuci CEPT T/R 61-02 (HAREC).

The issuing Administration or responsible issuing Authority AGENCY FOR ELECTRONIC COMMUNICATIONS AND POSTAL SERVICES of the country MONTENEGRO declares herewith that the holder of this certificate has successfully passed an amateur radio examination which fulfils the requirements laid down by the International Telecommunication Union (ITU). The passed examination corresponds to the examination described in CEPT Recommendation T/R 61-02 (HAREC).

L'Administration ou l'Autorité compétente AGENCE DES COMMUNICATIONS ÉLECTRONIQUES ET DES SERVICES POSTAUX du pays MONTENEGRO certifie que le titulaire du présent certificat a réussi un examen de radioamateur conformément au règlement de l'Union internationale des télécommunications (UIT). L'épreuve en question correspond à l'examen décrit dans la Recommandation CEPT T/R 61-02 (HAREC).

Die ausstellende Verwaltung oder zuständige Behörde AGENTUR FÜR ELEKTRONISCHE KOMMUNIKATION UND POST DIENSTE des Landes MONTENEGRO erklärt hiermit, dass der Inhaber dieser Bescheinigung eine Amateurfunkprüfung erfolgreich abgelegt hat, welche den Erfordernissen entspricht, wie sie von der Internationalen Fernmeldeunion (ITU) festgelegt sind. Die abgelegte Prüfung entspricht der in der CEPT-Empfehlung T/R 61-02 (HAREC) beschriebenen Prüfung.

Ime nosioca/Holder's name/Nom du titulaire/Name des Inhabers

Datum rođenja/Date of birth /Date de naissance/Geburtsdatum

Subjekti koji službeno zahtijevaju informacije o ovom sertifikatu obraćaju se za informacije nacionalnim tijelima ili administraciji naznačenoj iznad.

Officials requiring information about this certificate should address their enquiries to the issuing national Authority or the issuing Administration as indicated above.

Les autorités officielles désirant des informations sur ce document devront adresser leurs demandes à l'Autorité nationale compétente mentionnée ci-dessous.

Behörden, die Auskünfte über diese Bescheinigung erhalten möchten, sollten ihre Anfragen an die genannte ausstellende nationale Behörde oder die ausstellende Verwaltung richten.

Adresa/Address/Adresse/Anschrift: BULEVAR DŽORDŽA VAŠINGTONA BR. 56, 81000 PODGORICA, MONTENEGRO

Broj telefona/Telephone/Téléphone/Telefon: +382 20 406 700

Potpis/Signature/
Signature/Unterschrift

Pečat/Official stamp/
Cachet Officiel/Offizieller Stempel

Mjesto i datum izdavanja/Place and date of issue/Lieu et date d'émission/Ort und Ausstelldatum: Podgorica, dd. mm. yyyy

RADIO-AMATERSKI POČETNIČKI ISPITNI SERTIFIKAT
u skladu sa CEPT ERC Report 32
AMATEUR RADIO NOVICE EXAMINATION CERTIFICATE
based on CEPT ERC Report 32
CERTIFICAT NOVICE D'EXAMEN RADIOAMATEUR
délivré sur la base de la CEPT ERC Report 32
AMATEURFUNK-NOVICE PRÜFUNGSBESCHEINIGUNG
nach CEPT ERC Report 32

Uprava za izdavanje ili nadležni organ za izdavanje AGENCIJA ZA ELEKTRONSKE KOMUNIKACIJE I POŠTANSKU DJELATNOST države CRNE GORE izjavljuje da je nosilac ovog sertifikata uspješno prošao radio-amaterski ispit koji ispunjava uslove koje je postavila Međunarodna unija za telekomunikacije (ITU). Položeni ispit odgovara ispitu opisanom u CEPT ERC Report 32.

The issuing Administration or responsible issuing Authority AGENCY FOR ELECTRONIC COMMUNICATIONS AND POSTAL SERVICES of the country MONTENEGRO declares herewith that the holder of this certificate has successfully passed an amateur radio examination which fulfils the requirements laid down by the International Telecommunication Union (ITU). The passed examination corresponds to the examination described in CEPT ERC Report 32.

L'Administration ou l'Autorité compétente AGENCE DES COMMUNICATIONS ÉLECTRONIQUES ET DES SERVICES POSTAUX du pays MONTENEGRO certifie que le titulaire du présent certificat a réussi un examen de radioamateur conformément au règlement de l'Union internationale des télécommunications (UIT). L'épreuve en question correspond à l'examen décrit dans la Recommandation CEPT ERC Report 32.

Die ausstellende Verwaltung oder zuständige Behörde AGENTUR FÜR ELEKTRONISCHE KOMMUNIKATION UND POST DIENSTE des Landes MONTENEGRO erklärt hiermit, dass der Inhaber dieser Bescheinigung eine Amateurfunkprüfung erfolgreich abgelegt hat, welche den Erfordernissen entspricht, wie sie von der Internationalen Fernmeideunion (ITU) festgelegt sind. Die abgelegte Prüfung entspricht der in der CEPT-Empfehlung CEPT ERC Report 32.

Ime nosioca/Holder's name/Nom du titulaire/Name des Inhabers

Datum rođenja/Date of birth/Date de naissance/Geburtsdatum

Subjekti koji službeno zahtijevaju informacije o ovom sertifikatu obraćaju se za informacije nacionalnim tijelima ili administraciji naznačenoj iznad.

Officials requiring information about this certificate should address their enquiries to the issuing national Authority or the issuing Administration as indicated above.

Les autorités officielles désirant des informations sur ce document devront adresser leurs demandes à l'Autorité nationale compétente mentionnée ci-dessous.

Behörden, die Auskünfte über diese Bescheinigung erhalten möchten, sollten ihre Anfragen an die genannte ausstellende nationale Behörde oder die ausstellende Verwaltung richten.

Adresa/Address/Adresse/Anschrift: BULEVAR DŽORDŽA VAŠINGTONA BR. 56, 81000 PODGORICA, MONTENEGRO

Broj telefona/Telephone/Téléphone/Telefon: +382 20 406 700

Potpis/Signature/
Signature/Unterschrift

Pečat/Official stamp/
Cachet Officiel/Offizieller Stempel

Mjesto i datum izdavanja/Place and date of issue/Lieu et date d'émission/Ort und Ausstelldatum: Podgorica, dd. mm. yyyy

CRNA GORA
AGENCIJA ZA ELEKTRONSKE KOMUNIKACIJE I
POŠTANSKU DJELATNOST
MONTENEGRO
AGENCY FOR ELECTRONIC COMMUNICATIONS
AND POSTAL SERVICES
MONTENEGRO
AGENTUR FÜR ELEKTRONISCHE
KOMMUNIKATION UND POST DIENSTE
MONTENEGRO
AGENCE DES COMMUNICATIONS ÉLECTRONIQUES
ET DES SERVICES POSTAUX

CEPT RADIO-AMATERSKA DOZVOLA
RADIO AMATEUR LICENCE
CEPT ZULASSUNG ZUR TEILNAHME AM
AMATEURFUNKDIENST
CEPT LICENCE RADIOAMATEUR

Ime nosioca/Holder's name/Nom du titulaire/Name des
inhabers:

Adresa/Address/Adresse/Anschrift:

Radio-amaterska klasa/Licence class/Lizenklasse/Classe
de licence:

Klasa u skladu sa CEPT preporukom/Class of the licence
in accordance with CEPT
Recommendation/Genehmigung Klasse entspricht der
CEPT-Empfehlung/Licence classe correspond a la CEPT
Recommandation

T/R 61-01

Pozivni znak/Call sign/Rufzeichen/Indicatif d'appel:

Broj odobrenja Licence number Lizenznummer Numéro de licence	Datum izdavanja Date of issue Aussteldatum Date d'émission	Datum isteka Date of expire Gültigkeit Valable
_____	_____	_____

Potpis /Signature/Signature/Unterschrift

CRNA GORA
AGENCIJA ZA ELEKTRONSKE KOMUNIKACIJE I
POŠTANSKU DJELATNOST
MONTENEGRO
AGENCY FOR ELECTRONIC COMMUNICATIONS
AND POSTAL SERVICES
MONTENEGRO
AGENTUR FÜR ELEKTRONISCHE
KOMMUNIKATION UND POST DIENSTE
MONTENEGRO
AGENCE DES COMMUNICATIONS ÉLECTRONIQUES
ET DES SERVICES POSTAUX

CEPT POČETNIČKA RADIO-AMATERSKA
DOZVOLA
CEPT NOVICE RADIO AMATEUR LICENCE
CEPT NOVICE ZULASSUNG ZUR TEILNAHME
AM AMATEURFUNKDIENST
CEPT NOVICE LICENCE RADIOAMATEUR

Ime nosioca/Holder's name/Nom du titulaire/Name des
inhabers:

Adresa/Address/Adresse/Anschrift:

Radio-amaterska klasa/Licence class/Lizenklasse/Classe
de license:

Klasa u skladu sa preporukom/Class of the licence in
accordance with Recommendation/Klasse entspricht der -
Empfehlung/Licence classe correspond a la
Recommandation

ECC/REC/(05)06

Pozivni znak/Call sign/Rufzeichen/Indicatif d'appel:

Broj odobrenja Licence number Lizenznummer Numéro de licence	Datum izdavanja Date of issue Ausstelldatum Date d'émission	Datum isteka Date of expire Gültigkeit Valable
_____	_____	_____

Potpis /Signature/Signature/Unterschrift

Na osnovu čl. 58, 120. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Službeni list RCG", br. 54/03, 39/04, 61/04, 79/04, 14/07 i 47/07 i "Službeni list CG", br. 79/08, 14/10, 78/10, 34/11, 66/12, 38/13, 61/13, 60/14, 10/15, 44/15, 42/16 i 55/16) i člana 11. stav 2. alineja 1. Statuta Fonda penzijskog i invalidskog osiguranja Crne Gore ("Službeni list CG", br. 34/09, 17/11, 34/14, 12/17 i 15/17), Upravni odbor Fonda penzijskog i invalidskog osiguranja Crne Gore, na sjednici od 06.02. 2020. godine, donio je

ODLUKU
O USKLAĐIVANJU VRIJEDNOSTI PENZIJE ZA JEDAN LIČNI BOD OD 1.
JANUARA 2020. GODINE

1. Usklađuje se, od 1. januara 2020. godine, vrijednost penzije za jedan lični bod, na osnovu statističkih podataka, sa kretanjem potrošačkih cijena i prosječne zarade zaposlenih na teritoriji Crne Gore u 2019. godini u odnosu na 2018. godinu, u procentu koji predstavlja zbir 75% procenta rasta potrošačkih cijena i 25% procenta rasta zarada, i povećava se za 0,53%.

2. Osnov za usklađivanje po ovoj odluci čini vrijednost penzije za jedan lični bod za decembar 2019. godine.

3. Vrijednost penzije za jedan lični bod, usklađena prema ovoj odluci, iznosi 7,31536 EUR za 2020. godinu.

4. Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj:6

Podgorica, 06.02. 2020. godine

Upravni odbor Fonda penzijskog i invalidskog osiguranja Crne Gore
Predsjednik,
Dragan Đukanović, s.r.

Na osnovu čl. 58, 59, 120. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Službeni list RCG", br. 54/03, 39/04, 61/04, 79/04, 14/07 i 47/07 i "Službeni list CG", br. 79/08, 14/10, 78/10, 34/11, 66/12, 38/13, 61/13, 60/14, 10/15, 44/15, 42/16 i 55/16) i člana 11. stav 2. alineja 1. Statuta Fonda penzijskog i invalidskog osiguranja Crne Gore ("Službeni list CG", br. 34/09, 17/11, 31/14, 12/17 i 15/17), Upravni odbor Fonda penzijskog i invalidskog osiguranja Crne Gore, na sjednici od 06. 02. 2020. godine, donio je

ODLUKU
O USKLAĐIVANJU PENZIJA I NOVČANIH NAKNADA OD 1. JANUARA 2020.
GODINE

1. Usklađuju se penzije i novčane naknade (novčane naknade za tjelesno oštećenje, dodaci za pomoć i njegu i novčane naknade po osnovu preostale radne sposobnosti), na osnovu statističkih podataka, sa kretanjem potrošačkih cijena i prosječne zarade zaposlenih na teritoriji Crne Gore u 2019. godini u odnosu na 2018. godinu, u procentu koji predstavlja zbir 75% procenta rasta potrošačkih cijena i 25% procenta rasta zarada, i povećavaju se za 0,53%.

2. Osnov za usklađivanje po ovoj odluci čini iznos penzije, odnosno novčane naknade za decembar 2019. godine.

3. Usklađivanje po ovoj odluci pripada od 1. januara 2020. godine.

4. Penzije i novčane naknade, usklađene prema ovoj odluci, pripadaju za 2020. godinu.

5. Usklađivanje penzija i novčanih naknada po ovoj odluci izvršiće se po službenoj dužnosti, bez donošenja posebnog rješenja.

6. Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 7

Podgorica, 06.02.2020. godine

Upravni odbor Fonda penzijskog i invalidskog osiguranja Crne Gore
Predsjednik,
Dragan Đukanović, s.r.

Na osnovu čl. 56, 58, 120. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Službeni list RCG", br. 54/03, 39/04, 61/04, 79/04, 14/07 i 47/07 i "Službeni list CG", br. 79/08, 14/10, 78/10, 34/11, 66/12, 38/13, 61/13, 60/14, 10/15, 44/15, 42/16 i 55/16) i člana 11. stav 2. alineja 1. Statuta Fonda penzijskog i invalidskog osiguranja Crne Gore ("Službeni list CG", br. 34/09, 17/11, 31/14, 12/17 i 15/17), Upravni odbor Fonda penzijskog i invalidskog osiguranja Crne Gore, na sjednici od 06.02.2020. godine, donio je

ODLUKU
O USKLAĐIVANJU OSNOVA ZA ODREĐIVANJE NOVČANE NAKNADE ZA
TJELESNO OŠTEĆENJE OD 1. JANUARA 2020. GODINE

1. Usklađuje se, od 1. januara 2020. godine, osnov za određivanje novčane naknade za tjelesno oštećenje, na osnovu statističkih podataka, sa kretanjem potrošačkih cijena i prosječne zarade zaposlenih na teritoriji Crne Gore u 2019. godini u odnosu na 2018. godinu, u procentu koji predstavlja zbir 75% procenta rasta potrošačkih cijena i 25% procenta rasta zarada, i povećava se za 0,53%.

2. Osnov za usklađivanje po ovoj odluci čini osnov za određivanje novčane naknade za tjelesno oštećenje za decembar 2019. godine.

3. Osnov za određivanje novčane naknade za tjelesno oštećenje, usklađen prema ovoj odluci, iznosi 281,61774 EUR za 2020. godinu.

4. Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 8

Podgorica, 06.02.2020. godine

Upravni odbor Fonda penzijskog i invalidskog osiguranja Crne Gore
Predsjednik,
Dragan Đukanović, s.r.

Na osnovu čl. 29, 58, 120. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Službeni list RCG", br. 54/03, 39/04, 61/04, 79/04, 14/07 i 47/07 i "Službeni list CG", br. 79/08, 14/10, 78/10, 34/11, 66/12, 38/13, 61/13, 60/14, 10/15, 44/15, 42/16 i 55/16) i člana 11. stav 2. alineja 1. Statuta Fonda penzijskog i invalidskog osiguranja Crne Gore ("Službeni list CG", br. 34/09, 17/11, 31/14, 12/17 i 15/17), Upravni odbor Fonda penzijskog i invalidskog osiguranja Crne Gore, na sjednici od 06.02. 2020. godine, donio je

O D L U K U
O USKLAĐIVANJU NOMINALNOG IZNOSA NAJNIŽE PENZIJE OD
1. JANUARA 2020. GODINE

1. Usklađuje se, od 1. januara 2020. godine, nominalni iznos najniže penzije, na osnovu statističkih podataka, sa kretanjem potrošačkih cijena i prosječne zarade zaposlenih na teritoriji Crne Gore u 2019. godini u odnosu na 2018. godinu, u procentu koji predstavlja zbir 75% procenta rasta potrošačkih cijena i 25% procenta rasta zarada, i povećava se za 0,53%.

2. Osnov za usklađivanje po ovoj odluci čini usklađeni nominalni iznos najniže penzije iz člana 29. stav 3. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Službeni list RCG", br. 54/03, 39/04, 61/04, 79/04, 14/07 i 47/07 i "Službeni list CG", br. 79/08, 14/10, 78/10, 34/11, 66/12, 38/13, 61/13, 60/14, 10/15, 44/15, 42/16 i 55/16 – u daljem tekstu: Zakon) za decembar 2019. godine.

3. Najniža penzija, usklađena prema ovoj odluci, iznosi 128,82 EUR za 2020. godinu.

4. Usklađena najniža penzija iz tačke 3. ove odluke služi kao osnov za određivanje najniže djelimične invalidske penzija u smislu člana 40. Zakona.

5. Usklađivanje prema ovoj odluci izvršiće se dosadašnjim korisnicima nominalnog iznosa najniže penzije, po službenoj dužnosti, bez donošenja posebnog rješenja.

6. Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 9

Podgorica, 06.02.2020. godine

Upravni odbor Fonda penzijskog i invalidskog osiguranja Crne Gore
Predsjednik,
Dragan Đukanović, s.r.

Po izvršenom sravnjenju sa izvornim tekstom utvrđeno je da se u tekstu Odluke o dopuni Metodologije za utvrđivanje regulatornog prihoda i cijena za korišćenje prenosnog sistema električne energije ("Službeni list CG", broj 5/20), potkrala greška na način što stav 1 novog člana 40a nije trebalo da bude sastavni dio tog člana, pa se daje

ISPRAVKA
ODLUKE O DOPUNI METODOLOGIJE ZA UTVRĐIVANJE REGULATORNOG
PRIHODA I CIJENA ZA KORIŠĆENJE PRENOSNOG SISTEMA ELEKTRIČNE
ENERGIJE

U naslovu Odluke nakon riječi: „Odluku o", dodaju se riječi: „izmjeni i".

U članu 1 u uvodnoj rečenici poslije zarez dodaju se riječi: „odredbe člana 40 st. 3, 4, 5 i 6 brišu se, a".

U članu 40a stav 1 briše se i umjesto oznaka (2) i (3) treba da stoje oznake (1) i (2).

Broj: 20/301-3

Podgorica, 10. februar 2020. godine

Iz Regulatorne agencije za energetiku

Po izvršenom sravnjenju sa izvornim tekstom utvrđeno je da se u tekstu Odluke o dopuni Metodologije za utvrđivanje regulatornog prihoda i cijena za korišćenje distributivnog sistema električne energije ("Službeni list CG", broj 5/20), potkrala greška na način što stav 1 novog člana 42a nije trebalo da bude sastavni dio tog člana, pa se daje

ISPRAVKA
ODLUKE O DOPUNI METODOLOGIJE ZA UTVRĐIVANJE REGULATORNOG
PRIHODA I CIJENA ZA KORIŠĆENJE DISTRIBUTIVNOG SISTEMA
ELEKTRIČNE ENERGIJE

U naslovu Odluke poslije riječi: „Odluku o”, dodaju se riječi: „izmjeni i”.

U članu 1 u uvodnoj rečenici poslije zarez dodaju se riječi: „odredbe člana 42 st. 3, 4, 5 i 6 brišu se, a”.

U članu 42a stav 1 briše se i umjesto oznaka (2) i (3) treba da stoje oznake (1) i (2).

Broj: 20/300-4

Podgorica, 10. februar 2020. godine

Iz Regulatorne agencije za energetiku